

Міністерство освіти і науки України
Казахський національний аграрний університет
Варшавський університет
Вінницький національний аграрний університет

Економічний факультет

12-13 травня 2016 року

РОЗВИТОК АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Повідчення УкрІНТЕІ № 31 від 25 січня 2016 р.

Вінниця – 2016

УДК 338.43.01
ББК 65я5
Р64

Розвиток аграрної економіки в умовах інституціональних трансформацій: матеріали міжнар. наук. - практич. конф., 12-13 травня 2016 року. – Вінниця, ВНАУ, 2016. - 284 с.

Посвідчення про державну реєстрацію Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток аграрної економіки в умовах інституціональних трансформацій» видане УкрІНТЕІ № 31 від 25 січня 2016 року.

У збірнику викладено результати наукових досліджень і практичного досвіду науковців, аспірантів та студентів, які висвітлюють актуальні аспекти розвитку аграрної економіки в умовах інституціональних трансформацій.

Розраховано на вчених, керівників підприємств, викладачів, аспірантів, студентів.

***Друкється за рішенням Вченої ради економічного факультету
протокол №7 від 17.05.2016 р.***

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Прутська О.О., д.е.н., професор, в.о. декана економічного факультету ВНАУ, голова оргкомітету; Лепетан І.М., к.е.н., доцент кафедри організації обліку та звітності, заступник декана економічного факультету ВНАУ; Гуцаленко О.О., к.е.н., доцент кафедри організації обліку та звітності, заступник декана економічного факультету ВНАУ; Правдюк Н.Л., д.е.н., професор, завідувач кафедри організації обліку та звітності ВНАУ; Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та державного контролю ВНАУ; Подолянчук О.А., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та аналізу ВНАУ; Коляденко С.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики ВНАУ; Джеджула О.М., д.пед.н., професор, завідувач кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій ВНАУ; Польова О.Л. – д.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту ВНАУ; Шевчук О.Д., к.е.н., доцент кафедри аудиту та державного контролю ВНАУ; Фурман І.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту ВНАУ; Зелінська О.В., к.е.н., асистент кафедри економічної кібернетики ВНАУ; Бурко К.В., асистент кафедри організації обліку та звітності ВНАУ

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ НА МІКРО- ТА МАКРОРІВНІ

Бралатан В.П. МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ, ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АУДИТОРСЬКИМ РИЗИКОМ	11
Бурко К.В. СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОБЛІКУ	15
Гринь В.І. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ	19
Гуменюк Н.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	24
Гуцаленко О.О. ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА: ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ	27
Гуцаленко Л.В., Мотенко О.О. ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В КОНТЕКСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	30
Дюк А.А., Попик А.І. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	34
Єлкіна А.Т. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ У МЕТОДИЦІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ ЗГІДНО П(С)БО 10 «ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ»	38
Іщенко Я.П. ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СТВОРЕННІ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ	41

Казимір Р.А. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ	44
Каправа О.С. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ МЕТОДИКИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ, ВИЗНАЧЕНОЇ П(С)БО 7 «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»	46
Коваль Л.В., М'ярковська М.Р. ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	49
Коваль Н.І., Куцак І. УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	53
Коваль О.В. СИСТЕМА ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ	57
Ковальчук І.В. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ВИЗНАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ	60
Любар О.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	64
Марченко К.О. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИЙ ПІДХІД	69
Михальчишина Л.Г., Волкотруб Я. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ У СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	73
Немеш Г.С. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ В КОНТЕКСТІ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА	77

Новак С.Ф. ВІДМІННІ РИСИ МІЖ П(С)БО ТА МСФЗ ЩОДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	80
Новодворська В.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	84
Орлюк А.В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЗАПАСІВ	88
Петрик Г.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	91
Петрик Ю.О. НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	94
Петриченко О.А., Петриченко І.І. КОРМОВИРОБНИЦТВО – ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА	96
Плахтій Т.Ф. КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕТЕРМІНАНТ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	99
Подолянчук О.А. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	102
Попик Т.О. ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ	106
Правдюк Н.Л., Покинйчереда В.В. ВИТРАТИ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВО- МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВІДОБРАЖЕННЯ	110
Скрипник І.А. НЕРУХОМІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ	114
Стукальська Ю.В. СУТНІСТЬ АМОРТИЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	119

Тарасенко Ю.Г. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ	123
Федоришина Л.І., Глазко Н.Д. НОВАЦІЇ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В 2016 РОЦІ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	127
Фостолович В.А., Мирошніченко О. ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО, ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО І АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	131
Фостолович Р.С. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНАХ	134
Хацановська Ю.І. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	137
Чудак Л.А. ВИМОГИ ДО ПОДАТКОВОГО АУДИТОРА НА ПІДПРИЄМСТВІ	140
Шевчук О.Д., Ціхунь Т.С. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	143

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Балтремус О.М., Попик А.І. ПОДАТКОВА РЕФОРМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ	147
Візнюк В.Ю. УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	150
Гришук Н.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ	154

Гусонька Д. М. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І ЕКОНОМІКИ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ	157
Др. Маріола Залевска, Черняхович Павло ДОСВІД ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА ПОЛЬЩІ	161
Зарічук О.Є. МЕХАНІЗМИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	165
Красножон О.І. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	167
Курілець А.А., Недомовна В.М. АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ	171
Кутергін В.В., Плясецький В.В. ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	175
Лепетан І.М., Задорожна Л.М. СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯННЯХ	179
Лесик В.Р. РОЛЬ КАПІТАЛУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	182
Марценюк-Розарьонова О.В., Киржа О.П. ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ ВИДИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ	185
Марценюк-Розарьонова О.В., Комар І. СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ В УКРАЇНІ	188
Марценюк-Розарьонова О.В., Марчук Ю.Ю. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ДОХОДУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ	191

Марценюк-Розарьонова О.В., Щербанюк О. М. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ	195
Мельник К.О ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	197
Польова О.Л. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ	201
Прутська О.О., Андрусенко Н.В. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	204
Солоненко К.С. НЕОБХІДНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	209
Трачук Н.К. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	112
Шатунова А.М. ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ СУБЪЕКТОВ АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	216
Шпикуляк О.Г. ВИМІРИ ЕФЕКТІВ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНСТРУКТ АНАЛІЗУ ВИГІД І ВИТРАТ	220
Ярмоленко Ю.Ю. ОЦІНКА БЮДЖЕТНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ З ПДВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	224
СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ І ПІДХОДИ У МОДЕЛЮВАННІ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Бондар М.О. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	228

Бурлака Н. І., Коліжук М. В., ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	232
Глухенька А. О., Глухенький О. С. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	236
Гулеватий В.В. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МОДЕЛЮВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА	240
Гловюк А.С., Ковальчук І.В. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЯГУ ПРОДУКЦІЇ В ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА	244
Вострякова В.І. СТРАТЕГІЧНИЙ СИНЕРГІЗМ В АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАВАННЯ	247
Коваль О. МОДЕЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	250
Ковальчук Ю. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	254
Коляденко С. В., Загородній А. Е. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	258
Леонтьюк-Мельник О. В., Немеш Г. С. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	262
Найко Д. А., Ніколайчук В. Я. МАТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА КОНКУРЕНЦІЇ НА ПРИКЛАДІ КООПЕРАТИВНОЇ ГРИ ДВОХ ГРАВЦІВ	266

Павлюк М.М. МОДЕЛЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	269
Сандригось О.С., Захарчук В.В. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МОДУЛЯ "1С- ЛОГІСТИКА: УПРАВЛІННЯ СКЛАДОМ 3.0" ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ « 1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.1»	273
Шуткевич С. П. ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВИРОБНИЦТВ АПК	277
Юрчук Н.П., Маковей В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	281

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ НА МІКРО- ТА МАКРОРІВНІ

Бралатан В.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ, ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АУДИТОРСЬКИМ РИЗИКОМ

Аудиторська діяльність в умовах розвитку ринкової економіки набуває поширення і усвідомлення суспільством її ролі в системі управління виробничими відносинами. Вітчизняний аудит в Україні перебуває на стадії свого становлення. Це зумовлюється нерозумінням можливостей аудиту, недостатньо кваліфікованим кадровим забезпеченням, недосконалістю методологічної і нормативної бази аудиту. В цих умовах аудиторська діяльність підлягає високому ризику.

Ризик, як такий, притаманний будь-якій підприємницькій діяльності. Так як аудит – це підприємницька діяльність аудиторів (аудиторських фірм) по здійсненню позавідомчих перевірок бухгалтерської фінансової звітності, документів бухгалтерського обліку, податкових декларацій та розрахунків з фінансових зобов'язань, а також виконання інших аудиторських послуг, то ризик в даній сфері називають аудиторським ризиком. Проблема аудиторського ризику в аудиторській діяльності має два напрямки дослідження: по-перше визначення аудиторського ризику підприємницької діяльності, з метою його зниження, по-друге ризик розглядають, як методологічний підхід для визначення вибірки аудиторської перевірки, об'єктів і напрямків аудиту.

Зарубіжні та вітчизняні автори поділяють ризики аудиторської діяльності на два види:

- 1) аудиторський ризик;
- 2) ризик бізнесу аудитора (аудиторської фірми).

Міжнародні стандарти аудиту дають таке визначення аудиторському ризику – це ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку, коли фінансові звіти суттєво викривлені [1, с. 234].

Що стосується ризику бізнесу аудитора, то його можна сформулювати як можливість зазнати збитків від аудиторської діяльності.

Уникнути аудиторського ризику неможливо, оскільки він існує завжди, за будь якої аудиторської перевірки, тому що аудит переважно здійснюють, використовуючи методи вибірки. Крім того, перевірка має суб'єктивний характер, а аудитор, як людина, здатний помилятися. Отже, навіть провівши суцільну перевірку, неможливо отримати стовідсотковий рівень впевненості

у відсутності викривлень у фінансовій звітності клієнта.

Виходячи з вищесказаного можна стверджувати, що перед аудитором необхідно стоїть завдання не уникнути аудиторського ризику, тому що це є неможливим, а звести його до прийняттого рівня.

Прийнятний (допустимий) аудиторський ризик – це міра готовності аудитора визнати, що фінансова звітність може містити суттєві помилки після того, як аудит завершено і висловлено позитивну аудиторську думку без зауважень [2, с. 242].

Аудиторський ризик поділяють на три компоненти:

1) властивий ризик – це ризик викривлення залишку чи обороту рахунку, які можуть бути суттєвими окремо або разом з викривленнями залишків чи оборотів інших рахунків у разі відсутності відповідних заходів внутрішнього контролю;

2) ризик контролю – це ризик того, що викривленню залишку чи обороту рахунку, які могли б виникнути і які могли би бути суттєвими окремо або разом із викривленнями залишків чи оборотів інших рахунків, не можна буде своєчасно запобігти (або виявити та виправити) за допомогою систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;

3) ризик невиявлення – це ризик того, що аудиторські процедури по суті не виявлять викривлення залишку чи обороту рахунку, які можуть бути суттєвими окремо або разом з викривленнями залишків чи оборотів інших рахунків [1, с. 258].

Способи виявлення та розпізнавання ризиків є невід’ємним елементом методики управління ризиками. Для визначення методів виявлення та розпізнавання ризиків аудиторської діяльності доцільно застосувати загальнонауковий метод дедукції: спершу дослідити методи виявлення та розпізнавання економічних ризиків як загальної наукової категорії, а потім перенести результати досліджень на конкретний вид економічних ризиків – ризики аудиторської діяльності.

Виявлення та розпізнавання ризиків передбачає визначення усіх ризиків, які притаманні досліджуваній системі, та дослідження якісних параметрів цих ризиків – джерел виникнення, факторів впливу, складових, ознак прояву тощо.

Виявлення та розпізнавання є першим етапом процесу управління ризиками. Від своєчасності та повноти реалізації цього етапу залежить ефективність всього процесу управління ризиками. Адже всі етапи цього процесу є взаємопов’язаними, тому від результатів першого етапу залежать подальші дії суб’єкта управління, а саме оцінювання ризиків та вибір і реалізація методів управління ними.

Основним джерелом інформації, необхідної для виявлення та розпізнавання ризиків, є документація. Документи, з точки зору інформації, яку вони містять, можуть бути поділені на первинні та вторинні. Первинні документи містять спеціально зібрану необхідну інформацію, яку суб’єкт

управління може використати в наявному вигляді без будь-якого додаткового опрацювання. Для її збору можна застосовувати такі методи, як анкетування, експертне опитування, пряме інспектування носія інформації. До вторинних відносять документи, які вже містять необхідну інформацію, проте вона зібрана, як правило, для інших цілей.

Виявлення та розпізнавання ризиків є неперервним процесом, який вимагає постійного моніторингу ризиків з метою їх вчасного виявлення. Для проведення такого моніторингу найдоцільніше застосовувати метод, що ґрунтується на ознаках появи ризику. Тому суб'єкту управління ризиками аудиторської діяльності необхідно розробити систему ознак, які б давали змогу характеризувати всі відомі суттєві ризики.

Оцінювання ризиків аудиторської діяльності можна здійснювати як мінімум у двох аспектах - часовому та методичному.

Розглядаючи ризики аудиторської діяльності в часовому аспекті можна виділити такі види їхніх оцінок:

- для оцінювання професійних ризиків аудитора – попередню, поточну й остаточну оцінки ризиків;
- для оцінювання ризиків бізнесу аудитора – планову, поточну та звітну оцінки ризиків.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту аудитор перед розробленням плану та програми аудиторської перевірки необхідно оцінити властивий ризик на рівні фінансового звіту та ризик контролю. Виходячи з цієї оцінки та рівня прийнятного аудиторського ризику аудитор визначає ризик невиявлення, величина якого безпосередньо впливає на зміст і обсяг аудиторських процедур, а також обсяг вибірки. Тобто, без попередньої оцінки ризику неможливо ефективно скласти план та програму перевірки.

Оцінка аудитором ризиків базується на наявних аудиторських доказах і може змінюватися в ході аудиторської перевірки в міру одержання додаткових аудиторських доказів [1, с. 489]. В таких випадках аудитор необхідно переглянути оцінку ризику. В свою чергу поточна оцінка ризику призведе до зміни обсягу чи суті аудиторських процедур.

Методологічний аспект оцінювання ризиків аудиторської діяльності об'єднує сукупність методів та прийомів, що можуть використовуватись з цією метою.

Але, перш ніж говорити про методи, необхідно визначитися із самою оцінкою ризику, яку аудитор хоче отримати: словесну чи числову. В Міжнародних стандартах аудиту зазначено, що оцінка ризику суттєвого викривлення може бути вираженою як в кількісних одиницях, так і в не кількісних.

Числова оцінка передбачає вираження аудиторського ризику в коефіцієнтах, відсотках, абсолютних (вартісних) значеннях. Множина значень числової оцінки знаходиться в межах від 0 до 1, або від 0 до 100%.

Аудитори, які все ж схильні застосовувати кількісну оцінку

аудиторського ризику, можуть використати запропоновану американським інститутом дипломованих громадських бухгалтерів модель взаємозв'язку його компонентів:

$$AP = BP \times PK \times PH,$$

(1)

де AP – аудиторський ризик,

BP – властивий ризик,

PK – ризик контролю,

PH – ризик невиявлення.

У стандартах аудиту зазначено, що аудитору для оцінювання ризику необхідно здійснити такі процедури:

а) запити до найвищого управлінського персоналу та інших представників управлінського персоналу суб'єкта господарювання;

б) аналітичні процедури;

в) спостереження та перевірки [1, с. 457].

Вибір методів управління ризиком є одним з етапів процесу управління ним. Цьому етапу обов'язково повинні передувати виявлення, розпізнавання та оцінювання ризику. Лише після визначення суті ризику, його джерел і рівня можна вибрати адекватний метод управління, який повинен звести до мінімуму негативні наслідки розпізнавання ризикових подій.

Аналіз методів управління ризиками дає змогу виділити такі їх різновиди:

- уникнення ризику;
- попередження ризику;
- розподіл ризику;
- передання ризику;
- самофінансування (самострахування);
- здобуття додаткової інформації.

Суб'єктами управління ризиками аудиторської діяльності можуть бути:

1) аудитори, оскільки саме вони проводять аудит чи надають інші аудиторські послуги;

2) керівництво аудиторської фірми – здійснює управління аудиторською діяльністю, а отже й ризиками бізнесу аудиторської фірми. Крім того, керівництво управляє діяльністю працівників фірми – аудиторів, а отже має безпосередній вплив на професійні ризики;

3) незалежний професійний орган Аудиторська палата України та держава в особі Верховної ради України і органів виконавчої влади – здійснюють регулювання аудиторської діяльності, а отже мають вплив на її ризики.

Чи не єдиним методом управління ризиками, який аудитор може застосувати до професійних ризиків аудитора, є метод здобуття додаткової інформації. Здійснюючи додаткові процедури чи збільшуючи обсяг вибірки, аудитор отримує додаткові докази на підтвердження висловлюваної у

майбутньому висновку думки, чим зменшує рівень аудиторського ризику.

Підсумовуючи вищевикладену інформацію можемо стверджувати, що звести аудиторський ризик до нуля практично неможливо. Навіть якщо аудитор перевірить всі сто відсотків залишків на рахунках і операцій, все одно певний ризик невиявлення існуватиме, а отже існуватиме й аудиторський ризик. Єдиний спосіб уникнення аудиторського ризику – це відмова від аудиторської перевірки.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року / Пер. з англ. Мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. – К.: ТОВ "ІАМЦ АУ "СТАТУС", 2006 р. – 1152 с.

2. Аренс А. Аудит / Аренс А., Лоббек Дж. ; пер. с англ. ; гл. редактор сериї проф. Я.В.Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 560 с.: ил. – (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту).

Бурко К.В.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОБЛІКУ

Невід’ємною умовою ефективного функціонування кожного господарюючого суб’єкта є якісно побудована система бухгалтерського обліку. В умовах сучасного економічного розвитку країни роль ступеня довіри до якості та прозорості показників бухгалтерського обліку, що складають основу фінансової звітності суб’єктів господарювання, надзвичайно важлива, оскільки ця інформація цікавить не тільки вітчизняних, але й зарубіжних користувачів.

Бухгалтерський облік в Україні ведеться у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], яким встановлено використання національних стандартів бухгалтерського обліку. Чинним національним законодавством найбільш жорстко регулюється фінансовий облік. Управлінський облік підприємства організовують самостійно, як того вимагають особливості діяльності, структура та потреби управління.

Бухгалтерський облік, як система визначається сукупністю елементів відповідної форми та змісту, які взаємопов’язані між собою та об’єднуються постійною взаємодією. У складі елементів системи бухгалтерського обліку виділяють: носії інформації у вигляді документів, рахунки, подвійний запис, оцінка господарських фактів, калькуляція, інвентаризація, бухгалтерський

баланс, звітність, реєстри, форми обліку, спосіб обробки інформації.

Система бухгалтерського обліку не існувала та не існує у певному визначеному стані. Вона пройшла довгий шлях розвитку, зазнавши з плином часу значних змін та удосконалення. Значення кожного з елементів системи з часом зростає чи зменшується під впливом загального розвитку системи. З удосконаленням методів управління, розвивається методологія бухгалтерського обліку, удосконалюються його форми ведення та організації, вводяться додаткові об'єкти синтетичного та аналітичного обліку. Застарілі форми втрачають своє значення і на їх місці виникають нові, більш прогресивні, які відповідають сучасній організації господарської діяльності.

Нинішній етап економічного розвитку в загальносвітовому масштабі пов'язаний з інтернаціоналізацією економічних, фінансових, політичних і суспільних відносин, що є наслідком прояву глобалізаційних процесів. Ці процеси в економіці розширюють сферу облікової діяльності, що вимагає поєднання традиційного бухгалтерського обліку зі всіма елементами системи управління: плануванням, прогнозуванням, аналізу, контролю, регулюванням.

На сьогодні в кожній країні сформована власна система обліку. Існуючі національні системи орієнтовані на певні загальні принципи, розробка яких пов'язана з глобалізацією економічних процесів, інформаційних технологій, а також з розвитком всесвітнього ринку інвестицій.

Міжнародний бухгалтерський облік, на протязі багатьох років служив ринковій системі господарювання. А в таких умовах ведення бухгалтерського обліку здійснюється, перш за все, в інтересах власників підприємств, адже їх діяльність орієнтована на отримання прибутку.

Однією із необхідних умов входження України у міжнародні ринки капіталу є зближення зі світовою практикою бухгалтерського обліку. А це, вимагає зрозумілості та достовірності бухгалтерської звітності її підприємств, на основі якої інвестор міг би прийняти рішення про доцільність та обсяг інвестицій, а також здійснювати контроль за їх ефективним використанням.

Зважаючи на світові тенденції, виникає потреба у структурній реорганізації економічних відносин нашої країни, удосконаленні управління та облікової системи, яка повинна задовольняти запити суб'єктів господарювання щодо необхідної обліково-аналітичної інформації. Перебудова національної системи бухгалтерського обліку потребує максимального наближення до існуючої міжнародної теорії та практики, однак, мають відобразитися і специфічні особливості економіки України.

Законодавство України регулярно вносить зміни в національні стандарти, наближуючи їх до міжнародних і скорочуючи розрив між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою світовою практикою.

Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні характеризують як симбіоз:

- адміністративних та ринкових концепцій;

- національних та міжнародних стандартів;
- юридичної та економічної моделі.

В економічній літературі проблеми поглиблення інтеграційних процесів в обліку розглядають в різних ракурсах, а саме:

- інтеграцію обліку з іншими функціями управління;
- інтеграцію всередині системи господарського обліку;
- інтеграцію, що відбувається в системі бухгалтерського обліку.

У цьому випадку також можливі різні варіанти розгляду інтеграційних процесів:

1) інтеграція бухгалтерського обліку й обліку для цілей податкових розрахунків;

2) інтеграційне поєднання двох облікових підсистем – фінансового і управлінського обліку;

3) інтеграція в частині поєднання фінансової і нефінансової інформації при складанні звітності нового формату, а саме інтегрованої корпоративної звітності;

4) інтеграційні процеси, пов'язані із запровадженням МСФЗ в Україні та інші [2].

Значну роль у вдосконаленні вітчизняного обліку та його інтеграції у світове співтовариство відіграють міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, які охоплюють коло питань, що мають важливе міжнародне значення в умовах розвитку зовнішньої торгівлі, діяльності транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків, а також у вдосконаленні національних стандартів обліку та інтеграції держави у світове співтовариство.

На даний момент міжнародні стандарти фінансової звітності виступають як ефективний інструмент підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання витрат, надає можливість об'єктивно розкривати фінансові ризики підприємства, а також порівнювати результати діяльності.

Процес переходу на міжнародні стандарти обліку має позитивні сторони, проте пов'язаний з деякими труднощами. На думку економістів, труднощі переходу на міжнародні стандарти викликані тим, що багато підприємств України, рухаючись вперед, ведуть паралельний облік та складають звітність не лише за національними вимогами та правилами, а й у відповідності до міжнародних стандартів. У зв'язку з цим володіння знаннями щодо обліку та звітності за міжнародними стандартами набуває вагомого значення в професійній підготовці бухгалтерів. А також у керівників, менеджерів компаній, що працюють з іноземними клієнтами, виникає гостра необхідність в умінні «читати» звітність, яка підготовлена за міжнародними стандартами. Тому для успішного впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності необхідно в першу чергу реалізувати такі,

найбільш важливі завдання: призначити відповідальних за адаптацію і впровадження стандартів, визначити перелік суб'єктів, які зобов'язані надавати звітність за МСФЗ, спланувати заходи по навчанню кадрів, розробити нові та врегулювати існуючі нормативні документи, та ін. [3].

За дослідженнями науковців [4], значний рівень розбіжності між національними та міжнародними стандартами призводить до неузгодженості й термінологічної суперечності, відсутності пояснень статей звітності, зниження інформативності та надійності фінансової звітності, а в цілому – до повного нерозуміння необхідності застосування міжнародних стандартів. Тому, одним із заходів вирішення вказаної проблеми може стати розробка єдиних методичних рекомендацій щодо застосування МСФЗ в Україні.

Узагальнюючою концептуальною основою побудови бухгалтерського обліку в умовах глобалізації, на переконання Шульгіної О.О., є конвергенція (зближення) як процес узгодженого зближення національних і міжнародних систем бухгалтерського обліку до єдиних Всесвітніх стандартів фінансової звітності (або оновлених МСФЗ), що визначатимуть єдині принципи, загальні підходи в галузі бухгалтерської науки, практики та професії [5].

Розв'язання низки проблем, пов'язаних з інтеграцією видів обліку з іншими елементами системи управління, здійснюється завдяки розвитку інформаційних технологій.

Основна функція апарату бухгалтерії полягає в організації та веденні бухгалтерського обліку. Але бухгалтерія, особливо в ринкових умовах, виконує ще й контроль та аналіз, відає фінансовими та юридичними питаннями, економікою і навіть прогнозуванням. Це особливо характерно для середніх та малих підприємств, в яких на одного-двох бухгалтерів покладають усі ці функції.

Інтеграція видів обліку полягає в тому, що вся облікова інформація централізовано накопичується в комп'ютерних базах даних і використовується для реалізації комплексу функцій управління.

Існуюча практика інформаційної інтеграції різних видів обліку з підсистемами управління в даний час не має достатньої теоретичної бази.

У процесі комп'ютерної обробки даних відбувається інтеграція обробки різних видів первинної економічної інформації (облікової (єдиної), планової, нормативної, технологічної, виробничої, оперативно-технічної), яка використовується в окремих функціях управління. Це є основою створення єдиної інформаційної бази (результат інтегрування обробки), дані з якої потім можуть багаторазово використовувати всі служби та підрозділи підприємства.

Отже, серед пріоритетних завдань на шляху входження України до європейського політичного, економічного та правового простору, утвердження країни як впливової європейської держави має стати адаптації національного законодавства щодо системи обліку і звітності до європейських норм, вимог МСФЗ та узгодження методології обліку різних

країн.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р., № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
2. Лоханова Н.О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств / Н.О. Лоханова // Ефективна економіка. – 2014. - № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484>.
3. Кононова І.В. Адаптація національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності / І.В. Кононова, К.О. Шелест //Глобальні та національні проблеми економіки. - Випуск 5.- 2015. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/214.pdf>
4. Вакульчик О. М. Удосконалення концептуальної основи фінансової звітності підприємств у процесі адаптації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів / О. М. Вакульчик, В. Г. Васильєва // Вісник Академії митної служби України. Серія : Економіка. - 2015. - № 1. - С. 11-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2015_1_4.
5. Шульгіна О.О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізаційних процесів / О.О. Шульгіна // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасна економічна наука: нові гіпотези, тенденції та перспективи розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank-business-l.ucoz.ua/load/sekcija_4_oblik_i_audit/oblik_i_audit

Гринь В.І.

старший викладач

Полтавська державна аграрна академія

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Коливання валютних курсів, нестабільність та низький рівень довіри до національної грошової одиниці, значна підвладність валютного ринку спекулятивним настроям, призводять до зростання попиту на іноземну валюту та, відповідно, девальвації офіційного курсу гривні, що в свою чергу вимагає постійного контролю з боку підприємства за операціями в іноземній валюті.

Перш за все необхідно з'ясувати поняття валютних операцій. Дане визначення терміна наведено у Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [1], відповідно до якого валютні операції визнаються як операції, пов'язані:

- з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України;

- з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованості та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;

- з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Розрахунки в іноземній валюті чітко регламентовано чинним законодавством. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземній валюті та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України визначено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [2].

В системі валютного регулювання та валютного контролю на сьогоднішній день в Україні діє доволі жорстка низка обмежень щодо обігу та використання готівкової і безготівкової іноземної валюти. До таких можна віднести:

- ліцензування певних видів операцій з іноземною валютою;
- «цільове» використання придбанної іноземної валюти, тобто для розрахунків за конкретним контрактом;
- обов'язків продаж частини надходжень в іноземній валюті;
- обмеження щодо строків повернення валютної виручки при експорті та авансових платежів при імпорті;
- обмеження на продаж та зняття готівкових коштів в іноземній валюті понад встановлений ліміт [2].

Проте, незалежно від строків дії нормативних актів, Національний банк продовжує поступову лібералізацію валютного регулювання, якщо цьому буде сприяти стан валютного ринку та української економіки в цілому.

Іноземна валюта використовується як засіб платежу в розрахунках між резидентами та нерезидентами в межах торговельного обігу. Такі розрахунки проводяться винятково через уповноважені банки. На сьогодні актуальним залишається питання обов'язкового продажу іноземної валюти 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів, що надійшли на розподільчий рахунок підприємства. У свою чергу це призводить до незручностей, оскільки підприємство не може в повній мірі розраховувати на такі кошти. Якщо виникає необхідність проведення розрахунків суб'єкт господарювання зобов'язаний звернутися до уповноваженого банку із заявою на придбання валюти і відповідно понести додаткові витрати на її придбання у вигляді комісійної винагороди банку та міжбанківської валютної біржі.

Залишаються незмінними і інші вимоги валютного законодавства щодо використання валюти. В контексті міжбанківського курсу та офіційного курсу НБУ, які відрізняються постає таке проблемне питання, як облік різниці між ними, оскільки назвати такі різниці курсовими відповідно до

чинного законодавства не є правильним. Так, у бухгалтерському обліку при продажу іноземної валюти відображається виключно результат операції, тобто різниця між сумою, вирученою від такого продажу, та балансовою вартістю валюти. При цьому, додатна різниця між ціною продажу валюти та її балансовою вартістю, визначеною за курсом НБУ на дату продажу, включається до доходів підприємства з відображенням за кредитом субрахунку 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти», а від'ємна – до витрат із відображенням за дебетом субрахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти».

Одним з основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності є принцип єдиного грошового вимірника. Суть якого полягає в тому, що вимірювання і узагальнення всіх господарських операцій підприємства у фінансовій звітності відображаються в єдиній грошовій одиниці – гривні. Операції в іноземній валюті повинні відображатися відповідно в іноземній та національних грошових одиницях. Іноземна валюта перераховується у національну грошову одиницю – гривню із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції або дату складання балансу. В основу обліку валютних операцій в Україні покладено монетарно-немонетарний метод, відповідно до якого за монетарними статтями балансу визначаються курсові різниці.

Важливим питанням при обліку курсових різниць є періодичність їх розрахунку. Визначення курсових різниць проводиться тільки за монетарними статтями в іноземній валюті: на дату балансу, та дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею [2]. Залежно від виду діяльності, в ході якої виникають курсові різниці, їх поділяють операційні та неопераційні.

Важливою характеристикою курсових різниць є їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства та розмір додаткового капіталу. Позитивні курсові різниці відображаються на рахунках бухгалтерського обліку у складі:

- операційних доходів за кредитом субрахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;
- неопераційних – за кредитом субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці».

У свою чергу, негативні курсові різниці обліковуються, як втрати у складі:

- операційних – за дебетом субрахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці»;
- неопераційних – за дебетом субрахунку 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць» [2].

Під час здійснення експортно-імпортних операцій можна не визначати курсові різниці при умові, що першою подією є попередня оплата. Сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, надана іншим особам у

рахунок платежів для придбання немонетарних активів і отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати сплати авансу. У разі одержання від покупця авансових платежів в іноземній валюті частинами та відвантаження частинами покупцеві немонетарних активів (робіт, послуг) дохід від реалізації активів (робіт, послуг) визнається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності одержання авансових платежів [2]. Отже, при використанні авансових платежів питання курсових різниць практично втрачає свою актуальність, особливо це стосується 100 % передоплати.

Характер впливу курсових різниць на фінансові результати діяльності підприємства проявляється безпосередньо у вигляді: доходів та витрат звітного періоду. При правильному укладанні договору з нерезидентами, уникаючи довготривалих валютних контрактів можна звести до мінімуму розмір та визнання курсових різниць і валютних ризиків.

Облік імпорتنих та експортних операцій у бухгалтерському й податковому обліку прив'язаний за офіційним курсом гривні до іноземних валют. Проблемним питанням залишається визнання доходу від реалізації товарів та переходу права власності на товар від покупця до продавця. Загалом фахівцями момент передачі ризиків ототожнюється з моментом оформлення вантажно-митної декларації. І це зрозуміло, бо саме дата перетину митного кордону за вимогами Закону України «Про здійснення розрахунків в іноземній валюті» є відліковою для проведення розрахунків з нерезидентами. Проте, вантажно-митна декларація не відноситься ні до товаросупровідних, ні до товаротранспортних документів, її оформлення засвідчує надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів у визначеному митному режимі (експорт) і підтверджує права та обов'язки осіб, вказаних у декларації, на виконання ними господарських операцій у відповідності з наданою документацією [3].

Придбання активів за іноземну валюту (наприклад, запасів) відображаються за курсом на дату придбання і у міру використання запасів підприємства відбувається списання з рахунків обліку запасів і зарахування на відповідні рахунки обліку витрат, а відшкодування їх вартості поступово переноситься шляхом включення в ціну готової продукції. Проте за період від придбання запасів до їх списання у виробництво фіксується не одноразове коливання валютних курсів, що призводить до викривлення інформації про реальну собівартість продукції, але алгоритму або методичних рекомендацій щодо коригування вартості імпортованих виробничих запасів немає.

Для цілей оподаткування під експортно-імпортними операціями розуміють вивезення (ввезення) товарів та інших активів із перетином митного кордону України, а також надання (отримання) послуг з метою отримання прибутку або соціальних вигод для суб'єкта господарювання. Згідно з п. 195.1.1 ПКУ експорт товарів (супутніх послуг), підтверджених

митною декларацією, оподатковується за нульовою ставкою ПДВ. Як показують результати дослідження, поняття експорту та імпорту для цілей оподаткування не враховує операції без їх фактичного вивезення чи ввезення. Такі господарські операції не мають спеціальних правил податкового обліку, тому на практиці виникають проблеми, пов'язані з нарахуванням та сплатою податків. Зокрема експорт та імпорт без ввезення не підлягають визначенню об'єкта оподаткування згідно з ПКУ, тому деякі науковці зазначають, що такі операції не оподатковуються ПДВ [4].

При здійсненні експортних операцій з поставки продукції, які обкладаються ПДВ за нульовою ставкою, підприємства мають законодавчі підстави на відшкодування сум ПДВ за умови наявності експортної ВМД.

На окрему увагу заслуговує такий об'єкт обліку як перерахунок статей фінансової звітності в іноземній валюті. Під даним поняттям слід розуміти процес перерахунку показників фінансових звітів, що виражені в одній валюті (функціональній валюті), в іншу валюту (валюту звітності) за валютними курсами, відповідно до вимог стандартів фінансової звітності для цілей консолідації, а також представлення фінансової звітності окремим користувачам за їх вимогою.

Дослідивши проблемні питання обліку валютних операцій при здійсненні експортно-імпортних договорів нами було встановлено: що вплив курсових різниць на фінансові результати діяльності підприємства проявляється безпосередньо у вигляді: доходів та витрат звітного періоду; також обов'язковим залишається, продаж іноземної валюти при надходженні на рахунки підприємства; особливу увагу слід приділяти питанням оподаткуванням податком на додану вартість.

Однак залишається низка питань, котрі потребують додаткового перегляду та уточнення у законодавчо-правових актах.

Список використаних джерел

1. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 15-93 від 19.02.1993 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу до документу : <http://www.rada.gov.ua>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» № 193 від 10.08.2000 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу до документу : <http://www.rada.gov.ua>.

3. Довжик О.О. Особливості обліку експортних операцій вітчизняних підприємств / О.О. Довжик // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Серія «Економіка і менеджмент». – Випуск 4 (52). – 2012. – С. 94-99.

4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу до документу: <http://www.rada.gov.ua>.

Гуменюк Н.В.,

студентка

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств.

У процесі господарської діяльності, підприємства вступають у взаємовідносини з постачальниками та підрядниками з приводу придбання запасів, основних засобів, отримання послуг тощо. Правові засади ведення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками регламентується П(С)БО 11 «Зобов'язання», а технологія обробки облікової інформації залежить від обраної на підприємстві форми бухгалтерського обліку. [2]

Зростання безготівкових розрахунків, збільшення надходження фінансових ресурсів суб'єктів національної економіки в банківську систему та підвищення ліквідності банків, сприяло прийняттю Національним Банком 6 червня 2013 року постанови «Про встановлення граничної суми розмірів готівки» (набула чинності 1 вересня 2013 року). Згідно з вимогами зазначеними в цій постанові, гранична сума розрахунків готівкою протягом одного дня між підприємствами і постачальником не повинна перевищувати 150 000 гривень. Прийняття цієї постанови значно посилить державний контроль над здійсненням грошових розрахунків кожного підприємства. Як результат — питома кількість так званих «тіньових» грошових потоків значно скоротиться. Крім того, зазначені заходи забезпечать додаткові вливання коштів у кредитно-фінансову систему держави.

Розрахунки з постачальниками здійснюються в готівковій формі через касу, якщо сума розрахунку між підприємством і постачальником не перевищує 150 000 грн. У тому разі якщо сума перевищуватиме гранично вказаний розмір, то розрахунки здійснюватимуться в безготівковій формі платіжною картою або через поточний рахунок підприємства.

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». На зазначеному рахунку відображаються розрахунки з підприємствами, організаціями та особами за отримані товарно-матеріальні цінності, прийнятті (виконані) роботи та надані послуги, включаючи надання електроенергії, газу, пари, води тощо, а також послуги з доставки або переробки матеріальних цінностей, розрахункові документи на які не надійшли, тобто

виникли невідфактуровані поставки. Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведеться за кожною юридичною чи фізичною особою, що є постачальником [1].

Облік розрахунків на підприємствах має бути чітко контрольований. Причому не тільки на кінцеві звітні дати, що забезпечується засобами фінансового обліку, а й у будь-який момент за потреби управління. Отже, виникає потреба поглиблення інформативності обліку за цими об'єктами.

Ефективність контролю господарської діяльності, зокрема, операцій щодо розрахунків з постачальниками підприємства та фактів їх зміни залежить від раціональної його організації та чітко сформованої методики, яка передбачає наявність послідовного переліку етапів, методів та прийомів контролю та відповідного пакету розроблених робочих документів контролера для проведення внутрішньогосподарського контролю обраного об'єкта і базується на визначеному переліку систематизованих джерел інформації [3].

Процес постачання, як об'єкт обліку, включає в себе закупівлю і організацію зовнішнього надходження матеріалів, компонентів чи готових продуктів від постачальника на виробничі чи інші підприємства, склади або роздрібні магазини. Іншими словами, процес постачання полягає в тому, що підприємство укладає договори з постачальниками на необхідні йому фактори виробництва, організовує доставку та складування виробничих запасів, проводить розрахунки з постачальникам за отримані товарно-матеріальні цінності. Під час цього процесу відбувається зміна активу з форми грошей на форму майна, призначеного для виробництва продукції або торгівельної діяльності. В цілому механізм здійснення процесу постачання можна охарактеризувати трьома основними напрямками: планування, організація та контроль (табл. 1).

Основними елементами контролю операцій із забезпечення здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства та фактів їх зміни є:

- об'єкти - договори, укладені підприємством; розрахункові операції; записи в первинних документах, облікових регістрах та звітності; господарські операції з обліку фактів зміни зобов'язань в контексті розрахунків з постачальниками та підрядниками; інформація про порушення та зловживання у веденні обліку, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізії, перевірок, висновках аудиторів, постановках правоохоронних органів;

- суб'єкти - власник та підрозділи підприємства, які виконують контрольні функції за формуванням розрахунків з постачальниками та підрядниками (юридичний відділ, відділ постачання, бухгалтерія, відділ економічного аналізу, планово-фінансовий відділ, відділ маркетингу).

З метою удосконалення розрахунків з постачальниками Ревізіюк І.М. пропонує ввести документ – «Реєстр документів до сплати». Це дозволить

контролювати кредиторську заборгованість за кожним рахунком постачальника та підрядника. Зведений «Реєстр документів до сплати» має інформацію про те, за що платить підприємство, які строки оплати та найголовніше - побачити залишок за кожним рахунком на кінець дня і накопичувальну інформацію на кінець місяця.

Впровадження «Реєстру документів до сплати» дозволить спостерігати залишки на кінець дня по кожному рахунку, а надасть змогу контролювати кредиторську заборгованість за конкретним рахунком від постачальника. В реєстрі будуть вказані рахунки постачальників та терміни їх сплати, а також кінцеве сальдо за кожним рахунком [2].

Таблиця 1

Етапи здійснення процесу постачання

Етапи процесу постачання	Зміст
Планування	Вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, а також ринку окремих товарів; прогнозування і визначення потреби усіх видів матеріальних ресурсів, планування оптимальних господарських зв'язків.
Організація	Збір інформації про потрібну продукцію, участь у ярмарках, виставках-продажах, і т.д.; аналіз усіх джерел задоволення потреби в матеріальних ресурсах з метою вибору найбільш оптимального; висновок з постачальниками господарських договорів на постачання товарів; одержання й організацію завезення реальних ресурсів; організація складського господарства, що входить до складу органів постачання;
Контроль і координація роботи	Контроль за виконанням договірних зобов'язань постачальників, виконання ними термінів постачання товарів; контроль за витратою матеріальних ресурсів в торгівлі; вхідний контроль за якістю і комплектністю матеріальних ресурсів, що надходять; контроль за виробничими запасами; висування претензій постачальникам і транспортним організаціям; аналіз дієвості постачальницької служби, розробка заходів щодо координації постачальницькою діяльністю і підвищення її ефективності.

На підприємствах України для удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками потрібно удосконалити не тільки теоретичні розробки в системі обліку поточних зобов'язань а й практичні впровадження. Розробити схему документування розрахунків між постачальниками та покупцями залежно від терміну та форм оплати, схему

документообігу розрахунків з постачальниками на підприємстві. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств. Удосконалення існуючої в Україні системи обліку поточних зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації, з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Таким чином вищезгадані пропозиції дозволять значно покращити організацію обліку розрахунків із покупцями і підрядниками та підвищать оперативність розрахунків на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Какічева Л. Облікове забезпечення кредиторської заборгованості суб'єктів господарювання / Л. Какічева, Є. Масленніков // Науковий вісник. - 2014. - № 10(218). – С. 103-113.
2. Калюга Є.В Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками / Є.В. Калюга, І.М. Ревизюк // Економічні науки. - 2013. - № 10(4). - С. 30-36.
3. Киян А.В. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками / А.В. Киян, О.Ф. Ярмолюк // Економічні науки. - 2015. - № 9 (24). - С. 77-80.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»

Гуцаленко О.О.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА: ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ

Виробником органічної продукції, згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», має право бути фізична чи юридична особа будь-якої організаційно - правової форми та будь-якої форми власності, яка отримала сертифікат відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та включена до реєстру виробників органічної продукції (сировини) [1].

Основними вимогами для виробників органічної продукції тваринництва, що в цілому впливають і на організацію обліку, є :

- Дотримання вимог і правил виробництва органічної продукції, використовуючи лише органічні методи;
- Забезпечення відокремленого виробництва органічної продукції від неорганічної;
- Дотримання норм азоту на одній фермі не більше 170 кг/га тварин, що

умовно дорівнює двом коровам на один гектар.

- Забезпечення профілактичного і цілісного підходу до здоров'я сільськогосподарських тварин.

- Безприв'язне утримання тварин, забезпечення доступу до вільного вигулу;

- Використання адаптованих порід тварин (для збільшення поголів'я або з огляду на особливі обмеження дозволено закуповувати самиць з неорганічних господарств (10% – для великої рогатої худоби чи 20% – для свиней, овець і кіз).

- Забезпеченість органічними кормами;

- Основними тваринами на органічних господарствах мають бути жуйні.

- Основним принципом здоров'я тварин є «Запобігання краще ніж лікування» [2].

Об'єктами обліку при органічному виробництві є ресурси, продукти та процеси, які не містять генетично модифікованих організмів і речовин та при виробництві яких у тваринництві не дозволяються застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин використовуються профілактичні засоби й гомеопатичні препарати [3].

Важливою ланкою виробництва органічної продукції тваринництва є виробництво кормів рослинного походження – концентрованих, відходів переробки продукції рослинництва, інших галузей (без консервантів, ГМО, стимуляторів зростання, збудників апетиту) та безстресові умови утримання й транспортування, заборонено використовувати антибіотики та гормони. Для виробництва кормів (в тому числі і концентрованих) переважно використовують рослинницьку продукцію, виробники якої повинні бути атестовані в установленому Законом порядку, отримати атестат та бути включені до Реєстру виробників органічної продукції. Тому, землі для ведення органічного виробництва підлягають обов'язковій сертифікації.

Отже, при визначенні основних засад облікової політики органічного господарства необхідно враховувати:

1. організацію первинного обліку господарських операцій, в основу якої повинні бути покладені стандарти екологічного виробництва й технологія виробництва продукції;

2. виділення окремих статей витрат при формуванні виробничої собівартості органічних продуктів на бухгалтерських рахунках 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» і 28 «Товари»;

3. відображення в обліку наявності, руху та використання сільськогосподарських земель, активів і витрат на інноваційну робочу силу для органічного землеробства;

4. систему показників фінансової, статистичної і податкової звітності необхідних при формуванні державної політики сприяння виробництву та обігу органічної продукції (сировини);

5. ресурсозбереження, імпортозаміщення, диверсифікацію джерел постачання ресурсів, структурну перебудова економіки та створення умов податкового і фінансового стимулювання через системне узгодження податкового обліку;

6. інформаційне статистичне забезпечення управління органічним виробництвом як інноваційної технології розвитку сільського господарства.

Доцільно розробити та запровадити через сертифікаційні органи методичні рекомендації для бухгалтерії екологічного господарства що окреслюють основні визначення та положення органічного виробництва (загальні вимоги до техніки та сільськогосподарських машин, які використовуються на підприємстві, наведений перелік дозволених до застосування препаратів і добрив, дозволені агротехнічні прийоми та методи боротьби із хворобами й шкідниками). Через первинну документацію бухгалтерія може контролювати дотримання вимог ведення органічного виробництва. [4].

Саме органічне сільське господарство сприяє якісно новому розвитку аграрного сектора, забезпечує продовольчу безпеку та надає високоякісні харчові продукти з найменшим впливом на навколишнє середовище. Виробництво органічної продукції повинне бути екологічного збалансоване через розробку систем ведення сільського господарства, створення середовища проживання та підтримки генетичного та сільськогосподарського різноманіття.

Список використаних джерел

1. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua/uk/homepage/---q--q>.

2. Майлі, Е. Тварини в органічному господарюванні [Електронний ресурс] / Е. Майлі – Режим доступу: <http://organic.ua/uk/lib/582-tvaryny-v-organichnomu-gospodarjvanni>.

3. Мороз, Ю.Ю. Організація обліку виробництва і обігу органічної сільськогосподарської продукції і сировини [Електронний ресурс] / Ю.Ю. Мороз. — Режим доступу :www.ztu.edu.ua/ua/science/. — Назва з екрана (дата звернення: 11.04.2014).

4. Мазур, Н. Удосконалення інформаційної бази обліку виробництва органічної сільськогосподарської продукції і сировини [Електронний ресурс]/ Н. Мазур – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_04_17_18_kampodilsk/sekcija_4_2014_04_17_18/u-doskonalennja_informacijnoji_bazi_obliku_virobnictva_organichnoji_silskogospodarskoji_produkciji_i_sirovini/54-1-0-930

Гуцаленко Л. В.

д. е. н, професор

Мотенко О. О.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В КОНТЕКСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З прийняттям Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку постала необхідність розробки методології обліку фінансових результатів діяльності, орієнтованої на зарубіжну методологію та її адаптацію до вітчизняних умов. Також потребується визначення єдиного тлумачення категорії «фінансові результати».

Окрім аспекти економічного змісту фінансовий результат та їх обліку є предметом дослідження багатьох українських науковців та практиків, зокрема Бутинця Ф.Ф., Гуцаленко Л.В., Кірейцева Г.Г., Нападовської Л. В., Мочерного С. В., Олійник О. В., Моссаковського В.Б., Проданчука М.А. та інших.

Метою дослідження є уточнення економічної сутності категорії «фінансовий результат» та визначення особливостей формування і обліку фінансових результатів.

Сільське господарство є важливою галуззю економіки будь-якого суспільства, а відповідно і світової економіки. Тому будь-яка держава має приділяти увагу розвитку даної галузі. Одним із джерел її розвитку в умовах ринкових відносин є прибуток[2].

Юридичні закони, що приймають державні органи в галузі визначення фінансових результатів в аграрному секторі економіки, мають в своїй основі відповідати об'єктивним закономірностям сутності, змісту, структурі формування категорії прибутку і повинні лежати в основі побудови бухгалтерського обліку фінансових результатів на підприємствах. З 1 січня 2007 р. введено в дію Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», який має пряме і безпосереднє відношення, як до аграрної сфери, так і до визначення фінансового результату від сільськогосподарської діяльності [2].

Оцінка П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичних рекомендацій до нього дають можливість дійти висновку, про їх недосконалість та необхідність його доопрацювання. Введення в дію цих законодавчих актів у такому вигляді тільки ускладнює роботу практикуючих бухгалтерів і не сприяє об'єктивним закономірностям сутності, змісту та структури формування прибутку [2].

Фінансовий результат здебільшого ототожнюють із прибутком, проте це не завжди коректно, оскільки можливі випадки, коли підприємство працює

збитково. Визначення й описи поняття «збиток» у літературних джерелах зустрічаємо нечасто. Це пов'язано з тим, що категорії «прибуток» і «збиток» протилежні за змістом, але водночас виражають зміст поняття «фінансовий результат» [7].

Визначення терміна «фінансові результати» різними науковцями представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до трактування сутності фінансові результати [7]

Автор	Сутність поняття «фінансові результати»
Ф.Ф. Бутинець	Прибуток або збиток організації. Співставлення доходів та витрат підприємства відображених у звіті.
А.Д. Мочерний	Грошова форма підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках.
С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко	Приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.
Р.В. Скасюк	Якісний та кількісний показник результативності господарської діяльності підприємства.
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	Різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час. Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному період.
В.М. Опарін	Перевищення доходів над витратами становить прибуток, зворотнє явище характеризує збиток. Зіставлення регламентованих податковим законодавством доходів і витрат.

З наведених визначень зрозуміло, що поняття «фінансові результати» трактується як прибуток (збиток), підсумки (результат), приріст (зменшення) капіталу, а також як різниця між доходами та витратами. Така різноманітність трактувань спричинена існуванням різних підходів до розуміння досліджуваного поняття: економічний, фінансовий, обліковий тощо.

На нашу думку, для удосконалення наведених визначень, вчені – обліковці мають враховувати економічний, податковий та управлінський аспект розуміння сутності фінансові результати.

Надзвичайно важливим і ключовим питанням є формування фінансових результатів діяльності агропідприємств, як для власників, так і для держави. Фінансові результати безпосередньо прямо впливають на стабільність, фінансову незалежність та здатність до розширеного відтворення в аграрних підприємствах. Проте й досі питання економічного змісту фінансових результатів залишається неоднозначним в трактуванні та доволі дискусійним [4].

Фінансовий результат діяльності як сільськогосподарського підприємства так і господарств іншої галузі характеризується показником прибутку або збитку. Основною метою господарської діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Від суми отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, покриття зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестиційної діяльності, а також платоспроможність як сільськогосподарського підприємства так і господарства будь-якої галузевої приналежності [5].

Документами, що фіксують облік фінансових результатів, є довідки, або розрахунки, бухгалтерії, які складають в довільній формі. Необхідним є розробка типової для сільськогосподарських підприємств форми бухгалтерської довідки - розрахунка, яка надасть аналітичності та наочності розрахунку та забезпечить відсутність помилок при віднесенні тих чи інших витрат і доходів. Таку форму розрахунку можна також використовувати для своєрідного контролю формування та обліку фінансових результатів та складання фінансової звітності форми № 2 «Звіт про фінансові результати» [3].

Документ має заповнюватися за даними реєстрів синтетичного обліку та оборотно-сальдових відомостей за рахунками доходів і витрат, які мають місце в господарствах [3].

Облік фінансових результатів здійснюється на фінансово-результативному рахунку 79 «Фінансові результати», характеристика якого розглянута на рис. 1.

У випадку щомісячного закриття рахунків доходів та витрат на рахунок 79 «Фінансові результати» останній рекомендується закривати на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» лише в кінці року. У цьому випадку накопичене з початку року сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» є контрольною цифрою для перевірки правильності заповнення Звіту про фінансові результати [1].

Кінцеве сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» при його закритті у кінці звітного року списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутку (непокриті збитки)» [1]:

- у випадку кредитового сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» (прибутку): Дебет 79 «Фінансові результати», Кредит 44 «Нерозподілені прибутку (непокриті збитки)»;

- у випадку дебетового сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» (збитки): Дебет 44 «Нерозподілені прибутку (непокриті збитки)», Кредит 79

«Фінансові результати».

Рис 1. Характеристика рахунку 79 «Фінансові результати» [3].

Узагальнюючи вищевикладене можна дійти висновку, що серед вчених не існує єдиної думки щодо трактування економічної сутності поняття фінансового результату.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що фінансовий результат формується протягом фінансово – господарського року та включає в себе результати діяльності від усіх видів господарських операцій, що мали місце на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Галицький О. М. Особливості обліку фінансових результатів сільськогосподарської діяльності та їх відображення в фінансовій звітності / О. М. Галицький, В. Г. Кожем'якіна // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. - 2014. - Вип. 75. - С. 153-161.

2. Гуцаленко Л. В. Методологічні аспекти обліку формування та узагальнення результатів діяльності сільськогосподарських підприємств./ Л.В.Гуцаленко // Економіка АПК. - 2010. - № 9. - С. 70-74.

3. Ксьонжик І. В. Особливості обліку фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах / І. В. Ксьонжик, М. В. Василькова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 4 (20). – 2012. С. 149-151.

4. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності / В. П. Мазур // Облік і фінанси АПК:

науково - виробничий журнал. - 2011. - № 3. - С. 68-71.

5. Макода С. Л. Економічний зміст та протиріччя в обліку фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / С. Л. Макода // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2015. - Вип. 161. - С. 220-226.

6. Рета М.В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів підприємств / М.В. Рета, Г.О. Пляка // Вісник НТУ «ХПІ». – 2015. – № 25. – С. 25-34.

7. Сиротюк Г. Аналіз та облік фінансових результатів сільськогосподарських підприємств / Г. Сиротюк, К. Сиротюк // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер : Економіка АПК. - 2013. - № 20(1). - С. 147-153.

Дюк А.А.

к.е.н., доцент

Попик А.І.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Соціальне партнерство як особливий вид суспільних відносин і закономірний результат розвинутої соціально орієнтованої економіки є в той же час важливим показником економічної, соціальної й політичної зрілості суспільства. Це досягається системою взаємозв'язків між найманими працівниками, трудовими колективами, професійними спілками з одного боку, роботодавцями та їх об'єднаннями — з другого, і державою та органами місцевого самоврядування — з третього, їхніми представниками та спільно створеними органами з регулювання соціально-трудова відносин, які (взаємозв'язки) полягають у взаємних консультаціях, переговорах і примирних процедурах на взаємоузгоджених принципах з метою дотримання прав і інтересів працівників, роботодавців і держави [1].

Основою соціальної злагоди в індустріальному й постіндустріальному суспільстві є врахування й узгодження інтересів різних соціальних груп, прошарків, класів. Це завдання найкраще вирішується саме на основі соціального партнерства.

Система соціального партнерства будується на узгодженні й захисті інтересів різних соціальних груп. Визнаючи відмінність, різноспрямованість і незахищеність інтересів окремих соціальних груп, прошарків, класів, партнерські відносини водночас передбачають усвідомлення необхідності взаємодії, взаємозалежності і неможливості існування один без одного.

Суть соціального партнерства полягає в тому, що це специфічний вид громадських відносин між різними соціальними групами, прошарками й класами, які мають суттєво відмінні соціально-економічні і політичні інтереси. Ці різні інтереси не можуть стати однаковими, проте можливе їх поєднання, забезпечення певного балансу їхньої реалізації. Становлення й розвиток соціального партнерства забезпечується створенням його системи, що являє собою складне й динамічне утворення структурно-організаційних елементів (суб'єктів, предмета, нормативно-правового забезпечення), форм, ідеології, культури, принципів, методів, засобів, тактики, технологій взаємовідносин, об'єднаних певним механізмом [1].

Соціальне партнерство є важливим чинником застосування найманої праці в умовах трансформації економіки. Саме соціальне партнерство сприяє ефективному розвитку виробничих відносин, підвищенню рентабельності підприємств, забезпеченню соціального миру у суспільстві. Завдання сучасної цивілізованої держави – створити правове поле для ефективного функціонування соціального партнерства, тобто співпраці між роботодавцями і працівниками. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність чіткого визначення суб'єктного складу соціально-партнерських відносин.

Основними принципами соціального партнерства в Україні мають бути: законність; повно важність та рівноправність сторін та їх представників; сприяння держави розвитку соціального партнерства на демократичних засадах; свобода вибору та обговорення питань, які входять у сферу соціального партнерства; добровільність і реальність зобов'язань, які приймаються сторонами; обов'язковість виконання досягнутих домовленостей; відповідальність за виконання взятих на себе зобов'язань; контроль за виконанням досягнутих домовленостей.

Нинішній стан відносин соціальних партнерів у сфері праці в Україні слід охарактеризувати як переважання формальних процедур соціального партнерства, які не мають вагомих реальних економічних наслідків. У найближчій перспективі всім сторонам соціально-трудова відносин в Україні належить зайняти свою нішу в справі регулювання національного ринку праці з метою його соціалізації: основним завданням профспілок має стати реальне покращання умов продажу трудових послуг найманими працівниками; підприємці повинні усвідомити як реальний факт залежність успішності свого бізнесу від соціального становища в країні і на підприємстві, отже враховувати й інші, крім збагачення, цілі підприємницької діяльності й людського життя загалом; держава повинна створити механізм заохочення сторін до вирішення соціально-трудова проблем методами соціального партнерства.

Соціальне партнерство є одним із базових принципів функціонування сучасного суспільства, важливим інструментом реалізації соціальної політики держави, засобом попередження та розв'язання соціальних конфліктів. Основною сферою реалізації соціального партнерства є сфера соціально-

трудових відносин, а його ключовим елементом – соціальний діалог [2].

Особливо актуальною є проблема регулювання соціально-трудових відносин в Україні. Правовою її основою стало прийняття Законів України «Про підприємства України», «Про колективні договори й угоди», «Про оплату праці», внесення змін і доповнень у діючий Кодекс законів про працю й прийняття ряду інших законодавчих актів [2].

Важливо підкреслити, що сфера соціального партнерства у сучасних ринкових умовах є достатньо широкою. Вона може порушувати невизначене коло питань, у тому числі і таких, що вимагають наявності спеціальних знань у представників сторін. Тому для забезпечення можливості конструктивного розвитку соціально-партнерських відносин необхідно законодавчо передбачити можливість трудового колективу у разі необхідності залучати для представництва своїх інтересів незалежних фахівців-експертів.

Дюк А.А. вважає, що система відносин «держава-підприємство-працівник» занадто складна, більше того, постійно змінюється. З фінансовою допомогою, захистом прав власності та інтересів вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників справи йдуть ще гірше [5, с. 145].

Суб'єктами соціального партнерства є: держава; профспілки, які представляють інтереси найманих працівників; роботодавці, їх об'єднання.

Роль держави та її владних структур у системі соціального партнерства виявляється через призму функціонування всього державного механізму як сукупність факторів та засобів, що забезпечують дію всіх його частин в їх взаємодії. До механізму функціонування держави відноситься все, що пов'язане із взаємодією економічної, політичної та соціальної систем. Нинішня ситуація характеризується тим, то держава втратила здатність забезпечувати оптимальний баланс між задоволенням потреб індивідів і суспільства в цілому. Відсутні стійкі механізми примирення, узгодження, гармонізації приватних інтересів, як на рівні окремих індивідів, соціальних груп і класів, так і їх узгодженості з потребами забезпечення загальнонаціональних інтересів.

Усе більшого поширення набуває модель соціального партнерства, що передбачає встановлення конструктивної взаємодії між трьома секторами. Окремі автори зазначають, що між трьома секторами влади (законодавчої, виконавчої, судової) існує й четвертий. Це – засоби масової інформації, які формують певну суспільну думку членів громади про окрему діяльність цих секторів, їх взаємодію на рівні громади.

На жаль, на сьогоднішній день суттєвою перешкодою на шляху цивілізованого соціального партнерства є поширена в Україні корупція, переважання корпоративних інтересів і настроїв, зрощення підприємництва з апаратними структурами. Підприємці потрапляють в умови, далекі від нормальних, законних відносин капіталу і влади. Створюється замкнене коло: держава не захищає інтереси підприємців, підприємці не дотримуються законів. Меншою мірою, але це стосується й інших громадян. Значна частка

«тіньової» економіки в Україні також не сприяє розвитку соціального партнерства. На «тіньових» підприємствах, як правило, не дотримуються норми трудового законодавства, зокрема про охорону праці та соціальні гарантії, не сплачуються податки, не реєструються трудові угоди. Працівники тут розглядаються винятково як трудові ресурси виробництва, єдиною метою якого є отримання прибутку. Суттєвою перешкодою для становлення соціального партнерства стає розмивання нормативної системи суспільства, обумовлене масовим порушенням законів і соціальних норм. Це не сприяє поширенню практики соціального партнерства.

Отже, система соціального партнерства в Україні не є цілком сформованою і має такі недоліки: недорозвиненими є деякі елементи системи: законодавчі, організаційні, соціально-економічні; зміст колективних угод не охоплює всі важливі сторони соціально-трудова відносин; недостатня кількість залучення найманих працівників до процесу колективно-договірного регулювання; недостатньо налагодженою є взаємодія соціальних партнерів на регіональному і галузевому рівнях; профспілки не виконують повною мірою своїх функцій стосовно захисту соціально-економічних прав і інтересів найманих працівників; немає цілком сформованого класу роботодавців як активного суб'єкта соціального партнерства; підписання колективних угод не гарантує їх сумлінного виконання, що подекуди пов'язано з невмінням і небажанням соціальних партнерів досягати компромісу; недостатньою є матеріальна база громадських організацій, які опікуються питаннями соціального партнерства [1].

Таким чином, для подальшого вдосконалення системи соціального партнерства в Україні доцільним є: залучення до системи партнерських відносин соціальних груп і прошарків, які на даний час в неї не включені; реформування законодавчих і нормативних актів з питань соціального партнерства й соціально-трудова відносин з метою приведення їх у відповідність нормам міжнародного права; прискорення ухвалення законодавчих актів, які безпосередньо стосуються системи соціального партнерства та її складових; вжиття додаткових заходів з боку держави, щодо мотивації роботодавців до участі у соціальному діалозі; вжиття заходів щодо підвищення поінформованості широких мас суспільства про соціальне партнерство.

Список використаних джерел

1. Мухамед'яров Н. Н. Соціальне партнерство — інноваційний напрям взаємодії бібліотеки в соціокомунікаційному просторі здорового способу життя / Н. Н. Мухамед'яров // Вісник Харківської державної академії культури. – 2011. – Вип. 32. – С. 181–189.

2. Шамшина І.І. Суб'єкти соціально-партнерських відносин: проблеми правового визначення / І. І. Шамшина // Актуальні проблеми права: теорія і

практика. – 2012. – № 25. – С. 23–32.

3. Украинский характер (характерные социально-психологические особенности населения Украины). Аналитический доклад. Центр социальных исследований «София», 2011. С. – 22.

4. Виноградова Е.В. Отношения сотрудничества и конфликта в представлении российских работников / Е.В. Виноградова, И.М. Козина // Социс. – 2011. – №9. – С. 30-40.

5. Дюк А.А. Економічні агенти суспільного та приватного інтересу в процесі реформування / А.А. Дюк // Глобальні та національні проблеми економіки Миколаївським національним університетом імені В.О. Сухомлинського: Науковий журнал. – Випуск - № 5. – Миколаїв, 2015. – С. 142–146.

Єлкіна А.Т.

студентка

Науковий керівник: Плахтій Т.Ф.

к.е.н., доцент

Вінницького національного аграрного університету

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ У МЕТОДИЦІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ ЗГІДНО П(С)БО 10 «ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ»

В процесі ведення господарської діяльності суб'єкти господарювання мають справу з несплатою покупцями своїх зобов'язань за відвантажені товари, роботи, послуги. За таких умов підприємства зобов'язанні згідно діючого законодавства визнавати існуючу дебіторську заборгованість безнадійною і списувати її з балансу у вигляді резерву сумнівних боргів. Після віднесення дебіторської заборгованості до сумнівної, постає проблема її оцінки та відображення в ф.№1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Для достовірної оцінки поточної дебіторської заборгованості, що пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг на дату балансу слід виключати безнадійну дебіторську заборгованість.

Питання теорії управління дебіторською заборгованістю та практичні рекомендації зі створення резерву сумнівних боргів приділено увагу в працях вчених-економістів, таких як: Ф. Бутинець, І. Губіна, О.Кушина, О. Леснікова, К. Єрохін, О. Короп, С. Голов, В. Кравченко, Л. Ямборко, М. Білик, В. Костюченко, А. Шаповалова, О. Федорченко.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 «поточну дебіторську заборгованість включають до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю» [3]. Для визначення останньої на дату балансу обчислюють величину резерву сумнівних боргів як

частину загальної суми такої заборгованості, щодо якої існує невпевненість у її погашенні боржниками.

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», використовують два методи визначення резерву сумнівних боргів. Національною методологією обліку передбачається визначення резерву сумнівних боргів із застосуванням абсолютної суми сумнівної заборгованості або коефіцієнта сумнівності.

Практичний досвід Н.М. Проскуріної та результати дослідження, свідчить, що значна кількість суб'єктів господарювання України не нараховують резерви сумнівних боргів, і тим самим перекидають показники фінансової звітності, яка, як відомо, є підставою для прийняття відповідних управлінських рішень [4].

Доцільною є думка Т.Л. Слюніної, що резерв сумнівних боргів розраховується тільки для тієї частини дебіторської заборгованості, щодо якої виконуються одночасно такі умови: заборгованість є фінансовим активом, тобто виникла внаслідок звичайної господарської діяльності; заборгованість є поточною дебіторською заборгованістю; заборгованість не віднесена до безнадійної [5].

За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. Т.О. Євлаш вважає, що «перевагою даного методу є одержання найбільш точної чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості та надання можливості здійснювати аналіз по кожному дебітору. Проте застосування даного методу є досить трудомістким, оскільки потребує детального вивчення платоспроможності всіх дебіторів і визначення тих з них, які не погасять своєчасно заборгованість. Також труднощі в отриманні реальної інформації про стан платоспроможності дебіторів та можливо застосовувати лише за незначної їх кількості» [1].

О. Кушина вважає, що даний метод неприйнятний тому що, «якщо дебіторів у підприємства дуже багато, він втрачає свою привабливість [2].

За методом застосування коефіцієнта сумнівності резерв сумнівних боргів визначається шляхом множення суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. Даний метод, вважає Т.М. Ступницька більш врегульований П(С)БО, оскільки в його тексті присутні формули розрахунку коефіцієнта сумнівності. Для використання даного методу не має значення кількість дебіторів. Проте він є більш працездатним, ніж метод абсолютної суми сумнівної заборгованості, адже потребує проведення певних розрахунків та інформаційний пакет даних за декілька періодів [6].

Створення резерву сумнівних боргів за допомогою даного методу здійснюється в декілька етапів. На першому – визначається питома вага безнадійних боргів у чистому доході. На думку О.В. Топоркова на цьому етапі дотримується принцип обачності, проте недотримується принцип

відповідності доходів і витрат (так як періоди, у яких була здійснена реалізація та відображені безнадійні борги є різними). На другому етапі заборгованість класифікують за строками непогашення. Використовуючи даний метод підприємство може працювати з великою кількістю дебіторів. Проте існує ряд труднощів що виникають на цьому етапі: труднощі пов'язані з неможливістю розподілу дебіторів у зв'язку з встановленням для кожного з них різних термінів погашення; розрахунок є трудомістким процесом та досить складною процедурою для виконання; відсутнє нормативне регулювання кількості попередніх періодів, що потрібно враховувати для розрахунку; відсутня можливість оперативного контролю за переміщенням «сумнівних» дебіторів з однієї групи сформованої за строками непогашення в іншу. Третій етап передбачає визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 р. На цьому етапі дотримується принцип дотримання доходів і витрат. Проте процес розрахунку є досить трудомістким через використання великого обсягу інформації [1].

Отже, застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості є методом умовного визначення резерву та його використання буде доцільним лише у випадку існування ненавмисної дебіторської заборгованості (тимчасові фінансові труднощі контрагентів). Це пояснюється тим, що навмисна дебіторська заборгованість виникає внаслідок заздалегідь запланованих махінацій контрагентів та зумисної несплати за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги.

Крім того, визначити платоспроможність контрагента можливо переважно лише з публічної фінансової звітності, а у більшості випадків дана інформація є недоступною, тому що сам дебітор не визнає свою неспроможність сплатити борг, оскільки йому це не вигідно з економічної точки зору. Вважаємо за необхідність використовувати даний метод, при умові незначної кількості постійних покупців, про фінансовий стан яких підприємство-кредитор має достовірну інформацію.

Виходячи з проведених досліджень слідує, що процес створення резерву сумнівних боргів щодо сумнівної заборгованості допоможе суб'єкту господарювання послабити негативні наслідки списання безнадійних боргів, що в майбутньому дозволить збільшити результати господарської діяльності у вигляді прибутку.

Список використаних джерел

1. Євлаш Т. О. Особливості створення та списання резерву сумнівних боргів в обліку / Т. О. Євлаш, О. В. Топоркова // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2012. - Вип. 2. - С. 80-87.
2. Кушина О. Резерв сумнівних боргів: суто бухгалтерський інструмент / О. Кушина // Збірник систематизованого законодавства. - 2013. - № 9. - С.

155-159.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. №237.

4. Проскуріна Н. М. Резерв сумнівних боргів: удосконалення методики розрахунку / Н. М. Проскуріна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. - 2014. - Вип. 25. - С. 195-199.

5. Слюніна Т. Л. Методика оцінки резерву сумнівних боргів у балансі підприємства / Т. Л. Слюніна, Ю. С. Глушач // Бізнес Інформ. - 2012. - № 10. - С. 194-198.

6. Ступницька Т. М. Характеристика методів формування резерву сумнівних боргів [Електронний ресурс] / Т. М. Ступницька. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekhp/2011_2/st18.pdf.

Іщенко Я.П.,

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СТВОРЕННІ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ

Україна володіє одним із найпотужніших у Європі земельним потенціалом, ефективно використання якого є запорукою економічної та продовольчої безпеки держави. В 2016 р. закінчилась дія мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення і Президентом України ініційовано політичну дискусію з питання ринку землі в Україні. Зокрема Президент зазначив, що питання введення ринку землі є одним з найважливіших у реформуванні аграрної галузі [1].

Аргументуючи тим, що права власників обмежені, площі сільськогосподарських земель скорочуються, інфраструктура нерозвинена, орендна плата низька, обґрунтовується скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. Це, на думку прихильників скасування мораторію, обумовить притік значних інвестицій в аграрну галузь економіки.

Проте, експерти ринку звертають увагу на той факт, що нині, як і в 2012 р., уже значно активізувався та набирає обертів процес нарощування земельних банків і консолідації аграрного бізнесу, у тому числі й через скупку керуючих компаній і підприємств-орендарів великих і не дуже земельних угідь. Як чотири роки тому, так і нині відбувається це в очікуванні скасування мораторію на продаж землі [2].

Безперечно зняття мораторію необхідне, але це питання не на часі. Відкрити ринок землі сільськогосподарського призначення можна лише після стабілізації економічної та політичної ситуації в Україні та після створення правової системи, здатної захистити права власників земельних паїв.

Відповідно до змін, внесених до Земельного кодексу України Законом України № 5494-VI від 20.11.2012 року [3] до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2016 року, забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств. Проблема недостатнього правового та методичного забезпечення землекористування є одним із чинників, що стримує повне розкриття потенціалу сільськогосподарських земель та їх включення до економічного обороту.

У вітчизняному обліковому законодавстві існує методика оцінки та включення в економічний оборот сільськогосподарських підприємств прав на користування землями сільськогосподарського призначення, як нематеріальних активів. Цей порядок визначено П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [4]. Проте, як свідчить проведене дослідження, сільськогосподарські підприємства практично не користуються цією методикою, не оцінюють та не обліковують права на користування орендованими землями. Методика ж бухгалтерського обліку має цінність лише тоді, коли вона носить прикладний характер, тобто адаптована до особливостей господарювання підприємств і, головне, має практичне застосування.

Відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку земля, що знаходиться у власності підприємства відноситься до основних засобів. В складі основних засобів українських підприємств земля з'явилась після набрання чинності П(С)БО 7 «Основні засоби», де її було класифіковано на два окремі елементи: земельні ділянки та капітальні витрати на поліпшення земель [5].

Облік власних земельних ділянок, що ідентифіковані як інвестиційна нерухомість, тобто в результаті використання яких отримуються орендні платежі та/або відбувається збільшення власного капіталу, здійснюється відповідно до вимог П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [6].

Розвиток бухгалтерського законодавства в Україні відбувається в напрямку гармонізації національної системи обліку з міжнародними стандартами. Такий стан справ в нормативному регулюванні обліку землі викликає занепокоєння у провідних вітчизняних науковців. Адже для організації обліку такого специфічного засобу виробництва, який має здатність відновлення родючості, використовується для вирощування біологічних активів і в якому також здійснюються біологічні перетворення, який є стратегічно важливим для України активом, пропонується застосовувати загальну для необоротних активів методика, яка відповідає інтересам гравців глобального фінансового ринку.

Провідні економісти-аграрії та молоді науковці України обґрунтовують необхідність запровадження окремого стандарту обліку земель сільськогосподарського призначення. Серед розробників та прихильників цієї ідеї В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, Ю.С. Бездушна, Б.В. Мельничук, В.М. Метелиця, С.М. Остапчук та інші. Так колективом авторів монографії «Обліково-оціночні аспекти включення землі до економічного обороту» запропоновано до впровадження в аграрному секторі національний галузевий стандарт звітності (НГСЗ) – «Землі, плата та права користування ними в сільському господарстві» [7].

Розвиток правового забезпечення обліку земель сільськогосподарського призначення в напрямку стандартизації дозволить врахувати інтереси саме вітчизняних суб'єктів аграрного сектору та сприятиме створенню правової системи для формування ринку земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Президент ініціював дискусію щодо зняття мораторію на продаж землі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/prezident-iniciyuvav-diskusiyu-schodo-znyattya-moratoriyu-na-prodazh-zemli-168399_.html
2. Скасування мораторію на продаж землі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/skasuvannya-moratoriyu-na-prodazh-zemli-prizvede-do-yiyi-skupovuvannya-za-bezcin-171031_.html
3. Про внесення змін до Земельного кодексу України: Закон України від 20.11.2012 року № 5494-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5494-17>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>
6. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р.№779 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07>
7. Обліково-оціночні аспекти включення землі до економічного обороту: Колективна монографія / [В.М. Жук, Ю.С. Бездушна, Б.В. Мельничук, В.М. Метелиця, А.І. Коріненко]. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 234 с.

Казимір Р.А.

студент магістратури

Науковий керівник: Шевчук О.Д.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ

Основним економічним фактором, який значною мірою визначає прибутковість підприємства, є фінансовий результат діяльності підприємства. При цьому фінансовий результат виступає тим комплексним показником, який узагальнює усі результати фінансово-господарської діяльності підприємства та визначає її ефективність.

Не викликає сумнівів, що управління інформацією має бути вчасним, влучним та доречним. Варто досліджувати усі сторони показників, за допомогою яких здійснюється оцінювання діяльності.

Будь-яка діяльність потребує певного об'єму інформації з метою ефективного управління. В даний час на українських підприємствах вкрай рідко використовується система управлінського обліку. Та і при діючій системі не можна гарантувати ефективне оцінювання бізнесу. Оскільки управлінський облік передбачає контроль фінансових результатів, проте цей контроль скоріш відображає результати минулих подій. А це свідчить про те, що час, за який можна було щось змінити, втрачено.

За умови постійного і повноцінного контролю та управління важливим є використання кожної можливості при управлінні. І метою цього є зменшення збитків та отримання прибутку.

Значення контролю істотно зростає в сучасний період у зв'язку з тим, що підприємства весь час знаходяться в ситуації ризику невизначеності. Зовнішні фактори: політичні, юридичні, економічні, соціологічні весь час змінюються, причому в останні роки швидкість цих змін значно зросла і тому керівництву необхідно володіти ефективним механізмом контролю, який би дозволив підприємству забезпечити принцип максимальної економічної ефективності і досягнення найбільшого кінцевого економічного результату.

В українській практиці найчастіше використовують наступні критерії оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства:

- виручка від реалізації продукції, робіт, послуг;
- чистий прибуток; прибуток, направлений на виплату дивідендів та накопичення (фінансування капіталовкладення, збільшення оборотного капіталу, створення резервного капіталу тощо);
- рентабельність активів, інвестицій, об'єму продажів;
- фінансова стабільність (виручка від реалізації поділена на точку беззбитковості, відношення між власним та залученим капіталом, невід'ємне

сальдо грошового потоку на кінець звітного періоду);

– фінансовий результат власників підприємства (дохід за період, отриманий власниками; приріст вартості підприємства).

Система показників на різних підприємствах може бути різною. Формування такого набору відбувається залежно від цілей господарської діяльності та зручності використання їх для виконання завдань фінансового контролю. Для визначення ефективності діяльності фактичні дані можна порівнювати із параметрами інших підприємств [1].

З метою оцінювання ефективності роботи підприємства використовують показники фінансової стійкості, прибутковості, платоспроможності та ділової активності.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів й ефективності діяльності підприємства. Вони вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій.

Оскільки величина фінансового результату визначає можливість подальшого розвитку підприємства (розширення діяльності, оновлення його основних фондів, впровадження нових прогресивних технологій тощо) і створює запас фінансової стійкості, який дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни в ринковій кон'юктурі, тому завдання щодо зниження витрат набувають особливої актуальності в сучасний період ринкових реформ та економічних перетворень.

Провідна роль у вирішенні питань визначення й оптимізації величини фінансових результатів належать бухгалтерському обліку та економічному контролю, адже можливість отримання найбільшого економічного ефекту при найменших витратах, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів значною мірою залежить від того, наскільки оперативно і точно підприємство здійснює облік та контроль власних витрат і доходів. Грамотна організація бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві дозволить не тільки об'єктивно і своєчасно відображати витрати та доходи, вести оперативний контроль за виконанням плану й дотриманням кошторисів витрат, але й виявляти резерви зниження собівартості продукції, визначати шляхи оптимізації доходів і витрат, що дасть можливість істотно поліпшити фінансові результати підприємства та підвищити його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Сандій І. Контроль фінансових результатів: недосконалість інструментарію традиційного управлінського обліку / І. Сандій // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2(31). – С. 200-204. - (бухгалтерський облік, аналіз та аудит).

Каправа О.С.

студентка

Науковий керівник: Плахтій Т.Ф

к.е.н., доцент

Вінницького національного аграрного університету

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ МЕТОДИКИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ, ВИЗНАЧЕНОЇ П(С)БО 7 «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»

Метою нарахування амортизації за одним з п'яти методів, запропонованих П(С)БО 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 є створення реального джерела відновлення основних засобів. Різні підходи до нарахування амортизації забезпечують систематичний та раціональний розподіл первісної (справедливої) вартості основних засобів шляхом нарахуванням зносу протягом строку корисного використання об'єктів обліку.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [5].

Дослідження переваг та недоліків у методах нарахування амортизації, визначених діючим законодавством здійснювали провідні вчені-економісти: А.А. Белоусов, М.Т. Білуха, М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, В.С. Лень, Л.Г. Ловінська, О.А. Петрик, Ю.І. Осадчий, П.Т. Саблук, І.Б. Садовська, В.В. Сопко, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, Л.М. Янчева.

Законодавством передбачено наступні методи нарахування амортизації основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів): прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий.

Суть прямолінійного методу нарахування амортизації за П(С)БО 7 «Основні засоби» полягає у тому, що річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів. Нарухування амортизації проводиться щомісячно [5].

При застосуванні прямолінійного методу річна сума амортизації однакова протягом усіх років експлуатації об'єкта. При цьому, сума зносу накопичується рівномірно та залишкова вартість об'єкта основних засобів рівномірно зменшується до рівня ліквідаційної вартості.

Н. Домбровська вважає, що перевагою даного методу є простота застосування через нарахування і включення до собівартості продукції однієї суми нарахованої амортизації протягом всього терміну корисного

використання [2].

Недоліком такого методу є те, що при його використанні не враховується моральний знос, а також він не дає реальної оцінки виробничої потужності основних засобів в різні роки експлуатації. Застосування цього методу не завжди відображає повне перенесення вартості основних засобів на створену продукцію, в результаті чого створюється недоамортизована частина вартості основних засобів, що є прямим збитком підприємства. Це стосується в першу чергу комп'ютерної техніки та телефонного зв'язку.

Методика нарахування амортизації шляхом зменшення залишкової вартості полягає в визначенні річної суми амортизації об'єкту основних засобів виходячи з залишкової вартості такого об'єкту на початок звітного року чи з початкової вартості по введених на протязі року об'єктам. Річна сума амортизаційних відрахувань визначається шляхом множення залишкової вартості об'єкта основних засобів на річну норму амортизації.

Даний метод нарахування амортизації базується на припущенні, що амортизація починає нараховуватися з початку звітного року, хоча практично це буває далеко не завжди. Тому у всіх випадках, коли амортизація нараховується не з початку звітного року, залишкова вартість наприкінці запланованого строку експлуатації не досягає ліквідаційної вартості. У зв'язку з цим підприємство може прийняти рішення про зміну строку амортизації й доамортизувати частину вартості, що залишилася або ж вважати залишкову вартість об'єкта ліквідаційною вартістю. Методом зменшення залишкової вартості доцільно обчислювати амортизацію об'єктів, що піддаються швидкому моральному старінню. До таких об'єктів належать використовувані в адміністративних цілях транспортні засоби, прилади, засоби зв'язку, меблі, комп'ютери тощо.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості є різновидом методу зменшення залишкової вартості. Норма амортизації в цьому випадку розраховується аналогічно нормі амортизації при використанні прямолінійного методу нарахування амортизації. Тобто використовується подвійна ставка амортизаційних відрахувань, розрахована методом прямолінійного списання, при цьому норму амортизації при використанні прямолінійного методу подвоюють. Даний метод нарахування амортизації не припускає обов'язковості у встановленні ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів. При цьому дотримується правило, при якому сума амортизації останнього року розраховується таким чином, щоб залишкова вартість об'єкта в кінці експлуатаційного періоду була не менша його ліквідаційної вартості.

В. Бобко позитивно оцінює даний метод, «адже, підприємства повинні мати можливість здійснювати прискорену амортизацію, особливо при запровадженні новітніх, зокрема енергозберігаючих та екологічно безпечних технологій» [1]. Метод прискореного зменшення залишкової вартості використовується тільки в разі амортизації машин, обладнання і

транспортних засобів.

У своїй статті В. Касьянова розкриває застосування кумулятивного методу, а саме «річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання» [3].

Кумулятивний метод визначення суми амортизації є найбільш прогресивним, з точки зору методології бухгалтерського обліку. Доцільність використання цього методу пояснюється наступним: найбільша вартість об'єкта амортизується в перші роки після його ведення в експлуатацію, коли інтенсивність його використання максимальна; для заміни об'єкта, що амортизується кошти накопичуються в перші роки; підприємство має можливість збільшити частину витрат на ремонт об'єктів, що амортизуються, які припадають на останні роки використання їх без належного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що зменшення суми відрахувань в ці роки зменшується. Ми пропонуємо застосовувати цей метод до виробничого обладнання, що використовується інтенсивними темпами (наприклад цілодобова робота) чи основний засіб невисокої якості порівняно з поміж інших (виробництво Китаю).

Виробничий метод використовується для окремих видів основних засобів нарахування амортизації здійснюється на підставі сумарної кількості виробленої продукції об'єктом за весь період його експлуатації у відповідних одиницях виміру (одиницях виробленої продукції, відпрацьованих годинах, кілометрах пробігу та ін.). При використанні даного методу сума амортизації, що визнається витратами звітного періоду, і балансова вартість об'єкта при використанні даного методу змінюються в порівнянні з попереднім періодом прямо пропорційно обсягу виготовленої продукції (робіт, послуг). Метод рекомендується застосовувати для нарахування амортизації об'єктів основних засобів, технічний стан яких залежить від кількості виробленої продукції (виконаних робіт, послуг).

В. Лесняк вважає, що «із економічних методів нарахування амортизації найчастіше користуються прямолінійним, рідше — зменшення залишкової вартості, ще рідше — виробничим і зовсім рідко — кумулятивним і прискореного зменшення залишкової вартості» [4]. Виходячи з результатів проведеного дослідження питання переваг та недоліків у практичному використанні того чи іншого методу нарахування амортизації основних засобів, визначеного П(С)БО 7 «Основні засоби», підтримуємо думку В. Лесняк, що найзручнішим для застосування є прямолінійний метод. Зважаючи на його простоту, раціональність і систематичність. Прямолінійний метод можна охарактеризувати як найбільш логічний, стабільний і послідовний.

Але в той же час, бухгалтеру слід ставити за мету не простоту

математичних обрахунків, а економічну доцільність і ефективність від використовуваного методу нарахування амортизації на підприємстві. Тому радимо головному бухгалтеру підтримувати тісний зв'язок із технічними службами підприємства, за допомогою яких економічно-бухгалтерський відділ зможе обрати такий метод нарахування амортизації груп основних засобів, який найкращим чином допоможе раціонально планувати витрати підприємства. Це неодмінно матиме вплив на фінансовий результат підприємницької діяльності, збільшить прибутки суб'єкта господарювання, внаслідок зменшення витрат.

Список використаних джерел

1. Бобко В.В. Амортизація основних засобів: термінологія та сучасні підходи / В.В. Бобко // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2014. – Вип. 11(2). – С. 46-51.
2. Домбровська Н.Р. До питання нарахування амортизації основних засобів / Н.Р. Домбровська // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 45-48.
3. Касьянова В.О. Амортизація основних засобів: методи нарахування та організація обліку / В.О. Касьянова // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – №2. – С. 117-122.
4. Лесняк В.О. Амортизація основних засобів: вибір доцільного методу нарахування / В.О. Лесняк // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – Вип. 20. – С. 321-327.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.

Коваль Л.В.

к.е.н., доцент

М'яковська М.Р.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах соціально-економічного стану України: спад виробництва, закриття підприємств, скорочення кількості працюючих, необхідність вдосконалення організації праці є важливим напрямом забезпечення раціонального використання трудових ресурсів та зменшення витрат на підприємстві.

Ефективне вирішення стратегічних і тактичних завдань організації потребує залучення висококваліфікованих спеціалістів, адже, недосконала організація праці призводить до зниження результатів діяльності будь-

якого підприємства. Саме тому вона має велике значення для підвищення ефективності діяльності підприємства та відповідно потребує системного забезпечення і постійного контролю з боку його керівництва.

Серед вітчизняних авторів, які досліджують питання удосконалення організації праці, слід відмітити Д.П. Богиню, В.М. Данюка, О.А. Грішнову, А.М. Колота, Т.А. Костишину, М.Ю. Сандуленко, Т.В. Перепельчук. В їх працях основна увага зосереджується на теоретичних дослідженнях організації праці. Проте необхідність і актуальність досліджень питань оплати праці в сучасних умовах господарювання обумовлена самим процесом розвитку економіки й суспільства, характерною рисою якого є визначальна роль персоналу в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства.

На думку А.М. Колот, організація праці – це процес раціональної взаємодії працівників із засобами виробництва та один з одним, яка ґрунтується на визначеному порядку та точній послідовності виконання трудових процесів і спрямована на досягнення високих кінцевих соціально-економічних результатів [3, с. 422].

Організація оплати праці на підприємстві – це сукупність дій, метою яких є забезпечення визначення величини заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співвідношення з іншими показниками діяльності підприємства тощо. Як відомо, організація оплати праці базується на трьох елементах: нормуванні праці, її тарифікації, а також на системах і формах оплати праці [4].

Організації заробітної плати в даний час притаманно ряд недоліків:

- низький рівень заробітної плати;
- невідповідність заробітної плати до рівнів оплати праці фахівців та інших категорій працівників;
- відсутність матеріальної зацікавленості у підвищенні кваліфікацій;
- недостатня стимулююча роль премій, надбавок.

Як відомо, організація оплати праці базується на трьох елементах: нормуванні праці, її тарифікації, а також на системах і формах оплати праці [6].

Нормування праці є основним, першочерговим етапом розроблення заходів щодо оптимізації витрачання усіх видів ресурсів: живої праці, сировини і матеріалів, палива й енергії, інструментів тощо, з метою підвищення економічної ефективності виробництва.

Заходи по вдосконаленню нормування праці можуть бути згруповані за наступними напрямками:

- скорочення чисельності робітників, що не виконують норми вироблення;
- забезпечення оптимальної і рівномірної напруженості норм праці;
- збільшення і охоплення нормуванням праці усіх працівників підприємства;
- перегляд норм при здійсненні організаційно-технічних заходів на

робочих місцях [4, с. 95].

Щоб встановити науково обґрунтовані норми праці, необхідно застосувати методи нормування залежно від функцій, виконуваних окремими категоріями управлінців, розмежовувати роботи різних категорій управлінського персоналу за ступенем їх регламентації, одночасно використовувати диференційовані і укрупнені методи нормування. Удосконалення нормування праці безпосередньо пов'язане із застосуванням автоматизованих систем та інформаційних технологій. Удосконалення нормування праці сприяє раціональному управлінню трудовими і матеріальними ресурсами підприємства і правильному, впливає на поліпшення організації праці і виробництва [7].

Для зацікавленості працівників, у досягненні найкращих результатів праці, на підприємстві існує система преміювання, яка є основним мотиваційним механізмом на підприємстві.

В залежності від методів мотивації премію можна розподілити за двома напрямками:

- створення преміальних систем, що забезпечують високу якість продукції при обов'язковому збільшенні кількісних показників у роботі;
- надання додаткових пільг, відповідно до потреб робітника [5].

Це дозволить з одного боку, зацікавити працівників у ефективній праці, з іншого – дає можливість роботодавцю завжди прогнозувати фонд оплати праці. Системи преміювання повинні бути розроблені в залежності від цілей підприємства, що забезпечить ефективність їх застосування.

При розробці удосконалених систем оплати праці персоналу підприємства, на наш погляд, найбільше логічно дотримуватися таких рекомендацій:

1. Важливо не перетворити оплату праці в просту соціальну виплату, що не залежить від внеску працівника. Отримання заробітної плати у вигляді соціальної виплати дискредитує всю систему мотивації праці, демонструє абсолютну нездатність підприємства до розвитку і є сигналом для персоналу про необхідність пошуку нового місця роботи.

2. Індиксація заробітної плати, по можливості, повинна максимально компенсувати ріст цін. Це дозволяє зберегти стимулюючу роль заробітної плати.

3. Будь-яке скорочення індивідуального результату праці повинне супроводжуватися зниженням зарплати.

4. Заробітна плата повинна забезпечувати соціальну захищеність працівників, тобто рівень оплати повинен забезпечувати нормальне відтворення робочих дій відповідно до кваліфікації. Соціальна захищеність полягає також і в тому, щоб були надані всі можливості для росту індивідуальної заробітної плати за рахунок підвищення особистих результатів праці.

5. Необхідно чітко встановити відповідність між об'ємом витрат праці й

розміром його оплати в конкретних умовах.

6. Велику увагу в удосконалюванні оплати праці слід приділяти преміюванню. Розроблені на підприємствах системи преміювання можуть бути націлені на стимулювання росту виробітку або на обмеження цього росту (регресивні системи преміювання) [8].

Найбільш раціональним способом виплати заробітної плати в сучасних умовах господарювання є виплата заробітної плати через системи банкоматів. З метою переходу на безготівкову форму виплати заробітної плати на підприємствах запроваджується зарплатний проект, який має свої переваги над виплатою заробітної плати через касу: спрощення процедури виплати заробітної плати; скорочення витрат, пов'язаних з інкасацією наявних коштів; можливість виплати заробітної плати працівникам у випадку відсутності працівника з будь-якої причини (тимчасова непрацездатність, робота в іншому населеному пункті, відпустка, відрядження). Таким чином, зникає необхідність депонування заробітної плати й зберігання наявних грошових коштів у касі підприємства. До наведених вище переваг запровадження зарплатного проекту слід віднести й значну оптимізацію документування виплати заробітної плати, адже всі операції з отриманням коштів з банку, оприбуткування в касу підприємства та видачі на руки робітникам потребують документального оформлення [6].

Сучасна методика нарахування заробітної плати базується на держаних соціальних гарантіях. Одним із яких є мінімальна заробітна плата - законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт) [1].

Розміри мінімальної заробітної плати на 2016 рік затверджені Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 р. N 928-VIII і становлять:

1. З 01.01.2016 – місячний -1378 грн., погодинний -8,29 грн;
2. З 01.05.2016 - місячний - 1450 грн., погодинний - 8,69 грн.;
3. З 01.12.2016 - місячний - 1550 грн., погодинний -9,29 грн. [2].

Не зважаючи на те, що розмір мінімальної заробітної плати має динаміку до зростання мінімальні потреби людини все ж не забезпечує, працюючи не зацікавлені в результатах своєї праці.

Таким чином, напрямки по удосконаленню системи оплати праці персоналу підприємства залежать від станів зовнішнього й внутрішнього середовища підприємства і мають здійснюватися разом із проведенням загальної соціально-економічної, структурної, податкової, цінової політики. Заходи спрямовані на удосконалення оплати праці, включають насамперед забезпечення залежності розмірів заробітної плати від особистого внеску працівників у результати праці.

Отже, наведений перелік недоліків та шляхи вдосконалення

організації обліку заробітної плати, в перспективі, покращать якість, правдивість, повноту та своєчасність розрахунків з персоналом.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 №108/95- ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» ВВР від 25.12.2015 № 928-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19>
3. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грیشнова, О.О. Герасименко та ін.]: за наук. Ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2009. – 711 с.
4. Крайній В.О. Вдосконалення системи нормування праці в сучасних умовах / В.О. Крайній // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 1. – С. 92-95.
5. Остапчук В.В. Проблеми та способи вдосконалення організації оплати праці на підприємствах України [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Economics/7_162738.doc.htm
6. Островерха Р.Е. Організація обліку : навч. посіб. / Р.Е. Островерха. – К. : Центр учб. л-ри. - 2012. – 568 с.
7. Скриль В.В., Галайда Т.О., Калінович Л.О. Організація нормування праці на підприємстві та її удосконалення / В.В. Скриль, Т.О. Галайда// Економічний форум. – 2015. - №3. – С.438-443.
8. Федорова М. С. Удосконалення системи оплати праці на підприємстві [Текст] / М. С. Федорова // Юний науковець. – 2011. – № 7. Т.1. – С. 119-121.

Коваль Н.І.

к.е.н., доцент

Куцак І.

магістр

Вінницький національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

В сучасний період удосконалення інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів стає одною із основних умовою економічних відносин. Дана інформація є основою надійності та перспективності самого суб'єкта господарювання. Взагалі на сьогоднішній день рішення повинні ґрунтуватися на точних розрахунках та ефективному аналізі. Для цього і потрібна стабільна інформація щодо аналізу оборотних активів. Спеціалісти, що займаються

обробкою різносторонніх рішень, які значно впливають на діяльність підприємства, вимагають достовірної множинної статистичної, бухгалтерської, інформації щодо аналізу та обліку оборотних активів на господарстві. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у достовірній інформації про оборотні активи підприємства, з метою поліпшення фінансового стану підприємства. Проблема в інформаційному забезпеченні аналізу оборотних активів існує на кожному підприємстві України, саме тому дана тема є актуальною і потребує детального дослідження.

Основним завданням інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів повинно полягати в тому, щоб надавати користувачам (як зовнішнім, так і внутрішнім) повну, неупереджену, своєчасну, достовірну інформацію про стан, кількість і якість земельних ресурсів, що забезпечить їх ефективне використання [4].

Напрямок удосконалення інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів підприємства полягає не стільки у задоволенні інформаційних потреб держави (регіону, місцевості), скільки у задоволенні інформаційних потреб широкого кола зацікавлених у відповідній інформації осіб, тобто зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Теорія та практика інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів на підприємствах є предметом дослідження багатьох вітчизняних авторів, зокрема це: М.С. Білика, М.А. Болуха, М.І. Бондаря, В.З. Бурчевського, Д.В. Ваньковича, М.І. Горбатюка, А.Г. Загороднього, В.В. Іванової, Г.І. Кіндрацької, Т.Д. Косової, І.Д. Лазаришиної, Є.В. Мниха, І.В. Сіменко, Н.В. Тарасенка та ін. Але, не дивлячись на великий інтерес дослідників та велику кількість напрацювань, багато питань щодо інформаційного забезпечення оборотних активів є невисвітленими і потребують детального дослідження.

Згідно з Законом України «Про інформацію» - під інформацією розуміються будь-які відомості та (або) дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2].

Об'єктом інформаційних відносин є інформація [2].

Термін «інформаційне забезпечення» включає:

- інформацію, яка необхідна для управління економічними процесами, та яка міститься в базах даних інформаційних систем;
- створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, збереження, накопичення, передавання, обробки інформації, організація банків даних» [1].

Для аналізу оборотних активів необхідна відповідна інформація. Визначення потреби в інформації на підприємстві для аналізу оборотних активів належить до компетенції її власника або уповноваженого органу (посадової особи) – економічної служби підприємства.

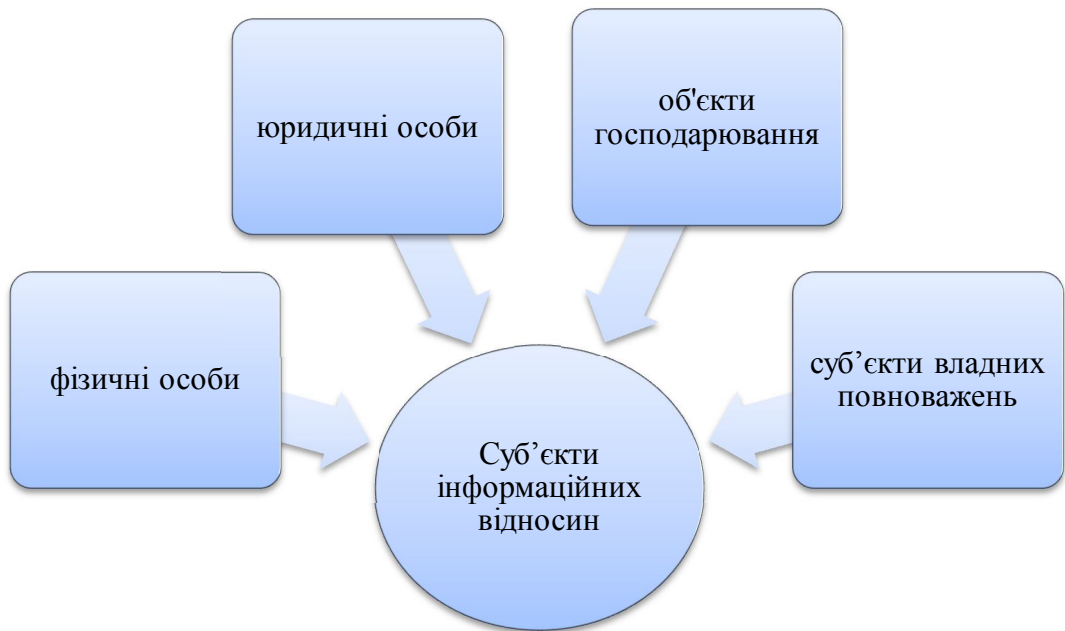

Рис. 1. Суб'єкти інформаційних відносин

Інформаційне забезпечення – це сукупність форм документів, нормативної бази і реалізованих рішень щодо обсягу, розміщення і форм організації інформації, яка циркулює в системі автоматизованого оброблення економічної інформації чи в інформаційній системі [5].

На нашу думку, основними принципами створення інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів є:

- цілісність
- достовірність;
- контроль;
- захист від несанкціонованого доступу;
- єдність і гнучкість;
- стандартизація та уніфікація.

Також ми визначаємо, що основною інформаційною базою для аналізу оборотних активів є фінансова звітність підприємства:

- форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан);
- форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід);
- форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» .
- форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [3].

Тобто сучасна трансформація національної системи інформаційного забезпечення в системі управління ефективністю використання оборотних активів підприємства повинна відповідати вказаним параметрам.

Щодо удосконалення інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів, то можна визначити що створення інформаційного забезпечення слід враховувати всі особливості інформації з точки зору її цінності. Забезпечення одночасного дотримання основних якісних характеристик в користуванні даної інформації, тобто таких як - достовірність, доречність, суттєвість, зрозумілість, рентабельність, надасть змогу не тільки підвищити цілісність інформаційного забезпечення аналізу оборотних активів, а й сприятиме ефективності проведення аналізу господарської діяльності в цілому.

Можна сказати, вдосконаливши інформаційне забезпечення аналізу оборотних активів можливо вирішити його основні проблемні питання. Адже національна система бухгалтерського обліку та аналізу потребує чіткого визначення та функціонування. У результаті це дозволить оперативно оцінювати ефективність використання таких ресурсів оборотних активів та приймати відповідні управлінські та регулюючі рішення.

Список використаних джерел

1. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – С. 384.
2. Закон України «Про інформацію» (у новій редакції) // Відомості Верховної Ради (ВВР) - 19.04.2014
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 19. – С. 97-103.
4. Ткаль, Я.С. Удосконалення інформаційного забезпечення обліку окремих об'єктів основних засобів підприємств / Ярміла Сергіївна Ткаль // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 2. – С. 187-191.
5. Управління персоналом: навчальний посібник / Банько Н. А., Карташов Б. А., Яшин Н. С. - Волгоград - 2006. – С. 96.

Коваль О.В.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

СИСТЕМА ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

З розвитком ринкових відносин та інтеграції України до світової спільноти, система бухгалтерського обліку зазнала значних змін. Держава винесла на перший план питання розробки та застосування такої методології бухгалтерського обліку і звітності, яка відповідала б міжнародним стандартам, які є найбільш уніфікованими вимогами до організації і ведення бухгалтерського обліку, що дає можливість наблизити національну систему бухгалтерського обліку до європейської та створити більш сприятливі умови для іноземних інвесторів [4].

Щорічні втрати України від неефективного, нерационального природо-користування становлять до 20% її національного доходу, а у світі становлять декілька десятків трильйонів доларів щорічно. Тому першочерговою важливістю набуває облік природоохоронних витрат та зобов'язань (витрати на охорону навколишнього середовища, екологічні витрати) в рамках комплексного екологічного й економічного обліку [5].

Керівники українських підприємств АПК, які прагнуть збільшити обсяги фінансування за рахунок капіталу західних ринків, розуміють, що за відсутності в нових українських балансах інформації з екологічної ситуації зменшиться довіра інвесторів до фінансових звітів. Екологічна інформація повинна бути невід'ємною частиною під час складання зрозумілих і достовірних звітів. Проте нині в Україні немає нормативних актів регулювання облікової діяльності в галузі екології, які б передбачали докладне відображення у фінансовій звітності зобов'язань та витрат, пов'язаних з екологічною діяльністю [2].

Екологічна діяльність на підприємстві пов'язана з відповідними витратами, які прямо чи опосередковано впливають на економічні показники роботи підприємства. Сума таких витрат у більшості підприємств значна, але сьогодні бухгалтерський облік екологічних витрат ведеться безсистемно, вони не виокремлюються із загальної сукупності витрат. Це призводить до відсутності достовірних облікових даних про розміри, напрями та види природоохоронних витрат підприємств, чого і неможливо зробити при існуючій організації бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що сьогодні існують невирішені проблеми щодо визначення сутності поняття «екологічні витрати підприємства». Розглянемо докладніше бачення даного поняття різними науковцями.

Під сукупними екологічними витратами, Кондратюк О.М., пропонує розуміти суму витрачених матеріальних, трудових і фінансових ресурсів для здійснення операційної та інвестиційної діяльності у сфері

ресурсозбереження й охорони навколишнього природного середовища (за винятком реалізованих, знешкоджених і повторно використаних відходів), екологічні зобов'язання у вигляді екологічних платежів, інші понесені витрати і втрати через екологічно несприятливу діяльність підприємства.

Манкуєв О.О. у своїх працях визначає екологічні витрати як такі, що пов'язані з викидами шкідливих речовин і переробкою відходів, витратами на профілактику та екологічний менеджмент; вартість матеріалів; вартість відходів виробництва.

Замула І.В. під екологічними витратами підприємства розуміє всі витрати, пов'язані зі здійсненням екологічної діяльності.

Кірсанова Т.О. у своєму дисертаційному дослідженні під екологічними витратами вбачає виражену у вартісній формі сукупність усіх витрат підприємства, які забезпечують процеси природокористування і охорони навколишнього середовища.

Сухіна О.М. переконана що до екологічних витрат відносяться еко-ресурсні платежі (збори), витрати на капітальний ремонт основних виробничих фондів природоохоронного призначення, поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів, витрати на переробку й утилізацію виробничих відходів.

У своїх працях Саєнко К.С. пов'язує зміст екологічних витрат із процесом природокористування кожного окремого підприємства, який здійснюється за трьома напрямками: освоєння природних ресурсів, їх видобування, використання, відновлення та охорона; негативний вплив на довкілля; природоохоронна діяльність підприємства. Відповідно до кожного напрямку автор визначив притаманні йому види екологічних витрат.

Ми погоджуємося з думкою, що екологічні витрати підприємства – це витрати на покриття негативних зовнішніх ефектів, які виникають внаслідок добровільних чи обов'язкових природоохоронних заходів з метою запобігання, усунення чи зменшення навантажень на довкілля, а також внаслідок втрат продуктивності та незворотних втрат сировини, матеріалів, енергії.

У складі витрат, які є частиною собівартості продукції й які обліковують під час оподаткування прибутку, виокремлюють такі елементи, безпосередньо або опосередковано пов'язані з впливами на довкілля, природокористуванням і охороною довкілля:

- витрати, пов'язані з використанням сировини, в частині витрат на рекультивацію земель, а також плати за воду, яку підприємства забирають з водогосподарських систем (в сумі фактичних витрат);

- витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технології чи організації виробництва, а також з покращенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності та інших експлуатаційних властивостей, які здійснюють у виробничому процесі;

- платежі (страхові внески) за обов'язковими видами страхування і

відрахування до страхових фондів (резервів);

- податки, збори, платежі та інші обов'язкові відрахування та деякі інші [5]

Наукові праці різних авторів вирішують досить складну проблему формування та оприлюднення інформації щодо екологічних витрат на сільськогосподарських підприємствах України. Однак, ряд питань щодо методики, організації їх обліку потребує більш поглибленого вивчення та розробки.

Відсутність інформації про екологічний облік створює проблеми для користувачів інформації про підприємство і стає досить проблематично планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. В результаті цього на рахунках бухгалтерського обліку не враховуються екологічні витрати, пов'язані з цим операції, які є наслідком виснаження природних ресурсів і деградації середовища.

Досить проблемно і оцінити екологічні витрати, які відображають зміни якості навколишнього середовища, екосистем, втрату біологічного різноманіття та інші екологічні послуги.

Для раціональної організації обліку екологічних витрат на підприємствах вважаємо за доцільне впровадити певні заходи:

- проаналізувати стан нормативної бази, міжнародних та національних стандартів щодо екологічних витрат та констатувати наявні прогалини щодо даних питань;

- удосконалити елементи облікової політики щодо екологічних витрат з метою посилення та підвищення інформативності обліку, аналізу, контролю;

- доповнити систему рахунків з метою виділення екологічних витрат;

- сформулювати пропозиції щодо удосконалення П(С)БО 16 «Витрати» виходячи із виявлених проблем та зазначених недоліків облікового забезпечення екологічних витрат.

Це дозволить переосмислити роль сільськогосподарської діяльності для соціальних та природо-екологічних чинників розвитку людства.

Розуміння економічної природи взаємозв'язків суспільства та навколишнього природного середовища формує можливості вибору найефективніших варіантів реалізації виробничої діяльності та суспільної поведінки людини. Саме прагнення підвищити ефективність функціонування виробничих і суспільних систем з урахуванням їх впливу на природне середовище спонукає формувати принципово нові підходи в обліку.

Для функціонування ефективної системи бухгалтерського обліку на підприємстві важливе значення має облік і аналіз екологічних витрат. Раціональна організація обліку екологічних витрат є системою елементів і засобів оптимальної побудови облікового процесу з метою отримання і надання достовірної, оперативної, аналітичної і якісної інформації для управління екологічними витратами й контролю за використаними ресурсами у сфері охорони навколишнього середовища.

Завдяки раціональній організації обліку екологічних витрат формується інформаційна база для комплексного аналізу екологічних витрат, ефективного управління екологічними витратами і природоохоронною діяльністю, достовірні статистичні показники діяльності підприємств у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел

1. Вороновська О. Сутність і розвиток екологічного обліку / О. Вороновська // Галицький економічний вісник. - 2011. - № 2(31). - С. 195-200.
2. Жук В.М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві / В.М. Жук // Агроекологічний журнал. - 2012. - № 2. - С. 18-23.
3. Марченко К.С. Екологічні витрати підприємства: особливості визначення поняття / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2015/Economics/10_185718.doc.htm
4. Коваль О.В. Облік біологічних активів: монографія/ О.В.Коваль - Вінниця: 2013р.
5. Коблянська О.І. Екологічні витрати та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/ecnof_2012_9\(2\)_14.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/ecnof_2012_9(2)_14.pdf)
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/> .

Ковальчук І.В.

студентка

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ВИЗНАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ

Правильний підхід до формування витрат виробництва та методології їх дослідження дасть можливість ефективно використовувати ресурси підприємства. На сьогодні, одним із проблемних питань, є дослідження економічної сутності витрат виробництва та використання класифікації витрат за елементами. Дана проблема привертає все більшу увагу українських учених.

Метою статті є узагальнення сутності витрат як економічної категорії та їх класифікація.

Вивчення даної проблеми дослідження набуває все більшого значення в

сучасних умовах господарювання, тому економічна сутність витрат та їх класифікація розглядається в працях науковців. Так у своїх працях В. Дерій досліджував питання терміну «витрати» і його трактування для потреб обліку і контролю [1], Я.П. Іщенко обґрунтувала вплив особливостей глобальних виробництв на класифікацію витрат [2], В.Г. Козак досліджував поняття «витрати» та їх оцінку [3], Г.М. Рябенко розглядав питання щодо економічної сутності витрат та їх класифікації [4]. Однак, в економічній літературі немає однозначності в трактуванні економічної сутності витрат і методології їх дослідження.

Економічна сутність категорії «витрат» різна з точки зору нормативних документів та літературних джерел. Національні стандарти бухгалтерського обліку НП(С)БО 1 та П(С)БО 16 визначають витрати як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [5,6].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» розглядає організацію обліку витрат та відображення результатів обліку у фінансовій звітності, встановлює основні принципи, організацію бухгалтерського обліку на підприємстві, первинні облікові документи та регістри [7].

Розуміння витрат економістами Макконел К.Р. і Стенлі Л. Брю [8], ґрунтується на факті обмеженості ресурсів та можливості їх альтернативного використання. Витрати в економіці безпосередньо пов'язані з відмовою від виробництва альтернативних товарів чи послуг.

Важливість значення класифікації витрат підкреслює Ф.Ф. Бутинець та зазначає, що велике значення класифікації витрат полягає в управлінні ними і, перш за все, для здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління підприємства [9].

Регламентованою класифікаційною ознакою є поділ операційних витрат за економічними елементами, який також передбачений П(С)БО 16 «Витрати». Відповідно до нього витрати операційної діяльності групуються за наступними елементами: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

Деякі автори вважають за доцільне, в порядку зближення з міжнародною практикою, виділити із складу елементу «Інші витрати» ще один елемент – «Фінансові витрати» (до складу якого включити банківські збори, проценти за кредит, податки і т.д., що пов'язано з функціонування підприємств в умовах ринкової економіки [10]). Але, в такому разі, сплутуються такі поняття, як витрати операційної та витрати фінансової діяльності. Адже класифікація витрат за економічними елементами застосовується лише до витрат операційної діяльності.

Змістовним є зауваження Ярмоленка В.П. з приводу групування витрат за елементами. Він у своїй статті «Про класифікацію витрат виробництва» зокрема зазначає, що в своїй сукупності матеріальні витрати складаються із спожитих засобів виробництва (амортизації основних засобів) і його предметів. Виділення ж амортизації, як окремого елемента витрат передбачає об'єднання другої частини матеріальних витрат в елемент «Предмети праці» [11].

Таблиця 1

Витрати у розрізі економічних елементів

Елементи витрат	Склад елементів витрат
Матеріальні витрати	- сировина та основні матеріали
	- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби
	- паливо й енергія, запасні частини, будівельні матеріали
	- тара й тарні матеріали
	- допоміжні матеріали
Витрати на оплату праці	- заробітна плата за окладами та тарифами - премії та заохочення - матеріальна допомога та компенсаційні витрати - оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу - інші витрати на оплату праці
Відрахування на соціальні заходи	- відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття - відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства - відрахування на інші соціальні заходи
Амортизація	- сума нарахованої амортизації основних засобів, - нематеріальних активів - інших необоротних активів
Інші операційні витрати	Витрати операційної діяльності, які не ввійшли до складу вище значених елементів: - витрати на відрядження - послуги зв'язку - плата за розрахунково-касове обслуговування тощо

Витрати означають закінченість процесу виробництва, виражають ту частину витрат, що відноситься до готової продукції. Витрати підприємства завжди були одним із найважливіших об'єктів обліку.

Значення витрат полягає в тому, що вони мають вирішальний вплив на фінансовий результат функціонування суб'єктів господарювання, застосовуються для визначення цінової політики підприємства, показують рівень

технології та організації виробництва.

Витрати визнаються в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності при виконанні таких умов [12]:

— коли має місце зменшення майбутніх економічних вигод, пов'язаних з вибуттям активів або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства;

— оцінку витрат може бути достовірно визначено.

Визнаються витрати виходячи з принципу відповідності, тобто витрати визнаються в періоді, в якому було визнано дохід, для одержання якого вони були здійснені.

У вітчизняній практиці при плануванні і калькулюванні собівартості продукції важливу роль відіграє класифікація витрат за економічними елементами.

Елемент витрат - це сукупність економічно однорідних витрат незалежно від специфіки виробництва продукції. За П(с)БО 16 "Витрати" передбачені елементи витрат, наведені у таблиці 1 [12].

Групування витрат за економічними елементами здійснюється в усіх галузях економіки. Це дає можливість встановити потребу в основних та оборотних засобах, показує, скільки і яких засобів використано, незалежно від того, де вони вироблені і на які цілі використані, і характеризує структуру витрат.

На основі проведеного вище аналізу сутності витрат у економічній та обліковій літературі встановлено, що витрати – це показник ефективної діяльності господарюючого суб'єкта, який відображає зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань.

Це пояснюється тим, що витрати мають вирішальний вплив на фінансовий результат функціонування суб'єктів господарювання, застосовуються для визначення цінової політики підприємства, показують рівень технології та організації виробництва. Визнаються витрати виходячи з принципу відповідності, тобто витрати визнаються в періоді, в якому було визнано дохід, для одержання якого вони були здійснені. Класифікація витрат за елементами займають найважливіше місце на промисловому підприємстві, так як дають можливість більш детально проводити аналіз для звітності підприємства та при першій можливості зменшити або оптимізувати витрати.

Список використаних джерел

1. Дерій В. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку і контролю / В. Дерій // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1 (26). – С. 154-160.

2. Іщенко Я.П. Вплив особливостей глобальних виробництв на класифікацію витрат / Я.П. Іщенко // Збірник наукових праць / За редакцією доктора с.-г. наук, професора, академіка АН ВШ України М.І. Бахмата. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 155-158.

3. Козак В.Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка / В.Г. Козак // Реформування економіки України: стан та перспективи: зб. Мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: МІБО КНЕУ, 2009. – С. 129-131.

4. Рябенко Г.М. Щодо економічної сутності витрат та їх класифікації / Г.М. Рябенко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 319-321.

5. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00-13.04.2013>. – Назва з екрану.

7. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” ВРУ № 996-XIV від 16.07.1997 р.

8. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: підручник / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА, 2009. – 974 с.

9. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. Сер. «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – 2012. – № 1 (22). – С. 11-18.

10. Іщенко Я.П. Розвиток класифікації витрат відповідно до вимог управління / Я.П. Іщенко // Науковий потенціал України 2008: збірник матеріалів четвертої всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Intkonf.Org>. – С. 28 - 29.

11. Ярмоленко В.П. Про склад і класифікацію виробничих витрат / В.П. Ярмоленко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. – № 11. – С. 20-24.

12. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 1 (13). – С. 163-165.

Любар О.О.

к.е.н, доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Згідно з визначенням, наведеним у чинному законодавстві України, активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходження

економічних вигод у майбутньому. Майбутня вигода, втілена в активі, є потенціалом, який може сприяти надходженню (прямо або опосередковано) грошових коштів чи їх еквівалентів на підприємство [1].

Класифікація ресурсів як активів підприємства використовується при веденні обліку та складанні звітності. Активи є одним з основних елементів звіту про фінансовий стан підприємства – бухгалтерського Балансу підприємства на певну дату. Бухгалтерський баланс відображає активи і пасиви (зобов'язання і капітал) підприємства на конкретний момент часу. Якщо активами балансу називають економічні ресурси підприємства, то пасивами балансу є вимоги різних осіб (юридичних чи фізичних) щодо цих активів.

Передбачено поділ активів і пасивів балансу підприємства на окремі статті, які об'єднуються в однорідні групи за певними ознаками.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачається поділ активів на оборотні та необоротні.

Актив класифікують як оборотний, коли передбачається, що він:

- а) буде реалізований або утримуватиметься для продажу чи використання за нормальних умов операційного циклу підприємства;
або
- б) утримується у комерційних цілях чи протягом короткого терміну і буде реалізований впродовж дванадцяти місяців з дати балансу;
або
- в) є активом у вигляді грошових коштів чи їх еквівалентів, що не обмежені для поточного використання.

Тобто оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи дванадцяти місяців з дати балансу. Усі інші активи класифікують як необоротні.

До необоротних активів належать: 1) нематеріальні активи; 2) незавершене будівництво; 3) основні засоби; 4) довгострокові біологічні активи; 5) довгострокові фінансові інвестиції; 6) довгострокова дебіторська заборгованість; 7) відстрочені податкові активи; 8) інші необоротні активи.

Основні засоби є найбільш вагомою складовою необоротних активів. Методологію обліку основних засобів і порядок їх розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 7 «Основні засоби», відповідно до якого основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

ПКУ дає наступне визначення: «Основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних

активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» (стаття 14.1.138 ПКУ) [3].

Облік основних засобів здійснюється централізовано в розрізі окремих об'єктів і класифікаційних груп: інвестиційна нерухомість; земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; будівлі та споруди; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар; тварини; багаторічні насадження, інші основні засоби.

Відповідно до чинного Податкового кодексу України для цілей організації податкового обліку основні засоби та інші необоротні матеріальні активи поділяють на 16 груп.

Обліковують основні засоби по кожному інвентарному об'єкту.

Аналітичний облік основних засобів можна провадити в інвентарних картках, в книзі обліку основних засобів, інвентаризаційних описах.

Для пооб'єктного обліку основних засобів у місцях їх знаходження (експлуатації) по матеріально-відповідальних особах застосовується інвентарний список основних засобів.

Спеціалізовані форми первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та Методичні рекомендації щодо їх застосування затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 27.09.2007 р. № 701 [4].

Одним із найважливіших показників правильного ведення обліку основних засобів є безпомилково нарахована амортизація.

Амортизація необоротних активів, в т. ч. основних засобів нараховується із застосуванням таких методів:

- 1) прямолінійного;
- 2) зменшення залишкової вартості;
- 3) прискореного зменшення залишкової вартості;
- 4) кумулятивного;
- 5) виробничого.

Поняття амортизації у пп. 14.1.3 Податкового кодексу визначено відповідно до діючих стандартів бухгалтерського обліку: «амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизуються, протягом строку їх корисного використання (експлуатації)».

Згідно з пп. 145.1.5 ПК амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: 1) прямолінійного; 2) зменшення залишкової вартості; 3) прискореного зменшення залишкової вартості; 4) кумулятивного; 5) виробничого.

Однак, на відміну від П(С)БО 7, у Податковому кодексі встановлено обмеження щодо застосування того чи іншого методу амортизації для окремих груп основних засобів та інших необоротних активів.

Так, метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби). На основні засоби груп 1 (земельні ділянки) та 13 (природні ресурси) відповідно до пп. 145.1.7 Податкового кодексу амортизація не нараховується.

Окрім цього, Податковим кодексом визначено мінімально допустимі строки амортизації за групами основних засобів.

Згідно з п. 146.1 ст. 146 ПК облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи основних засобів [3].

Амортизація об'єктів, які враховуються на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», може нараховуватися згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» лише за прямолінійним та виробничим методами. Передбачено і більш спрощені процедури разового нарахування амортизації для деяких видів малоцінних необоротних активів. Так, амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися у першому місяці використання об'єкта у розмірі 50 % від його вартості, яка амортизується, та решти 50 % від вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) або в першому місяці використання об'єкта 100 % від його вартості [2].

Бухгалтерський облік витрат на ремонт, модернізацію, реконструкцію та інші поліпшення основних засобів регламентується П(С)БО 7 «Основні засоби», згідно з яким дані витрати поділяють на дві групи.

До групи 1 відносять витрати на поліпшення основних фондів, у результаті здійснення яких економічні вигоди, первинно очікувані від використання об'єкта, зростають (модернізація, модифікація, дообладнання, реконструкція тощо). Як визначає п. 14 П(С)БО 7 «Основні засоби», витрати на проведення таких заходів збільшують первинну вартість основних засобів і обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» з наступним їх віднесенням на рахунок 10 «Основні засоби».

Група 2 включає витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первинно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання. Їх, згідно з п. 15 П(С)БО 7 «Основні засоби», відносять до витрат звітного періоду, а в бухгалтерському обліку обліковують на рахунках витрат згідно з вимогами П(С)БО 16 «Витрати» [2].

Для обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів у відповідності з Планом рахунків бухгалтерського обліку призначені такі балансові і позабалансові рахунки 1-го класу «Необоротні активи» і 0-го класу «Позабалансові рахунки»:

– 10 «Основні засоби».

- 11 «Інші необоротні матеріальні активи».
- 13 «Знос необоротних активів».
- 15 «Капітальні інвестиції».
- 01 «Орендовані необоротні активи».
- 02 «Активи на відповідальному збереженні» [5].

Згідно Методичних рекомендацій № 390 синтетичний облік за рахунками 10, 11, 12, 13, 16, 19 ведуть в Журналі-ордері № 4 А с.-г. Записи по кредиту рахунків 10, 11 здійснюють на підставі первинних документів, бухгалтерських довідок. В кінці місяця кредитові обороти рахунків з Журналу-ордера № 4 А с.-г. переносять в Головну книгу. В Журналі-ордері № 4 А с.-г. для кожного балансового рахунку виділено окремий розділ, в якому відображаються кредитові обороти. Аналітичний облік за рахунками 10, 11 ведуть у Відомості аналітичного обліку № 4.1 с.-г.

Синтетичний облік по рахунку 15 «Капітальні інвестиції» ведеться в Журналі-ордері ф. № 4 Б с.-г. Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться у Відомості № 4.8 с.-г. аналітичного обліку капітальних інвестицій в розрізі субрахунків, а також поділом інвестицій у капітальне будівництво, що виконується підприємним і господарським способом [6].

Основна узагальнена інформація про наявність і рух необоротних активів підприємства наведена у Балансі (звіті про фінансовий стан) та Примітках до фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Мінфіну України від 07.02.13 р. № 73.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
4. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування. Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 27.09.2007 р. № 701.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.
6. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств. Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 04.06.2009 р. № 390.

Марченко К.О.,

студентка магістратури

Науковий керівник: Михальчишина Л.Г.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИЙ ПІДХІД

Бухгалтерський облік як наука постійно розвивається, удосконалюється, формуються нові наукові об'єкти дослідження. Особливе важливе місце в цьому посідають витрати, оскільки вони впливають не тільки на собівартість продукції та її ціну, а й на обсяг одержаного прибутку і всю господарську діяльність підприємства загалом та на його функціонування в майбутньому. На сьогодні для більшості підприємств стає актуальною проблема обліку, контролю та економії витрат. Для вирішення цього питання необхідним є розробка чіткої програми щодо управління витратами.

Довготривалий процес виробництва сільськогосподарської продукції потребує не лише фіксації витрат виробництва, а й можливості впливати на них безпосередньо в період формування. За цих умов виникає гостра необхідність підвищення якості управління виробництвом за рахунок дієвого обліково-контрольного забезпечення, що підвищить оперативність і аналітичність інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Результативність виробництва потребує пошуку раціональних організаційних форм і методів управління з урахуванням міжнародних вимог і правил, що робить управління витратами вітчизняних сільськогосподарських підприємств актуальним процесом, що потребує глибокого дослідження. Через динамізм інформаційних потоків і мобільність проблем виробництва, питання обліку і контролю витрат та їх вплив на ефективність управління ними залишаються невирішеними і потребують постійного вивчення [1].

Важливою проблемою при прийнятті рішень є співставність інформації, яка надходить керівництву від різних служб і відділів. Тому необхідно використовувати інтегрований підхід до планування, обліку, аналізу та контролю. Це досягається через розробку і реалізацію облікової політики підприємства, яка відповідає вимогам управління.

Оскільки виробництво є головною стадією процесу відтворення, облікова політика повинна визначати перш за все систему обліку витрат, яка є вихідною в управлінні підприємством. Система обліку витрат також є основою бюджетування, яке характеризує якість управління та відповідність його рівня сучасним умовам господарювання. Вважаємо, що формування й облік витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції відіграють важливу роль у забезпеченні соціально - економічної віддачі коштів та капіталу будь-якого підприємства. Від їх належної організації

багато в чому залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних та кількісних показників, оптимальне ціноутворення тощо. Облік витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції здійснюється в межах управлінського обліку, який законодавчо нерегламентований, а отже потребує регламентації обліковою політикою підприємства [2].

Система управління витратами підприємства має ґрунтуватися на найдосконаліших формах і методах контролю й управління витратами. Метою контролю є виявлення стану, а метою управління – забезпечення роботи, яка відповідає первісним планам. На сьогоднішній день досвід підприємств в організації системи управління витратами зводиться переважно до перевірок виробничих показників, фінансових результатів, стану майна. Але за умови економічної зацікавленості у кінцевих результатах необхідна така система управління, функції якої зумовлені ефективністю використання ресурсів [3].

Головним завданням управління витратами вчені вбачають мінімізацію абсолютної величини витрат, що гарантує, певною мірою, допомогу керівництву в досягненні стратегічної мети діяльності підприємства (отримання прибутку). До того ж, з позицій економічної теорії будь-яку діяльність підприємства правомірно розглядати як перетворення витрат в результати. Разом з тим, слід погодитись з авторами, які пропонують оптимізувати склад, структуру або поведінку витрат, що дозволяє регулювати чинники їх формування за носіями та управляти процесами фактів витрачання ресурсів шляхом проведення аналізу міри раціональності витрат і оцінки впливу їх чинників. Мінімізація витрат без врахування чинників може привести до негативних результатів:

- втрата персоналу (мінімізація витрат на оплату праці), зниження обсягів реалізації продукції через падіння її якості (мінімізація матеріальних витрат, застосування застарілих видів сировини і матеріалів), втрата постачальників (мінімізація витрат на збут) та ін.;

- зниження якості обслуговування працівників (мінімізація витрат управління), відмова від виробництва та реалізації різних видів продукції (товарів, робіт, послуг), які користуються попитом (мінімізація витрат на освоєння новітніх технологій виробництва тощо);

- зниження технічного рівня виробництва (економія матеріальних та трудових витрат);

- недосконалість організації структури системи управління виробництвом та підприємством в цілому (скорочення адміністративно-управлінських витрат та загальновиробничих витрат) [4].

На підприємствах перелік негативних результатів може доповнюватися з урахуванням специфіки та умов виробництва, галузевої належності тощо. Тому зниження витрат має відбуватися не лише за рахунок цілеспрямованого

впливу на виникнення витрат в місцях їх формування, а й завдяки врахуванню інших виявлених резервів забезпечення зони прибутковості підприємства. Головним завданням управління витратами ряд науковців вбачає також у визначенні їх обґрунтованого рівня за місцями виникнення на підприємстві з метою підвищення ефективності діяльності підприємства (збільшення величини прибутку та рівня рентабельності). Із зазначеного можна констатувати, що в рамках загальноновизнаної мети управління витратами, розглядається два головних напрями роботи з витратами: мінімізація витрат при заданих обмежувальних чинниках, контроль та обґрунтування їх виникнення в контурі максимізації віддачі від витрат.

На сьогодні в управлінні виробничими витратами існують такі проблеми:

1. Не визначена структура управління витратами на продукт, що виробляється. Під час визначення якості продукції майже не враховують економічних параметрів.

2. Здійснюється управління комплексом витрат за господарським одиницями, а не за виробами.

3. Управління реалізовується через план, який сформований за базовими витратами.

4. Проблема повноти та своєчасності відображення витрат у системі обліку.

5. Відсутній єдиний механізм, який би дав змогу отримувати повну інформацію про витрати на підприємстві на виготовлення продукції [4].

Аналізуючи вищенаведені проблеми, можна вважати, що при формуванні системи управління витратами потрібно враховувати їхні особливості: динамізм витрат, тобто те, що вони постійно змінюються; різноманіття витрат, тобто потрібно застосовувати багато методів і прийомів управління ними. Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства. Управління витратами потрібно розглядати як комплексну систему, що забезпечує розроблення управлінських рішень, оскільки всі управлінські рішення щодо ефективного використання ресурсів взаємопов'язані та впливають на кінцеві результати підприємства.

Система управління витратами має функціональний та організаційний аспект. Вона включає такі організаційні підсистеми, як:

1. пошук і виявлення факторів економії ресурсів;
2. планування витрат за видами;
3. облік і аналіз витрат;
4. стимулювання економіки ресурсів і зниження витрат.

Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства. Вважаємо за доцільне функціонування в сільськогосподарських підприємствах окремого структурного підрозділу, який здійснюватиме

контроль за формуванням витрат, особливо в місцях їх виникнення.

Система управління витратами спрямована на вирішення наступних завдань:

- здійснення контролю за ходом господарської діяльності підприємства;
- виявлення тенденцій змін рівня, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції;
- збір, аналіз інформації про витрати;
- нормування, планування витрат у розрізі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції;
- пошуку резервів економії ресурсів і оптимізації витрат.

Основними принципами управління витратами є:

- відповідність системи обліку завданням управління витратами;
- аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети; – повнота і аналітичність інформації щодо рівня витрат;
- застосування ефективних методів зниження витрат;
- стимулювання і мотивація працівників до зниження витрат;
- оцінка і контроль результатів діяльності підрозділів;
- забезпечення та реалізація останніх досягнень економіки, математики та практики для подальшого удосконалення.

Виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві зводиться до визначення причин недостатньої оперативності обліку, відсутності надійних критеріїв оцінки ефективності діяльності в сфері управління витратами, недорозвиненості системи мотивації. Необхідним є активний вплив на виробничі витрати методами регулювання, контролю, внесення своєчасних змін у процесі виробництва. Цей напрям базується на методах обліку по центрах виникнення витрат і центрах відповідальності. Реалізація цього впливу дасть можливість забезпечувати своєчасний контроль за динамікою витрат виробництва [4].

Загалом побудова раціональної системи управління витратами має забезпечити ефективну діяльність сільськогосподарських підприємств, сформувані їх конкурентоспроможність на ринку, а належний рівень обліку та контролю витрат є важливою складовою такої системи.

Список використаних джерел

1. Слесар Т.М. Вплив обліково –контрольного забезпечення на управління виробництвом / Т.М. Слесар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/15919/1/12stm.pdf>.
2. Маренич Т.Г. Облікове забезпечення відтворювальних процесів у сільськогосподарських підприємствах / Т.Г. Маренич // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/prpdaa/2011/01/146.pdf>.
3. Опанасюк Ю.А. Організація системи управління витратами / Ю.А. Опанасюк, О.О. Нагорная // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://me.fem.sumdu.edu.ua/docs/d035.pdf>.

4. Недова В.М. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві / В.М. Недова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/Мои%20документы/Downloads/26502%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/Мои%20документы/Downloads/26502%20(2).pdf).

Михальчишина Л.Г.

к.е.н., доцент

Волкотруб Я.

студентка магістратури

Вінницький національний аграрний університет

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ У СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Незадовільна динаміка рентабельності сільськогосподарських підприємств та її низький загальний рівень мають системний характер. Проте далеко не останню роль у цих негативних процесах відіграло масове згорання економічної роботи безпосередньо в господарствах, яке спостерігається протягом останніх десятиріч. В результаті знизилась економічна обґрунтованість господарських управлінських рішень, погіршилось внутрігосподарське управління витратами та собівартістю, не виправдано спростились механізми матеріального стимулювання, що в кінцевому підсумку і призвело до зниження ефективності виробничо-фінансової діяльності. Тому одним із невідкладних завдань поліпшення управління аграрними підприємствами в сучасних умовах є підвищення якості економічної роботи, зокрема такого її напрямку як внутрішньогосподарського контролю [1, с. 166].

Важливим елементом внутрішньогосподарського контролю є інвентаризація. Інвентаризація – це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану матеріальних та інших цінностей, основних засобів та вкладень підприємства, розрахунків і зобов'язань, звірка фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку.

Проведення інвентаризації суб'єктами внутрішньогосподарського контролю підвищить інформативність і достовірність фінансової звітності, що допоможе власникам і інвесторам приймати виважені, ефективні та надійні управлінські рішення.

Сутність інвентаризації розглядається через її зміст, який складається із комплексу господарсько-правових ознак: проведення дій на підставі розпорядчого документу; здійснення дій колегіальним органом; застосування органолептичних прийомів; реєстрація та оцінка фактів; нормативно-правового регулювання, лічильна та бухгалтерська обробка документів;

узагальнення та реалізація результатів; прийняття рішень. Мета інвентаризації в сучасних умовах господарювання – виявлення наявності та оцінка стану об'єкта, що перевіряється, виявлення відхилень від тих нормативних, планових, облікових та інших характеристик, у відповідності до яких він може функціонувати та їх нормативно-правове регулювання. [2, с. 51]

Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 затверджено єдине “Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань”, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.10.2014 р. за № 1365/26142, що набуло чинності 01.01.2015 р. [3]. Прийняте положення більш детально та структурно розкриває види обов'язкової інвентаризації, її строки та періодизацію, документальне оформлення, склад інвентаризаційної комісії.

Положення не містить додатків, а в пункті 14 розділу II зазначено, що інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, звіряльні відомості оформлюються відповідно до вимог, установлених Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджених наказом Мінфіну від 24.05.1995 р. № 88 [4], для первинних документів з урахуванням обов'язкових реквізитів та вимог, передбачених Положенням № 879.

Перелік осіб, яких керівник може включити до складу інвентаризаційної комісії, визначено п. 1 р. II Положення № 879, та їх список істотно розширено. Так, інвентаризаційна комісія створюється із представників апарату управління підприємства, бухгалтерської служби (представників аудиторської фірми, централізованої бухгалтерії, підприємців - фізичних осіб, які ведуть бухгалтерський облік на підприємстві на договірних засадах) і досвідчених працівників підприємства (інженерів, технологів, механіків, виконавців робіт, товарознавців, економістів, бухгалтерів). Також до складу інвентаризаційної комісії можна включити членів ревізійної комісії господарського товариства та представників структурного підрозділу (служби) із внутрішнього аудиту.

Тож тепер членами інвентаризаційної комісії можуть бути не лише безпосередньо працівники підприємства, а й члени ревізійної комісії сільськогосподарських підприємств та фахівці аудиторських фірм.

Періодичність проведення інвентаризації в сільськогосподарських підприємствах має свої особливості, які регулюються додатковими нормативними документами. Відповідно до листа Міністерства аграрної політики України від 04.12.2003 №37-27-12/14023 [5] підприємствам агропромислового виробництва рекомендується проводити інвентаризацію в наступні терміни:

- основних засобів (за винятком тварин) – не менше одного разу на рік перед складанням річних звітів, але не раніше 1 жовтня звітного року;
- інвентаризацію земельних угідь, земель водного фонду, будівель, споруд (в тому числі гідротехнічних) та інших нерухомих об'єктів основних

засобів можна проводити один раз на три роки, бібліотечних фондів – не рідше одного разу на п'ять років;

- нематеріальних активів – не менше одного разу на рік перед складанням річних звітів, але не раніше 1 грудня звітного року;

- незавершених капітальних вкладень – не менше одного разу на рік перед складанням річних звітів, але не раніше 1 грудня звітного року;

- незакінченого виробництва та напівфабрикатів власного виробництва – перед складанням річних звітів, у тому числі незавершеного виробництва по рослинництву – на 1 листопада, яєць птиці в інкубаторах на 1 січня; незавершеного виробництва в рибництві – на дату вилову; напівфабрикатів власного виробництва, незавершеного виробництва в промислових, допоміжних, інших виробництвах і господарствах – на 31 грудня звітного року;

- плодкових розсадників та насаджень – до настання зими, в IV кварталі звітного року;

- незакінченого капітального ремонту і витрат майбутніх періодів – не менше одного разу на рік на 31 грудня звітного року;

- дорослих продуктивних тварин, робочої худоби, молодняк тварин, тварин на відгодівлі, птиці, кролів, звірів, піддослідних тварин – не менше одного разу на квартал (на 1 квітня, на 1 липня, на 1 вересня) і перед складанням річних звітів на 31 грудня звітного року, а плідників та ремонтного матеріалу риб – станом на 1 липня. Інвентаризацію птиці доцільно проводити одночасно з проведенням зооветеринарних заходів – щепленням птиці;

- бджолосімей та кормових запасів меду в вуликах – не менше двох разів на рік (весною та восени);

- кормів, насіння, мінеральних та органічних добрив, гербіцидів, пестицидів та інших засобів захисту рослин – не менше двох разів на рік (не пізніше 1 липня - перший раз і не пізніше 1 грудня - другий раз);

- продукції сільськогосподарського виробництва (за винятком кормів, насіння, шкіро- та хутросировини, готових виробів, продукції промислових та інших виробництв і господарств) – не рідше одного разу на рік, але не раніше 1 жовтня звітного року (як правило, на 1 грудня);

- малоцінних і швидкозношуваних предметів - не менше одного разу на рік, але не раніше 1 жовтня;

- нафтопродуктів – не рідше одного разу на місяць;

- дорогоцінних металів – не рідше два рази на рік;

- сировини для переробки в допоміжних виробництвах і промислах, запасних частин, матеріалів для ремонтів, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів і обладнання, інших матеріалів – не менше одного разу на рік, але не раніше 1 жовтня звітного року;

- продуктів харчування в дитячих дошкільних установах, їдальнях, буфетах – щомісяця;

- грошових коштів, грошових документів, цінних паперів та бланків суворої звітності – не менше одного разу на квартал;
- розрахунків за платежами в бюджет та по інших обов'язкових внесках і платежах – не менше одного разу на квартал;
- розрахунків з дебіторами і кредиторами різними – не менше двох разів на рік.

Для оптимальної організації проведення інвентаризації та врегулювання розбіжностей між фактичною наявністю активів та зобов'язань і даними бухгалтерського обліку рекомендовано затвердити на підприємстві порядок у вигляді внутрішнього положення про її проведення.

У положенні слід розглянути й затвердити такі аспекти процесу інвентаризації:

1. Загальні положення:
 - терміни;
 - об'єкти та види інвентаризації;
 - обов'язковість проведення інвентаризації;
 - строки проведення інвентаризації.
2. Загальні правила проведення інвентаризації:
 - створення постійної інвентаризаційної комісії (за необхідності – робочої інвентаризаційної комісії), опис її завдань;
 - призначення інвентаризації;
 - процедура оформлення руху (надходження/вибуття) активів у період проведення інвентаризації;
 - визначення фактичної наявності матеріальних цінностей;
 - процедура проведення контрольних перевірок;
 - документальне оформлення інвентаризаційних описів, актів інвентаризації, порівнювальних відомостей тощо;
 - порівняльно-аналітична робота.
3. Правила проведення інвентаризації окремих видів майна, таких як:
 - основні засоби;
 - нематеріальні активи;
 - незавершені капітальні інвестиції;
 - запаси;
 - біологічні активи;
 - грошові кошти та їх еквіваленти, бланки документів суворої звітності;
 - дебіторська й кредиторська заборгованість;
 - витрати й доходи майбутніх періодів, забезпечень і резервів;
 - довгострокові й короткострокові фінансові інвестиції;
 - інші активи й зобов'язання.
4. Підбиття підсумків інвентаризації й відображення її результатів в обліку та звітності:
 - документальне оформлення результатів інвентаризації;
 - процедура врегулювання виявлених під час інвентаризації

розбіжностей фактичної наявності активів і зобов'язань із даними бухгалтерського обліку.

Таким чином, проведення інвентаризації майна та зобов'язань сільськогосподарських підприємств забезпечує одержання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність і стан активів, власного капіталу та зобов'язань; можливість контролю з боку власників та інших суб'єктів внутрішньогосподарського контролю.

Список використаних джерел

1. Охріменко І.В. Методологічні основи внутрішньогосподарського контролю в аграрних підприємствах / І.В. Охріменко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2013. - Вип. 12. - С. 162-166.

2. Ілляшенко О. В. Дослідження сутності інвентаризації як важливого методу обліку та внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств / О.В. Ілляшенко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2012. - Вип. 1(1). - С. 45-52.

3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879.

4. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88.

5. Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств: Лист Міністерства аграрної політики України від 04.12.03 р. №37-27-12/14023.

Немеш Г.С.

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к. е. н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ В КОНТЕКСТІ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА

Господарська діяльність будь-якого підприємства незалежно від галузі, форми власності та його розмірів неможлива без грошових коштів. Вони постійно знаходяться у фінансовому крогообороті у вигляді готівки в касі та на рахунках в банках.

Принципи обліку коштів базуються на загальних принципах ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначені

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 4). Всі підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України [1].

Касові операції здійснюють відповідно до «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», яке затверджене постановою Правління Національного банку України від 15 грудня 2004 р. № 637 зі змінами та доповненнями. Порядок організації роботи установами банків України з готівкового обігу регулює «Інструкція про касові операції в банках України», затверджена постановою Правління Національного банку України від 14 серпня 2003 р. № 337 [4].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5] визначає, що у статті Балансу «Грошові кошти та їх еквіваленти» відображають кошти в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій. У цій статті окремо наводяться кошти в національній та іноземній валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом 1 року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, слід виключати зі складу оборотних активів і відображати як необоротні активи.

Також дане положення є нормативною основою для складання найважливішої форми фінансової звітності яка має назву Звіт про рух грошових коштів. Цим Положенням (стандартом) визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей. Така інформація дає користувачам фінансової звітності можливість зіставляти, оцінювати і прогнозувати грошові потоки підприємства; досліджувати спроможність підприємства погасити зобов'язання та сплатити дивіденди; виявляти причини різниці між прибутком і грошовими надходженнями та видатками; аналізувати грошові та не грошові аспекти операцій підприємства.

Законодавче регулювання обліку грошових коштів мало безліч трансформацій, серед яких є внесення змін Міністерством фінансів України наказом від 27.06.2013 р. № 627 до низки нормативно-правових актів. З-поміж яких — План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування, затверджені наказом від 30.11.1999 р. № 291 [2].

Так, зокрема, відповідно до змін рахунок 33 «Інші кошти» доповнено субрахунком 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». Субрахунок призначений для відображення операцій з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, згідно з нормативно-правовими актами НБУ та правилами використання електронних грошей, узгодженими з НБУ. На субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» відображаються операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів Національного

банку України та правил використання електронних грошей, узгоджених з Національним банком України.

Також від 18.06.2015р. є чинним наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» № 573, відповідно до якого субрахунок 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» призначений для обліку коштів на рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, відкритому платнику податку в Казначействі, а також на інших спеціальних рахунках, відкритих у банку та/або органі Казначейства відповідно до законодавства, тощо [3].

Потрібно зазначити, що абзацом першим п. 2 постанови Правління Національного банку України «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 03.06.2015р. № 354 встановлено вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України надходжень в іноземній валюті із-за кордону на користь юридичних осіб, які не є уповноваженими банками, фізичних осіб – підприємців, іноземних представництв (крім офіційних представництв), на рахунки, відкриті в уповноважених банках для ведення спільної діяльності без створення юридичної особи, а також надходжень в іноземній валюті на рахунки резидентів, відкриті за межами України на підставі індивідуальних ліцензій Національного банку України.

Порядок застосування субрахунків 315 і 316 уповноважений банк зобов'язаний попередньо зараховувати надходження в іноземній валюті, на які згідно з абзацом першим п. 2 Постанови № 354 поширюється вимога щодо обов'язкового продажу, на окремий аналітичний рахунок балансового рахунку 2603 «Розподільчі рахунки суб'єктів господарювання». Виключно на наступний робочий день після дня зарахування таких надходжень на розподільчий рахунок уповноважений банк зобов'язаний без доручення клієнта здійснити обов'язковий продаж надходжень в іноземній валюті в розмірі 75 відсотків [4].

Відповідно до Наказу № 573 для обліку таких операцій План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій доповнено субрахунком 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті», який призначений для обліку коштів в іноземній валюті, що підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, у тому числі сум коштів в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до законодавства.

При цьому облік операцій з продажу валюти, яка надійшла на розподільчий рахунок аналогічний обліку операцій з продажу валюти субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Таким чином, розглянуто нормативне регулювання обліку грошових коштів, яке постійно вдосконалюється та розвивається із змінами в економіці та суспільстві.

Список використаної літератури

1. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013р. № 627. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13>
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» № 573 від 18.06.2015 р.
4. Постанова національного банку України від 20.08.2015 р. № 551 «Про внесення з зміни до постанови Правління Національного банку України» від 3 червня 2015 року № 354.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2013 р. № 336/22868.
6. Сук Л. Організація обліку касових операцій / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2009. – № 6. – С. 32-44.

Новак С.Ф.

магістрант

Науковий керівник: Лепетан І.М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВІДМІННІ РИСИ МІЖ П(С)БО ТА МСФЗ ЩОДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарським підприємствам потрібні основні засоби або, інакше кажучи, засоби праці, які складають технічну базу підприємства. Саме основні засоби визначають сучасний рівень виробництва та його ефективність. Від рівня забезпеченості підприємства основними засобами залежить випуск готової продукції та створення належних умов для праці і соціального розвитку колективу. Основні засоби мають значну питому вагу в загальній сумі активів підприємства, тобто ресурсів, контрольованих підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому, є одним із найважливіших об'єктів фінансового обліку, що вимагає контролю за їх рухом, організацією синтетичного й аналітичного обліку, визначення зносу (амортизації),

проведення ремонту, модернізації, оновлення застарілих і технічно недосконалих об'єктів.

За будь-якої форми власності важливим чинником раціонального господарювання, відносин власності, приватизації майна є визначення відповідної вартості засобів виробництва. Вартість засобів виробництва, яка не відповідає сучасному рівню цін, зумовлює зниження ціни виробництва, ускладнює процеси відтворення матеріально-технічної бази. В сільському господарстві необхідно досліджувати економічну категорію основних засобів виробництва, закономірності формування й ефективного функціонування необхідно з урахуванням природної та економічної родючості земельних угідь, тобто їх якісних характеристик. Велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства має поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням. Цьому сприяє добре побудований облік основних засобів. Першочергові питання, які характеризують порядок організації обліку та контроль основних засобів детально розглядалися у працях науковців-економістів, навчально-методичній літературі. Однак окремі питання дослідженні недостатньо і потребують ретельного дослідження та науково обґрунтованих рекомендацій, оскільки значно змінилася методика бухгалтерського обліку в цілому та, зокрема, основних засобів.

Розвитку теорії і практики питань бухгалтерського обліку та контролю основних засобів присвячені роботи В.Д. Андрєєва, А.В. Алексєєвої, В.В. Бабича, М.Т. Білухи, С.Ф. Голова, А.М. Герасимовича, Н.І. Дорош, В.І. Єфіменко, В.П. Завгороднього, В.Г. Лінника, В.В. Сопка, Н.В. Кужельного, Г.Г. Кірейцева, Д.Р. Кетлетта, Г.І. Олеховича, В.Г. Швеця, Л.С. Шатковської, В.Ф. Палія, О.А. Петрик, С. Яремчука, й інших.

Щоб відповідати вимогам сьогодення, організація і методологія обліку повинна відповідати актуальним запитам управління, бути надійними економічними інструментами в питаннях прийняття управлінських рішень. Але на практиці ще є багато ситуацій, коли це положення не виконується. Це повною мірою стосується обліку основних засобів.

Інтеграційні процеси, які відбуваються у світі, призводять до необхідності розробки загальних правил складання фінансової звітності для забезпечення достовірної інформації та однозначного тлумачення звітних показників учасниками міжнародного фондового ринку. Національні облікові стандарти розроблені з урахуванням вимог міжнародних стандартів, П(С)БО 7 «Основні засоби» має ряд спільних положень з МСФЗ 16 «Основні засоби».

Суттєві відмінності відсутні щодо висвітлення наступних питань: сфера застосування стандарту; визначення понять: амортизація; вартість, яка амортизується (в МСФЗ – сума, яка амортизується); група основних засобів (МСФЗ – клас основних засобів); ліквідаційна вартість; основні засоби; порядок та умови їх визнання; строк корисного використання; формування первісної вартості об'єкта та перелік витрат, які не включаються до первісної

вартості; формування первісної вартості при обміні об'єкта основних засобів на подібні чи неподібні активи; проведення переоцінки об'єкта основних засобів і відображення її результатів в обліку. Проте, існують положення, які містять розбіжності (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння міжнародного та національного стандартів з обліку основних засобів

Ознака	П(С)БО 7 «Основні засоби»	МСФЗ 16 «Основні засоби»
1	2	3
Переоцінка		
Об'єкти, що підлягають переоцінці	Малоцінні необоротні матеріальні активи та бібліотечні фонди, якщо амортизація їх вартості нараховується у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50% його вартості, яка амортизується, та решта 50% вартості, яка амортизується у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта 100% вартості	Не розглядається
Визначення суми амортизації на дату переоцінки	Переоцінена сума зносу основних засобів визначається множенням суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки	Будь-яка сума амортизації на дату переоцінки: а) перераховується пропорційно до зміни валової балансової вартості активу так, що балансова вартість активу після переоцінки дорівнює сумі переоцінки; або
		або б) виключається з валової балансової вартості та чистої суми, перерахованої до переоціненої суми активу

Продовження таблиці 1

Амортизація		
Методи нарахування амортизації	Прямолінійний, виробничий (метод суми одиниць продукції)	
	Зменшення залишкової вартості, прискороного зменшення залишкової вартості, кумулятивний	Метод зменшення залишку
Момент початку нарахування амортизації	З місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для використання	Не розглядається
Момент припинення нарахування амортизації	Починаючи з місяця, наступного за місяцем: вибуття об'єкта основних засобів; переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію	Не розглядається
Надходження основних засобів на підприємство		
Шляхи	Придбання, створення власними силами	
	Безоплатне надходження, внесок до статутного капіталу, переведення до складу основних засобів із складу оборотних активів (товарів, готової продукції)	Виготовлення подібних активів для продажу в процесі звичайної господарської діяльності
Вибуття основних засобів		
Шляхи	Продаж	
	Безоплатна передача, невідповідність критеріям визнання активу	Виключення активу з використання без очікування економічних вигід від його вибуття
Часткова ліквідація об'єкта основних засобів	Первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкту	Не визначається

Таким чином, відмінні риси між П(С)БО та МСФЗ можна пояснити тим, що, по-перше, МСФЗ не враховують національних особливостей ведення бухгалтерського обліку; по-друге, вони застосовуються в різних країнах світу та мають загальний рекомендаційний характер.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / Перекл. з англ. За ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.

Новодворська В.В.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Кожний елемент складної економічної системи повинен стабільно та ефективно розвиватися, оскільки від занепаду одного елемента національної економіки погіршується функціонування іншого. Саме аграрна сфера є домінуючою складовою розвитку національної економіки, оскільки завдяки ефективному розвитку сільськогосподарського виробництва можна говорити і про конкурентоздатність економіки країни. Значну питому вагу у цьому секторі економіки займають фермерські господарства, які в свою чергу є для України новим видом бізнесу, запозиченим з досвіду зарубіжних країн, які у цьому напрямку мають достатній позитивний досвід роботи. Натомість, саме даний вид підприємницької діяльності є найефективнішим способом ведення підприємництва, яке забезпечує швидкі темпи розвитку та отримання стабільних прибутків. Проте у нашій вітчизняній економічній сфері це можливо лише з формуванням різних секторів фермерських господарств, які мають вирізнитись один від одного за певними ознаками, з метою забезпечення власних потреб на ринку, а найголовніше - задовольнити потреби споживачів. Внаслідок цього виникають питання щодо особливостей обліку та контролю даного виду сільськогосподарських формувань.

В даний час розвитку аграрної економіки України доволі фермерське господарство є одним з найбільш пріоритетних напрямків розвитку сільськогосподарського виробництва в державі. Їх формування та функціонування зумовлене низкою чинників, серед яких зокрема: більша частина працездатного населення сільської місцевості надає перевагу саме цій формі господарської діяльності і виявляє бажання в них працювати. Домінуючим чинником впливу малого бізнесу на регіональний розвиток є вирішення проблеми рівномірного розподілу підприємницьких структур, пов'язаних задоволенням платоспроможного попиту населення. Розгашування малих форм господарської діяльності АПК формується під впливом наступних факторів таких, як:

✓ близькість великих міст і промислових центрів. Основним чинником такого взаємозв'язку є те, що міста є основними пунктами збуту сільськогосподарської продукції, а наближеність їх до виробника скорочує витрати на транспортування;

✓ сільськогосподарська спеціалізація природно-економічних зон;
✓ чисельність сільського населення територій;
✓ міра реагування районної (місцевої) влади на появу в регіоні суб'єктів малого підприємництва.

В Україні фермерами стають, як правило, досвідчені, висококваліфіковані, майстерні люди, які досконало знають свою справу – агрономи, економісти, механізатори, технологи. Вони достатньо ознайомлені з технологією і організацією всієї номенклатури сільськогосподарського виробництва. Проте цих знань і досвіду для фермера, самостійного виробника в умовах ринкових відносин, абсолютно недостатньо. Потрібно мати навички та володіти методами, стилем, рисами незалежного підприємця, наполегливо вивчати закони ринку, знати свої права, орієнтуватись у законах державної підтримки фермерства. Саме прийняття Закону України «Про фермерське господарство» сприяло позитивному розвитку цієї форми господарювання [3].

Фермерське господарство як організаційно-правова форма підприємницької діяльності, за цілим комплексом ознак подібне до інших сільськогосподарських підприємств середнього і великого бізнесу, однак вирізняється меншими обсягами господарської діяльності [2].

В Законі України «Про фермерське господарство» дано загальне визначення цієї сфери підприємницької діяльності, яке трактується як, форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства. Тобто, фермерські господарства України орієнтуються на отримання прибутку, що є безумовним джерелом їх подальшого розвитку.

Розвиток фермерських господарств варто розглядати як складний історичний процес, який притаманний всім економічним моделям розвитку суспільства, зумовлений ринковим механізмом господарювання, соціальними та іншими потребами. Даний процес в Україні вже пройшов декілька етапів, які можна охарактеризувати, як етапи якісних та кількісних перетворень.

Позитивним моментом у становленні цієї форми господарювання є стійка тенденція до збільшення кількості фермерських господарств та збільшення площ землекористування ними в Україні. Сільське населення очікує від фермерів кращих умов оренди земельних ділянок, що має грошове вираження у сумі отриманої орендної плати.

Дослідження сучасного стану розвитку фермерського господарства в Україні за останній 2014 рік дають підставу зробити висновок про вагомість

даної форми господарювання у складі валової продукції України (рис. 1).

Показники господарської діяльності фермерських господарств Вінницького регіону та України в цілому, вказують, що за останнє десятиріччя значно зросла кількість цих агроформувань. Кількість господарств Вінничини зросла з 528 фермерських господарств у 2000 році до 947 у 2014 році [4].

Однак найважливішою передумовою становлення і розвитку фермерства в європейських країнах була і є відповідна спрямованість державної політики. Сподіваємося, що при подальшій державній підтримці фермерство стане однією з домінуючих форм господарювання на селі.

Крім виробництва сільськогосподарської продукції фермери займаються додатковими видами діяльності. Найбільш поширені з них – торгівля, переробка сільськогосподарської продукції, виробництво готових кормів для тварин, перевезення вантажів, лісове господарство та інші види діяльності.

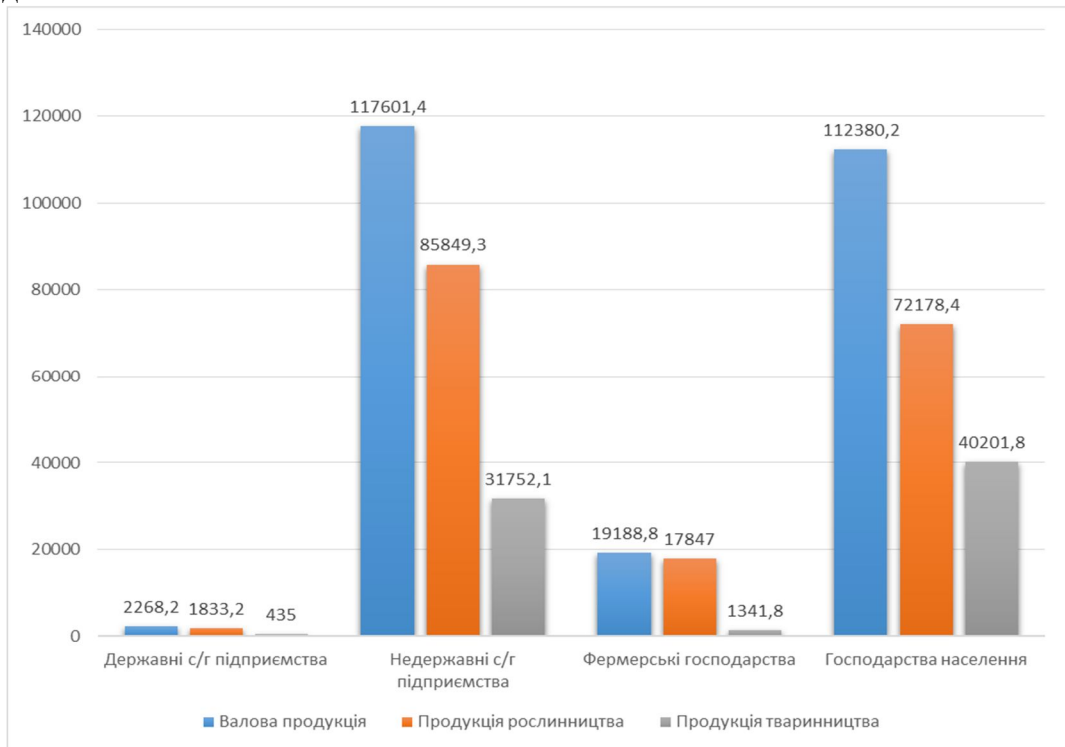

Рис. 1. Валова продукція сільського господарства України за основними групами виробників у 2014 році

Результати фінансової діяльності фермерських господарств забезпечують процеси простого відтворення з елементами розширеного.

З метою забезпечення ефективного розвитку і діяльності фермерських господарств необхідно відновити державну підтримку, надавати її на розвиток тваринництва, овочівництва, садівництва, ягідництва та інших галузей.

Забезпечення належного функціонування та ефективної діяльності фермерських господарств є однією із складових підвищення конкурентоспроможності підприємств та забезпечення подальшого стабільного розвитку аграрного сектору країни.

Для підвищення ефективності діяльності фермерських господарств потрібне повне забезпечення матеріально-технічною базою з врахуванням специфіки діяльності господарств та створення пільгових умов кредитування на придбання сільськогосподарської техніки.

Внаслідок цих процесів виникають питання щодо особливостей обліку та контролю на сільськогосподарських підприємствах фермерського типу.

Значення та необхідність формування облікової системи у фермерському господарстві обумовлюється, з одного боку, потребою в інформації про наявне в господарстві майно, обсяги виробленої та реалізованої продукції, доходи і витрати, а з іншого боку – зобов'язанням надання державним установам достовірної інформації про результати фінансово-господарської діяльності.

Для забезпечення успішного функціонування фермерських господарств важливу роль відіграє раціональна організація обліку та контролю та їх взаємодія у виробничому процесі.

Питання організації обліку та контролю у фермерських господарствах досліджували такі вчені як, М.Я. Дем'яненко, Н. В. Данік, В.А. Дерій, Г.Г. Кірейцев, С. І. М'яка, О. С. Кривоконь, М.М. Коцупатрій, М.Ф. Кропивко, В.Б. Моссаковський, Н. Л. Правдюк, М.Ф. Огійчук, Т.М. Сторожук, Л.К. Сук та ін.

Проте, цілий ряд важливих питань щодо організації обліку у фермерських господарствах потребують удосконалення та методичного врегулювання з урахуванням специфічних особливостей цієї форми господарювання, а саме: бухгалтерський облік у фермерському господарстві веде його голова (власник) або один із членів господарства, проте зазначені особи не досить добре обізнані з методикою ведення обліку (в тому числі бухгалтерського), тому бухгалтерський облік для цих агроформувань має бути максимально спрощеним.

Друга специфічна особливість – це те, що фермерському господарству властиве здійснення окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться рідко, а саме:

- засновники фермерського господарства здебільшого вносять до вкладеного капіталу не майно, а лише права користування ним, зокрема права володіння та користування земельними ділянками, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права, які перебувають у власності членів фермерського господарства;

- членам господарства виплачується не заробітна плата, а певна частка з одержаного господарством доходу за підсумками роботи [1].

І третя специфічна особливість – це те, що фермерське господарство

займається сільськогосподарською діяльністю, а звідси повинно враховувати всі чинники, що впливають на побудову облікової системи.

Отже, забезпечення стабільного розвитку фермерських господарств багато в чому залежить від достатнього рівня обліково-аналітичної інформації яка дає можливість фермерові своєчасно бути проінформованому про результати господарської діяльності і прогнозувати можливість збільшення кількості земель в обробітку та вирішувати питання соціально-економічного розвитку господарства.

Список використаних джерел

1. Дерксен М.Ю. Оптимізація основних аспектів організації обліку у фермерських господарствах / М.Ю. Дерксен // Управління розвитком. – 2011. - №7. – С. 20-22.
2. Месель-Веселяк В.Я. Форми господарювання в сільському господарстві України / результати, проблеми, вирішення / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 13-23.
3. Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV від 19.06.2003 р. із змінами і доповненнями.
4. Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2014 рік».

Орлюк А.В.

магістр

Науковий керівник: Подолянчук О.А.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЗАПАСІВ

Одним із важливих інструментів ефективної системи бухгалтерського обліку підприємства є облікова політика. Однак, на сьогоднішній день, суб'єкти господарювання не використовують належним чином даний інструмент і мало уваги приділяють можливостям його впливу на економічні показники діяльності.

Питання сутності облікової політики, її нормативного регулювання, порядку формування наказу про облікову політику, вплив на кінцевий результат діяльності розглядають такі науковці як Барановська Т.В., Житній П.С., Колос І.В., Кулик В.А., Мулик Т.О., Подолянчук О.А., Щирба М.Т. та інші.

Як зазначає Подолянчук О.А., в науково-методичній літературі зустрічаються різні тлумачення сутності облікової політики, проте всі вони наближені до чинного законодавства. Різноманітність точок зору науковців свідчить, з одного боку, про складність цього питання, з іншого про відсутність системного підходу до його розв'язання [2, с. 855].

Трактування терміну «облікова політика» як у міжнародному, так і в вітчизняному законодавствах передбачає, що підприємство до початку звітної періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності [1, с. 1008].

Що стосується обліку запасів, то альтернативні варіанти обліку передбачено положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та (табл. 1).

Таблиця 1

Альтернативні варіанти обліку запасів

Елементи облікової політики	Варіанти обліку
Одиниця обліку запасів	– найменування; – однорідна група (вид)
Призначення та умови використання запасів	самостійно встановлюється підприємством
Визнання та первісна оцінка	– запаси визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена; – якщо на момент оприбуткування запасів неможливо достовірно визначити їх первісну вартість, такі запаси можуть оцінюватися та відображатися за справедливою вартістю з наступним коригуванням до первісної вартості
Методи оцінки вартості запасів	– ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; – середньозваженої собівартості; – собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); – нормативних витрат; – ціни продажу
Метод обліку транспортно-заготівельних витрат	– шляхом прямого списання транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості одиниці запасів, що придбаваються (за можливості точного розподілу (віднесення); – за середнім відсотком (при узагальненні суми транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку з подальшим їх розподілом)

Джерело: сформовано за [3]

Однак, дослідження облікової політики деяких сільськогосподарських підприємств свідчить про формальний підхід до її побудови (табл. 2).

Таблиця 2

Елементи облікової політики у сільськогосподарських підприємствах

Елементи облікової політики	СВК «Маяк»	СТОВ «Зоря»	ФГ «Копіївський лан»
Одиниця обліку запасів			+
Призначення та умови використання запасів			
Визнання та первісна оцінка	+		+
Методи оцінки вибуття запасів	+	+	+
Метод обліку транспортно-заготівельних витрат			

Джерело: сформовано за [даними облікової політики господарств]

Вище викладене дає можливість стверджувати, що для ефективного функціонування на підприємстві системи бухгалтерського обліку на всіх етапах, побудова та організація облікової політики повинна бути регламентована відповідним наказом чи іншим розпорядчим документом з чітким зазначенням альтернативних варіантів облікового процесу.

Список використаних джерел

1. Мулик Т.О. Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням / Т.О. Мулик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 1007-1012.

2. Подолянчук О.А. Облікова політика підприємства – об'єкт чи джерело інформації аудиту / О.А. Подолянчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №7. – С. 855-859.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

Петрик Г.О.

студентка

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Виробничі запаси є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства. З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, а з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому, від організації та ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Як зазначає Бутинець Ф.Ф. у процесі формування системи бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів змінюються вимоги до обліку виробничих запасів на підприємствах України. Незважаючи на те, що виробничі запаси стали одним з перших об'єктів обліку та підлягали досить ретельному контролю, тому окремі питання щодо обліку виробничих запасів залишаються недостатньо вивченими і вимагають детального розгляду

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність та раціональне використання виробничих запасів.

Одним із напрямів удосконалення обліку наявності та руху виробничих запасів на підприємстві є спрощення оформлення операцій, які пов'язані з оприбуткуванням та витратами матеріальних цінностей. Відпуск матеріалів у виробництво, де це доцільно, можна оформляти на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках складського обліку матеріалів, передбачивши в них підпис особи, яка отримує цінності. Також можна на картках складського обліку відображати і внутрішнє переміщення цінностей.

Виходячи з вимог ринкової економіки, необхідно удосконалювати методологію бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів. Необхідно стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контрольних та вибіркового перевірок, які мають велике значення у збереженні матеріалів.

Для забезпечення збереження виробничих запасів, правильного приймання, зберігання та відпуску велике значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими та вимірними приладами, мірною тарою та іншими пристосуваннями.

Важливим напрямом удосконалення процесу формування запасів та

підвищення ефективності управління ними в умовах реформування економічної системи є визначення оптимальної потреби в них [1]. У зарубіжній практиці управлінню оборотними активами приділяється значно більше уваги, ніж в Україні. Одним із напрямків є оптимізація формування виробничих запасів.

Основними напрямками удосконалення обліку виробничими запасами є: узагальнення теоретико-методологічних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації; удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю; проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів; розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами.

У наш час існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з однієї сторони, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншої – з широким впровадженням комп'ютерних технологій [2].

Поліпшенню ресурсопостачання сприяє впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо.

Необхідно також впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю за дотриманням норм запасів і витратами матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання.

Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування, тобто ширше використовуючи накопичувальні документи (лімітно-забірні картки, відомості тощо), картки складського обліку як витратний документ по відпущених матеріалах (бездокументальну систему оформлення витрат матеріалів) [3].

Доцільною також є розробка єдиної форми документа (на відпущення матеріалу), призначеної для машинної обробки. У цей документ варто включити всі об'єкти основного та допоміжного виробництва під відповідними кодами, які б указували напрям використання матеріальних ресурсів – основні вироби, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення, ремонтно-експлуатаційні потреби.

Щоб уникнути помилок і порушень при зборі та реєстрації оперативних фактів про виробничі запаси, що підлягають обліку, доцільно

розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу) про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань за виконання своїх обов'язків виконавцями. Проведення контрольних заходів (ревізії, звірки, інвентаризації) знижують ризик неефективної системи збору і реєстрації оперативного факту.

Доцільне використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації. Крім того:

- Створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа;
- Видача розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції, і мають право підпису первинних документів;
- Контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів (включення в обов'язок бухгалтера, що робить обробку документа, цієї функції через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її недотримання);

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності, дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також досягти їх економії.

Список використаних джерел

1. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 2013. – 384 с.
2. Сопко В.В. та ін. Бухгалтерський облік: навч. посібник. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / В.В. Сопко та ін. – Тернопіль: Астон, 2013. – 496 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець. – [8-ге вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП "Рута", 2014. – 912 с.

Петрик Ю.О.

магістрант

Науковий керівник: Плахтій Т.Ф.

к.е.н., доцент

Вінницького національного аграрного університету

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV встановлено необхідність формування облікової політики підприємства. Ст. 1 визначено, що «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності», а в ст. 8 (п. 5) цього Закону вказано, що «...підприємство самостійно визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства...» [5].

Н. Бразилій зазначає, що на сьогоднішній день є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики є базовою, тому що повною мірою може впливати на процеси господарювання. ... Фахівці з обліку повинні не тільки керуватися основними принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень [1, С. 54-55].

Формування облікової політики на підприємстві – доволі трудомісткий і відповідальний процес, оскільки підприємству доведеться працювати з нею не один рік, що вимагає від управлінського персоналу компетентного підходу до розробки та підтримки облікової політики. Уміло сформована, така політика сприяє ефективності управління господарською діяльністю підприємства, його перспективного розвитку, зручності й прозорості ведення бухгалтерського обліку. Вона поєднує державне регулювання та власні судження суб'єктів ринкових відносин із питань організації й ведення обліку, активізує використання інформації бухгалтерського обліку для управління капіталом [2, С. 72].

Формування облікової політики повинно бути орієнтовано на прийняття управлінських рішень щодо розподілу та ефективного використання наявних ресурсів і отримання фінансових результатів. Як результат, грамотно розроблена облікова політика підприємства дає змогу вибирати ефективну схему для ведення бухгалтерського та податкового обліку, знижувати фінансові і податкові ризики, оптимізувати схему оподаткування, що в підсумку забезпечить належну ефективність, прийнятих економічних рішень і господарської діяльності підприємства [4, С. 32].

С.В. Сирцева вважає, що облікова політика сільськогосподарського

підприємства визначає і спрямовує подальшу роботу не тільки бухгалтерії та фінансової служби, але й усього підприємства в цілому, тому є важливим розпорядчим документом. Облікова політика сільськогосподарського підприємства - одне з важливих питань організації бухгалтерського та податкового обліку. Тому приймаючи рішення при визначенні положень облікової політики необхідно виходити з попередньої оцінки економічних наслідків того чи іншого вибору і детального розгляду всіх можливих варіантів; при цьому повинні враховуватися стратегічні цілі підприємства та його фінансово-економічний стан на поточний момент [6, С. 341].

Облікова політика підприємства є важливим інструментом, завдяки якому існує можливість оптимального поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку. Облікова політика формується на декількох рівнях, кожен з яких передбачає наявність нормативно-правового забезпечення, спрямованого на регламентацію різних аспектів облікової політики. При розгляді облікової політики виділяють три основних аспекти її формування: методичний, організаційний і технічний [3, С. 23].

Підтримуємо основну думку представлених вище дослідників, якими доведено обов'язковість формування облікової політики, шляхом її розробки та затвердження суб'єктом господарювання. Адже, вміло сформована облікова політика підприємства у вигляді Наказу про облікову політику сприяє ефективності управління діяльністю підприємства. Облікова політика дозволяє впорядкувати так обліковий процес, аби забезпечити зовнішніх та внутрішніх користувачів повною, достовірною та неупередженою інформацією з метою ефективного управління.

Список використаних джерел

1. Бразілій Н. Роль облікової політики в процесі управління підприємством / Н. Бразілій // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 36 (3). - С. 49-56.

2. Букало Н. Облікова політика, її суть та призначення / Н. Букало // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2015. - № 1. - С. 71-76.

3. Дубініна М. В. Формування облікової політики сільськогосподарських підприємств / М.В. Дубініна, О.В. Боева // Облік і фінанси. - 2014. - № 4. - С. 17-23.

4. Пирожок О. С. Роль облікової політики на підприємстві та вимоги до неї / О.С. Пирожок, В.В. Войчишина // Наука й економіка. - 2016. - Вип. 1. - С. 28-32.

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.

6. Сирцева С. В. Методичні аспекти формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах / С.В. Сирцева // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. - 2014. - Вип. 11(2). - С. 334-341.

Петриченко О.А.

к. е. н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Петриченко І.І.

к. е. н., старший науковий співробітник

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, м. Вінниця

КОРМОВИРОБНИЦТВО – ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Основною ланкою безпосереднього зв'язку рослинництва і тваринництва є кормовиробництво. Створення міцної кормової бази - найважливіша умова розвитку тваринництва, її стан і рівень розвитку визначають можливості збільшення поголів'я тварин, підвищення їх продуктивності, поліпшення якості продукції та зниження її собівартості [6].

Кормовиробництво, як виробничо-економічна складова сфери АПК, на основі засобів виробництва у взаємозв'язку з партнерами аграрного комплексу своєю діяльністю забезпечує зростання продуктивності сільськогосподарських тварин, нарощування обсягів продукції, зниження собівартості та підвищення ефективності її виробництва. Це, в свою чергу, дає можливість вести розширене відтворення, ефективно впроваджувати перспективні технології, досягнення науки, раціонально використовувати економіко-виробничий та ресурсний потенціал підприємства. В умовах ринкових відносин ефективність виробничо-економічної складової є провідною, оскільки від неї залежить успіх та перспективи розвитку підприємництва, його конкурентоспроможність, освоєння та утримання ринку певного виду корму.

Основа кормової бази – це кормова площа, яка включає високопродуктивні сорти і гібриди кормових і зерно-кормових культур для інтенсивного виробництва високоякісних зелених кормів (свіжих і штучно зневоднених), сіна, силосу, сінажу, кормових коренеплодів і частково зернофуражу, який доцільно одержувати переважно у “цеху” [2].

Площі кормових культур в Україні останнім часом помітно зменшились. Якщо в 2014 році в усіх категоріях господарств їх було 2101,2 тис. га, а в 2010 р. - 2599,1 тис. га, то це зменшення складає майже на 20 % [5, с. 9].

За останні два десятиліття через недостатню увагу до проведення робіт щодо поверхневого і докорінного поліпшення багаторічних трав (лише 35%

їх загальної площі) та скорочення площ під посівами кормових культур виробництво кормів зменшилося (у 3,9 раза) до критичного рівня, що стало однією з причин скорочення поголів'я великої рогатої худоби в Україні [3].

Одним з факторів такого занепаду тваринництва є незадовільна кормова база. На порядок денний постає питання, якими повинні бути в сучасних умовах розвитку сільськогосподарських підприємств обсяги і структура кормовиробництва. Зображення тенденції до зменшення поголів'я можна побачити з таблиці 1.

Таблиця 1

**Поголів'я худоби та птиці по господарствах усіх категорій
(на кінець року), тис. гол.**

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	+,- 2014 р. до 2010 р.
Велика рогата худоба, всього:	4494,4	4425,8	4645,9	4534	4397,7	- 96,7
у т.ч. корови	2631,2	2582,2	2554,3	2508,8	2443,0	-188,2
свині	7960,4	7373,2	7576,7	7922,2	7764,4	-196
птиця всіх видів	203839,8	200760,6	214070,6	230289,8	220636,1	16796,3

Джерело: побудовано на основі [4, с. 12]

Найважливішою умовою розвитку та підвищення ефективності тваринництва є створення міцної кормової бази, адже рівень продуктивності тварин на 50-80% визначається їх годівлею. На жаль, виробництво кормів як за кількістю, так і за якістю не відповідає потребам тваринництва майже в усіх аграрних підприємствах. Наслідком є низька ефективність використання кормів, їх перевитрата, висока кормомісткість одиниці продукції [1].

Економічний аналіз витрат кормів на виробництво одного центнера приросту свиней та виробництво одного центнера молока дає досить позитивний результат. Кількість центнерів кормових одиниць при виготовленні одного центнера молока в 2014 році не перевищують норму, так як це було в 2010 році, чого не скажеш про витрати кормів на виробництво одного центнера приросту ВРХ, де норма перевищує майже у 2 рази, звідси й випливає висока собівартість тваринницької продукції (табл. 2).

Формування ефективного ринку кормів є основною складовою результативного розвитку тваринницької галузі України. У комплексі заходів, спрямованих на створення надійної кормової бази, підвищення її економічної ефективності, першочергова роль належить інтенсивним факторам організації виробництва. До таких факторів можна віднести: забезпечення

систематичного підвищення урожайності зернофуражних і кормових культур та продуктивності сіножатей і пасовищ; постійного збільшення виробництва кормів з розрахунку на гектар кормової площі та умовну голову тварин; поліпшення якісного складу кормових ресурсів та забезпечення повноцінної годівлі худоби і птиці згідно із зоотехнічними нормами; забезпечення вищих темпів росту виробництва кормів порівняно з темпами розвитку тваринництва; підвищення продуктивності праці в кормовиробництві та зниження собівартості кормів.

Таблиця 2

Витрати кормів на виробництво одного центнера продукції у сільськогосподарських підприємствах (ц кормових одиниць)

Показник	Роки				норма ц к.о.
	2010	2012	2013	2014	
Витрати кормів на виробництво одного центнера приросту ВРХ	15,69	15,52	14,97	15,05	8-10
Витрати кормів на виробництво одного центнера приросту свиней	5,98	5,39	4,62	4,57	4-5
Витрати кормів на виробництво одного центнера молока	1,18	1,09	1,06	1,02	0,9-1,1

Джерело: побудовано на основі [4, с.180-183]

Список використаних джерел

1. Гноєвий В.І. Підвищення ефективності виробництва кормів для цілорічної однотипної годівлі худоби / В.І. Гноєвий, О.М. Ільченко, І.В. Гноєвий // НТБ ІТ УААН. – Харків, 2007. – № 95. – С. 50-55.

2. Зінченко О.І. Кормовиробництво. Науково-практичні аспекти. // Вісник Уманського національного університету садівництва. – 2013. – № 1-2. – С. 25-35, 33.

3. Місюк М.В. Зростання ефективності кормовиробництва на інноваційних засадах // Економіка АПК. – 2013. – № 3. – С. 81-87.

4. Статистичний збірник «Тваринництво України 2014 р.». Державна служба статистики України / за ред. Ю.М. Остапчука. – Київ, 2015. – 211 с.

5. Статистичний збірник «Рослинництво України 2015 р.». Державна служба статистики України / за ред. Ю.М. Остапчука. – Київ, 2016. – 180 с.

6.

http://pidruchniki.com/1911052236297/ekonomika/ekonomika_virobnitstva_kormiv

Плахтій Т.Ф.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕТЕРМІНАНТ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Провівши аналіз існуючих підходів дослідників до виділення детермінант якості облікової інформації (С.Л. Безручук [1, с. 51], Н.Ю. Єршова [2, с. 371], І.Ч. Пайва та І.С. Лоуренсо [4, с. 6], К. Струхарова [5, с. 1726], О.Н. Харченко та А.А. Туровець [3, с. 77] та ін.) встановлено, що на сьогодні відсутня єдність в їх поглядах, що пояснюється як неоднозначністю позицій щодо застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку, так і відсутністю комплексності охоплення всіх факторів, що можуть впливати на якісний рівень облікової інформації. З метою формування комплексних пропозицій щодо покращення якості облікової інформації розроблено матричну класифікацію детермінант, що впливають на неї (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація детермінант, що впливають на якість облікової інформації

Види середовища облікової системи	Види детермінант в залежності від їх ролі в розвитку системи бухгалтерського обліку		
	Теоретичного характеру	Методологічного характеру	Організаційного характеру
Внутрішнє середовище облікової системи підприємства	Розмір та специфіка підприємства; специфіка системи управління	Процес формування та представлення облікової інформації	Облікова політика і професійне судження; кваліфікація облікового персоналу; аудит звітності та системи обліку; взаємозв'язки з користувачами облікової інформації
Зовнішнє середовище облікової системи підприємства	Правова, політична, економічна та соціальна система країни	Облікові стандарти високої якості	Державне регулювання бухгалтерського обліку

Запропонована матрична класифікація детермінант (табл. 1), сформована за двома ознаками, дозволяє проаналізувати вплив факторів

внутрішнього та зовнішнього інституційного середовища із урахуванням їх ролі в розвитку системи обліку (національній системі, системі обліку конкретного підприємства). Під роллю в розвитку системи обліку в даному випадку розуміється вплив виділених детермінант на розвиток системи облікових знань, тобто який елемент системи облікових знань має бути удосконалений (теорія, методологія або організація) для того, щоб забезпечити підвищення рівня якості облікової інформації.

Детермінанти теоретичного характеру передбачають необхідність удосконалення теорії бухгалтерського обліку шляхом обґрунтування їх впливу на якість облікової інформації. Наприклад, великі компанії, акції яких мають лістинг на міжнародних біржах, повинні використовувати міжнародні стандарти для ведення обліку, а також повинні розкривати додаткову інформацію про свою діяльність, у порівнянні із національними вимогами. Внаслідок цього облікова інформація, що оприлюднюється такими великими компаніями, має вищий рівень якості ніж у компаній, які не залучають фінансові ресурси за допомогою фондових ринків. Вплив правової, політичної, економічної та соціальної систем країни проявляється через встановлення нових правил гри на ринку формування облікової інформації, що передбачає необхідність їх врахування при обґрунтуванні теоретичних засад функціонування облікової системи підприємства в Україні. Наприклад, перехід від економіки планового типу до ринкової економіки змінив користувацьку орієнтацію (з органів планування і контролю на внутрішніх і зовнішніх користувачів) та функції (з контрольної на інформаційну) облікової системи, внаслідок чого змінилось розуміння сутності якості облікової інформації та набір критеріїв, що висуваються до неї. Зокрема, використання поняття суттєвості облікової інформації, що використовується на сьогодні в МСФЗ і вказує на можливість існування помилок при веденні обліку у випадку, якщо вона не вводить в оману зацікавлених користувачів, було б неможливим в радянській системі обліку, де існувала сувора система контролю кожної копійки на підприємстві.

Детермінанти методологічного характеру стосуються подальшого удосконалення облікової методології, зокрема, під час формування та представлення інформації на основі використання чинних облікових стандартів, що мають забезпечувати високий рівень якості облікової інформації. В процесі своєї діяльності суб'єкт ведення обліку використовує традиційних вісім елементів методу бухгалтерського обліку для обробки фактів господарського життя. Поява нових господарських процесів (інноваційна діяльність, венчурна діяльність, екологічна діяльність, хеджування тощо) та нових видів облікових об'єктів (інвестиційна нерухомість, біологічні активи, нові види фінансових інструментів, кваліфікаційні активи тощо) зумовлює необхідність адаптації і трансформації традиційної облікової методології до їх специфіки для забезпечення належного рівня якості облікової інформації. Наприклад, найбільш

актуальним на сьогодні є розвиток системи облікової оцінки у зв'язку орієнтацією користувачів облікової інформації на фінансові ринки, тому для них потрібна облікова інформація в оцінках, максимально наближених до ринкових значень, що зумовлює необхідність застосування нових підходів та концепцій, наприклад, оцінки за справедливою вартістю. З метою підвищення рівня якості облікової системи, на рівні держави або на міжнародному рівні подібні тенденції такою мають враховані шляхом удосконалення системи облікових стандартів, які мають враховувати зростаючі запити користувачів, що формують набір вимог до якості облікової інформації.

Детермінанти організаційного характеру пов'язані з необхідністю удосконалення організації функціонування як облікової системи підприємства, так і національної системи бухгалтерського обліку. На рівні підприємства для забезпечення належного рівня якості облікової інформації потребує вирішення проблема можливості маніпулювання обліковими показниками бухгалтерської звітності при застосуванні механізму облікової політики і професійного судження бухгалтера як шляхом удосконалення процесу застосування принципів бухгалтерського обліку та якісних характеристик облікової інформації, так і шляхом підвищення рівня кваліфікації облікового персоналу. На якість облікової інформації також впливає наявність аудиту фінансової звітності та взаємозв'язків з користувачами облікової інформації, вимоги, запити і потреби яких мають враховуватись при формуванні і представленні облікової інформації. Для формування якісної облікової інформації також має бути належним чином організоване функціонування національної облікової системи шляхом формування ефективної системи регламентації бухгалтерського обліку (регулюючих інститутів, нормативного забезпечення), яка враховуватиме сучасні тенденції розвитку світової та національної економіки, мінливі потреби користувачів облікової інформації. Зокрема, має бути налагоджений взаємозв'язок між регуляторами, суб'єктами ведення обліку, аудиторськими та консалтинговими фірмами та користувачами облікової інформації, що інституційна теорія пояснює як необхідність забезпечення подолання інституційних розривів, коли правила гри, встановлені регулятором, не відповідають інституційному середовищу, тобто реальній практиці суб'єктів ведення обліку.

Список використаних джерел

1. Безручук С.Л. Факторы, влияющие на качество учетной информации / С.Л. Безручук // Международный бухгалтерский учет. – 2014. – 6 (300). – С. 46-52.
2. Єршова Н.Ю. Якість облікової інформації: методичний підхід до оцінювання / Н.Ю. Єршова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №8 (158). – 368-374.
3. Харченко О.Н. Формирование системы бухгалтерского учета на

малых підприємств. Монографія / Харченко О.Н., Туровец А.А. – «Издательство «Проспект», 2015. – 166 с.

4. Paiva I.Ch. Determinants of accounting quality: empirical evidence from the European Union after IFRS adoption / Inna Choban Paiva, Isabel Costa Lourenco // Електронний ресурс. – Режим доступу: www.aeca1.org/pub/on_line/.../cd/85a.pdf

5. Struharova K. The Quality of Accounting Information of Private Companies in the-Czech Republic / K. Struharova // International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic and Management Engineering. – 2014. – Vol: 8, No. 6. – P. 1723-1727.

Подольчук О.А.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

В сучасних умовах господарювання, в період кризових ситуацій та посилення конкуренції кожен господарюючий суб'єкт зобов'язаний удосконалювати свою діяльність. Підприємству необхідно постійно здійснювати оцінку як зовнішнього, так і внутрішнього середовища функціонування для визначення факторів конкурентоспроможності та прибутковості. З метою підвищення ефективності управління підприємством доречним є впровадження внутрішнього аудиту та створення відповідної служби.

Як зазначає Шрам Т.В., існуючі методи і форми економічного контролю не задовольняють інформаційні потреби керівників підприємств, які прагнуть отримувати більш якісну та системну фінансову оцінку внутрішньогосподарських процесів, мати можливість своєчасно попереджати фінансові зловживання та протистояти фактам шахрайства. Тому внутрішній аудит розвивається на тих підприємствах, де керівники розуміють його сутність, необхідність та величину потенціалу [10]. Для розуміння ролі та призначення внутрішнього аудиту представимо його дефініцію в наукових поглядах (табл. 1).

Результати проведеного дослідження підтверджують різноманітність трактування суті внутрішнього аудиту. Варто відзначити, що всі визначення мають право на існування, оскільки на законодавчому рівні внутрішній аудит суб'єктів підприємництва не регламентований (окрім державних органів, фондового ринку та банківських установ).

Доречно звернутись до норм Міжнародного стандарту аудиту 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів», в якому визначено, що внутрішній аудит охоплює діяльність з надання впевненості та консультацій, призначену для оцінки та поліпшення ефективності процесів управління

суб'єктом господарювання, управління ризиками і внутрішнього контролю [7].

Таблиця 1

Дефініція внутрішнього аудиту

Автор	Визначення	Характеристика
Жадан М.І., Кахадзе Г.М. [1, с. 69]	Внутрішній аудит спрямований на забезпечення ефективності функціонування підприємств за допомогою постійного моніторингу бізнес-процесів, надання вищому управлінському персоналу гарантій, консультацій, аналітичної інформації та проектів рішень щодо мінімізації ризиків та підвищення ефективність господарської діяльності.	Моніторинг бізнес-процесів
Колос І.В., Радіонова Н.Й. [2, с. 128]	Внутрішній аудит – це один зі способів контролю, перевірки та оцінки роботи, її правомірності та ефективності діяльності в усіх підрозділах підприємства.	Спосіб контролю
Кравченко В.В. [3]	Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби (відділу внутрішнього аудиту, аудитора) суб'єкта господарювання для перевірки і оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками. Внутрішній аудит є частиною внутрішнього контролю.	Експертна діяльність
Кудирко О.М. [4, с. 186]	Внутрішній аудит – організована на підприємстві система контролю, що діє в інтересах його керівництва або власників, регламентована внутрішніми документами, метою якої є додержання встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю. При цьому, внутрішній аудит не є одним із видів внутрішньогосподарського контролю та не замінює його.	Система контролю
Маліков В.В. [5, с. 148]	Внутрішній аудит у загальному вигляді можна подати таким чином: це система контролю; він організується в межах підприємства та за ініціативою його керів	Система контролю

Продовження таблиці 1

	ників (власників); регламентація дій відбувається на підставі внутрішніх документів; здійснюється окремо створеною службою або посадовою особою; організується з метою контролю за ефективністю діяльності, виявлення резервів та запобігання помилок; підпорядковується виключно керівництву підприємства	
Мельник О.П. [6, с. 26]	Внутрішній аудит – це контроль, який забезпечує функціонально незалежну оцінку діяльності ...	Контроль
Назарова К. [8, с. 96]	Внутрішній аудит представляє собою діяльність з незалежного, об'єктивного засвідчення та надання рекомендацій, що допомагає організації в удосконаленні своєї діяльності, досягненні поставлених цілей шляхом застосування систематичних і регламентованих підходів до оцінки та підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління. Таким чином, внутрішній аудит є одним зі способів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності всіх підрозділів підприємства.	Діяльність, спосіб контролю
Сметанко О.В. [9, с. 136]	Діяльність служби внутрішнього аудиту на сучасному етапі його розвитку спрямована на оцінку ризиків та визначення ризикових подій, що є або потенційно можуть виникнути як у системі корпоративного управління підприємства, так і за ключовими бізнес-процесами.	Діяльність
Філозоф О.В. [10]	Внутрішній аудит – система з оцінки стану бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві.	Система оцінки
Шрам Т.В. [11]	Внутрішній аудит – це діяльність з надання незалежних і об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності підприємства.	Діяльність

Таким чином, внутрішній аудит – це система контролю суб'єкта господарювання, яка забезпечує власника та керівництво об'єктивною

інформацією про діяльність, облік та контроль з метою оцінки та попередження ризиків і спрямована на удосконалення системи управління.

Список використаних джерел

1. Жадан М.І. Внутрішній аудит витрат на забезпечення якості продукції промислового підприємства / М.І. Жадан, Г.М. Кахадзе // Сталій розвиток економіки. – 2015. – №1. – С. 68-74.

2. Колос І.В. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства / І.В. Колос, Н.Й. Радіонова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 1 (25). – С. 126-140.

3. Кравченко В.В. Проблеми та перспективи внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання / В.В. Кравченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/66.pdf

4. Кудирко О.М. Внутрішній аудит в Україні: сутність, проблеми розвитку та шляхи їх усунення / О.М. Кудирко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 5. – Т. 1. – С. 186-189.

5. Маліков В.В. Внутрішній аудит: аналіз проблематика та організація на підприємстві / В.В. Маліков // Проблеми економіки. – 2015. – №2. – С. 147-152

6. Мельник О.П. Аудит в системі державного внутрішнього фінансового контролю / О.П. Мельник // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – Вип. 1 (1). – 2014. – С. 24-29.

7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf

8. Назарова К. Сучасні тенденції трансформації внутрішнього аудиту / К. Назарова // Вісник КНЕУ. – 2011. – №6. – С. 94-101

9. Сметанко О.В. Удосконалення процесу ідентифікації та реагування на ризики службою внутрішнього аудиту / О.В. Сметанко // Економічний часопис-XXI. – 2014. – №11-12. – С. 135-139.

10. Філозоп О.В. Внутрішній аудит та внутрішній контроль: розмежування понять / О.В. Філозоп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua

11. Шрам Т.В. Необхідність організації внутрішнього аудиту з метою підвищення ефективності управління підприємством / Т.В. Шрам // Ефективна економіка. – 2013. – №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1947>

Попик Т.О.

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Земля – специфічний засіб виробництва, який має здатність відновлення родючості, використовується для вирощування біологічних активів і в якому також здійснюються біологічні перетворення. Крім того, цей актив має стратегічне значення для України. Тому, на нашу думку, необхідно розробити методичку відокремленого обліку наявності та використання землі як окремого специфічного об'єкту обліку.

Сьогодні в системі бухгалтерського обліку знаходять відображення такі об'єкти земельних відносин: земельні ділянки; права користування земельними ділянками; капітальні витрати на поліпшення земель.

Вагомий внесок у науково-теоретичний та практичний аспект вивчення проблеми оцінки землі зроблений та відображений в працях зарубіжних і вітчизняних науковців, фахівців та професорів, таких, як: Третяк А.М., Драпівський О.І., Іванова І.Б. та сучасних науковців, таких як: Іщенко Я.П., Калетнік Г.М., Правдюк Н.Л., Іщенко М.Ю.

У таблиці 1 порівняємо земельний фонд України у 2014 та 2015 роках.

Таблиця 1

Земельний фонд України

Види основних земельних угідь та економічної діяльності	станом на 01.01.2014 р.		станом на 01.01.2015 р.	
	всього, тис. га	% до загальної площі України (території)	всього, тис. га	% до загальної площі України (території)
Сільськогосподарські землі	42744,5	70,8	42731,5	70,8
Всього земель (суша)	57932	96	57928,5	96
Разом (територія)	60354,9	100	60354,9	100

Отже, за 2014 рік площа сільськогосподарських земель в Україні зменшилася на 13000 га і склала на 1 січня 2015 року 42731,5 тис. га проти 42744,5 тис. га на початок минулого року. Питома вага площі сільськогосподарських земель в загальній площі (території) України не змінилася і

складає 70,8%. Найбільше скорочення площ пройшло по таких категоріях: перелоги (зменшення на 11,8 тис. га до 239,4 тис. га), пасовища (на 5,8 тис. га до 5441 тис. га) та сіножаті (зменшення на 1,5 тис. га до 2407,3 тис. гектарів).

Відповідно до чинного в Україні законодавства [1] та діючої методики обліку, землі сільськогосподарського призначення не включені в економічний оборот сільськогосподарських підприємств. З одного боку це є виправданим, адже активи, що не належать підприємству і знаходяться в його користуванні на правах операційної оренди не обліковуються на балансі підприємств–орендарів.

Відповідно до змін, внесених до Земельного кодексу України Законом України № 5494-VI від 20.11.2012 року [2] до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2016 року, забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств.

Новою редакцією Земельного кодексу України [1] визначено, що до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2016 року, не допускається:

- купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;

- купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

- купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства;

- купівля-продаж або іншим способом відчуження і зміна цільового призначення земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб [3].

Основою інформації про конкретний об'єкт є інформація первинного обліку. Зважаючи на виняткову важливість контролю за наявністю та використанням земель сільськогосподарського призначення пропонуємо в інвентарній картці обліку земельних ділянок, де передбачені наступні підрозділи, за якими накопичуватиметься облікова інформація:

- відомості про земельну ділянку або пай (місце розташування ділянки, її розміри, вартість, кадастровий та інвентарний номер, грошова оцінка, категорія земельної ділянки);

- умови вибуття земельної ділянки (паю), зокрема підстава вибуття та підтверджуюча документація проведених дій;

- дані про поліпшення (вид здійснених робіт, акт виконаних робіт, сума

витрат на поліпшення);

- відомості про переведення земель з одного виду угідь в інший (причини переведення, вид угідь до та після переведення);

- показники, які характеризують якість ґрунту;

- інша наявна інформація за даною ділянкою [6].

Основу формування розвитку земельних відносин складає право власності на землю. Складовими права власності є: право володіння, право користування та право розпорядження. На сьогоднішній день не кожне аграрне підприємство має у користуванні певний розмір земельних угідь. В останні роки в Україні найбільш дієвим інструментом формування землекористування сільськогосподарських товаровиробників є оренда. Вона на сьогодні в Україні є основною формою реалізації економічних та юридичних прав на земельні ділянки, особливо сільськогосподарського призначення [4].

У Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух земель відведено субрахунок 101 «Земельні ділянки» у складі рахунка 10 «Основні засоби».

Землі, що орендуються підприємствами, відображаються на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи».

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з обліку операцій із земельними ділянками

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
Придбання земельних ділянок			
1	Відображено вартість придбаної земельної ділянки	152	631
2	Відображено витрати на оплату послуг органів зумлеупорядкування	152	685
3	Оприбутковано земельну ділянку на баланс підприємства	101	152
4	Введено в експлуатацію земельну ділянку, отриману безоплатно	102	152
Оренда земельних ділянок			
5	Отримано земельну ділянку в операційну оренду	01	
6	Отримано земельну ділянку в фінансову оренду	15	531
7	Зараховано до складу основних засобів земельну ділянку, отриману у фінансову оренду	101	15

Документальне оформлення операцій з надходження власних і орендованих земельних ділянок та паїв у сільськогосподарських підприємствах здійснюється на загальних засадах обліку основних засобів, тобто за Наказом Міністерства аграрної політики України «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств .

Формуванню інформаційної бази щодо обліку земельних ресурсів сприятиме виділення їх як об'єкта обліку, що можливо за рахунок:

- розширення понятійної бази діючих стандартів. Однак, це може ускладнити їх сприйняття;

- створення окремого стандарту з обліку природоохоронних заходів, що, в свою чергу, може призвести до дублювання інформації, наведеної в інших стандартах обліку;

- розробки галузевих стандартів. У даному разі доцільно ввести положення щодо обліку природного капіталу із врахуванням особливостей кожної галузі.;

- впровадження тлумачення, що враховуватиме особливості обліку земельних ресурсів як цілісної системи [5].

Отже, землі сільськогосподарського призначення є особливим об'єктом обліку і вимагають виділення їх в окрему групу активів та розроблення специфічної методики обліку вказаних активів, зокрема через розробку та прийняття стандарту та методичних рекомендацій з обліку земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768–III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768>– Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

2. Про внесення змін до Земельного кодексу України: Закон України від 20.11.2012 року № 5494–VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5494-17>

3. Іщенко Я.П., Іщенко М.Ю. Нормативно-правове забезпечення обліку земель сільськогосподарського призначення / Я.П. Іщенко, М.Ю. Іщенко // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (37). Ч 3. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2013. – С. 269-274.

4. Правдюк Н.Л., Іщенко Я.П. Особливості земель сільськогосподарського призначення як об'єкта бухгалтерського обліку / Н.Л. Правдюк, Я.П. Іщенко // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (головний редактор) та інші. - Вінниця, 2012. Випуск 1 (56). - С. 211-217.

5. Пантюхова А.В. Облік земельних ресурсів за міжнародними національними стандартами з урахуванням екологічної складової / Вісник НТУ «ХП». 2013. № 53 (1026).

6. Кушніренко О.А. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт обліку та оподаткування / Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки № 3 (80). 2013.

Правдюк Н.Л.

д.е.н., професор,

Вінницький національний аграрний університет

Покин'черета В.В., к.е.н.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ВИТРАТИ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВІДОБРАЖЕННЯ

В епоху постіндустріального розвитку світової економіки необхідно здійснювати пошук прогресивних підходів до управління трудовими ресурсами для забезпечення конкурентних переваг підприємств на ринку з одночасним удосконаленням теоретико-методичних положень бухгалтерського обліку як основи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування, використання та професійного розвитку працівників.

Сьогодні в системі бухгалтерського обліку підприємств формується різнопланова інформація, яку використовують в управлінні трудовими ресурсами. Однак через укорінену облікову практику, орієнтовану на задоволення насамперед інформаційних запитів зовнішніх користувачів, облікові дані в управлінському процесі застосовують фрагментарно. Система бухгалтерського обліку не повною мірою генерує необхідні для управління інформаційні потоки, що деструктивно позначається на оперативності й дієвості ухвалених рішень.

Чинна система бухгалтерського обліку передбачає витратний підхід до обліку трудових ресурсів, що передбачено П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1], П(С)БО 16 «Витрати» [2] та П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [3]. Згідно з цими Положеннями витрати на трудові ресурси, а саме витрати на їх формування (підбір, відбір, найм персоналу), використання (витрати на оплату праці, інші заохочувальні й компенсаційні виплати) та розвиток (витрати на професійну підготовку та перепідготовку персоналу) відображають на рахунках зобов'язань та витратних рахунках бухгалтерського обліку.

На сучасному етапі суспільного розвитку працівники стають одним із найважливіших чинників, без урахування якого нівелюються будь-які

перспективи економічного зростання. Усвідомлення цього потребує перегляду усталеного порядку облікового відображення витрат на трудові ресурси, які здійснює підприємство на різних етапах управління ними, акцентувавши увагу на економічній сутності цих витрат в умовах функціонування та розвитку економіки знань.

Насамперед проведемо класифікацію витрат на трудові ресурси за визначеними групувальними ознаками. За основу структурування візьмемо класифікаційні підходи, наведені в наукових працях Т.В. Давидюк [4] та Н.В. Починок [5]. Існуючі підходи до класифікації витрат на трудові ресурси розширимо через введення нової класифікаційної ознаки («вплив на економічний результат»), що є підставою для зміни методики відображення витрат у системі бухгалтерських рахунків відповідно до витратного та інвестиційного підходів (рис. 1).

В науковій літературі найбільш поширеними при класифікації витрат на трудові ресурси підприємства є такі ознаки: цільове призначення, місце виникнення, стадії процесу відтворення трудових ресурсів, носій витрат, обов'язковість понесення витрат тощо. Однак, на нашу думку, такі підходи до групування витрат не відповідають потребам бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим вбачаємо доцільним ввести нову класифікаційну ознаку, а саме «вплив на економічний результат». За такого підходу всі понесені підприємством витрати на трудові ресурси можна розподілити на витрати, що пов'язані зі збільшенням первісно очікуваних економічних вигід, та такі, що не призводять до збільшення первісно очікуваних економічних вигід від вкладень у трудові ресурси. При інтеграції кількох класифікаційних ознак до поділу витрат на трудові ресурси, а саме «місце виникнення витрат», «стадії процесу відтворення трудових ресурсів» та «вплив на економічний результат» викристалізовується підхід до їх обліково-методичного відображення.

Запропонована критеріальна ознака є підґрунтям для розмежування коштів, вкладених у трудові ресурси підприємства, на інвестиції та витрати. За своїм економічним змістом витрати на професійний розвиток працівників підприємства є довгостроковими інвестиціями. Такі витрати мають певну аналогію з інвестиціями у фізичний капітал, адже вони збільшують продуктивний потенціал працівників та є для підприємства джерелом отримання потенційних економічних вигід. Ці витрати необхідно капіталізувати з подальшим відображення у складі нематеріальних активів як права підприємства на використання професійних знань. Витрати, пов'язані з формуванням і використанням трудових ресурсів, у тому числі ті, які включаються до фонду оплати праці, та витрати соціального призначення доцільно обліковувати відповідно до чинної методики.

В загальному підхід до розуміння економічної сутності витрат, понесених підприємством на трудові ресурси, що в подальшому визначає порядок їх облікового відображення, подано на рис. 2.

Рис. 1. Класифікація витрат на трудові ресурси підприємств

Доречність трансформації підходу до розуміння економічної сутності витрат на професійний розвиток працівників та подальшого облікового відображення їх у складі нематеріальних активів підприємства обумовлена реаліями сучасної економічної системи, умовами, за яких працівники завдяки своїм якісним характеристикам займають ключове місце в системі ресурсного забезпечення організацій, стають визначальним чинником їх успішності.

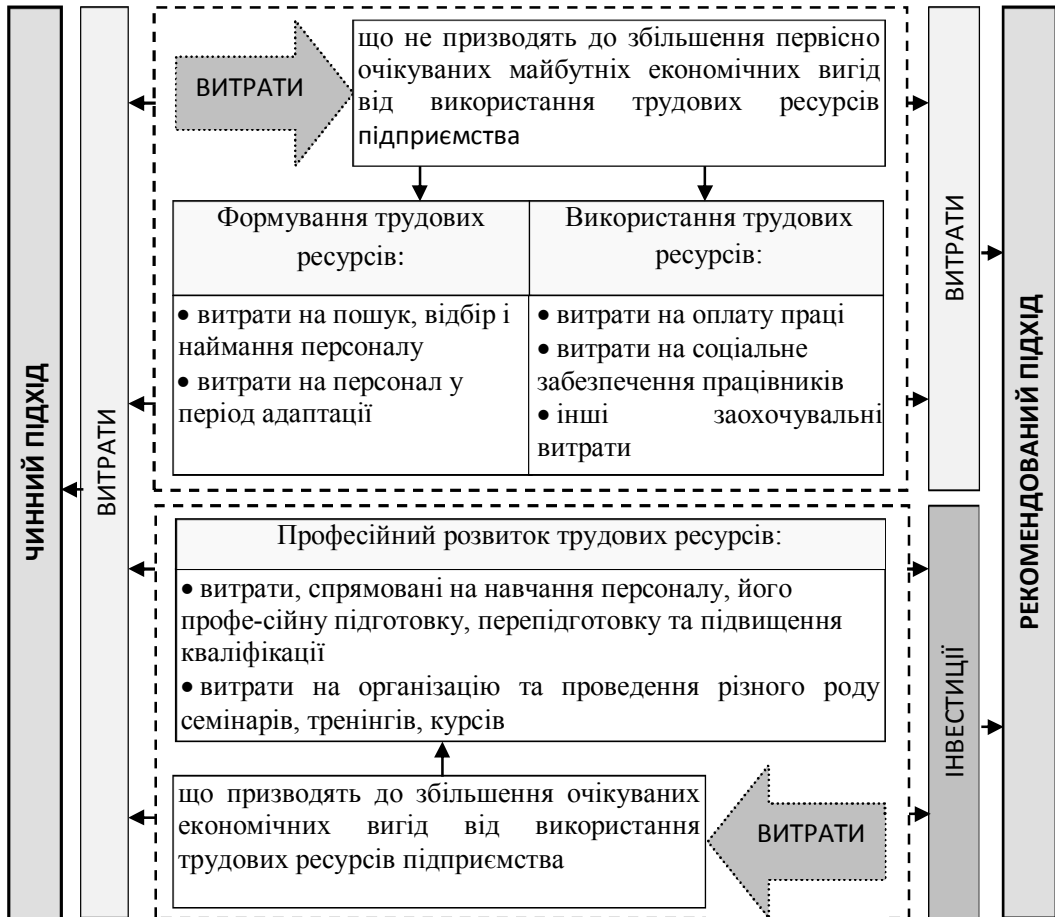

Рис. 2. Підходи до визначення економічного змісту витрат на трудові ресурси підприємств

Таким чином, чинна система фінансового обліку підприємств передбачає витратний підхід до обліку трудових ресурсів, що створює практичні перешкоди в систематизації необхідної для управління облікової інформації. В такій ситуації стає проблематичною реалізація одного з основних критеріїв облікової інформації – повноти, а управлінські рішення, прийняті в умовах обмеженості інформації, можуть не тільки не принести бажаного ефекту, а й деструктивно вплинути на хід трудового процесу взагалі. Тому перспективним дослідницьким завданням є розробка

концептуальних основ бухгалтерського відображення витрат на трудові ресурси підприємства відповідно до витратного та інвестиційного підходів, що відповідатиме потребам сучасного етапу економічного розвитку та стане важливим інструментом реалізації політики вартісного управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.
4. Давидюк Т.В. Розвиток бухгалтерського обліку людського капіталу: теорія і методологія : монографія / Т.В. Давидюк. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 508 с.
5. Починок Н.В. Методика формування обліково-аналітичної інформації про витрати на персонал на основі інвестиційного та витратного підходів / Н.В. Починок // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2011. – Вип. 6/2 (49). – С. 167-172.

Скрипник І.А.

студентка

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

НЕРУХОМІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

В умовах розвитку ринкових відносин набуває актуальності вивчення різних аспектів такого виду активів підприємства як нерухомість. Це викликано тим, що будь-яке підприємство в будь-якому випадку має на балансі об'єкт нерухомості, незалежно від того чи є він безпосередньо у власності підприємства, чи використовується на правах оренди. У цьому зв'язку особливого значення набуває бухгалтерський облік як сполучна ланка між збиранням і обробкою інформації про наявність і стан об'єктів нерухомості. Як свідчать проведені теоретичні та практичні дослідження,

питання бухгалтерського обліку об'єктів нерухомого майна є відносно новим для вітчизняної науки про бухгалтерський облік, оскільки нерухоме майно розглядалось не як окремий об'єкт, а у складі основних засобів.

Протягом останніх років нерухоме майно є об'єктом зацікавленості багатьох науковців і досить широко досліджуються у всіх його аспектах. Зокрема, у розроблення концептуальних засад обліку нерухомості вагомий внесок зробили такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, М.І. Бондар, Г.Г. Кірейцев, В.М. Кужельний, Л.К. Сук, В.В. Сопко та інші. Водночас ще не всі питання з приводу обліку нерухомості стали предметом розгляду.

Метою даного дослідження є відображення особливостей нерухомості, як об'єкта обліку.

До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення [7]. Дійсно природною основою і першою складовою частиною будь-якого об'єкту нерухомості є земля. Недостатня увага, що приділяється обліку землі у вітчизняній практиці призводить до неналежного інформаційного забезпечення управління цим стратегічним ресурсом та веде до його знецінення [2].

З метою бухгалтерського обліку всю нерухомість поділяють на операційну нерухомість та інвестиційну нерухомість. Бухгалтерський облік операційної та інвестиційної нерухомості здійснюється відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість». Головною відмінністю між операційною та інвестиційною нерухомістю є мета їх використання.

Так, до операційної нерухомості відносять власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою використання для виробництва, або постачання товарів чи надання послуг, або ж в адміністративних цілях. У свою чергу, до інвестиційної нерухомості відносять власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності [3]. З огляду на це, одна частина нерухомості (операційна) залишається у складі основних засобів, її облік регламентується П(С)БО 7 «Основні засоби» [4], інша – переходить до інвестиційної, що регулюється нормами П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [3].

Згідно П(С)БО 32 відзначено п'ять випадків, коли нерухомість, що перебуває на балансі підприємства, не може бути визнана інвестиційною: операційна нерухомість, а також нерухомість, що утримується для використання у майбутньому як операційна нерухомість; нерухомість, що

утримується з метою продажу за умов звичайної господарської діяльності; нерухомість, що будується або поліпшується за дорученням третіх сторін; нерухомість, що перебуває в процесі будівництва або поліпшення з метою використання у майбутньому як інвестиційна нерухомість; нерухомість, що надана в оренду іншому суб'єкту господарювання на умовах фінансової оренди.

Особливо важливим в дослідженні нерухомості є розмежування її на операційну та інвестиційну, оскільки кожна має свою специфіку обліку.

За наявності ознак, за яких об'єкт основних засобів може бути віднесеним і до операційної нерухомості, і до інвестиційної підприємство розробляє критерії щодо їх розмежування. За таких умов О.І. Міронова підкреслює можливість застосування професійного судження [1]. При цьому обов'язковим для визнання нерухомості інвестиційною є генерування грошових потоків такою нерухомістю, достатньо окремою та незалежною від грошових потоків звичайної господарської діяльності суб'єкта господарювання. Аналогічної точки зору щодо необхідності застосування професійного судження при ідентифікації інвестиційної нерухомості дотримується І.В. Супрунова [6]. Наприклад, частина складського приміщення передана в операційну оренду. Цей об'єкт основних засобів визнається інвестиційною нерухомістю за умови її використання переважно з метою отримання орендної плати.

Відповідно до п.16 П(С)БО 32 [3] підприємство на дату балансу відображає у фінансовій звітності інвестиційну нерухомість за справедливою вартістю, якщо її можна достовірно визначити, або за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення. В цьому полягає відмінність від методики обліку об'єктів інших видів основних засобів, які оцінюють, як правило, за первісною вартістю, і лише у випадках проведення їх переоцінки використовують переоцінену (справедливу) вартість.

У національному положенні бухгалтерського обліку зроблено акцент на те, що модель оцінки інвестиційної нерухомості за справедливою вартістю застосовується тоді, коли справедливую вартість можна достовірно визначити. Потрібно безпосередньо у стандарті або в методичних рекомендаціях щодо його застосування визначити порядок документального підтвердження справедливої вартості інвестиційної нерухомості. Це має важливе значення для практичного впровадження принципів оцінки, регламентованих П(С)БО 32 "Інвестиційна нерухомість".

І.В. Супрунова вказує на відсутність розкриття в П(С)БО 32 питань визначення первісної вартості інвестиційної нерухомості у разі її внесення до статутного капіталу підприємства, при безоплатному отриманні, при отриманні в обмін на подібний та неподібний об'єкт та отриманої в частковий обмін, що призводить до відсутності єдиного підходу для їх відображення в бухгалтерському обліку [6]. В зв'язку з цим автор пропонує

внести зміни до розділу «Визнання та оцінка інвестиційної нерухомості» П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» шляхом включення зазначених нижче положень щодо порядку визначення первісної вартості:

– первісною вартістю інвестиційної нерухомості, що внесена до статутного капіталу підприємства, визнається засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням інвестиційної нерухомості до стану, в якому вони придатні для використання, передбачених п. 10 П(с)БО 32;

– первісна вартість безоплатно отриманої інвестиційної нерухомості дорівнює її справедливій вартості на дату отримання з урахуванням витрат безпосередньо пов'язаних з доведенням інвестиційної нерухомості до стану, в якому вони придатні для використання, передбачених п. 10 П(с)БО 32;

– первісна вартість інвестиційної нерухомості, отриманої в обмін на подібний актив, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю інвестиційної нерухомості, отриманої в обмін на подібний актив, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду;

– первісна вартість інвестиційної нерухомості, отриманої в обмін на неподібний актив, дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу;

– первісна вартість інвестиційної нерухомості, придбаної в частковий обмін на неподібний актив, дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що передана (отримана) під час обміну.

Слід відмітити, що об'єкти інвестиційної нерухомості обліковуються в складі основних засобів на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість», а об'єкти операційної нерухомості на субрахунках 101 «Земельні ділянки», 103 «Будинки і споруди» [5]. Щодо виділення окремого субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» у складі основних засобів існують різні погляди серед вчених. На нашу думку, для обліку інвестиційної нерухомості слід використовувати субрахунок 100 «Інвестиційна нерухомість» у складі рахунка 10 «Основні засоби», який за змістом є видом майна інвестиційної сфери та відзначається метою використання. Крім того, керуючись визначеннями «інвестиційна нерухомість» та «операційна нерухомість», вважаємо за необхідне розмежовувати власні та отримані на умовах фінансової оренди об'єкти нерухомості за окремими аналітичними рахунками. Такий поділ надасть можливість здійснювати аналіз і контроль як власної, так і орендованої нерухомості.

З усього викладеного випливає, що як для держави, так і для конкретного індивідуального власника нерухомості особливого значення набуває бухгалтерський облік, на підставі інформації якого відбувається прийняття ефективних управлінських та інвестиційних рішень. Нормативно-

правова база з бухгалтерського обліку інвестиційної нерухомості потребує вдосконалення, зокрема, в частині визнання та оцінки. В зв'язку з цим питання обліку нерухомості не до кінця з'ясовані та вимагають подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Міронова О.І. Аналіз окремих положень МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» / О.І. Міронова // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. – 2013. - № 1. - С. 152-154.

2. Правдюк Н.Л., Іщенко Я.П. Особливості земель сільськогосподарського призначення як об'єкта бухгалтерського обліку / Н.Л. Правдюк, Я.П. Іщенко // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (головний редактор) та інші. – Вінниця, 2012. Випуск 1 (56). - С. 211-216.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. №779 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів №1591 від 09.12.2011). [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua>

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (із змінами, внесеними згідно з Наказами Мінфіну). [Електронний ресурс] // <http://zakon3.rada.gov.ua>

5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України 09.12.2012 № 1591 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 627). [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua>

6. Супрунова І.В. Визнання та оцінка інвестиційної нерухомості в бухгалтерському обліку / І.В. Супрунова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 1 (16) / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – С. 273-283.

7. Цивільний кодекс України: офіц. вид.: текст прийнятий Верхов. Радою України 16 січ. 2003 р.: (із змінами та допов. станом на 28 берез. 2013 р.) /М-во юстиції України. – К.: Ін Юре, 2013. – 488 с.

Стукальська Ю.В.

студентка

Науковий керівник: Правдюк Н. Л.

д. е. н., професор

Вінницький національний аграрний університет

СУТНІСТЬ АМОРТИЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В зв'язку з економічним розвитком, розвитком ринкових відносин питання, пов'язані з обліком та аналізом необоротних активів, стали предметом глибокого економічного дослідження, оскільки при ефективному використанні відбувається збільшення обсягу виробництва без додаткових капітальних вкладень та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Важливим є відтворення основних засобів як процес їх виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки в робочому стані через здійснення ремонтів та відновлення в натурі. Проте найважливішою складовою відтворення основних засобів є амортизація, оскільки вона, з одного боку, є елементом виробничих витрат, що включається до собівартості продукції, а з іншого – є джерелом коштів для відновлення основного виробництва. Для підприємств амортизаційні відрахування є головним джерелом інвестицій і часткового поповнення обігових коштів.

Формування амортизаційної політики ґрунтується на розумінні суті самої амортизації та її ролі у відтворювальному процесі. Амортизація – важлива категорія в макроекономіці, економіці виробництва, фінансовому обліку, аудиті тощо. Крім того, це поняття застосовується в інвестиційному менеджменті, зокрема у фінансовому, коли йдеться про управління капітальними (реальними) інвестиціями.

Довгий час удосконалення амортизаційної політики в Україні здійснювалось з боку впливу на процеси оподаткування прибутку та удосконалення обліку. Дослідження такого типу є традиційними і мають практичне значення для формування цілеспрямованої податкової та облікової політики держави. Аналіз останніх наукових праць свідчить про зосередження уваги їх авторів переважно на дослідженні саме цих аспектів амортизаційної політики. Л. Бабич вважає, що увага до актуальних на сьогодні проблем амортизаційної політики зростає у зв'язку з необхідністю проведення податкової реформи. Однією з основних проблем амортизаційної політики вона вважає нецільове використання підприємствами амортизаційних відрахувань, адже податковий метод амортизації не визначає на які заходи можуть використовуватись амортизаційні кошти [1].

Наступний науковець Ю.А. Болховітінова досліджує напрями удосконалення амортизаційної системи, враховуючи необхідність поліпшення методичної бази складання зведеного балансу фінансових

ресурсів. Вона зазначає серед проблем, що в контексті сучасних економічних і політичних процесів є пріоритетними у сфері державного піклування, важливе місце посідає активація відтворення основного капіталу, зокрема ефективної реновації – своєчасного і повноцінного відшкодування та оновлення елементів основного капіталу на вищій технологічній основі [2].

Амортизація - це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Вона відображає процес поступового списання (погашення) вартості об'єкта протягом часу його корисного функціонування та забезпечує дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат [6].

К. Маркс розглядав амортизацію як динамічне явище, характерну особливість обороту основного капіталу. У процесі функціонування засоби праці «не входять до продукту або до тієї споживної вартості, створенню якої вони сприяють, а, навпаки, зберігають по відношенню до неї свою самостійну форму до повного їх зносу» [5]. У той же час вартість свою вони передають по частинах. У своєрідності перенесення вартості на продукт К. Маркс бачив відмінну рису основного капіталу. Частина вартості основного капіталу, що відокремилась від нього в процесі створення нової вартості і продовжує рух в процесі обороту, і являє собою амортизаційні відрахування. К. Маркс писав: «Хоча, як ми бачили, основний капітал *in natura* продовжує діяти в процесі виробництва, частина його вартості, яка визначається середньою величиною зносу, обертається разом з продуктом, перетворюється на гроші, складає елемент резервного грошового фонду, який служить для відшкодування капіталу, коли прийде термін його відтворення «*in natura*» [5].

Таким чином, класична економічна теорія стверджує, що амортизація – це відшкодування зношування засобів праці, пов'язане з поступовим перенесенням їхньої вартості на продукт, який виробляється з їх допомогою.

На сьогодні проблема трактування сутності та розкриття економічного змісту амортизації основних засобів є достатньо актуальною, адже й досі немає єдиного підходу до визначення даних понять. Поняття амортизації є найбільш дискусійною та неоднозначною категорією у категоріальному апараті, про що свідчить відсутність єдиного підходу до тлумачення цього поняття.

Амортизація, як складова фінансових ресурсів підприємства, виконує дві основні узагальнюючі функції: фіскальну, яка полягає у виведенні з оподаткування витрат на придбання засобів праці, та економічну, що полягає в перетворенні необоротних активів на оборотні внаслідок нарахування амортизації [5]. Визначення функцій амортизації спирається лише на облікову концепцію витрат, без урахування економічного, фінансового та правового аспектів амортизації. Ми ж поділяємо думку тих економістів, які до основних функцій амортизаційних відрахувань відносять функції відшкодування, відтворення, стимулювання і регулювання. Ці функції впливають з самої сутності амортизаційних відрахувань [4], а саме за своєю

економічною природою амортизаційні відрахування покликані відшкодувати вартість спожитих засобів праці і тим самим впливають за загальний фінансовий результат підприємства.

Амортизація є складовою фінансово-господарської діяльності підприємства. Підприємство завдяки застосуванню інструментів амортизаційної політики впливає на розмір прибутку до оподаткування і відповідно на величину чистого прибутку та грошовий потік, що залишається у його розпорядженні після оподаткування. Саме фінанси свідчать про успіхи чи недоліки трансформації економічних процесів, тому оптимальна оцінка амортизації основних засобів сприяє процесу керування амортизацією з боку підприємства і дозволяє впливати на фінансовий результат.

Основними внутрішніми нормативними документами підприємства, які визначають порядок організації бухгалтерського обліку амортизаційного процесу є «Положення про облікову політику» та «Положення про організацію обліку», які затверджуються наказом підприємства і містять розділ про основні принципи та організацію обліку, методику нарахування амортизації.

Метод амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу та фіксується в Положенні про облікову політику. Відповідно до П(С)БО 7, амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: прямолінійного, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного, виробничого [9].

Проте в процесі ведення господарської діяльності через зміну очікуваних економічних вигід для об'єктів основних засобів може бути змінено методологію нарахування амортизації. Рішення щодо зміни методу нарахування першочергово зазначається в Наказі по підприємству, в якому і обґрунтовується таке нововведення. Тому зміна методу нарахування впливає на розмір витрат підприємства і, як наслідок, на фінансовий результат діяльності [8].

Для обліку зносу необоротних активів призначено рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», на якому узагальнюється інформація про нараховану амортизацію та індексацію зносу необоротних нематеріальних і матеріальних активів.

За допомогою синтетичного обліку неможливо контролювати наявність та рух кожного виду об'єктів основних засобів. Для отримання детальної інформації, необхідної для ефективного використання основних засобів за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів.

Спрощення обліку, на мою думку, можливе за умови застосування комп'ютерної технології. В комп'ютерній системі для формування і

відображення операцій руху основних засобів передбачено відповідні шаблони електронних документів, а обліково-обчислювальні роботи виконуються автоматично на обчислювальних машинах з використанням програмного забезпечення. Це надає змогу швидко отримувати необхідні дані для здійснення управлінських рішень. Ця інформація є дуже важливою, оскільки від оперативного і вмілого управлінського рішення залежить фінансовий результат діяльності підприємства.

Актуальним питанням залишається розробка і впровадження загальної методики обліку амортизації на підприємствах, що дозволить спростити механізм використання і сприяти подальшому удосконаленню системи бухгалтерського обліку України стосовно амортизаційних відрахувань.

Список використаних джерел

1. Л.М. Бабич Актуальні проблеми амортизаційної політики в контексті податкового реформування / Л.М. Бабич // Теорії мікро-макроекономіки: зб. наук. праць проф.-викл. складу і аспірантів // Знання України, 2003. – С. 162-167.
2. Ю.А. Болховігінова Амортизація як елемент розрахунку зведеного балансу фінансових ресурсів (методологія прогнозних обчислень). // Економіка і прогнозування: Науково-аналітичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 77-91.
3. Л.В. Городянська Амортизація: функції, фінансовий механізм управління, концептуальні підходи до розробки загальної методики обліку амортизації / Л.В. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 2 (32). – С. 57-68.
4. К. Маркс Капітал. Критика політэкономии. Т. 2 / К. Маркс. – М. : Политиздат, 1988. – 502 с.
5. М.Ф. Огійчук // Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами. Підручник. За Податковим кодексом України.
6. В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Барабанова, І.І. Криштопа // Фінанси підприємств за модульною системою навчання.
7. П(С)БО - 7 "Основні засоби".
8. Газета «Все про бухгалтерський облік». – № 110 від 28.11.2014 р.

Тарасенко Ю.Г.

магістрант

Науковий керівник: Любар О.О.

к.е.н, доцент

Вінницький національний аграрний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Найважливішою компонентою інформаційної системи управління капіталом (власністю, пасивами) є бухгалтерський облік, дані якого є не тільки інформаційним матеріалом про стан та зміни стану об'єктів управління, але й базою економічного контролю, аналізу та аудиту.

Бухгалтерський облік сьогодні – це система безперервного, суцільного і взаємопов'язаного спостереження за створенням (і грошовим вираженням) суспільного продукту і пов'язаними з ним процесами обміну, розподілу та пере-розподілу, за наявністю і рухом майна господарства, його майновими відно-синами. Мета такого обліку – здобути та систематизувати інформацію, потріб-ну для управління діяльністю господарства будь-якого масштабу та рівня.

Ефективне управління капіталом (власністю, пасивами) неможливе без подальшого вдосконалення методології і організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Нові умови вимагають вести оперативний моніторинг змін ринку капіталів, оптимізувати схеми капіталопотоків, оцінювати ризик вкладень, давати вірогідну інформацію з питань розміщення та використання капіталу (власності, пасивів). Особливої актуальності набуває вищезазначене у зв'язку з потребою значного залучення позикового капіталу для прискорення темпів розвитку економіки України [1].

Облік зобов'язань для користувачів інформації є джерелом, що забезпечує виявлення найбільш ефективних форм та умов залучення позикового капіталу з різних джерел, відповідно до потреб розвитку підприємства.

Одержання кредиту повинно бути правильно відображено в бухгалтерському і податковому обліку.

Короткострокові і довгострокові кредити банків відносять до поточних і довгострокових зобов'язань.

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені П(С)БО 11 «Зобов'язання». Даний стандарт застосовується з урахуванням особливостей оцінки і розкриття інформації стосовно зобов'язання, установлених іншими Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Так, визначення терміну «зобов'язання» в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – це заборгованість підприємства, що виникла в результаті минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується,

приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють собі економічні вигоди [2].

Пунктом 10 П(С)БО 11 визначено, що стаття наводиться у фінансовій звітності, якщо вона відповідає таким критеріям:

– існує ймовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних із цією статтею;

– оцінка статті може бути достовірно визначена.

У фінансовій звітності відображаються тільки ті зобов'язання, по яких існує ймовірність їх погашення і сума яких може бути достовірно визначена. Таким чином, кредиторська заборгованість підприємства, по якій закінчився термін, позовної давності або заборгованість перед ліквідованим підприємством не повинна відображатися у фінансовій звітності, оскільки вже не існує ймовірності її погашення, а отже, не відбудеться вибуття майбутніх економічних вигод. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду (п. 5 П(С)БО 11) [3].

Поняття на «дату балансу» розкривається в пункті 1 статті 13 Закону про бухгалтерський облік, яким передбачається крім річної фінансової звітності складання проміжної звітності наростаючим підсумком з початку звітного року у складі Балансу (звіту про фінансовий стан) і Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). Причому Баланс підприємства складається станом на кінець останнього дня кварталу (року) [4].

Достовірність оцінки зобов'язань підтверджується договорами купівлі-продажу, підряду та іншими договорами, а також документами, що свідчать про отримання, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів про приймання виконаних робіт, наданих послуг.

Згідно з П(С)БО 11 зобов'язання в бухгалтерському обліку поділяється на довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені.

Короткострокові кредити банків відносять до поточних зобов'язань, а довгострокові кредити банків до довгострокових зобов'язань.

Заборгованість підприємства підлягає розгляду як зобов'язання, якщо вона існує на даний момент і є результатом здійснених господарських операцій (наприклад, придбання товарів чи послуг) або подій.

Зобов'язання, як правило, виникають тоді, коли актив отриманий або коли підприємство уклало безвідмовний договір про придбання активу (кредиторська заборгованість за отримані товари, якщо вони не були заздалегідь оплачені, заборгованість перед банком за отриманий кредит). Зобов'язання можуть бути пов'язані з необхідністю майбутніх платежів для збереження господарських зв'язків підприємства або здійснення нормальної підприємницької діяльності. Зобов'язання мають певний термін виконання, хоча точна дата не завжди може бути відома. Зобов'язання набувають юридичну силу внаслідок укладених контрактів або статутних вимог.

Погашаючи зобов'язання, підприємство, як правило, віддає ресурси, що втілюють у собі економічні вигоди, з метою задоволення претензій іншої сторони. Погашення існуючого зобов'язання може здійснюватися за допомогою: сплати грошових коштів; передачі інших активів; надання послуг; заміни даного зобов'язання іншим; перетворення зобов'язань на капітал (за зобов'язаннями, не затребуваними в результаті закінчення терміну позовної давності, ліквідації підприємства-кредитора тощо).

Борг також може бути анульований, якщо боржник офіційно на законній підставі або з волевиявлення кредитора звільняється від прийнятих ним на себе зобов'язань. Анулювання боргу приводить не до зменшення ресурсів боржника, а до збільшення прибутку підприємства і виникнення додаткових зобов'язань з оподаткування.

Відповідно до пунктів 10, 12 і 16 П(С)БО 11 для визначення балансової вартості зобов'язань використовують такі види оцінок за: сумою погашення; обліковою оцінкою ресурсів; справжньою вартістю.

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства.

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів, необхідних для погашення відповідного зобов'язання.

Справжня (теперішня) вартість зобов'язання – справжня (дисконтована) сума майбутніх платежів, що, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства. Для визначення теперішньої вартості (PV – present value) існує декілька формул, застосування яких залежить від характеру платежів (грошових податків).

У системі бухгалтерського обліку для узагальнення інформації за одержаними кредитами застосовуються рахунки 50 «Довгострокові позики» та 60 «Короткострокові позики» діючого Плану рахунків.

Рахунок 50 «Довгострокові позики» передбачено для обліку даних і узагальнення інформації про заборгованість підприємства банкам за одержаними від них кредитами, які не є поточними зобов'язаннями (заборгованість, що не підлягає погашенню протягом операційного циклу підприємства або протягом 12 місяців від дати балансу). Це рахунок пасивний, балансовий, основний, призначений для обліку позикових джерел фінансування підприємства. За кредитом рахунка 50 «Довгострокові позики» відображаються суми одержаних довгострокових позик, а також переведення короткострокових (відстрочених) кредитів в довгострокові, за дебетом – погашення заборгованості за ними та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

На рахунок 50 «Довгострокові позики» обліковуються кредити, строк погашення яких настане більш ніж за 12 місяців. У свою чергу, виникає момент, коли до погашення довгострокового кредиту залишається менш ніж 12 місяців. У такій ситуації ту частину кредиту, погашення якої

передбачається протягом наступного року, переводять до категорії поточних зобов'язань. Для цього у Плані рахунків передбачено рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», на якому обліковується поточна частина довгострокової позики до моменту її погашення.

Для відображення в обліку короткострокових кредитів і нарахованих по них відсотків використовується рахунок 60 «Короткострокові позики». На ньому ведеться облік розрахунків у національній та іноземній валюті по кредитах банків, термін повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, і по позиках, термін погашення яких минув. По кредиту цього рахунку відображують суми отриманих кредитів, по дебету – суму погашення їх і переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів.

На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за використання коштів чи товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит.

На субрахунку 951 «Відсотки за кредит» ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням і сплатою відсотків і тощо за користування кредитами банків.

Аналітичний облік одержаних кредитів будують за об'єктами (що кредитуються) та строками (на який строк одержано кредит – термін його погашення). На кожний кредит, одержаний під конкретний об'єкт та на певний строк, відкривається аналітичний рахунок [5].

Згідно Методичних рекомендацій щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств від 04.06.2009р. № 390 облік господарських операцій, що відображаються на рахунках 50 «Довгострокові позики» та 60 «Короткострокові позики», здійснюють у Журналі-ордері № 2 с.-г., який відкривають на місяць. Для кожного рахунку виділяють окремі розділи. Аналітичний облік за видами позик ведуть в спеціальних таблицях – «Аналітичні дані до рахунку», дані яких використовують при складанні звітності.

По рахунку 61 в Журналі-ордері № 3 Г с.-г. узагальнюється інформація про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових зобов'язань, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу [6].

Список використаних джерел

1. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів): Навч. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Мінфіну України від 07.02.13 р. № 73.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». Затверджено наказом Мінфіну України від 31.01.2000 р. № 20.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон

України від 16.07.99 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями).

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.

6. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств. Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 04.06.2009 р. № 390.

Федоришина Л.І.

к.і.н., доцент

Глазко Н.Д.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

НОВАЦІЇ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В 2016 РОЦІ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

«Оподаткування - це мистецтво обскубувати гусака так, щоб отримати максимум пір'я з мінімумом пискуну»

Жан Б. Кольбер

Другий за значенням після ПДВ при наповненні доходної частини бюджету із сфери непрямого оподаткування є акцизний податок. Даний непрямий акциз впливає на підприємницьку діяльність при виготовленні чи реалізації підакцизної продукції, формування попиту населення на підакцизні товари, оскільки, вони є монопольними та високорентабельними, а деякі ще й шкідливими для здоров'я.

Тому акцизний податок одночасно виконує фіскальну – наповнюючу функцію і регулюючу – розподільчу функцію.

У працях вчених - економістів розглянутий механізм встановлення акцизного податку та його розвиток. Це такі науковці, як: Андерсон П., Андрущенко В., Белінський В., Вишневський В., Дрига А., Дяковський Д., Ігнатишин М., Загорський В., Ковальчук К., Майбууров І., Опарін В., Покатаєва О., Рябцева А., Соколовська А., Хомутиннік В., Шайда О., Шоллер-Шелленберг та ін. Однак, постійні зміни в акцизному оподаткуванні потребують подальшого вивчення та удосконалення [4, С. 31].

Зарубіжний досвід свідчить про те, що при формуванні бюджету переважає пряме оподаткування над непрямим, чого не можливо спостерігати в Україні.

Тому, зростання ставок на підакцизну продукцію призводить звичайно до збільшення державної казни, але і до зростання «тіньової» економіки.

Розглянемо динаміку надходжень акцизного податку до доходної частини бюджету в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка надходжень акцизного податку за 2010-2016 рр., млрд.,грн

Роки	Надходження
2010	27,6
2011	33,0
2012	37,2
2013	35,3
2014	44,9
2015	60,1
2016	83,6

Прогноз надходжень акцизного податку до держбюджету 2016 рік передбачається в розмірі 83,6 млрд грн. Акцизний податок на вироблені в Україні підакцизні товари складе 56,7 млрд грн. Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів передбачається на рівні 26,8 млрд грн. Отже, надходження відбувається від підакцизних товарів, які вироблені чи виготовлені або ввезені на територію України. Дані таблиці свідчать, про значну тенденцію до збільшення розміру акцизів.

Збільшення ставок за 2013-2016 роки свідчить про постійне зростання надходжень до бюджету. Зміну ставок відобразимо в таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика ставок підакцизних товарів

Підакцизні товари	2015 рік	2016 рік
алкогольні напої	з 56, 42 до 59, 96 гривень за 1 л. 63,50 грн за 1 л	70,53 грн за 1л до 1.03.2016р. 105,8 грн за 1 л з 1.03.2016 року
тютюнові вироби	227,33 грн за 1000 шт.	318,26 грн за 1000 шт.
паливно - мастильні матеріали	202,0 євро за 1000 кг	228 євро за 1000 кг з 1.03.2016р. 171,5євро за 1000 л

Дані таблиці свідчать про збільшення акцизів вже в 2015 році кілька разів на рік і в 2016 році знову підвищення до європейських стандартів, але при цьому не враховано рівень доходів населення.

В Україні, в 2016 році до підакцизних товарів відносять згідно Податкового кодексу України:

- алкогольні напої;
- тютюнові вироби;
- нафтопродукти;

- автомобілі;
- електроенергію.

Найбільших змін зазнають такі категорії підакцизної продукції: алкогольні напої, тютюнові вироби та нафтопродукти (табл. 3).

Таблиця 3

Збільшення ставок в 2016 році на підакцизні товари

Підакцизні товари	Розмір, %
тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну	40
алкогольні напої в т.ч.	
- на спирт, спиртові дистиляти та спиртні напої	50
- на пиво	100
- на вина, крім вин виноградних натуральних – на 100%;	100
- на інші зброджені напої, сидр і перрі	50
- на слабоалкогольні напої – в 3 рази	300
паливо	13

Зростання цін на підакцизну продукцію буде відбуватися в 2016 році за рахунок зростання ставок, що відображено в таблиці 3 [1].

Крім того, акциз нараховували (визначали базу оподаткування) на підакцизні товари до 1.01.2016 року за виключенням ПДВ, а з 2016 року з врахуванням ПДВ, інформацію занесемо в таблицю 4.

Таблиця 4

Визначення бази оподаткування по підакцизній продукції в 2016р.

Реалізація виготовлених в Україні акцизних товарів	
вартість за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами без ПДВ та з урахуванням акцизного податку	вартість за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами з урахуванням ПДВ та акцизного податку
Ввезення підакцизних товарів на митну територію України	
вартість товарів (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без ПДВ та з урахуванням акцизного податку	вартість товарів (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, з урахуванням ПДВ та акцизного податку
Щодо акцизного податку з роздрібних продажів	
вартість (з ПДВ)	вартість (з ПДВ та без урахування акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів)

Державна Фіскальна служби України також зазначає ще одні зміни в

2016 році:

- впровадження системи електронного адміністрування реалізації палива;
- введення акцизної накладної, як обов'язкового електронного документа, який буде оформлюватися при здійсненні всіх операцій із реалізації палива на внутрішньому ринку. З 1 березня 2016 року – перехідний період, із 1 квітня – в звичайному режимі;
- зміна одиниці виміру палива, на яке встановлено ставки акцизного податку, з кілограмів на літри, приведених до температури 150 градусів за Цельсієм, набирає чинності з 1 березня 2016 року.

Крім того, передбачається і введення нових штрафів:

- за порушення граничних термінів реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування до акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних стягується штраф у розмірі 2-40% від суми акцизного податку;
- за несвоєчасну реєстрацію акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних/розрахунку коригування (більше 120 календарних днів після дати, на яку платник податку зобов'язаний скласти акцизну накладну/розрахунок коригування), стягується штраф у розмірі 50% від суми акцизного податку [1].

Новелою закону є визначення дати виникнення податкових зобов'язань щодо реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів при безготівкових розрахунках за датою оформлення розрахункового документу на суму проведеної операції, який підтверджує факт продажу, відвантаження, фізичного відпуску товару.

Зростання ставок по акцизам має не тільки соціальний аспект, але й фіскальний, що в цілому призводить до «тіньової» економіки. Отже, держава повинна посилити контроль за якістю підакцизних товарів та легальністю їх виробництва та захист від контрабанди.

Акцизний податок має помітний вплив на доходи населення, формує попит і пропозицію, посилює конкуренцію і все це відбувається за рахунок ціни на підакцизну продукцію, яка залежить від ставок на підакцизні товари.

Крім, товарів шкідливих для здоров'я (алкогольні та тютюнові вироби), державна політика повинна регулювати якість та рівень споживання нафтопродуктів, які оподатковуються не тільки акцизом а й екологічним податком.

Отже, необхідно удосконалити нормативне законодавство, не запроваджувати постійні зміни в регулюванні акцизів та підвищення їх ставок, замінити паперовий варіант акцизів на електронний.

Список використаних джерел

1. Акцизний податок – яким він буде з 1 січня 2016 року. -[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://taxlink.ua/ua/news/akcizniy-podatok-yakim-vn->

bude-z-1-schnya-2016-roku.htm.

2. Даценко Г.В. Соціальний аспект впливу акцизного податку на тютюнові вироби в Україні та країнах ЄС [Електронний ресурс] / Г.В. Даценко, В.В. Ємець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - № 3(2). - С. 95-100. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(2)_22).

3. Наповнення бюджету шляхом удосконалення акцизної політики в Україні [Електронний ресурс] // Моніторинг біржового ринку. - 2014. - № 7. - С. 28-31. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mbr_2014_7_6.

4. Карпенко С. П. Фіскальний та регуляторний потенціал акцизного податку в контексті оподаткування тютюнових виробів [Електронний ресурс] / С. П. Карпенко // ScienceRise. - 2015. - № 3(3). - С. 30-35. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2015_3\(3\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2015_3(3)_7).

5. Лондар С. Л. Акцизний податок як фінансовий регулятор поширення тютюнопаління в Україні [Електронний ресурс] / С.Л. Лондар, Л.В. Козарезенко // Актуальні проблеми економіки. - 2014. - № 8. - С. 311-324. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_8_39.

6. Новицька Н. Розвиток акцизного оподаткування нафтопродуктів в Україні [Електронний ресурс] / Н. Новицька // Економіст. - 2014. - № 6. - С. 56-60. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_6_18.

7. Федоришина Л. І. Особливості ведення акцизного податку та його відображення в обліку [Електронний ресурс] / Л.І. Федоришина, О. О. Паламарюк // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(4). - С. 330-340. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(4\)_54](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(4)_54).

8. Сайт Фіскальної служби України-[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

Фостолович В.А.

к.с.-г.н., доцент

Мирошніченко О.

студент

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Потреба підприємств у забезпеченні конкурентоспроможності продукції на ринку та веденні бізнесу вимагає врахування вимог і побажань споживачів, контрагентів та партнерів по бізнесу в системі господарювання та економічній системі. Тому слід враховувати всі вимоги партнерів. Важливим є врахування екологічного фактора в діяльності сільськогосподарських підприємств [1, с. 250]. Оскільки, сільськогосподарське виробництво має безпосередній вплив на навко-

лише середовище, а отже, і умови існування людини та її здоров'я, то постійний контроль за мінімізацією таких негативних факторів носить зобов'язуючий характер [2, с. 42]. Крім того, міжнародні рекомендації спрямування стратегії розвитку країн на еколого-економічний напрямок розвитку, які підтримуються Україною зобов'язують нас орієнтувати виробництво на виконання таких вимог. У попередніх дослідженнях Дубас Р.Г., Буреннікової Н.В., Фостолович В.А. та інших доведено позитивний економічний ефект від інтерналізації екологічних чинників у економічну систему підприємства.

Для економіки України необхідним є звертати увагу на темп розвитку сільськогосподарської галузі, оскільки аграрний сектор займає ліву частку у загальному обсязі ВВП.

Лише проаналізувавши динаміку обсягів виробництва продукції сільськогосподарського виробництва, варто зауважити, що навіть в умовах кризових економічних та політичних коливань вартість виробленої продукції рослинництва і тваринництва на одну особу поступово збільшується (рис. 1). Що свідчить про важливість і чільне місце сільськогосподарського виробництва у економіці держави.

Стан сільськогосподарського виробництва характеризується показником рівня рентабельності та величиною отриманого чистого прибутку.

Рис. 1. Динаміка виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу, грн.

Джерело: Власна розробка на основі даних Державного комітету статистики України: Україна у цифрах у 2014 році. Статистичний збірник [Текст] / За редакцією Жук Ірини Миколаївни. Державна служба статистики України. – 2015 р. – С. 77.

У той час, коли в важких умовах фінансової та політичної нестабільності

більшість галузей виробництва працюючи на межі точки беззбитковості або у збиток припиняють свою діяльність, аграрії намагаються розвивати власний бізнес і отримувати прибутки (табл. 1). Так, кількість сільськогосподарських підприємств, які отримали чистий прибуток (% від загальної їх кількості) у 2014 році становить 80,2%, що на 10,6% більше при порівнянні із даними у 2011 році. Україною досить значну кількість продукції реалізується на експорт (у 2014 році – на суму 64,1 млрд.дол. США). Така співпраця вимагає дотримання умов міжнародного співробітництва в усіх аспектах. Досить важливим чинником і вимогою світового ринку є дотримання якісних показників та екологічного фактора у виробництві товару чи послуг. Недотримання вимог міжнародного екологічного законодавства унеможливить зовнішньоекономічну співпрацю, яка є необхідним елементом розвитку економіки України.

Для реалізації екологічних принципів у економічній ефективності доцільно сформувані політику розвитку підприємства та механізм її реалізації орієнтовані на державну еколого-економічну політику розвитку держави.

Таблиця 1

Основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств

Показники	2011	2012	2013	2014
Кількість діючих сільськогосподарських підприємств, одиниць	56247	56056	55630	52543
Експорт товарів і послуг, млрд.дол.США	82,2	82,4	76,5	64,1
Імпорт товарів і послуг, млрд.дол.США	88,8	91,4	84,6	60,8
Рівень рентабельності операційної діяльності, відсотків	24,5	24,7	22,8	12,2
Чистий прибуток (збиток), млн.грн.	17253,6	25267	26728,4	15806
Підприємства, які одержали чистий прибуток: відсотків до загальної кількості	69,6	83,5	78,6	80,2
фінансовий результат, млн.грн.	22094,9	30182,3	33570,1	26617,9
Підприємства, які одержали чистий збиток відсотків до загальної кількості	30,4	16,5	21,4	19,8
фінансовий результат, млн.грн.	4841,3	4915,3	6841,7	10811,9
Кількість найманих працівників, тис.	645,2	632,1	621,8	588

Джерело: Україна у цифрах у 2014 році. Статистичний збірник [Текст] / За редакцією Жук Ірини Миколаївни. Державна служба статистики України. – 2015 р. – С. 77

Отже, оскільки, сільськогосподарське виробництво має безпосередній вплив на НПС як сфери поширення бізнесу, то вимагає першочергового розроблення такої системи управління, в основі якої лежить сучасний міжнародний досвід еколого-зорієнтованого виробництва.

Список використаних джерел

1. Фостолович В.А. Елементи удосконалення системами управління підприємством в умовах глобалізації [Текст] / В.А. Фостолович // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 12 (45). Частина 2. – 2015. - С. 250-261.

2. MÜLLER, Lysann. Updated report. Clusters are individuals. New findings from the european cluster management and cluster program benchmarking. (2012) Lysann Müller, Thomas Lämmer-Gamp, Gerd Meier zu Kôcker, Thomas Alslev Christensen. Berlin: VDI/VDE Innovation + Technik GmbH (VDI/VDE-IT), October 2012. (p. 42) 84 P.

Фостолович Р.С.

студент

Науковий керівник: Дюк А.А.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНАХ

Вміння забезпечити конкурентоспроможність функціонування підприємств є основою успішного бізнесу. Сучасні системи організації та управління бізнесом орієнтовані на здешевлення процедур управління поряд із розширенням можливостей реагувати на зміни ринку, співпраці із контрагентами та внутрішнього середовища підприємства. Реалізувати такі потреби можливо лише шляхом впровадження інноваційних підходів і моделей систем управління та автоматизації процесу управління. Застосування інноваційних підходів до системи управління основаної на інформаційних технологіях сприяє удосконаленню взаємовідносин між суб'єктами регіональної економіки, здешевленню процесу управління та розширює можливості доступу товаровиробників до споживачів, розриваючи замкнуте коло «інформаційної ізоляції». Вирішення проблеми застосування інформаційних технологій в системі управління підприємствами як на мезорівні (регіональному рівні), так і на мікрорівні (рівні підприємства) займалось багато науковців та практиків.

Інформаційні технології мають ряд властивостей, що дозволяє розглядати їх як один із найважливіший каталізаторів соціально-економічного розвитку регіонів, що прискорює підвищення ефективності роботи різних секторів регіональної

економіки та економічне зростання, досягнення конкретних цілей соціального розвитку, а також розширення участі громадян у політичному житті суспільства й досягнення якісного рівня управління регіональним розвитком та територіальним плануванням [4, с. 5]. Варто відмітити той факт, що в сучасному економіко-інформаційному середовищі інформаційні технології виступають не лише як технічний автоматизований засіб процесів дослідження та управління регіональним розвитком а і як засіб зміни головних ресурсів розвитку, засіб віддаленого інформаційного зв'язку, своєрідним електронним ринком, засобом контролю та механізмом управління. Тому, інформаційні технології виступають як засобом, так і елементом інноваційної системи управління не лише на рівні регіону, а й на рівні самого суб'єкта господарювання. За таких умов виникла необхідність співпраці підприємства із науковими, науково-дослідними установами та інноваційними центрами у напрямку розробки технологій та моделей систем управління, які забезпечать постійне підвищення ефективності функціонування і якості продукту до рівня міжнародних вимог.

Про потребу у застосуванні інформаційних технологій в системі управління підприємством свідчить постійно зростаючий рівень інноваційної активності в аспекті придбання як зовнішніх знань, так і придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Так, проведений нами аналіз статистичних даних стану інноваційної діяльності в Україні свідчить, що серед загальної кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2010 році 64,3% спрямовані на придбання зовнішніх знань і придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. У 2013 році їх частка збільшилась до 68 % [3, с. 263]. Розглядаючи регіональний аспект інноваційної активності промислових підприємств в аспекті організаційних та маркетингових інновацій нами відмічено найбільшу активність серед підприємств Центрального (29 одиниць), Придніпровського (28 одиниць) та Карпатського (38 одиниць) регіонів у 2012. Аналогічна ситуація із дещо нижчими показниками спостерігалась і у 2013 році (табл. 1). Лідером із впровадження маркетингових інновацій впродовж 2012-2013 рр. був Карпатський та Центральний регіони.

Впровадження у підприємствах організаційних і/або маркетингових інновацій є не лише фактором підтримки для продуктових і процесових інновацій, але і мають важливий вплив на діяльність підприємств в цілому: від підвищення якості і ефективності діяльності, поліпшення обміну інформацією, до поліпшення можливості підприємств навчатись та використовувати нові знання й технології. Володіння методикою аналізу та навичками проведення оцінки інформації про стан ринків, попит, пропозицію підприємство в стані застосовувати нові практики маркетингу.

Підприємство повноцінно розвиватиметься при спроможності управлінського апарату за умов нестабільності адаптувати тактичні та оперативні дії в напрямку стратегії розвитку фірми так, щоб забезпечити і стабільність і ефективне функціонування. Лише застосування в процесі розробки та реалізації задач сучасних інформаційних технологій, програмного забезпечення та пакетів прикладних програм

для проведення необхідних розрахунків та аналізу отриманих результатів уможливить розв'язання цієї задачі. Аналогічне бачення висвітлено у науковій праці Заєць В.М. [2, с. 287], Гриценів О.В. [1, с. 204] та інших.

Таблиця 1

Кількість промислових підприємств що впроваджували організаційні та маркетингові інновації за регіонами, 2012-2013 рр.

Території	Кількість підприємств, що впроваджували організаційні інновації		Кількість підприємств, що впроваджували маркетингові інновації	
	2012	2013	2012	2013
Україна	147	125	178	155
регіони ¹				
Донецький (Донецька, Луганська обл.)	10	12	5	7
Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська обл.)	28	23	26	24
Східний (Харківська, Полтавська, Сумська обл.)	20	24	23	25
Центральний (м. Київ, Київська, Черкаська обл.)	29	23	31	25
Поліський (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська обл.)	5	9	13	9
Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька обл.)	13	4	15	10
Причорноморський (Миколаївська, Одеська, Херсонська обл., АР Крим, м. Севастополь)	19	13	27	23
Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька обл.)	23	17	38	32

¹ Зазначені регіони виокремлені згідно із Законом України «Про концепцію державної регіональної економічної політики» [5]

Джерело: розраховано автором на основі даних [4]

Отже, такий науково обґрунтований підхід із застосуванням інформаційних технологій до процесу управління підприємствами як на регіональному рівні, так і на рівні підприємства сприятиме поліпшенню умов співпраці, просування товару на ринку та може відігравати головну роль у продуктивності фірми, забезпечуючи

вихід на нові ринки чи сегменти ринку шляхом розроблення нових способів просування продукції. За таких умов принципово змінюються можливості отримання, зберігання, поширення інформації, підвищується ефективність економічних контактів учасників регіональних ринків.

Список використаних джерел

1. Грицунов О. В. Інформаційні системи та технології [Текст]: навч. посіб. [для студентів за напрямом підготовки «Транспортні технології»] / О. В. Грицунов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 222 с.
2. Заяць В. М. Роль інформаційних технологій у формуванні стратегічного мислення менеджера [Текст] / В. М. Заяць // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №6 (96). – С. 280-288.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник [Текст]: Державна служба статистики України / Відп. О.О. Кармазіна. – К.: 2014. – 314 с.
4. Шевчук І.Б., Васьків О.М. Теоретичні аспекти розвитку і застосування інформаційних технологій в економіці та управлінні: мезо- та мікрорівень [Електронний ресурс] / І.Б. Шевчук, О.М. Васьків. - Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz2/82.pdf>

Хацановська Ю.І.

магістрант

Науковий керівник: Правдюк Н.Л.

д.е.н., професор

Вінницького національного аграрного університету

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами підприємства передбачає встановлення на підприємстві методики обліку фінансових результатів, що не суперечить діючому законодавству, та дозволяє використати необхідну інформацію задля здійснення аналізу фінансових результатів підприємствах з метою прийняття правильних та ефективних управлінських рішень.

Задля здійснення якісного аналізу фінансових результатів, постає потреба у використанні якісної інформаційної бази, яка представляє собою результат відображення господарських операцій в обліку.

На думку Ю.Ю. Мороз, інформаційною базою для управління фінансовим результатом служать саме рахунки бухгалтерського обліку. З рахунків бухгалтерського обліку отримують інформацію про обсяги і джерела надходження доходів, напрями витрат, формування та використання

прибутку. З метою розкриття інформації для зацікавлених користувачів необхідно організувати систему обліку і звітності таким чином, щоб інформація про прибуток, джерела його утворення і напрями використання була доступною для прийняття управлінських рішень. Для виконання цього завдання необхідною є розробка, адекватної специфіки діяльності підприємства та стратегії його розвитку, облікової політики, що передбачає налагодження такої системи обліку, яка б надавала можливість, з одного боку, розкрити у звітності показники відповідного рівня аналітичності, а з другого боку враховувала порядок впливу доходів і витрат безпосередньо на власний капітал або через формування фінансового результату [4, С. 140-141].

Г. Сиротюк вважає, що з метою отримання оперативної й точної інформації про фінансові результати ... доцільно насамперед уникнути невідповідностей у віднесенні операцій до того чи іншого виду діяльності, чітко розмежовувати види діяльності та операції, які до них належать [6, С.152].

О.О. Левицька зазначає, що інформація про фінансові результати як основну категорію ринкової економіки повинна містити дані не тільки про порядок їх формування, а також про всі величини, що є суттєвими чинниками формування та використання прибутку на різних етапах господарської діяльності суб'єкта [2, С. 201].

З метою визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, які класифікуються за видами діяльності. Відповідно й фінансові результати також класифікуються за видами діяльності. Якість прийняття управлінських рішень щодо фінансових результатів залежить від інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку [7, С. 359].

Задля підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, зростанню його інвестиційної привабливості та ділової активності, необхідно вчасно та об'єктивно проводити аналіз фінансових результатів. Мається на увазі визначення показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання, проведення факторного аналізу рентабельності та здійснення оцінки впливу факторів в залежності від отриманих результатів.

Т. В. Лісничка пропонує застосовувати більш розширений перелік основних груп показників, які узагальнюються в технологію аналізу фінансових результатів, що складається з наступних етапів: аналіз основних показників ефективності фінансової сфери, аналіз основних показників виробничої сфери, аналіз основних показників розвитку підприємства, аналіз собівартості за елементами операційних витрат, аналіз структури бухгалтерського балансу; аналіз фінансового стану підприємства; аналіз витрат від браку; аналіз рентабельності продукції [3].

Такими авторами, як З.М. Мочаліною та О.В. Поспеловим приведено алгоритм здійснення аналізу фінансових результатів в наступній

послідовності: структурно-динамічний аналіз фінансових результатів; проведення факторного аналізу валового прибутку (збитку); структурно-динамічний аналіз операційних витрат; структурно-динамічний аналіз доходів; оцінка коефіцієнтів зростання доходів, витрат, активів, зобов'язань, власного капіталу в динаміці; аналіз показників рентабельності [5].

Складність і різноманітність методик залежить від рівня управління: чим нижчий за ієрархією рівень управління, тим більш спрощені проблеми та методики аналізу, і навпаки, чим вищий рівень управління, тим складніші виникають проблеми, які відповідно, потребують застосування найбільш досконалої методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Правильно обрана методика аналізу фінансових результатів може стати основою для отримання достовірних показників, а значить, максимально ефективного використання фінансових ресурсів підприємства, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства [1].

Виходячи з проведеного дослідження питання обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства, слідує необхідність встановлення на підприємстві якісної методики обліку та аналізу, з урахуванням особливостей господарювання конкретного суб'єкта господарської діяльності. Важливим моментом в процесі аналізу фінансових результатів є обрання суб'єктом господарювання необхідного підходу до аналізу, що дасть змогу більш точно провести процедуру планування й прогнозування в майбутньому періоді. Крім того, це дозволить визначити можливість подальшого розвитку суб'єкта господарювання та оперативно реагувати зміни ринкової кон'юнктури.

Список використаних джерел

1. Ле Х.Ф. Методичні підходи до аналізу фінансових результатів підприємства / Х.Ф. Ле // *Управління розвитком*. – 2013. – № 18(158). – С. 24-27.
2. Левицька О. О. Концептуальні підходи відображення в обліку інформації про фінансові результати підприємницької діяльності / О. О. Левицька // *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Економіка*. - 2010. - Вип. 15. - С. 195-201.
3. Лісничка Т. В. Удосконалення методики аналізу фінансових результатів / Т. В. Лісничка // *Управління розвитком*. – 2013. – № 4(144). – С. 122-124.
4. Мороз Ю. Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства / Ю. Ю. Мороз // *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Сер. : Економічні науки. - 2013. - № 2. - С. 135-141.
5. Мочаліна З. М. Методичний інструментарій та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів / З. М. Мочаліна, О. В. Поспелов // *Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст»*. – 2011. – № 98. – С. 221-

227

6. Сиротюк Г. Аналіз та облік фінансових результатів сільськогосподарських підприємств / Г. Сиротюк, К. Сиротюк // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер : Економіка АПК. - 2013. - № 20(1). - С. 147-153.

7. Тесленко Т. І. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т. І. Тесленко, Н. В. Конькова // Бізнес Інформ. - 2013. - № 4. - С. 356-360.

Чудак Л.А.

к.е.н., старший викладач

Вінницький національний аграрний університет

ВИМОГИ ДО ПОДАТКОВОГО АУДИТОРА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві є надійною гарантією запобігання необґрунтованих і незаконних дій працівників підприємства, зниження ризику ухвалення неефективних управлінських рішень. Якість внутрішнього аудиту визначає такі основні поняття як професійна компетентність і відповідність стандартам.

Структура і чисельність служби внутрішнього аудиту в кожному конкретному випадку визначаються індивідуально, виходячи з завдань, які ставляться перед внутрішнім аудитором, а також від ефективності контрольної середовища і географічної розкиданості структурних підрозділі. При проектуванні структури служби внутрішнього аудиту необхідно створювати умови для се незалежності та об'єктивності.

В залежності від масштабів економічного суб'єкта служба внутрішнього аудиту може бути представлена внутрішнім аудитором, ревізором, ревізійної (контрольної) комісією, відділом внутрішнього аудиту, управлінням внутрішнього аудиту або будь-яким іншим структурним підрозділом, на який покладені обов'язки по виконанню функцій внутрішнього аудиту [1, с.108].

Внутрішній аудит спрямований для задоволення потреб власників, менеджерів підприємства, а з огляду на різноманітність форм та видів діяльності вимоги до фахівців на різних підприємствах можуть відрізнятися.

Фахівець служби внутрішнього аудиту повинен знати принципи організації та управління, володіти знаннями у сфері бухгалтерського обліку, фінансів, права, оподаткування, мати базові знання з основ контролю (ревізії, аудиту), аналізу господарської діяльності, інформаційних технологій тощо.

В багатьох випадках в практиці відділи внутрішнього аудиту не перевіряють операції оподаткування або не складають звіти про таку роботу. У таких випадках ступень довіри аудитора до системи внутрішнього контролю підприємства знижується.

У разі необхідності підприємства за власною потребою проводять аудит ПДВ та податку на прибуток. Потреба у проведенні аудиту податків виникає у зв'язку зі зміною головного бухгалтера цих підприємств.

У ході діяльності підприємства виникають проблеми з проведенням аудиту податків через:

- ◆ відсутність зручної, доступної, комплексної та зрозумілої методики проведення аудиту податків;
- ◆ високу вартість проведення аудиту аудиторськими фірмами;
- ◆ законодавче зобов'язання проведення аудиту фінансової звітності підприємствами, які мають цінні папери;
- ◆ регулярні зміни у податковому законодавстві;
- ◆ відсутність підрозділів внутрішнього аудиту на підприємствах [2, с.52].

При підборі кадрів на посаду податкового аудитора (внутрішнього консультанта) для проведення аудиту податків керівництво підприємства вимагає дотримання таких обов'язків:

- ◆ організація та контроль податкового обліку, операційної діяльності, забезпечення дотримання єдиних методологічних засад податкового обліку;
- ◆ контроль за правильністю оформлення операцій, організація документообігу, контроль за оформленням первинних документів;
- ◆ організація і контроль підготовки та подання податкової звітності;
- ◆ оперативна контроль обліково-операційної діяльності та перевірка стану обліку підрозділів, надання їм консультацій, роз'яснень та методологічної допомоги з питань податкового обліку, контролю та звітності, організація подальшого контролю;
- ◆ забезпечення і контроль своєчасної сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- ◆ планування нарахування та сплати податків, складання бюджетів по податках;
- ◆ контроль та оптимізація податкових наслідків діяльності підприємств;
- ◆ розподіл прибутковості, впровадження оптимізаційних схем і контроль над їх реалізацією;
- ◆ аналіз податкових ризиків;
- ◆ моніторинг законодавства;
- ◆ проведення аналізу проектів законодавчих актів та надання переліку можливих податкових наслідків та ризиків для діючих проектів;
- ◆ проведення внутрішнього аудиту (перевірка діяльності підрозділів і дочірніх підприємств, перевірка ефективності використання активів) ;
- ◆ проведення тематичних аудиторських перевірок бізнес-процесів;
- ◆ перевірка достовірності управлінської звітності;
- ◆ розробка рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків;
- ◆ проведення аудиту податкових ризиків при розгляді питань про

придбання нових «бізнесів» (підприємств) ;

- ◆ написання висновків / звітів;
- ◆ письмові та усні консультації з питань податкового обліку.

Фахівець з аудиту податків забезпечує участь в:

- розробці облікової і податкової політики, внутрішніх інструкцій та положень, що регламентують операційну діяльність, бухгалтерський облік та оподаткування;

- розробці та впровадженні облікових систем та систем документообігу на базі програми 1С;

- побудові систем економічної безпеки підприємства;

- супроводженні перевірок контролюючими органами, підготовці та наданні документів для проведення перевірок;

Крім того до спеціаліста з податкового аудиту висуваються додаткові вимоги: готовність до відряджень, робота з Microsoft Office, 1С: 8.2, 1С: 7.7, Медок, Бест Звіт [3].

Спеціалісти служби внутрішнього аудиту повинні мати права:

- самостійно визначати форми та методи аудиторської перевірки на основі діючого законодавства з урахуванням положень з проведення внутрішнього аудиту;

- отримувати необхідні для перевірки документи, що мають відношення до предмета перевірки та знаходяться як у підрозділі підприємства, що перевіряється, так і в інших підрозділах, також у інших підприємствах та установах;

- отримувати пояснення від керівництва підрозділу та його співробітників;

- самостійно або з залученням співробітників підрозділу, що перевіряється, знімати копії з отриманих документів;

- перевіряти наявність майна, грошових коштів, вимагати від керівництва підрозділу та підприємства проведення контрольних запусків, оглядів, замірів, визнання якості продукції;

- залучати за необхідності співробітників інших підрозділів для проведення внутрішнього аудиту;

- залучати при договірній основі до участі в аудиті інших спеціалістів або експертів;

- отримувати за письмовим запитом необхідну письмову інформацію від третіх осіб для здійснення аудиторської перевірки.

Отже, податковий аудитор (внутрішній консультант) повинен володіти необхідними знаннями у сфері оподаткування та податкового контролю, досвідом і дисципліною для належного виконання своїх функцій. Внутрішній аудитор повинен своєчасно розпізнати та достатньо точно оцінити відхилення (у тому числі потенційні проблеми), вміти успішно застосувати знання в кризових ситуаціях (зіткнення інтересів тощо) та прагне вийти з них без залучення додаткової допомоги. Коли внутрішній аудитор підозрює

неправильні дії, відповідні посадові особи організації повинні бути своєчасно поінформовані. Він також повинен володіти достатніми знаннями в області комп'ютерної техніки і технології.

Список використаних джерел

1. Немченко В.В., Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Практичний курс внутрішнього аудиту/ За редакцією Немченко В.В.// Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

2. Меліхова Т.О. Розвиток зовнішнього та внутрішнього аудиту податків на підприємствах / Т.О. Меліхова // Економіка та держава. – 2010. – № 1. – С. 52-56.

3. Податковий аудитор (внутрішній консультант) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://rabota.ua/ua/company1372592/vacancy5842461>

Шевчук О.Д.

к.е.н., доцент

Ціхунь Т.С.

студентка магістратури

Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Перехід України до ринкової економіки зумовлює зростання уваги до такого відносно нового для України явища, як фінансовий аудит.

Аудитор не стільки намагається знайти цифрові й сумарні (можливо арифметичні) помилки, скільки дає огляд методу ведення бухгалтерського обліку, аналіз виробничо-господарської діяльності та підтвердження (чи спростування) фінансово-виробничих результатів діяльності підприємства за звітний період і можливі перспективи розвитку на майбутнє.

Фінансовий аудит являє собою добір, групування та вивчення даних про фінансові ресурси підприємства та їх використання з метою мобілізації коштів, необхідних для виконання планових чи проектних завдань і погашення фінансових зобов'язань в процесі господарської діяльності підприємства. При аудиті розглядаються питання формування і використання окремих видів фінансових ресурсів, їх розміщення в різні матеріальні цінності (активи), оцінки платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, швидкості обігу коштів.

В процесі фінансового аудиту з'ясовується:

- платоспроможність як самого підприємства, так і його дебіторів;
- забезпеченість власними обіговими коштами відповідно до потреб в них;

- збереження коштів та причини змін їх розміру протягом періоду, що

аналізується;

- виконання плану прибутку і прибутковість фінансово-господарської діяльності підприємства;
- стан запасів товарно-матеріальних цінностей та джерел їх формування;
- розміщення власних, позичкових, залучених та спеціальних джерел коштів в видах активів;
- забезпечення повернення кредитів та ефективність їх використання;
- розрахункові відносини з дебіторами та кредиторами;
- обіг обігових коштів;
- створення та використання різних фондів;
- збереження власних обігових коштів.

Фінансовий аудит загалом - це складне взаємопов'язане дослідження.

При фінансовому аудиті використовують вартісні оцінки показників. Фінансовий аудит дозволяє визначити можливості підприємства в близькій та віддаленій перспективі.

Фінансовий аудит підприємства переслідує декілька цілей, основні з яких:

- визначення наявного фінансового стану;
- визначення зміни цього стану в структурно-часовому аспекті;
- визначення факторів, що викликали ці зміни;
- прогноз основних тенденцій в фінансовому стані.

Серед основних методів фінансового аудиту можна виділити:

- аналіз коефіцієнтів - розрахунок відносних показників, співвідношень між окремими статтями звітності, що мають певний економічний зміст. Аналіз складається з порівняння величин, розрахованих відносних показників з середньогалузевими, стандартними, нормативними величинами;

- вертикальний аналіз - визначення загальної частки окремих статей фінансових звітів, їх співставлення;

- горизонтальний аналіз - співставлення величин показників за декілька періодів. Визначення обсягу і напрямку змін, а також тенденцій зміни показників. Порівнюються як абсолютні, так і відносні показники. Цей метод також називають аналізом трендів (тенденцій).

Використання методу аналізу коефіцієнтів, по-перше дозволяє визначити коло відомостей, яке важливе з точки зору прийняття рішень, а по-друге дає можливість оцінити стан даної облікової одиниці в системі господарювання і тенденції її зміни.

Перевагою коефіцієнтів є те, що вони зменшують викривлений вплив інфляції на звітний матеріал, що особливо актуально при аналізі довготривалих тенденцій. Разом з тим необхідно враховувати, що коефіцієнти не мають універсального значення і можуть розглядатися як орієнтовні індикатори; вони швидше є показниками найслабших місць діяльності підприємства, які потребують більш ретельного аналізу. У ряді випадків та чи інша величина коефіцієнту не відповідає загальноприйнятій

стандартній нормі в силу специфіки конкретних умов і особливостей ділової політики підприємства.

Перелічені методи мають свої переваги і недоліки. Найкращі результати досягаються при використанні цих методів у комплексі. Особливий інтерес являє проведення порівняльного аналізу підприємства з іншими підприємствами галузі.

Крім перерахованих основних аналітичних методів дослідження фінансової звітності існують науково обгрунтовані прийоми фінансового аналізу: традиційні - зіставлення, порівняння, групування; економіко-математичні - графічний, матричний методи, метод лінійного програмування, метод кореляційно-регресійного аналізу, метод теорії множин та ін; евристичні - методи, засновані на експертних оцінках фахівців, їх інтуїції, минулому досвіді.

Конкретний метод аналізу аудитор вибирає виходячи із завдань аналізу, свого досвіду і професійної кваліфікації, обсягу і складу інформаційної бази фінансового аналізу [1].

При проведенні фінансового аналізу використовуються знання таких суміжних економічних дисциплін, як бухгалтерський облік, фінанси та кредит, економічна теорія, господарське право. Аудитор, який проводить фінансовий аналіз, на базі цих знань реконструює діяльність об'єкта аналізу, тобто повторює роботу бухгалтера, але в зворотному порядку - від узагальнення та класифікації вихідних даних у формі бухгалтерської звітності до розуміння сутності тієї чи іншої господарської операції. Необхідно аналітичне читання вихідних даних виходячи з цілей менеджменту і завдань аналізу.

Логіка фінансового аудиту передбачає його організацію у вигляді двоетапної процедури:

- експрес-аудит фінансового стану;
- детальний (поглиблений) аудит фінансового стану;

Починати аудит краще з оперативного експрес-аудиту. В Україні він тільки починає набувати популярність, але в деяких інших країнах він вже є широко вживаним.

Метою експрес-аудиту є проста і наглядна оцінка стану і динаміки розвитку підприємства (та попередня оцінка в оперативному режимі). Головними принципами такого аудиту є відбір ряду основних показників, котрі є найбільш суттєвими і відносно нескладними для розрахунків та виявлення вузьких місць в господарській діяльності за допомогою методів фінансового аудиту та отримання висновків про необхідність більш детального розгляду якого-небудь напрямку.

Отже, адміністрації в результаті проведення аудиту важливо визначити резерви зростання ефективності комерційної діяльності, фактори зростання прибутку, скорочення витрат.

Фінансовий аналіз як складова частина аудиту дає відповіді на ці та інші

питання. Можна сміливо стверджувати, що якість прийнятих рішень цілком залежить від якості аналітичного обґрунтування.

Еволюція розвитку аудиту проявляється в стійкій тенденції зростання питомої ваги аналітичних послуг у діяльності аудиторських фірм, що підвищує якість аудиту в цілому.

Фінансовий аналіз в аудиті в залежності від поставленої задачі є інструментом отримання аудиторських доказів та супутніх аудиту видом послуги. Уміння зіставити фінансові та нефінансові показники характеризують кваліфікаційний рівень аудитора.

На завершальній стадії аудиторської перевірки фінансовий аналіз необхідний для оцінки результатів та формування аудиторського висновку.

Список використаних джерел

1. Фінансовий аналіз в аудиті та фінансова стійкість. Електронний ресурс: http://reff.net.ua/9094-Finansovyiy_analiz_v_audite_i_finansovaya_ustoiychivost.html

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Балтремус О.М.

к.е.н., асистент

Попик А.І.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ПОДАТКОВА РЕФОРМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

За роки незалежності неодноразово здійснювалось реформування податкової системи України, однак належна оцінка результативності проведених податкових реформ не надавалась.

Недоліками податкової системи України є значка кількість податків, необгрунтоване надання податкових пільг, безсистемні та чисті зміни податкового законодавства, нерівномірний розподіл податкового тягара між платниками податків та інше. Однією причин неефективної податкової системи України є відсутність незалежного оцінювання результативності проведення змін в податковому законодавстві. Доцільним є розробка методичних засад оцінювання результативності податкових реформ через показник економічної ефективності податкової системи – податкове навантаження.

Важливим кроком було прийняття Верховною Радою України змін до Податкового кодексу це був проект закону «Про забезпечення збалансованості бюджетних надходжень в 2016 році», який істотно знижує податкове навантаження на заробітну плату та перерозподіляє значні ресурси з державного у приватний сектор економіки. Узагальнення інформації про зміну основних податкових ставок зображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння основних податкових ставок

Податок	Була	Стала
ПДВ	20%	20%
Податок на доходи фізичних осіб	15% / 20%	18%
Податок на прибуток підприємств	18%	18%
Єдиний соціальний внесок:	44,6%	22%
– який сплачує роботодавець	41%	22%
– який сплачує працівник	3,6%	0,0%

Сьогодні в Україні досить гостро стоїть питання податкового

навантаження. Адже даний показник є основним критерієм ефективності системи оподаткування країни, який впливає на наповнення державних доходів, рівень податкових надходжень у структурі ВВП і відповідно частку ВВП на душу населення. Спеціальних досліджень з питань податкового навантаження в Україні, незважаючи на дискусійний характер багатьох аспектів цієї проблеми, досі немає [2].

Поняття «податкове навантаження» можна визначити як ефекти впливу податків на економіку в цілому та на окремих її платників, пов'язані з економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання.

Зміщення податкового навантаження (перекладання податків) – це процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини. При цьому перекласти сплату податків можна як на іншу юридичну чи фізичну особу (тобто суб'єкт підприємництва), так і на громадян як споживачів продукції.

Перекладання податків може бути повним або частковим, залежно від того, яку мету має платник податку. Якщо виробник бажає просунути свій товар на ринок, то він частково перекладає податок. Якщо виробник існує на цьому ринку або його сегменті, то він перекладає податок на споживача повністю.

Регулювання та оптимізація податкового навантаження є актуальним питанням для економіки України на сучасному етапі розвитку, адже показник податкового навантаження є основним критерієм ефективності системи оподаткування країни. Надмірне податкове навантаження поряд із загальною економічною кризою сприятиме зростанню тінізації економіки, відтоку національних капіталів за кордон, зниженню ділової активності суб'єктів господарювання. За недостатнього рівня податкового навантаження державний бюджет недоотримає кошти, а тому уряд держави не зможе ефективно та в повному обсязі виконувати свої функції [3].

Формування оптимального взаємозв'язку між державою та суб'єктами оподаткування забезпечується через збалансування податкового навантаження.

Сучасна фінансова наука і практика щодо визначення податкового навантаження на рівні національного господарства використовує вироблений світовою практикою показник відношення суми сплачених у державі податків до валового внутрішнього продукту, який ще називають податковим коефіцієнтом він розраховується, як відношення суми всіх сплачених податків до внутрішнього ВВП

Показники для оцінки рівня податкового навантаження:

- Сума сплачених податків;
- Структура податків в собівартості та в ціні;
- Кількість податків, які включаються до реалізованої продукції;

– Коефіцієнти оподаткування: (дохідів; витрат; прибутку).

Узагальнюючи інформацію можна дійти висновків про те, що «бюджетний пакет – 2016» загалом має позитивні наслідки для української економіки, його слід розглядати лише як один із потрібних кроків. Пов'язані з бюджетом сфери потребують глибоких структурних реформ, які дозволять витрачати бюджетні кошти ефективніше. Список таких реформ включає, зокрема, запровадження перевірки доходів при наданні соціальної допомоги, перебудову секторів охорони здоров'я та освіти, реформу неефективної пенсійної системи. Без цих заходів будь-яке подальше зниження податкового навантаження може відбутися лише за рахунок зростання фіскального дефіциту та макроекономічної нестабільності. Загалом податкове навантаження в Україні справді є одним із найвищих у світі [4].

Податкове навантаження має бути оптимальним, яке б давало можливість не лише розвивати економічні процеси в економіці, але й давати можливість вкладати вивільнені кошти у розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні.

Таким чином, можна стверджувати, що податкове навантаження може бути використано як дієвий індикатор впливу податкових реформ на економічне становище в країні, який можливо використовувати поруч з іншими показниками для оцінювання результативності податкових реформ в Україні.

Здійснення реформ в податковій системі України це крок у правильному напрямку, але його слід розглядати лише як один із небагатьох у довгому переліку реформ, які ще належить утілити в бюджетній сфері та інших секторах української економіки.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України затверджений наказом Верховної ради України - редакція від 01.02.2016
2. Богатирьова Є. М. Діагностика впливу податкової реформи 2011 року на економіку України / Є. М. Богатирьова, В. П. Хомутенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. - № 16. – С. 45-50.
3. Джурина О. С. Податкове навантаження: сутність та напрями зміщення / Олена Сергіївна Джурина // Матер. конф. «Науковий простір Європи». – Польща : Вид-во Освіта і наука ТОВ, 2014. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/3_166406.doc ht
4. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовська. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 492 с.
5. Червінська О.С. Аналіз податкового навантаження в Україні та шляхи його оптимізації / О.С. Червінська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6 – С. 307-313.

Візнюк В.Ю.

магістрант

Науковий керівник: Прутська О.О.

д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ефективне управління ліквідністю є однією з найважливіших проблем у діяльності кожного комерційного банку. Особливо актуальна вона для українських банків, адже об'єктивні економічні умови: нестабільна ресурсна база, обмежений кредитно - інвестиційний ринок – надзвичайно ускладнюють завдання ефективного управління ліквідністю [2].

Посилення конкуренції між банками, зростання дефіциту банківських ресурсів, невизначеність економічного середовища, викликані загостренням світової фінансової кризи, обумовлюють підвищену увагу банків до управління ліквідністю, тому постає необхідність розробки комплексного підходу до управління банківською ліквідністю в умовах економіки України.

Значний вклад у дослідження безпосередньо проблеми банківської ліквідності та суміжних питань внесли вітчизняні науковці О.В. Васюренко., К.О. Волохата, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, О.В. Деркач, Т.Т. Ковальчук, В.М. Кочетков, І.М. Лазепко, В.М. Малюков, О.В. Молчанов, М.І. Мирун, Л.О. Примостка, М.Ф. Пуховкіна, К.Є. Раєвський, М.І. Савлук, Ф.І. Шпиг, а також зарубіжні спеціалісти Едвін Дж. Долан, Тімоті У. Кох, О.І. Лаврушин, І.Д. Мамонова, Г.С. Панова, В.М. Усоскін, М.М. Ямпольский.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб з'ясувати, що таке банківська ліквідність, необхідність та значення ліквідних коштів для комерційного банку.

На думку А. О. Єпіфанов Н. Г. Маслак ліквідність банку – це здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання, причому не тільки щодо повернення вкладених коштів з виплатою встановленої плати, а й щодо надання кредитів; здатність купувати грошові кошти у Національного банку чи банків-кореспондентів за розумною ціною.

А. М. Мороз характеризує дане поняття як здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Ліквідність визначається збалансованістю між термінами й сумами погашення активів та сумами виконання зобов'язань банку, а також термінами і сумами інших джерел та напрямів використання коштів типу видачі кредитів та понесених витрат.

І. В. Сало та О. А. Криклій трактують ліквідність як здатність банку виконувати свої зобов'язання (у будь-який момент за зобов'язаннями до запитання і відповідно до термінів за терміновими зобов'язаннями), маючи для цього достатню кількість готівки і безготівкових коштів.

І. Савлук розглядає ліквідність банку як здатність банку в будь-який момент часу виконувати свої зобов'язання перед вкладниками (фізичними та юридичними особами) в грошовій формі, на першу вимогу та в повній сумі.

П. С. Роуз банк вважає ліквідним, якщо він має доступ до коштів, які можна залучити за розумною ціною саме в той момент часу, коли вони необхідні. Це означає, що банк або вже має необхідну суму ліквідних коштів, або може швидко їх одержати з допомогою позик або продажу активів.

О. І. Лаврушин вважає ліквідність банку як одну з узагальнених якісних характеристик діяльності банку, що обумовлює його надійність. Це здатність своєчасно і без втрат виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами.

О. В. Молчанов трактує ліквідність банку як можливість використовувати його активи як наявні грошові кошти або швидко перетворювати їх на такі. Банк вважається ліквідним, якщо суми його грошових коштів, які він має можливість швидко мобілізувати з інших джерел, дозволяють своєчасно виконувати зобов'язання по пасиву.

Г. С. Панова характеризує ліквідність комерційного банку, як можливість продавати ліквідні активи, придбавати грошові кошти в центральному банку і здійснювати емісію акцій, облігацій, депозитних і ощадних сертифікатів, інших боргових інструментів. Ліквідність для банку є його здатністю забезпечувати своєчасне виконання в грошовій формі своїх зобов'язань по пасиву. Ліквідність банку визначається збалансованістю активів і пасивів банку, ступенем відповідності термінів розміщення активів і залучених банком пасивів [4].

У чинній нормативній базі ліквідність банку трактується як його здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками виконання зобов'язань банку, а також строками і сумами інших джерел і напрямів використання коштів.

В Україні управління ліквідністю банківської системи здійснює НБУ. Воно реалізується в процесі регулювання функціонування грошово – кредитного ринку на підставі законодавчо визначених механізмів та інструментів.

Для того, щоб визначити ліквідність по вимогах і платоспроможність по зобов'язаннях, що відноситься до різних часових інтервалів, ліквідність ділиться за тимчасовою ознакою трансформації на щоденну (миттєву), поточну й короткострокову. За таким критерієм як джерела, розрізняють ліквідність на накопичену і куплену. Швидкість, з якою можна здійснити продаж, і величина витрат від такої операції визначають ступінь ліквідності активів. Вони за цією ознакою можуть бути високоліквідні, ліквідні та низьколіквідні.

Управління ліквідністю банку – один із ключових елементів менеджменту банку. Це, в свою чергу, вимагає розроблення ефективних інструментів для її управління, які б дозволяли відслідковувати і нівелювати

вплив на рівень ліквідності як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

При побудові схеми управління ліквідністю доцільно враховувати такі її особливості: існування різних підходів до визначення ліквідності, що призводить до виникнення значної кількості методів (способів) її оцінки; наявність тісного взаємозв'язку між ліквідністю та дохідністю.

Ліквідність банківської системи залежить від ліквідності комерційних банків, національного банку і держави, а також розвитку міжбанківського ринку, що дає можливість розглядати банківську систему як єдине ціле [2].

На ліквідність банківської системи України впливає динаміка коштів на коррахунках банків. Аналіз показує коливання коштів на коррахунках банків України в межах 25-35 млрд. грн. з тенденцією до зростання та накопичення надлишкової ліквідності з 2-ї половини 2015 року. Різке збільшення коштів на кореспондентських рахунках спостерігалось навесні та восени 2014 р., а також зимою 2015 р., тобто в періоди прискорення відтоку депозитів із банківської системи. Таке зростання коштів на коррахунках відбувалось за рахунок отримання великих обсягів рефінансування від НБУ у вигляді стабілізаційних кредитів. Різке скорочення коштів на коррахунках банків у жовтні 2015 року до 22 млрд. грн. негативно вплинуло на рівень ліквідності всієї системи. Така ситуація вказує на «затискання» гривневої ліквідності Національним банком України.

За результатами аналізу можна стверджувати, що обсяг коштів на коррахунках банків України є меншим за обсяг необхідних обов'язкових резервів (за виключенням січня, березня та вересня 2014 року), які вони відповідно до чинного законодавства повинні зберігатись. Така ситуація свідчить про невиконання вимог щодо обов'язкового резервування окремими банками України. А також можна констатувати, що банківська система України, починаючи із січня 2014 року, постійно відчуває брак ліквідності, який задовольняється за рахунок кредитів рефінансування НБУ [1].

Звернемо увагу на таку економічну категорію, як ліквідні ресурси банку, до складу яких входять ліквідні активи та «ліквідні» пасиви.

Ліквідні активи — активи, які можуть бути безпосередньо використані для погашення боргових зобов'язань або які легко можна трансформувати в грошові та інші платіжні засоби. До них належать: готівка, банківські метали, кошти на коррахунках в НБУ та інших банках, державні цінні папери, стандартні короткострокові кредити тощо. Склад та структура ліквідних активів банків різних країн може бути неоднаковою, що зумовлено особливостями розвитку їх фінансово - економічних і правових відносин.

Суть категорії «ліквідні» пасиви полягає в тому, що це пасиви, які стабільно знаходяться в обігу банку, не є надзвичайно чутливими до відсоткових ставок та постійно поповнюються. До «ліквідних» пасивів можна віднести залишки на поточних рахунках постійних клієнтів банку, кредити отримані від міжнародних фінансових організацій, довгострокові депозити фізичних і юридичних осіб тощо. Необхідно підкреслити, що

ліквідність банку підвищується, коли мінливість залишків залучених ним коштів зменшується. Ліквідність банку залежить не тільки від наявних у нього ліквідних ресурсів, але й від рівня ліквідності його клієнтів. Насамперед, від забезпечення юридичними і фізичними особами постійного поповнення коштів на рахунках, відсутності заборгованості перед бюджетом та іншими господарюючими суб'єктами тощо. При цьому на ліквідність банків впливає наявність ліквідної застави позичальників [2].

Отже, розглянувши сутність проблеми банківської ліквідності та сучасний стан банківської системи України, можемо зробити висновки, що попит на ліквідні кошти рідко дорівнює їх пропозиції в будь-який момент часу, тому банк постійно має справу або з дефіцитом ліквідних коштів, або з їх надлишком. Дефіцит ліквідних коштів призводить до виникнення ризику втрати ліквідності, порушення нормативних вимог центральних банків, штрафних санкцій і – що найнебезпечніше для банку – до втрати депозитів. І навпаки, невиправдано високий рівень ліквідності породжує дилему «ліквідність – прибутковість», адже найліквідніші активи не генерують доходів. Якщо фактична ліквідність значно перевищує необхідний рівень або встановлені нормативи, то діяльність банку негативно оцінюється акціонерами, адже не використані можливості щодо отримання прибутку призводять до зниження вартості бізнесу.

Тому вирішення проблеми ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі банку, а моніторинг ліквідності та вживання відповідних заходів щодо підтримання достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження та виживання кожного банку.

Список використаних джерел

1. Аналітика по банківській системі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vashbankir.com/analytics-banking/liquidity-banking-system?hl=uk>
2. Костюченко Т.І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання / Т.І. Костюченко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013 р. – №2. – С. 86-92
3. Аванесова Н. Е. Стабілізація ефективного управління ліквідністю банків / Н. Е. Аванесова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 45. – С. 3-8
4. Галайко Н.Р. Управління ліквідністю банку в сучасних умовах / Н.Р. Галайко // Регіональна економіка. – 2013. – №2. – С. 185-192

Грищук Н.В.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ

Розвиток українського фондового ринку має свої особливості, що пов'язані з процесом реформування форм власності в суспільстві. Процес приватизації державного майна змінив акценти у розвитку фондового ринку, але непослідовність державної політики у сфері приватизації не тільки ускладнювала цей процес, а й гальмувала розвиток фондового ринку. За даними ФДМУ, з початку процесу приватизації на 1 січня 2014 року реформовано 129926 об'єктів [1].

Процес приватизації, як головний у створенні фондового ринку, повністю не виконав своїх функцій, головною з яких є надходження інвестицій на підприємства. Негативну роль відіграли сертифікатний етап приватизації, оскільки обмін сертифікатів на акції підприємств не супроводжувався відповідним рухом капіталу, відволікання державою інвестиційного капіталу від виробничої сфери на свої боргові зобов'язання, пріоритетний розвиток сировинних галузей промисловості. У зв'язку з цим ситуація, що склалася, вимагає внести нові акценти у стратегію реформування власності, маючи за мету стимулювання створення впливового сектору приватизованого капіталу.

Внаслідок процесу реформування форм власності головним інструментом українського фондового ринку стали акції відкритих акціонерних товариств. У 2013 р. в Україні існувало 24493 акціонерних товариств (з них відкритих 3367 відкритих та 3576 публічних), завдяки діяльності яких постійно збільшується емісія акцій [2]. В останні роки тривав досить динамічний приріст емісій акцій, який був перерваний в 2012 р. [3]. Враховуючи, що останніми роками більшу частку емісії (понад 60%) забезпечували банківські установи, то згортання участі іноземних банківських інституцій у капіталі банків України стало основним фактором зменшення обсягів емісії в 2012 р. Узагалі, серед зареєстрованих НКЦПФР випусків акцій найбільші обсяги випусків акцій належать емітентам, які ведуть фінансову діяльність (65,77%), що не може не спотворювати структури економіки, збільшуючи спекулятивну складову.

Головною особливістю українського ринку акцій є обслуговування процесу приватизації, тоді як у промислово розвинених країнах його найважливішою функцією вважається залучення додаткових коштів для розвитку підприємств. Причини цього полягають у незавершеності процесу перерозподілу власності. Первинні накопичення пакетів акцій та подальші

операції з ними відбувалися переважно з метою отримання власником-мажоритарієм контролю над підприємством. Міноритарні ж пакети цінних паперів, які цікавлять інвесторів на розвинених ринках, на українському фондовому ринку не гарантують отримання прибутку своїм власникам, що істотно ускладнює їх використання як інструменту залучення додаткових фінансових ресурсів.

Аналітичний огляд діяльності ринку управління активами за 4 квартал та 2014 рік показав, що індустрія управління активами в Україні у 2014 році, незважаючи на усі виклики та випробування, загалом зберегла висхідний тренд [4]. При цьому кількісно, у контексті учасників ринку, вона почала зриватися, але обсяг активів стало зростати, сприяючи укрупненню бізнесу. У той же час, чутливими до негативних змін на фондовому ринку та у країні в цілому були сектори публічних фондів, зокрема, ІСІ відкритого типу, а також – за інвестиційною стратегією та структурою активів відповідно – фонди акцій.

Відтік капіталу із відкритих фондів тривав протягом 3.5 років, кілька таких ІСІ залишили ринок, а нових у 2014 році створено не було [3]. Натомість, на протипагу скороченню загальної кількості венчурних ІСІ, нарощення сектором активів цього року тривало і фактично було рівним за обсягом показникові 2013 року. Збільшили свою присутність в ІСІ усі категорії інвесторів, за винятком іноземних громадян.

Кількість компаній з управління активами у 2014 році продовжувалася скорочуватися і на кінець року склала 336.

Кількість інститутів спільного інвестування – як визнаних, що досягли нормативу мінімальних активів, так і зареєстрованих фондів (нааявних у ЄДРІСІ) – вперше зменшилася. Причому скорочення цього разу торкнулося і венчурних фондів, хоча відносно найбільше знизився сектор відкритих ІСІ, який скорочується третій рік. Кількість діючих інтервальних та закритих фондів зменшувалася четвертий рік поспіль.

Сукупні чисті активи усіх ІСІ у 2014 році практично зберегли темпи зростання – як за рахунок венчурних, так і інших закритих фондів [3]. Упродовж року сукупний чистий відтік капіталу з відкритих ІСІ фіксувався щомісяця, крім травня та грудня, і хоча щоквартальні показники залишалися від'ємними, але за результатами року відтік продовжував скорочуватися. [3]. Його вага у зниженні ВЧА сектору, проте, навіть дещо зросла. Найбільших втрат від виходу інвесторів протягом року зазнавали як збалансовані фонди та фонди акцій, так і фонди облігацій. При цьому й агресивні, й консервативні фонди були серед лідерів за річною доходністю.

Доходність ІСІ у 2014 році загалом підвищилася: серед відкритих ІСІ середній показник зріс більш ніж удвічі у порівнянні з минулим роком, для закритих – більш ніж у півтора рази. [3]. Дві третини відкритих ІСІ забезпечили зростання вартості вкладень інвесторів – після третини у 2013 році. [168]. Серед закритих та інтервальних ІСІ співвідношення практично

збереглося: близько половини та понад 40% фондів, відповідно, показали приріст [168]. Майже половина відкритих ІСІ мали доходність у 2014 році принаймні на рівні індексу УБ [3]. Низка публічних (невенчурних) фондів також могла конкурувати за доходністю із банківськими депозитами у гривні.

Управління активами недержавних пенсійних фондів у 2014 році, переважно, демонструвало позитивні результати, знову змінивши тенденції минулого року. Кількісно, як і ринок ІСІ, ця галузь продовжувала скорочуватися, проте активи в управлінні повернулися до висхідного тренду. Найбільшим сегментом, як за кількістю фондів (80%), так і за активами в управлінні КУА (71%), залишалися відкриті НПФ.

Страхових компаній з активами в управлінні у 2014 році побільшало, а їхні сукупні активи на обслуговуванні КУА зросли більш ніж у півтора рази. Серед найактуальніших та найгостріших проблем індустрії – складність дотримання нормативів та вимог законодавства щодо складу і структури активів, практично неможливе в умовах зупинки обігу цінних паперів емітентів, розташованих на окупованих територіях (в АРК та у зоні АТО). Також, зі зростанням числа проблемних банків, в умовах існуючої несприятливої для фондів черговості задоволення вимог кредиторів та неможливістю отримання відшкодувань від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, інституційні інвестори змушені нести втрати або констатувати зростання частки проблемних активів.

Крім того, усе більш актуальним стає перехід кількості в якість: зростання фінансового та регуляторного навантаження, об'єктивне посилення вимог до кваліфікації та професіоналізму спеціалістів компаній з управління активами сприятиме концентрації ринку та укрупненню бізнесу з управління активами. До цього підштовхує як підвищення ризиків діяльності на фінансових ринках, так і щоразу більше скорочення переліку якісних активів та інструментів для інвестування коштів інституційних інвесторів, особливо – пенсійних фондів.

Ключовими напрямками, які мають значні перспективи для розвитку індустрії спільного інвестування та управління активами, а також фондового ринку в цілому, можуть стати запровадження нових фінансових інструментів, зокрема інфраструктурних облігацій, довгострокових державних облігацій, індексованих на інфляцію, а також похідних – для хеджування ризиків. Надзвичайно важливими є також стимулювання подальшого розвитку 3-го рівня пенсійної системи (НПФ) [3]. та сприяння запровадженню 2-го, накопичувального, рівня (Накопичувальний фонд, професійні пенсійні схеми), а також активізація використання ІСІ в обслуговуванні програм приватно-державного партнерства [5].

Розвиток фінансового сектору у найближчі роки буде відбуватися в умовах адаптації законодавства України до вимог директив ЄС та імплементації Угоди про Асоціацію у частині ринків фінансових послуг. КУА повинні будуть підвищувати стандарти діяльності, зокрема щодо управління

ризиками та розкриття інформації про ІСІ.

Важливим аспектом залишається також підвищення фінансової грамотності населення, що потребує спільних зусиль державних органів та учасників ринку.

При цьому, масштабне залучення коштів роздрібних інвесторів-громадян України на фондовий ринок, перетворення заощаджень населення у довгостроковий інвестиційний ресурс буде можливим тільки після здійснення реальних реформ в економіці України, забезпечення надійного захисту інвестицій та відновлення довіри до фінансових інституцій.

Отже, дослідження стану і проблем фондового ринку України та його інфраструктури показало, що головними проблемами розвитку вітчизняного фондового ринку є: недостатня конкурентоспроможність фондового ринку; нерозвинене корпоративне управління ринком; недосконалість законодавства України.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Фонду державного майна України [Електронний ресурс] //Режим доступу: <http://www.spfu.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. http://gazeta.dt.ua/macrolevel/privatizaciya-2015-pilgoviy-rozprodazh-chi-rozdacha-gumanitarki-dlya-obranih_.html
3. Річна звітність: звіти ДКЦПФР: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>. – Назва з екрана.
4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nssmc.gov.ua. – Назва з екрана.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

Гусонька Д. М.
аспірант

Науковий керівник: Польова О. Л., д.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І ЕКОНОМІКИ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Різні економічні школи по-різному інтерпретують характер економічних відносин, що складаються в суспільстві між людьми. Одні

визначальну роль відводять відносинам присвоєння матеріальних умов виробництва, тобто відносинам власності. Інші головним фактором, що робить вирішальний вплив на всі боки життєдіяльності людей називають проблему вибору в умовах обмеженості ресурсів. Але діяльність при обмежених ресурсах - це ще не економічний аспект. Англійський економіст Лайонел Роббінс вважає, що манна небесна хоча й обмежена, але її не можна ні обміняти, ні відкласти на користь іншого продукту. Людей вигнали з раю. Люди позбавлені вічного життя і необмежених благ. І якщо люди щось вибирають, то змушені відмовлятися від інших благ, від яких в інших умовах не відмовилися б.

Економіка - це відносини, що складаються між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання благ в умовах обмеженості ресурсів, можливості їх альтернативного використання. Економічні відносини проявляються через систему суперечностей. Різноманітні соціальні спільноти - класи, групи, індивіди мають кожний свої інтереси, неминуче зустрічаються з інтересами інших суб'єктів. Щоб спільність людей у стосунках один з одним не керувалося законами джунглів, змушена виробляти правила суспільної поведінки у всіх сферах і, насамперед, в економічній. Адже важко заперечувати пріоритет економічних інтересів, як би це не суперечило духовному початку людини [7].

Економічна політика народжується разом з державою, покликаною забезпечити захист інтересів різних соціальних спільнот. Економічна політика - поведінка держави в сфері економіки країни. Економіст Джеймс Кейнс розглядав економічну політику як загальну волю, втілену в державному регулюванні. Німецький економіст Вільгельм Ойкен під економічною політикою розумів сукупність державних заходів впливу на економічні процеси. Нобелівський лауреат з економіки Джеймс Бьюкенен вважав економічну політику процесом обміну між суб'єктом і державою, де кожен добровільно погоджується обмінювати частку витрат за змістом державних служб за послуги, одержувані спільно. Економіст Мілтон Фрідмен відносив економічну політику до мистецтва прийняття рішень, що дає можливість виявляти основну єдність кінцевої мети у представників різних економічних течій і сприяє подоланню розбіжностей [3].

Отже економічна політика, що здійснюється державою, урядом, система практичних заходів у сфері управління економікою, по наданню економічним процесам спрямованості відповідно з метою, завданнями та інтересами країни. У визначеннях поняття економічна політика чітко видно тісний діалектичний взаємозв'язок економіки і політики. Взаємозв'язок економіки стає релефніший, якщо взяти до уваги сучасний науковий підхід розмежування на позитивну і нормативну функції економічної теорії. Якщо позитивна функція розглядає реальний економічний процес, тобто фіксує те, в якому становищі перебуває економіка, то нормативна функція уособлює судження про те, яким має бути економічний процес, тобто що повинно бути.

Економічна політика виконує переважно практичну, нормативну функцію. Зрозуміло, взаємозв'язок економіки і політики глибше, аніж той, що здійснюють функції [1].

Визначальними серед суперечностей економіка - політика виступає економіка. Економіка первинна, визначає напрям діяльності політичних інститутів: уряду, політичних партій, громадських організацій. Суб'єкти господарювання структуруються в різні соціальні спільності зі своїми, специфічними тільки їй властивими інтересами. За будь-якою дією - індивідуальною чи суспільно значимішою - стоять інтереси. Відстоювати їх в умовах плюралістичного суспільства, потрібні відповідні організаційні форми - політичні партії, чи рухи, громадські організації, що виступають виразниками інтересів класів і соціальних спільностей. Не може бути політичної партії, що виражає інтереси народу. Народ - занадто абстрактне поняття. В умовах вільної економіки і найманої праці, одні соціальні спільності більше, а інші менше здатні збільшувати і відстоювати свої інтереси. І хоча у відкритому суспільстві суперечності інтересів не стають антагоністичними все-таки, іноді можуть проявлятися досить гостро [2]. Арбітром, що утримує протиборство соціальних спільностей в межах цивілізованості, що забезпечує певний баланс їх інтересів, виступають держава, уряд. Економічний процес формування і реалізації інтересів диктує урядовим структурам відповідну соціальну політику, спрямовану на узгодження суперечностей. Інакше виникають соціальні катаклізми, що загрожують основам існування держави. Усе це і дає підставу вважати політику концентрованим відображенням економіки. Взаємозв'язок економіки і політики може бути позитивним і негативним. Візьмемо інфляцію. Чи правильне твердження, що інфляція об'єктивно властива ринковому господарству? Тільки частково, самій незначній ступені. Більш обґрунтована інша думка. Інфляція - результат бездарної політики уряду. Прагнення держави жити не по достатках неминує штовхає уряд на грошову емісію, здатну створити короткочасну ілюзію успіху. Якщо розумні межі порушені, інфляція наростає як сніжний ком, тому має властивість підготовуватися. Спіраль зарплата - ціни (інфляція попиту) здатна породити гіперінфляцію в сотні і тисячі відсотків в рік. Змішуючись з інфляцією витрат, гіперінфляція буквально знищує економіку країни, а з нею й уряд з його волюнтаристською економічною політикою. Черговий уряд вживає екстрених заходів погашення інфляції. Маніпулюючи грошово-кредитними і фіскальними інструментами, різко скорочуючи соціальні виплати, заморожуючи заробітну плату, уряд домагається скорочення грошової маси. Інфляція стримана. Нібито успіх досягнуто [5].

Але чомусь триває спад виробництва, росте безробіття, погіршується соціальний клімат в країні? Виявляється, надмірна ретельність нейтралізації інфляції може мати і негативні наслідки. Надмірне зменшення грошової маси, коли коефіцієнт монетизації (відношення грошової маси до валового

внутрішнього продукту) знижено до 13-15% за оптимального показника 50% і більше, приводить до гіпоксії виробництва, обумовленою нестачею обігових коштів. Падає купівельна спроможність населення. Недостача грошей здорожує кредити.

Банки обслуговують лише короткострокові операції. На жаль, ілюстрація про інфляцію не абстрактний, а реальний процес, що триває в Україні. Але інфляція показує, наскільки тонка межа відокремлює ретельно вивірені кваліфіковані підходи в економічній політиці від спонтанно прийнятих необґрунтованих рішень [7]. У суспільних системах, де економічне життя стабільне, де ринкові відносини функціонують у чітко визначеному правовому полі, залежність економіки від політичних рішень менш глибока, ніж у тих країнах, де робляться важкі спроби реформування економіки на ринкових засадах. У перехідних економічних системах, коли демонтований колишній господарський механізм, але не створений новий, вплив економічної політики не повинен слабшати [6].

Практика економічних перетворень у країнах пострадянського простору в 90-і роки показала, що усунення урядових інститутів від регулювання перехідних процесів, проведення приватизації і формування нової структури власності, створення ринкового механізму і правового забезпечення його функціонування позначається негативно не тільки на економіці, але й на громадському житті країни. Між тим, тільки маючи аргументоване уявлення про мету, завдання і терміни реформування економіки, можна визначити найоптимальніші способи здійснення необхідних перетворень. Однак і в розвинутих, традиційно ринкових країнах, взаємодія економіки і політики залишається актуальною. І тут існують чітко окреслені межі державного регулювання, що не повинні порушуватися. Верхня межа втручання в економіку: збереження конкурентного середовища. Скорочення втручання в економіку не повинно привести до звуження ринкових відносин, деформації економічних принципів, на яких будуються взаємозв'язки між господарськими суб'єктами - підприємствами, фірмами, об'єднаннями. Принцип не нашкодити один з основних в економічній політиці. Але й без активної ролі економічної політики не обійтись [4].

В значній ступені некваліфіковані політичні рішення й в країнах ринкової економіки й у тих, що тільки намагаються її створити, стають головними причинами виникнення у господарській практиці проблем. Економіст Джордж Стіглер підкреслює, що жодна з реальних економічних систем не досягає ідеальності. Це стосується і ринкової моделі, що властиве соціальне явище, відоме як фіаско ринку. Однак, ступінь неудосягнення ринку куди менше фіаско політики, до якого ведуть прорахунки в економічній політиці реальних суспільних систем [3].

Список використаних джерел

1. Дахно І.І. Політична економія // І.І. Дахно / Міжрегіональна Академія

- управління персоналом. - К.: Наукові праці МАУП, 2012, вип. 3(34), с. 10–16.
2. Дробінка І.Г. Політологія: Навч. посібник / І.Г. Дробінка, Т.М. Кришталь, Ю.В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. - К.: «Центр учбової літератури», 2007. - 289 с.
3. Малий І.Й. Розвиток економіки і держави: від політичної економії до науки управління / І.Й.Малий / д-р екон. Наук Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2011. - ст. 7-14.
4. Мельник А.Ф. Макроекономіка та макроекономічна політика: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, Т.Л. Желюк, О.В. Длугопольський, О.В. Панухник; Наук. ред. А.Ф. Мельник. - К.: «Знання», 2008. – 699 с.
5. Методологічні проблеми економічної науки // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Спеціальний випуск. - К., 2009. - С. 34.
6. Пороховський О.А. Політична економія на початку ХХІ століття // О.А. Пороховський д-р економ. наук Московський державний університет ім. М.В. Ломоносов // науковий журнал; НАН України; М-во освіти і науки України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України; КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. - 2012. - № 2. - 120 с.
7. Степаненко С.В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. / С.В. Степаненко, С.Н. Антонюк, В.М. Феценко; за ред. проф. С.В. Степаненка. - К.: КНЕУ, 2010. - 743 с.

Др. Маріола Залевска

викладач

Черняхівич Павло

студент-дослідник

Варшавський університет, м. Варшава, Польща

ДОСВІД ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА ПОЛЬЩІ

Польща є найближчим сусідом України і пройшла складний шлях інституційних перетворень, які ще належить здійснити Україні на шляху європейської інтеграції. На сьогодні за обсягами сільськогосподарського виробництва Польща посідає 6-ту позицію в Європейському Союзі (після Франції, Німеччини, Італії, Великобританії та Іспанії). Щорічний обсяг виробництва валової продукції сільського господарства досягає 55 млрд. євро, що становить 8 % від загального показника країн ЄС [12]. У 2012 р. вартість польського експорту продуктів харчування, овочів, м'яса та інших сільськогосподарських товарів сягнула 23 млрд. доларів США. Експорт польської сільськогосподарської продукції має тенденцію до зростання, а імпорт, навпаки, скорочується, що сприяє збільшенню додатного сальдо торговельного балансу. За підсумком 2012 р. додатне сальдо торгівлі

аграрною продукцією становило 3,8 млрд. євро [6]. Згідно з даними FAO, Польща посідає четверте місце в світі за виробництвом шинки, п'яте – свинини, третє – гусячого м'яса. Польща експортує щороку молочної продукції на 1,2–1,4 млрд. євро.

Конкурентну позицію польського сільськогосподарського виробництва на внутрішньому і зовнішньому ринках визначають середні та малі господарства. У Польщі нараховується понад 2 млн. приватних господарств, які займають 90 % усіх сільськогосподарських угідь і мають приблизно таку ж частку в загальному обсязі аграрного виробництва. Хоча на ферми з площею угідь понад 15 га припадає лише 9 % від загальної кількості господарств, при цьому вони охоплюють 45 % від загальної площі сільськогосподарських угідь. Понад половина сімейних аграрних господарств у Польщі виробляє продукцію для власного споживання [5].

Основу аграрного сектора Польщі складають мікро-господарства, які обробляють по 5–10 га землі. Цьому феномену є історичне пояснення. На відміну від Радянського Союзу, післявоєнний розвиток не супроводжувався масовою колективізацією і Польща була єдиною країною соціалістичного табору, де селяни масово не гуртувалися в колгоспах та радгоспах, а залишалися вільними сільгоспвиробниками [1].

Успіхи Польщі на шляху інституційних перетворень заслуговують на вивчення і узагальнення, особливо для такої країни як Україна, перед якою стоять складні завдання трансформації аграрного сектору економіки. В основу трансформаційної моделі розвитку сільського господарства в Польщі покладено три основні напрями реформування аграрної сфери:

1) удосконалення земельних відносин, використання переваг товарно-грошового обороту земель;

2) реструктуризація аграрного сектора, створення нових організаційних формувань з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і розв'язання соціальних проблем села;

3) активне просування на агропродовольчі ринки європейських країн.

Розглянемо більш докладно ці складові трансформації сільського господарства в Польщі. Економічною основою земельних відносин тут, як і в більшості країн світу, є приватна власність на землю. Згідно Конституції, у Польщі основним типом сільськогосподарського підприємства вважається сімейне господарство, яке може використовувати і особисту працю членів сім'ї, і найману працю сезонних робітників. Нині цим господарствам належить 88% сільськогосподарських угідь, а середній розмір господарства становить 7,5 га [1].

В Польщі сформовано і повноцінно функціонує ринок землі. Починаючи з 1990 року, землі сільськогосподарського призначення можуть вільно продаватися і купуватися як громадянами Польщі, так і іноземцями. Але при цьому діє низка обмежувальних норм, за яких неможлива надмірна концентрація сільськогосподарських угідь, а також спекуляція ними. Так, за

польським законодавством, сімейним господарствам не може належати більше 300 га землі. Потенційний покупець може придбати землю через спеціальну установу – Агенцію земельної нерухомості за умови, що у його власності знаходиться не більше 500 га сільськогосподарських угідь.

Потреба у перетворенні сільського господарства Польщі на складову ланку єдиної системи аграрного виробництва в межах ЄС, наближенні рівня його розвитку до стандартів Євросоюзу продиктувала зміст і послідовність кроків з реформування. У Польщі було створено спеціальну установу – Агенцію реструктуризації і модернізації сільського господарства, мета діяльності якої полягає у структурній перебудові сільського господарства, формуванні господарств з високим рівнем товарності, поліпшенні їх внутрішньої інфраструктури, розвитку кооперативних форм організації виробництва з метою створення й удосконалення інфраструктури загального користування: електромереж, агротехсервісу, автомобільних доріг, систем меліорації земель тощо.

Велике значення для структурних перетворень в аграрному секторі економіки має виконання державних цільових програм, які фінансуються як за рахунок бюджету Польщі, так і за рахунок Євросоюзу. Прикладом може бути Програма розвитку сільських районів і секторна операційна Програма «Реструктуризація і модернізація харчового сектора», які виконуються за підтримки коштів ЄС.

У рамках першої програми здійснюється підтримка господарств, що працюють в економічно несприятливих районах. Їм надається фінансова допомога, що диференціюється залежно від зональних умов виробництва. Кошти, виділені для виконання секторної операційної програми, спрямовуються на інвестування селянських господарств, поліпшення інфраструктури, професійну підготовку фермерів, охорону довкілля.

Успішно розвивається й зовнішня торгівля Польщі продовольчими товарами. Цим видом діяльності опікується Агенція сільськогосподарських ринків.

Результати експортної аграрної політики Польщі говорять самі за себе: ставши членом ЄС, країна вперше досягла профіциту в торгівлі сільськогосподарськими товарами з більшістю країн Євросоюзу. Після 2004 року Польща щороку подвоює позитивне сальдо зовнішньої торгівлі продовольством. Збільшення продажу сільськогосподарської продукції, а також субсидування з боку ЄС значно підвищили доходи польських селян.

Своїми успіхами виробники продовольчої продукції в значній мірі зобов'язані продуманій експортній політиці, яка включає різноманітні заходи щодо регулювання сільськогосподарського виробництва та аграрних ринків. До цих заходів можна віднести інтервенційні закупівлі й подальшу реалізацію продовольчої продукції, нагромадження резервів, бюджетні дотації, прямі доплати фермерам, мобілізацію коштів для розвитку сільських територій за допомогою фондового ринку тощо.

Сільське господарство Польщі швидко асимілює наукові досягнення. Важливий напрям досліджень для польських вчених – це селекційна робота, спрямована на виведення нових елітних сортів сільськогосподарських культур і нових порід племінної худоби. Нові сорти рослин в країні оцінюються за євро-стандартами якості, а краща племінна худоба заноситься до каталогів Євросоюзу.

Інноваційна діяльність в аграрному секторі також пов'язана з розробкою і впровадженням ресурсозберігаючих технологій, з пошуком відновлюваних джерел енергії, поступовим розвитком безвідходного виробництва та виробництвом екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує проблема розвитку органічного сільського господарства, адже саме воно орієнтовано на виробництво екологічно чистої продукції. Як відомо, органічне землеробство спрямовано на виробництво сільськогосподарської продукції без використання агрохімікатів, синтетичних харчових домішок, мінеральних добрив тощо.

У 2007 році в Польщі прийнято закон про органічне виробництво. Відповідно до нього в країні було створено належну систему виробництва органічних харчових продуктів, контролю і сертифікації. У 2005 році в Польщі нараховувалося 7183 органічних господарства з площею 162 тис. га. [3]. Кількість сільськогосподарських підприємств, що займаються виробництвом органічної продукції продовжує зростати, адже для цього в країні створені сприятливі умови. Більш високі витрати сільськогосподарських підприємств на виробництво органічної продукції компенсуються фінансовою допомогою як з національного бюджету, так і з бюджету Євросоюзу.

Одним із ключових факторів успіху польського сільського господарства є полегшений доступ фермерів до фінансів, можливість отримати кошти для поточних потреб і на розвиток виробництва. Таким чином, в Польщі модель аграрного сектору, яка ґрунтується на малих та середніх фермерських господарствах, продемонструвала свої успіхи і здатність до виживання. Проте польській досвід доводить, що цей успіх можливий лише за умов ґрунтовної державної підтримки.

Список використаних джерел

1. Іванюк У.В. Порівняльна характеристика конкурентоспроможності аграрного сектора України та Польщі / У. В. Іванюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201374/235-241.htm>
2. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/home/en/>
3. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (IERiGŻ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ierigz.waw.pl>

4. Ministry of agriculture and rural development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minrol.gov.pl/>
5. Popek S. Food and Agricultural Industry in Poland after European Union Accession / S. Popek, T. Sikora // The food industry in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ip.aua.gr/studies.asp>
6. World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wto.org>

Зарічук О.Є.

аспірант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.

Вінницький національний аграрний університет

МЕХАНІЗМИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Житлове будівництво є вагомим фактором стійкого розвитку сільських територій. Саме житлове будівництво здатне абсорбувати значний потенціал внутрішніх інвестицій приватних домогосподарств, за допомогою первинних вкладень активізувати мультиплікативні процеси та досягнути потужного синергічного ефекту розвитку сільської економіки (рис. 1).

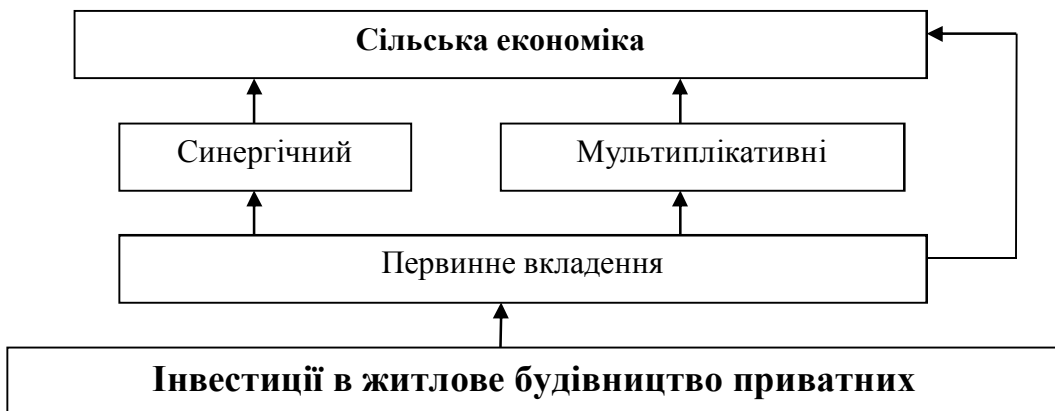

Рис. 1. Модель впливу інвестицій в житлове будівництво приватних домогосподарств на розвиток сільської економіки

В Україні, як і в країнах з розвинутою ринковою економікою, основним інвестором житлового будівництва є приватні домогосподарства [1, с.7]. Відповідно, активізація попиту саме приватних домогосподарств є джерелом зростання інвестиційного потенціалу економіки та ресурсною

базою для активізації житлового будівництва у сільській місцевості.

На даний час, сільське населення, в основній масі, не володіє рівнем заощаджень, достатнім для здійснення одномоментних витрат, пов'язаних з будівництвом чи придбанням нового власного житла. Проте, існуючий попит на таке житло та наявні можливості сільських домогосподарств до генерації постійних довгострокових платежів дозволяють сформувати економічні механізми, здатні забезпечити потужний приріст замовлень на нове житло з боку сільського населення та профінансувати відповідні видатки у повному обсязі без залучень зовнішнього фінансування та відповідного збільшення бюджетних видатків.

Світовий досвід засвідчує, що пріоритетною формою задоволення платоспроможного попиту на житло є розвиток будівельно-ощадних кас та функціонування сучасної системи іпотечного житлового кредитування. Реалізація вказаних механізмів дозволяє не тільки суттєво наростити інвестиції приватних домогосподарств у житлове будівництво, а й ефективно стимулювати економічний розвиток відповідних територій.

Розбудова в сільській місцевості мережі економічно замкнених будівельно-ощадних кас дозволяє створити фундамент ресурсного забезпечення житлового будівництва, захищений від негативного впливу зовнішнього економічного середовища. Будучи антициклічною по своїй суті, система будівельних накопичень здатна генерувати потік сталих інвестицій у житлове будівництво протягом тривалого часу, будучи надійним його ресурсним джерелом.

Еволюційно похідним елементом ефективного розвитку будівельно-ощадних кас є становлення механізмів іпотечного кредитування житлового будівництва. Наразі, в Україні вже функціонує іпотечний ринок житла. Проте, заснований на іншій моделі, він не здатен виконувати роль стимулятора інвестиційного попиту на житло через високу вартість іпотечних кредитних ресурсів. Так, в Україні вартість іпотечного житлового кредитування на початок 2016 року становила 26,5% річних, що вдвічі перевищує аналогічну ставку в Російській Федерації, та у 7 раз вартість іпотечних кредитів, які видаються у ЕС та США, роблячи іпотечне кредитування недоступним для пересічних громадян [2, 3, 4].

Причиною високої вартості житлової іпотеки в Україні є використання короткострокових та дорогих коштів, акумульованих на депозитних рахунках в якості іпотечного кредитного ресурсу. Виходом із вказаної ситуації є відхід від використання діючої моделі залучення відповідних кредитних ресурсів та застосування принципово нових механізмів їх формування, таких як:

- залучення коштів до будівельно-ощадних кас,
- випуск іпотечних облігацій,
- позабалансової сек'юритизації іпотечних активів [5].

Використання вказаних механізмів при формуванні іпотечних кредитних ресурсів дозволить суттєво знизити ризики невідповідності строків

залучення депозитів строкам іпотечного кредитування та вартість користування житловою іпотекою, натомість підвищити її доступність та привабливість для потенційних інвесторів житлового будівництва у сільській місцевості.

Формування належного ресурсного забезпечення активізації житлового будівництва у сільській місцевості за допомогою реалізації комбінації механізмів будівельних заощаджень та розвитку системи іпотечного житлового кредитування, дозволить задовольнити відкладений попит сільських домогосподарств на будівництво власного житла та забезпечити надходження потоку внутрішніх інвестицій в сільську економіку, стимулювавши її зростання та диверсифікований розвиток.

Список використаних джерел

1. Ажаман І.А. Стан і тенденції розвитку житлового будівництва в сільській місцевості України / І.А. Ажаман // Європейський вектор економічного розвитку. – 2013. - № 2(15). – С. 7-16
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Hypostat 2015 a review of Europe's mortgage and housing markets [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.hypo.org/DocShareNoFrame/docs/1/NNNDJAPBAIDCGEPDFKNJNLIOPDWK9DBD2KTE4Q/EMF/Docs/DLS/2015-00054.pdf>
4. There's a Lot to Learn about Money (188 KB PDF) Trading and Capital-Markets Activities Manual [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.federalreserveeducation.org/resources/publications/psa.pdf>
5. Перспективи розвитку національної системи іпотечного кредитування з урахуванням зарубіжного досвіду / В. Мироненко, Г. Мироненко // Вісник НБУ – 2001. - №5 – С.38-41.

Красножон О.І.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції

підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми не можливе без глибоких досліджень механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання [1].

Управління грошовими потоками один із найважливіших сегментів фінансової роботи на підприємстві від ефективності організації якого залежать як поточні результати діяльності, так і майбутні темпи розвитку господарюючого суб'єкта [4].

Загальною метою управління грошовими коштами є забезпечення збалансованості їх потоків, що надає можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Серед дослідників, які намагалися розв'язати проблеми управління грошовими потоками, слід виділити праці І.А. Бланка, М.Ю. Горохова, О.О. Орлова, А.Д. Шеремета, В.В. Бочарова та ін. Тематика є актуальною через відсутність комплексу інструментів щодо їх оптимізації, які б змогли охопити всю сукупність грошових потоків підприємства, реально вплинути на покращення його фінансового стану.

Управління грошовими потоками - це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів підприємства [1].

Система управління грошовими потоками необхідна для виконання як довгострокових, та короткострокових планів підприємства, збереження платоспроможності та фінансової стійкості, більш раціонального використання його активів та джерел фінансування, а також мінімізації витрат на фінансування фінансово - господарської діяльності. Вона має бути є індивідуальною для кожного підприємства, оскільки необхідно враховувати особливості його фінансово-господарської діяльності та специфічні умови зовнішнього і внутрішнього середовища її реалізації.

Як кожна сукупність взаємопов'язаних елементів, система управління грошовими потоками має свій об'єкт і суб'єкт. Якщо об'єктом управління в ній виступають грошові потоки підприємства, пов'язані здійсненням різноманітних господарських та фінансових операцій, то суб'єктом є фінансова служба, склад та чисельність якої залежить від розміру, організаційної структури підприємства, кількості операцій, напрямів та видів діяльності. Ефективна система управління грошовими потоками повинна охоплювати такі елементи: фінансовий, стратегічний аналіз; контроль; планування та прогнозування [1].

Оцінка ефективності управління грошовими потоками на підприємстві стає вихідною інформацією для подальших управлінських рішень, а саме: для прогнозування майбутніх грошових потоків. Тож аналіз грошових потоків, що характеризує причини зміни ліквідності і фінансової стійкості підприємства, необхідно проводити в ході загального фінансового аналізу.

Особливостями управління грошовими потоками підприємств є:

- забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, що сприяє стабільності джерел фінансування;
 - раціональне формування грошових потоків, що сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційної діяльності;
 - скорочення потреби підприємства в позиковому капіталі;
 - забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства;
 - забезпечення зниження ризику неплатоспроможності підприємства.
- Процес управління грошовими потоками підприємства охоплює п'ять етапів (рис. 1).

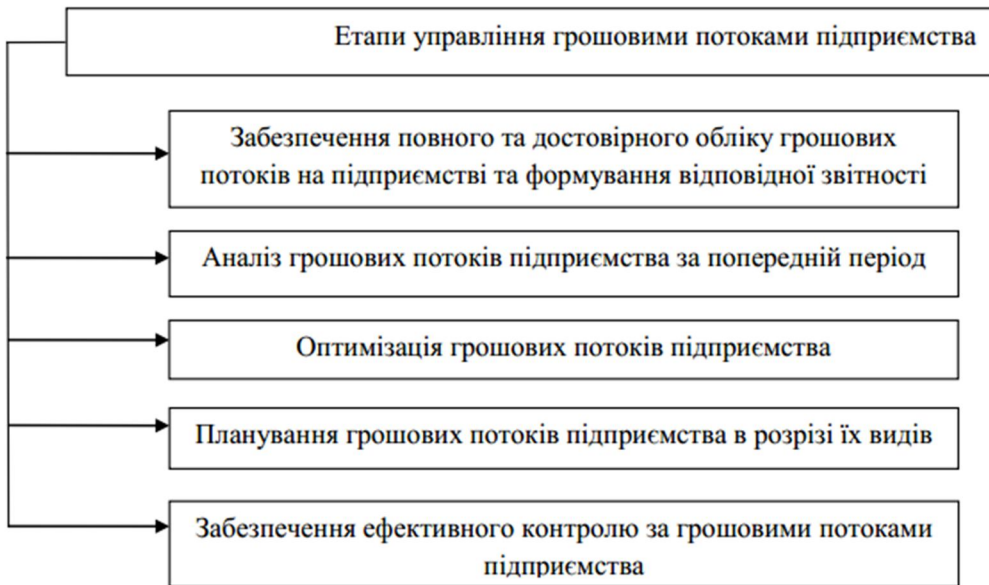

Рис. 1. Етапи управління грошовими потоками на підприємстві [1]

На думку Стогул О.І. [1] « політика управління грошовими потоками підприємства базується на ряді принципів: підприємство розглядається як відкрита, здатна до самореалізації система; забезпечення ув'язки політики управління грошовими потоками із загальною стратегією розвитку підприємства; орієнтація на підприємницький стиль управління; враховувати вплив чинників зовнішнього середовища; наявність альтернативних управлінських рішень; облік ризику; забезпечення відповідності політики управління грошовими коштами організаційні структурі і культурі.

У загальному вигляді політика управління грошовими потоками представляє собою частину загальної економічної стратегії підприємства, що забезпечує формування пріоритетних цілей організації його грошового обігу і вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення [3]. Політику управління грошовими потоками можна представити як генеральний план дій у сфері організації обороту грошових коштів

підприємства, що визначає пріоритети напрямів і види цих потоків, характер формування грошових ресурсів, що забезпечують передбачений загальний економічний розвиток операційної, інвестиційної і фінансово – господарської діяльності.

Оптимізація грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності.

Важливою умовою оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, які впливають на їх обсяг і характер формування у часі. До зовнішніх факторів можна віднести загальну проблему неплатежів низький рівень виробництва та купівельної спроможності несприятливі умови кредитування недосконалість податкової політики. Внутрішніми факторами які впливають на грошовий оборот підприємства є висока собівартість продукції низька конкурентоздатність відсутність ринків збуту брак джерел довготермінового фінансування капіталовкладень тощо [2]. На думку автора « основними цілями оптимізації грошових потоків підприємства є: забезпечення збалансованості обсягів грошових потоків; забезпечення раціонального формування грошових потоків; забезпечення приросту чистого грошового потоку підприємства «.

Таким чином, система управління грошовими потоками підприємства – це сукупність цілей, принципів, методів та інструментів управління, які дозволяють вирішувати проблемні питання у процесі формування грошових потоків на різних рівнях управління фінансово-господарською діяльністю підприємства під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища [4].

З розглянутих аспектів системи управління грошовими потоками можна зробити висновок, що управління як важлива складова планування – це дуже складна і трудомістка робота кожного керівника підприємства, оскільки необхідно приймати виважені управлінські рішення, щодо розподілу і використання грошових коштів, а також раціонально розподіляти грошові потоки.

З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками необхідно: залучити в практику розрахунок системи показників грошових потоків як вимірників фінансової стійкості, платіжної стабільної платоспроможності; удосконалення методики аналізу грошових потоків; урахувати фактори руху грошових потоків вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах невизначеності та ризику [1].

Таким чином, важливість дослідження системи управління грошових потоків обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх її напрямках і від якісного управління ними залежить подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Крючко Л. С. Створення системи управління грошовими потоками як запорука фінансової стабільності підприємства/Л.С. Крючко// Агроствіт. – 2014. - №8.– С. 43 – 45.
2. Майборода О. В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти питання / О. В. Майборода // Економіка розвитку. – Харків: ХНЕУ. – 2012. – №1(61). – С. 107 – 110.
3. Стогул О. І. Формування політики управління грошовими потоками на підприємствах/ О.І. Стогул// Інвестиції: практика та досвід. - 2014 - № 17. – С. 45 – 48.
4. Харченко В. А. Система управління грошовими потоками підприємства/ В. А. Харченко// Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. - № 1. – С. 61 – 65.

Курілець А.А.

магістрант

Недомовна В.М.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасна фінансова наука характеризується відсутністю єдиних теоретичних та практичних підходів до управління активами підприємств. Система управління активами підприємства є важливим елементом підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка і впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують стійкість фінансового стану, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість та перш за все фінансову безпеку вітчизняних підприємств. Проте існують проблеми, які полягають в тому, що немає єдиних рекомендацій чи підходів, які б допомогли підприємствам управляти розвитком активів для підвищення рівня фінансової безпеки підприємства, випуску конкурентоспроможної продукції, завоювання нових ринків, впровадження інновацій тощо[1]. Це і обумовлює актуальність теми. Поняття формування та ефективного використання активів підприємства досліджували зарубіжні вчені, зокрема, В. Белоліпецький, В. Биковский, Ю. Брігхем, Е. Кантор, Глен Арнольда, Кяран Уолш, вітчизняні вчені-економісти – А. Акопян, М. Білик, І. Бланк, В. Гриньова, Н. Ковальчук, О. Коновалова, В. Коюда, І. Куцик, С. Кундрат, Г. Матукова, І. Маринич, А. Поддєрьогін, О. Терещенко, З. Філатова, В. Храпкіна, Н. Шифріна,

В. Янковська та ін.

Метою статті є узагальнення підходів щодо визначення поняття «активи підприємства», а також визначення авторського підходу до даного поняття. Для нормального функціонування підприємства необхідно ефективно управляти його активами. Активи відіграють важливу роль в діяльності підприємства, оскільки за допомогою їх ефективного формування і використання підприємство покращує свою діяльність, підвищує свій економічний потенціал і як наслідок отримує прибуток.

Фінансовий успіх суб'єкта господарювання досягається збалансованим розвитком усіх компонентів управління. Комплекс цих елементів формує фінансову стратегію, яка в свою чергу являє собою єдність цілей та механізм їх досягнення. В даному аспекті ми будемо розглядати активи підприємства як системоутворюючий фактор. Тому сьогодні одним з найактуальніших завдань у забезпеченні підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств є суттєве вдосконалення управління активами. Активи підприємства, існуючі в матеріальній, нематеріальній та фінансових формах, є економічними ресурсами підприємства, ефективність управління якими є основою внутрішньогосподарського механізму одержання прибутку підприємством[2].

Характеризуючи активи як об'єкт фінансового управління, необхідно зазначити особливості їх окремих складових. Так, необоротні активи є найменш мобільною частиною майна. під необоротними активами треба розуміти активи, які використовуються підприємством у його діяльності протягом тривалого періоду часу (більше одного року) та від використання яких підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, а їх вартість може бути достовірно визначена. До оборотних активів підприємства відносять ті види майнових цінностей, які повністю споживаються за один виробничий цикл. Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Значну частку оборотних активів на підприємствах складають запаси[3].

На основі здійсненого аналізу сформовано підхід до системи управління активами підприємствами (рис. 1).

Також слід зазначити, що політики управління грошовими коштами, виробничими запасами та дебіторської заборгованості входять у загальну систему політику управління оборотними активами. Тому ми будемо розглядати управління активами як таке, що складається з двох основних блоків – управління оборотними та необоротними активами.

І, навпаки, політика управління оборотними активами відзначається значною маневреністю, можливістю активного впливу на їх розмір, склад, структуру, оборотність, ліквідність та прибутковість[5].

В свою чергу Т. Момот вважає що управління оборотними активами –

це складова цілісної системи управління підприємством, пов'язаного з прийняттям рішень стосовно грошових потоків у короткостроковому періоді. А управління нематеріальними (необоротними) активами підприємств – це система обґрунтування та реалізації управлінських рішень, що стосуються вибору, придбання (створення), оцінки та використання нематеріальних активів з метою підвищення ефективності їх використання та діяльності підприємства[6]. Таким чином, суб'єктом управління в системі фінансової безпеки виступають не тільки зареєстровані, але і очікувані події (потенційні загрози). Відповідно і ефективність системи управління фінансовою безпекою визначається виходячи з очікуваних фінансових перспектив. Це, в свою чергу, вимагає в механізмі управління активами в системі фінансової безпеки при оцінці його ефективності розширити набір показників ефективності, включивши в нього методи прогнозування і перспективного планування фінансової ефективності використання активів [7].

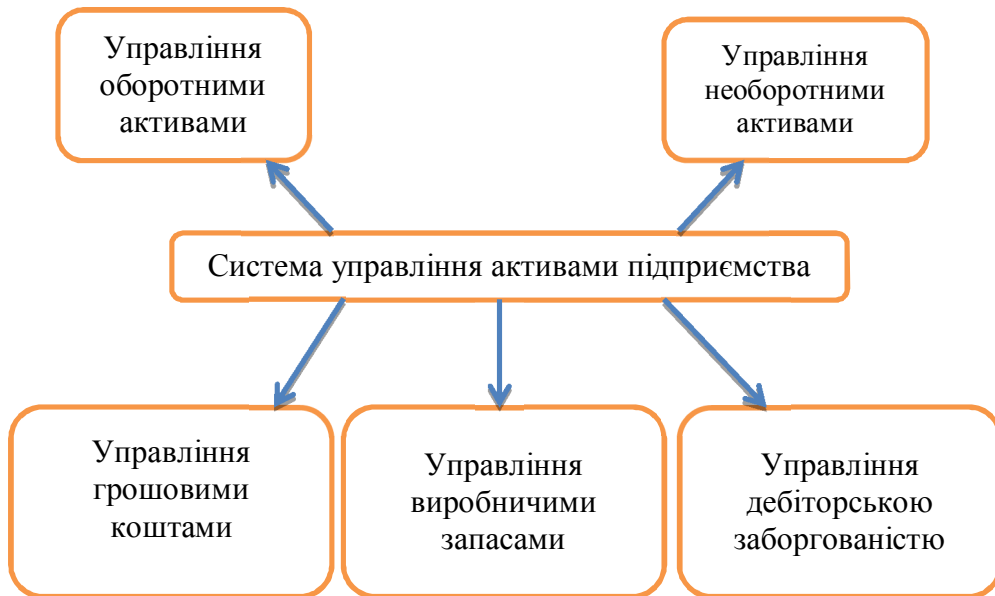

Рис. 1. Складові системи управління активами підприємства[4]

Політика управління і оборотними, і необоротними активами має на меті одне – стабільний розвиток підприємства та збільшення його прибутковості. Але зазвичай, їхні цілі та завдання мають свої певні відмінності, і можна зробити висновок, що політика управління оборотними активами більша прив'язана до фінансового менеджменту, так як має більше залучення до управління грошових потоків на підприємстві. Проте важливість цих обох видів управління не треба порівнювати або оцінювати – в системі фінансового управління компанією вони повинні працювати комплексно та взаємоорганізовано.

Управління активами повинно відповідати певним вимогам, що

накладають відбиток на саме управління і повинні обов'язково виконуватись на кожному етапі. Необхідно визначити такі найважливіші принципи управління активами:

1. Управління активами має базуватись на державному підході при оцінюванні економічних процесів, явищ, результатів діяльності, тобто при управлінні необхідно враховувати відповідність державній економічній, соціальній, екологічній, міжнародній політиці та законодавству.

2. Управління має носити науковий характер, тобто базуватись на положеннях діалектичної теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати досягнення НТП і передового досвіду, новітні методи економічних досліджень.

3. Управління має бути комплексним. Комплексність управління вимагає охоплення всіх ланок і сторін діяльності, всебічного вивчення причинних залежностей в діяльності банку.

4. Однією з вимог до управління є забезпечення системного підходу, коли кожний досліджуваний об'єкт розглядається як складна динамічна система, яка включає низку елементів, певним чином пов'язаних між собою і зовнішнім оточенням.

5. Управління покликане бути дійовим, активно впливати на процес діяльності підприємства і його результати, своєчасно виявляючи недоліки, прорахунки, упущення в роботі.

6. Єдність стратегічного (перспективного) і тактичного (поточного) планування означає відповідність тактичних планів стратегічним цілям, з метою забезпечення безперервності відповідного процесу.

7. Управління має бути ефективним, тобто витрати на утримання управлінського персоналу мають давати багатократний ефект[8].

Процес управління активами підприємства відіграє важливу роль в діяльності підприємства, оскільки саме від прийняття ефективних управлінських рішень керівництва стосовно активів підприємства залежить подальша діяльність та конкурентоспроможність підприємства в розрізі фінансової безпеки підприємства.

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки, активи є одним з найважливіших факторів будь-якого виробництва, їх склад і ефективність використання прямо впливає на кінцевий результат господарської діяльності підприємства. Ефективна політика управління активами дає підприємству велику кількість переваг, робить його фінансову діяльність стабільною, забезпечує високу конкурентоспроможність на ринку у довгостроковому періоді. Забезпечення високого рівня ліквідності активів, їх своєчасного оновлення, раціональності їх використання та оптимізації структури джерел фінансування є першочерговими завданнями для більшості українських підприємств. Важливим завданням є виокремлення управління оборотними та необоротними активами, що дозволить ефективніше використовувати ресурси підприємства та підвищувати рівень ефективності управлінських

рішень.

Список використаних джерел

1. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К. : Знання, 2005. – 485 с. – ISBN 966-346-036-9.

2. Гаврилюк Я. І. Підвищення ефективності управління активами підприємств залізничного транспорту. – Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління», 2012. Вип. 21–22, Ч. 1 – . с. 295 – 299.

3. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>

4. Нагорний Є. О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 11 (42). – Луцьк, 2014. – с. 202

5. Фінансовий менеджмент Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. — 485

6. Момот Т. В., Безугла В.О., Тараруєв Ю.О., Кадничанський М.В., Чалий І.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Момот Т. В. – К.: Цент учбової літератури, 2011. – 119 с.

7. Храпкіна В.В. Механізм управління активами в системі фінансової безпеки підприємства / Економіка будівництва і міського господарства/ 2012, Том 8, № 3, с. 235–242

9. Олійник Л. В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства // IX Міжнародна науково-практична конференція, 12.07.2012 р.

Кутергін В.В.

магістрант

Плясецький В.В.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасні умови ринкової економіки спонукають суб'єктів ринку до постійного розвитку, що, в свою чергу, призводить до зростання їхніх потреб

у фінансових ресурсах. Вітчизняна економіка на нинішньому етапі розвитку перебуває на стадії трансформаційних перетворень, кардинальних змін у господарському комплексі та інноваційних процесів у всіх галузях виробництва, переорієнтації ринків збуту виробленої продукції, інтеграції в європейський і світовий економічний простір. Водночас для успішного вирішення і реалізації зазначених процесів та досягнення максимальної результативності потрібні значні фінансові ресурси[16]. Своєю чергою, на сьогодні забезпечення фінансовими ресурсами різних сфер економічної діяльності є нерівномірним, переривчастим і не завжди в потрібних обсягах, і саме тому визначальним фактором стабільності та поступального і послідовного розвитку національного господарства є розвинена банківська система, головним завданням якої, власне, і акумуляція та перерозподіл грошових коштів між тими, у кого є їхній надлишок, і тими, кому вони так потрібні. Зважаючи на виняткову значущість банківського сектору, об'єктивно необхідним є підтримка стабільності в ньому та запровадження прогресивних технологій і використання відповідних умов щодо забезпечення високого рівня формування банківських ресурсів, потрібних їх обсягів та забезпечення виняткової результативності функціонування банківської системи і, відповідно, сприяння її розвитку на національному рівні[16].

Зазначимо, що значну увагу дослідженню шляхів і методів формування банківських ресурсів та закономірностей розвитку їхніх сегментів приділено у наукових працях низки зарубіжних і вітчизняних учених, науковців і економістів-практиків, а саме: М. Алексеєнка, О. Барановського, З. Васильченка, Т. Васильєвої, О. Васюренка, А. Вожжова, В. Гейця, В. Єлейка, О. Заруби, О. Кіресєва, М. Крупки, І. Лютого, В. Марцина, В. Міщенко, О. Мороза, П. Роуза, М. Савлука, Т. Смовженко, Ф. Турка, І. Школьник, В. Усоскіна та ін.

В економічній літературі досі немає єдиної думки щодо визначення фінансових ресурсів, їх складу, методів впливу на ефективність господарювання, тому ця проблема залишається актуальною в сучасній економічній науці. У фінансово-кредитному словнику дають таке визначення: «Фінансові ресурси — це грошові кошти, які перебувають у розпорядженні підприємств, господарських організацій та установ»[18, С.255].

Сучасний розвиток національної економіки потребує дедалі більше фінансових ресурсів, особливо більших обсягів грошових коштів фінансово-кредитних установ, зокрема від банківських, які є найбільш потужними інститутами мобілізації та розподілу вільних грошових ресурсів. Найважливіша роль банківської системи полягає в задоволенні зростаючої потреби галузей національної економіки у грошових коштах, створення умов для зростання економіки України і забезпечення акумулювання та регулювання кредитно-грошового обігу. Виконання таких функцій значною мірою залежить від стану ресурсної бази банківської системи. У наукових

публікаціях та економічній літературі, а також різних економічних словниках та енциклопедіях ресурсний потенціал банківської установи характеризується «як складна система ресурсів, що знаходиться у взаємозв'язку та взаємозалежності» [8, 19]. Поняття «банківські ресурси» в Економічному тлумачному словнику [11, с. 302] трактується як «різновид, складова частина фінансових ресурсів, що містить власні й залучені засоби банків. Власні засоби – акціонерний і резервний капітал, а також нерозділений прибуток. Островська О.М. дає таке визначення: «Банківські ресурси – це ресурси, які складаються з власних та залучених коштів банку» [15]. Аналогічне визначення надає О.І. Лаврушин [5]. У Фінансово-кредитному словнику [19] подано таке визначення: «Банківські ресурси – це сукупність коштів, які перебувають у розпорядженні банків та використовуються ними для кредитування й інших активних операцій». У цьому визначенні зазначено, що саме банк розпоряджається банківськими ресурсами, однак в ньому не концентрується увага на джерелах формування банківських ресурсів, а серед напрямів використання банківських ресурсів зазначається сфера кредитування. В енциклопедії для банкіра [12, с. 400], зазначено, що «банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій. Своєю чергою, автори Економічного енциклопедичного словника [15, с. 48] С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко і С.І. Юрій банківські ресурси характеризують як «сукупність фінансових ресурсів, що сконцентровані в банках і використовуються для активних операцій. Трьома основними складовими частинами банківських ресурсів є: 1) власні кошти (статутний капітал, фонди та загальні резерви банку, нерозподілений прибуток); 2) залучені кошти (рахунки і депозити інших банків, депозити і вклади фізичних осіб, депозити юридичних осіб, цінні папери власного боргу – ощадні сертифікати, векселі); 3) позичені кошти (міжбанківські кредити, емісія боргових зобов'язань, облігацій)».

Отже важливою складовою частиною банківських ресурсів є власний капітал, який формується залежно від організаційно-правової форми банківської установи за допомогою паїв засновників або ж внаслідок випуску та розміщення акцій на стадії заснування банку, а подальше зростання відбувається як за рахунок капіталізації частини прибутку, так і шляхом додаткової емісії акцій. Власний капітал банківської установи в сукупному банківському капіталі, відповідно до нормативів, займає невелику питому вагу – від 8 до 12 % [1, с. 109-115]. Власний капітал банку є одним із найважливіших показників, які характеризують фінансову стійкість банківської установи та її здатність в умовах конкурентного середовища ефективно розвиватись. Зміцнення ресурсної бази вітчизняної банківської системи, її інтеграції в міжнародний ринок банківських послуг залежатимуть, передусім, від зростання обсягів власного капіталу банківської установи [9, с.

145-150]. Зазначимо, що від величини власного капіталу банківської установи залежать обсяги залучених і позичених коштів, а це, своєю чергою, істотно впливає на її діяльність, забезпечення ефективного кредитування своїх клієнтів і в кінцевому підсумку на прибутки банківської установи.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко М.Д. Формування статутного капіталу банку / М.Д. Алексеєнко, Л.М. Алсеєнко // *Фінанси України* : журнал. – 2005. – № 4. – С. 109-115
2. *Банківська енциклопедія* / за ред. проф. А.М. Мороза. – К. : Вид-во ЕЛЬТОН, 1993. – 328 с.
3. *Банківська справа* : навч. посібн. / за ред. проф. Р.І. Тиркала. – Тернопіль : Вид-во «Карт-бланш», 2001. – 314 с.
4. *Банковская энциклопедия* / под ред. С.И. Лукаш, А.Л. Малютиной. – Днепропетровск : Изд-во «Баланс – Аудит»; «Каисса Плюс», 1994. – 252 с.
5. *Банковское дело* / под ред. О.И. Лаврушина. – М. : Изд-во «Финансы и статистика», 2000. – 672 с. 6. Валовий внутрішній продукт, доходи населення // *Бюлетень Національного банку України*. – 2011. – № 5 (218). – С. 68, 70.
7. Валовий внутрішній продукт, доходи населення // *Бюлетень Національного банку України*. – 2014. – № 12 (261). – С. 47.
8. Васюренко О. Ресурсний потенціал комерційного банку / О. Васюренко, І. Федосік // *Банківська справа*. – 2002. – № 1 (43). – С. 58-64.
9. Владичин У.В. Капіталізація банківської системи України / У.В. Владичин // *Фінанси України* : журнал. – 2002. – № 7. – С. 145-150.
10. *Економіка України: стратегія і політика довготермінового розвитку* : монографія / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К. : Вид-во «Фенікс», 2003. – 208 с.
11. *Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський)* / Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко. – Тернопіль : Вид-во «АС-Тон», 2003. – 672 с.
12. *Енциклопедія для банкіра*. – У 2-ох т. / ред. кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. П.В. Слав'юка. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2013. – Т. 2: *Практична термінологія*. – 547 с.
13. Кириченко О. *Банківський менеджмент* : навч. посібн. / О. Кириченко, І. Гіленко, А. Ятченко. – К. : Вид-во «Основи», 1999. – 671 с.
15. Мочерний С.В. *Економічний енциклопедичний словник*. – У 2-ох т. – Львів : Вид-во «Світ», 2005. – Т. 1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій; за ред. С.В. Мочерного. – 616 с.
16. *Науковий вісник НЛТУ України-2015*.
17. *Островская О.М. Банковское дело: толковый словарь* / О.М. Островская. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во «Гелиос АРВ», 2001. – 400 с.
18. Партин Г. *Фінанси підприємств: Навчальний посібник*/ Галина

Партин, Анатолій За-городній,; М-во освіти і науки України, Нац. банк України, ЛБІ. - Львів: ЛБІ НБУ, 2008. -265 с.

19. Финансово-кредитный словарь. – В 3-х т. – М. : Изд-во «Финансы и статистика», 1988. – Т. III: Р – Я / гл. ред. Н.В. Гаретовский. – 511 с.

Лепетан І.М.

к.е.н., доцент

Задорожна Л.М.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯННЯХ

Інноваційна спроможність та технологічна готовність є невід’ємними складовими конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах. У подальшому роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності буде тільки зростати, оскільки буде змінюватись структура світового промислового виробництва на користь високотехнологічних галузей, зокрема під впливом бурхливого розвитку нанотехнології та генної інженерії з’являться нові виробництва, а екологічні та кліматичні загрози призведуть до активізації екологічно дбайливої індустрії [2].

Інноваційність, якість інституцій, розвинута інфраструктура, високі макроекономічні показники, кваліфіковані працівники, потужний науковий потенціал, ефективна ринкова економіка, технологічне лідерство, якісне ведення бізнесу – це та багато іншого виступає передумовою конкурентоспроможності.

За даними останнього звіту Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність 2014-2015 рр., Україна піднялася на 8 позицій і посіла 76 місце серед 144 країн. Швейцарія вже шостий рік поспіль очолює рейтинг. Сінгапур залишився на 2 місці, США піднялися до 3 позиції. До першої п’ятірки також увійшли Фінляндія та Німеччина (рис. 1).

Україна може підвищити ефективність своєї економіки за рахунок розвитку конкуренції на ринках та продовження реформи фінансово-банківського сектору, оскільки за цими параметрами вона посіла відповідно 112 і 107 місця. Рейтинг покращився, але все ще залишається низьким порівняно з провідними країнами світу.

Автори дослідження акцентують увагу на тому, що виведення економічного зростання України на більш стабільну основу в майбутньому вимагатиме від країни вирішення серйозних завдань, з яких найбільш важливим є подальша перебудова її інституційної структури (130 місце, рік

тому - 137).

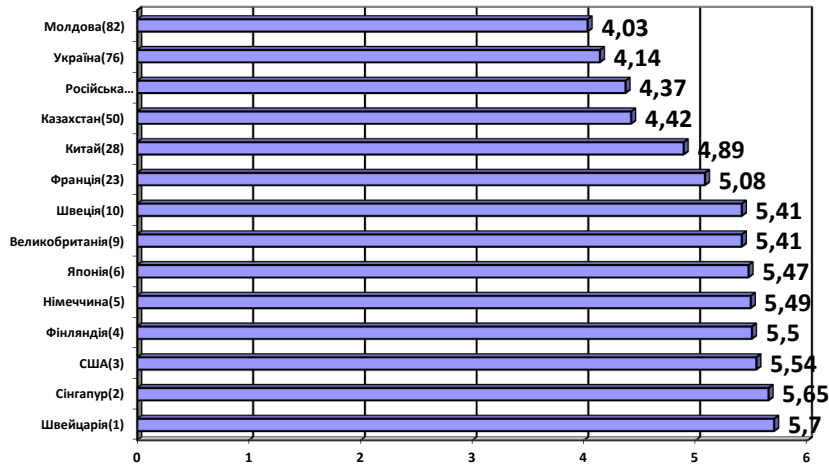

Рис. 1. Рейтинг країн за Глобальним індексом конкурентоспроможності 2014-2015 рр.

Джерело: [1]

Серед основних невикористаних можливостей особливу увагу слід приділити підіндексам «Інновації» та «Технологічна готовність».

Рейтинг України за підіндексом «Інновації» у 2014-2015 рр. відповідає 81 місцю, тобто зростання становить 12 позицій (табл. 1).

Таблиця 1

Підіндекс «Інновації» та його складові для України за період 2011-2014 рр.

	2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
	рейтинг зі 142 країн	бал (1-7)	рейтинг зі 142 країн	бал (1-7)	рейтинг зі 142 країн	бал (1-7)	рейтинг зі 142 країн	бал (1-7)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інновації	74	3,11	71	3,2	93	3,0	81	3,2
Інноваційна спроможність	42	3,4	58	3,3	100	3,2	82	3,6
Якість науково-дослідних інститутів	72	3,6	64	3,7	69	3,6	67	3,8
Видатки компаній на дослідження і розробки (ДіР)	75	3	104	2,7	112	2,7	66	3,1
Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР	70	3,6	69	3,6	77	3,4	74	3,5

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	112	3,1	97	3,2	118	3,0	123	2,9
Наявність вчених та інженерів	51	4,3	25	4,8	46	4,5	48	4,3

Джерело: [1]

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що на розвиток України впливають певні чинники:

- ✓ низька ефективність державного регулювання та законодавства;
- ✓ складність організації та ліквідації бізнесу, процедур сплати податків;
- ✓ нерозвиненість інфраструктур;
- ✓ низька інтенсивність конкуренції на локальних ринках;
- ✓ відсутність ефективних кластерних структур;
- ✓ низький рівень захисту інвесторів;
- ✓ низька якість державного регулювання економіки України та рівень нормативно-правової бази, у тому числі у сфері інновацій;
- ✓ низька інноваційна готовність підприємств (більшість українських компаній вважають за краще копіювати нововведення, ніж займатися ризикованими та високовитратними науковими розробками) та низький рівень співпраці у дослідницькій діяльності між університетами та промисловістю;
- ✓ слабе ресурсне забезпечення інноваційної діяльності (зокрема, венчурний капітал практично не функціонує);
- ✓ низька кількість патентів та статей у науково-технічних журналах;
- ✓ відсутність ефективно функціонуючих кластерних структур.

Список використаних джерел

1. The Global Competitiveness Report 2014-2015. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015>
2. Гармашова О.П. Інноваційна спроможність економіки України / О.П. Гармашова // Вісник СевНТУ: Зб. наук. пр. Вип. 138/2013. Серія: Економіка і фінанси. – Севастополь, 2013 р. – С. 37–46.
3. Лапко О. Проблеми інноваційної діяльності / О. Лапко // Економіка України. – К., 2009. – № 8. – С. 93–95.
4. Сербул І.В. Інноваційний розвиток в Україні під час кризи / І.В. Сербул / [Науковий збірник] // Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти) : Збірник

матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців 26 березня 2010 року. – К. : УДУФМТ, 2010. – Частина II. – 208 с. – С. 104–106.

Лесик В.Р.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.

Вінницький національний аграрний університет

РОЛЬ КАПІТАЛУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Капітал є одним із найважливіших понять функціонування та розвитку підприємства та посідає головне місце в системі розподілу, перерозподілу і споживання матеріальних благ. Упродовж багатьох століть науковці трактують поняття «капітал» як складну, неоднозначну категорію, еволюція якої відобразила історичний процес розвитку суспільства, проте нове значення вона набула лише в умовах ринкових відносин.

Капітал — одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясовує протягом багатьох століть. Термін «капітал» походить від латинського «*capitalis*», що означає «основний, головний». У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства [7].

Питаннями формування капіталу займалися багато вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких Балабанов І.Т., Біла О.Г., Катан Л.Г., Клименко С.М., Моїсєєв С.М., Селезньов В.В. та ін., але питання формування капіталу підприємствами залишаються актуальними в процесі трансформаційних змін в економіці.

В економічній літературі зустрічаються різні підходи до визначення капіталу зокрема :

Балабанов І. Т. стверджував що капітал – це частина фінансових ресурсів, капітал – це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу [1].

Інший підхід до тлумачення капіталу наводить Біла О. Г. – сукупні грошові ресурси, що використовуються на підприємстві; авансований у господарську діяльність капітал власний, позичений і залучений у сукупності [3].

На думку Катан Л. І. капітал є накопиченим шляхом збереження запас благ у формі грошових коштів і капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній

системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності [4].

Ще один підхід до визначення капіталу було здійснено Клименко С. М. він виділяє капітал як сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності [5].

Моїсеєв С. В. визначав капітал як фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського обліку. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позичковий, формування якого здійснюється за рахунок позичкових фінансових джерел. [9]

Селезньов В. В. вважає що капітал це взаємозростаючою вартістю, яка виступає у вигляді певної суми грошей, що витрачаються на засоби виробництва, і на заробітну плату робітникам, а потім при продажі виготовленого товару знову перетворюються на гроші, але вже в більшій кількості» [6].

Отже, капітал ототожнюється – «грошовими коштами», «матеріальними та нематеріальними благами», «факторами виробництва», «фінансовими ресурсами», «само зростаючою вартістю». На нашу думку під капіталом слід розуміти грошові активи які знаходяться в розпорядженні підприємства з різних джерел і призначенні для ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства для отримання ним прибутку.

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, доцільно відзначити його основні характеристики, які вказують на вагоме значення капіталу у виробничо-господарській діяльності підприємства: [7].

- капітал є основним фактором виробництва, базою створення та подальшого розвитку підприємства;
- капітал характеризує фінансові ресурси підприємства для здійснення господарської діяльності;
- капітал – вартість що приносить дохід;
- капітал підприємства – це грошові, матеріальні, нематеріальні активи і людські ресурси;
- капітал є головним джерелом формування добробуту його власників як у поточному, так і в перспективному періоді;
- розмір капіталу підприємства та його динаміка характеризують рівень ефективності господарської діяльності .

Вагому роль відіграє капітал в економічному розвитку підприємства, а тому на нашу думку сприяє забезпеченню інтересів не лише власників і персоналу, а в тому числі і держави.

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів. Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, слід зазначити такі його характеристики: [2]

Капітал підприємства є основним фактором виробництва;

Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які забезпечують дохід; У даній своїй якості капітал може виступати ізольовано від виробничого фактора - у формі позикового капіталу, який забезпечує формування доходів підприємства не у виробничій (операційній), а у фінансовій (інвестиційній) сфері його діяльності .

Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників; Капітал забезпечує необхідний рівень добробуту його власників як у поточному, так і в перспективному періодах. Капітал, який накопичується, повинен задовольнити потреби його власників у перспективному періоді, тобто формує рівень майбутнього їх добробуту;

Капітал підприємства є головним виміром його ринкової вартості; У даній якості, перш за все, виступає власний капітал підприємства, який визначає обсяг його чистих активів. Разом з тим, обсяг власного капіталу, який використовує підприємство, одночасно характеризує і потенціал залучення ним позикових фінансових засобів, які забезпечують отримання додаткового прибутку.

Динаміка капіталу підприємства є важливим барометром рівня ефективності його господарської діяльності.

Таким чином розглянувши всі трактування капіталу ми можемо сказати що, капітал є базою створення і розвитку підприємства. Він забезпечує організацію виробничо-збутової, фінансово-інвестиційної та іншої діяльності; можливість розширення масштабів господарської діяльності, створення сприятливих фінансових умов підвищення добробуту власників підприємства.

Список використаних джерел

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента [Текст] : учебное пособие / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 477. ISBN 5-279-01756-6.
2. Бланк И.А. Управление формирование капитала. - К.: «Ника-Центр», 2008. - 510 с.
3. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств [Текст] / О. Г. Біла //Фінанси України. – 2007. – № 4. – С.112-119.
4. Катан Л. І. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / Л. І. Бровко, Н. П. Дуброва, Н. В. Бондарчук. – Суми: «Довкілля», 2009. – 184 с.
5. Клименко, С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Текст] : навч. посіб. / С. М. Клименко. – К: КНЕУ, 2008. – 520 с.
6. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины [Текст] : учеб. пос. / В. В. Селезнев. – 2-е изд., доп. и перераб. – К. : А.С.К.,2002. – 656 с.
7. Черемісова Т. А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу, його видів та функціональної ролі у діяльності підприємства / Т. А.

Черемісова [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpcdtdtu/2008_21_1/articles/Pitanya_escno m/32_Cheremisova.pdf. – 15.02.2013. – Назва з екрана.

8. Югас Е.Ф., Олексик О.І.// ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ВИДИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ/ Е.Ф. Югас – О.І. Олексик, Науковий вісник Ужгородського університету 2014, 63-67 ст.

9. Юшко С. В. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства» [Текст] / С. В. Юшко, А. А. Лугова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С.234-238.

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент

Киржа О.П.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ ВИДИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ

Термін «грошовий потік» - cash-flow (англ.) – з'явився в іноземній літературі по фінансовому аналізу та фінансовому менеджменту наприкінці 50-х років минулого сторіччя. Початково термін використовувався виключно у процесі визначення вартості фінансових активів та оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів. Пізніше грошові потоки набули значно ширшого значення та використання у фінансовій практиці. Останнє було зумовлено поступовим переходом від всебічного дослідження показників прибутковості до розгляду ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, тощо. Тобто визначальним етапом у розвитку економічної категорії «грошовий потік» став перехід до вирішення дилеми «ризик-прибутковість» як запобіжника ймовірного банкрутства та фінансового краху.

Так, Е. Нікбахт та А. Гроппеллі наводять спрощене визначення грошового потоку як «міри ліквідності компанії», що складається з «чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування». Наведене тлумачення грошового потоку, з одного боку, розкриває його сутність, з іншого — основні його складові.

Відомий спеціаліст в галузі фінансового менеджменту Е.Ф. Брігхем дає наступне визначення даному поняттю: «Грошовий потік – фактично чисті грошові кошти, які надходять на фірму (або витрачаються нею) на протязі певного періоду».

І.А. Бланк визначає грошовий потік як «основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді повернених інвестору грошових коштів. Основу грошового потоку за інвестиціями складають чистий

прибуток та амортизація матеріальних та нематеріальних активів». Також він відмічає, що «грошовий потік підприємства представляє собою сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, які генеруються в процесі його діяльності» [1].

З позиції менеджменту підприємства з метою управління ліквідністю грошові потоки поділяють на два види: вхідні і вихідні — надходження і видатки, що знаходять своє відображення у Звіті про рух грошових коштів (П(С)БО 4).

Грошові потоки підприємства можуть бути класифіковані за різними ознаками. А отже, саме з метою ефективного управління грошові потоки підприємства доцільно класифікувати за наступними ознаками:

1. За масштабами обслуговування: грошові потоки по підприємству в цілому; грошові потоки по структурних підрозділах; по окремих господарських операціях, а також по видах продукції.

2. За видами господарської діяльності грошові потоки класифікують на: грошові потоки по операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності.

3. За напрямком руху грошових коштів: вхідний грошовий потік – сукупність надходжень грошових коштів по підприємству; вихідний грошовий потік – сукупність всіх видатків по підприємству. Як вхідний, так і вихідний, грошові потоки тісно взаємопов'язані, оскільки недостатність обсягів в часі одного грошового потоку обумовлює наступне скорочення обсягів іншого грошового потоку.

4. За методом визначення обсягу – валовий грошовий потік як вся сукупність надходжень та видатків підприємства. Чистий грошовий потік – сума чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

5. За рівнем достатності обсягу грошового потоку розглядають:

- надлишковий грошовий потік – надходження грошових коштів значно перевищують реальну потребу підприємства;

- дефіцитний грошовий потік – надходження грошових коштів значно нижче реальних потреб підприємства.

6. За методами оцінки в часі – розглядають теперішній грошовий потік (поточний) та майбутній грошовий потік.

7. За ознакою безперервності формування в певному періоді:

- регулярний грошовий потік, що здійснюється за окремими операціями протягом певного періоду постійно з певним інтервалом;

- дискретний грошовий потік – надходження та видатки грошових коштів, що пов'язані із здійсненням одиничних господарських операцій підприємства, наприклад, придбання цілісного майнового комплексу, отримання безповоротної грошової допомоги, продаж частини майна підприємства і таке інше.

8. За стабільністю часових інтервалів формування грошові потоки поділяють на регулярний грошовий потік з рівномірними часовими інтервалами в межах певного періоду – ануїтетний грошовий потік та

регулярний грошовий потік з нерівномірними часовими інтервалами в межах певного періоду, наприклад, лізингові платежі, які сплачуються нерівномірно за погодженням сторін [4].

Управління грошовими потоками є важливим елементом фінансової політики підприємства, воно наскрізь охоплює всю систему управління підприємством. Важливість та значення управління грошовими потоками важко переоцінити, адже від його якості та ефективності залежить не тільки його стійкість в конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу [3].

Механізм управління грошовими потоками підприємства передбачає досягнення певних цілей, що полягають у визначенні попиту на гроші підприємства і оптимізації його грошових потоків. Критеріями управління грошовими потоками підприємства, тобто кількісними характеристиками цілей, можуть виступати: обсяг чистого грошового потоку, величина попиту на гроші, обсяг валових вхідних і вихідних грошових потоків, ліквідність грошового потоку, а також множина показників їх оцінки.

Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень та виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел. Практична реалізація цих складових управління грошовими потоками дасть змогу певною мірою знайти компроміс між необхідністю підтримувати певний обсяг грошових коштів для забезпечення ліквідності підприємства і бажанням інвестувати тимчасово вільні кошти для забезпечення їх доходності [2].

Список використаних джерел

1. Андрієць В.С. Дослідження основних сутнісних характеристик «грошових потоків підприємства //Актуальні проблеми економіки.-2015.-№8.-С. 167-171.
- 2.Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства/ В. А. Харченко // Вісник економічної науки України. – 2014. – №1. – С. 161-164.
- 3.Шик Л. М., Жердьова А. С. Проблеми управління грошовими потоками підприємства з метою забезпечення його платоспроможності/ Л. М. Шик, А. С. Жердьова // Вісник Запорізького національного університету. – 2014 – № 1. – С. 161 – 167.
- 4.Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація/ В. Ясишена // Економічний аналіз. – 2014. – № 2. – С. 321 – 324.

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент

Комар І.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ В УКРАЇНІ

Соціальне страхування є важливою складовою соціального захисту населення. Останнім часом все більшої популярності в Україні набувають поширені закордоном заходи соціального захисту громадян, серед яких і страхування від нещасного випадку.

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

В умовах зниження реальних доходів громадян України, яким характеризується посткризовий період, аналіз сучасного стану та організації даного виду соціального страхування в Україні набуває особливого значення, а насамперед для тих, хто через будь-які незалежні від них обставини втратили можливість самостійно забезпечувати себе. Тому на сучасному етапі роль соціального страхування підвищується.[2]

На сьогоднішній день в державі є прагнення покращити соціальну захищеність людини в процесі її трудової діяльності та у разі настання нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, аби повною мірою підвищити якість життя людини та сприяючи суспільному прогресу.

Метою роботи є дослідження сучасного стану соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань в Україні та визначення проблем функціонування Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

Страхування від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі — Фонд соціального страхування від нещасних випадків). Цей Фонд є некомерційною самоврядною організацією, що створена відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» і є правонаступником державного, галузевих та регіональних фондів охорони праці.

У вигляді таблиці зобразимо розподіл страхових нещасних випадків на

виробництві за даними актів Н-1 по регіонах України з I півріччя 2012 року по I півріччя 2015 року (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця страхових нещасних випадків на виробництві з I півріччя 2012 по 2015 рік*

Регіони	Кількість складених актів за формою Н-1				
	всього (I півріччя 2015 р.)	всього (I півріччя 2014 р.)	всього (I півріччя 2013 р.)	всього (I півріччя 2012 р.)	Відхилення 2012 р. до 2015 р.
Всього по Україні	2156	2490	4 529	5376	3220
Вінницька область	75	108	117	141	66
Волинська область	71	74	79	90	19
Дніпропетровська область	304	361	357	458	154
Донецька область	323	473	1 533	1885	1562
Житомирська область	54	57	73	75	21
Закарпатська область	20	13	15	40	20
Запорізька область	140	157	158	186	46
Івано-Франківська область	39	33	59	62	23
Київська область	86	87	104	128	42
Кіровоградська область	31	39	54	70	39
Луганська область	66	46	552	652	586
Львівська область	130	119	121	165	35
Миколаївська область	39	42	48	56	17
Одеська область	60	68	97	113	53
Полтавська область	90	90	103	122	32
Рівненська область	49	50	72	70	21
Сумська область	58	53	86	89	31
Тернопільська область	23	37	46	42	19
Харківська область	98	144	175	173	75
Херсонська область	44	36	57	56	12
Хмельницька область	44	54	88	62	18
Черкаська область	44	41	58	65	21
Чернівецька область	12	18	19	19	7
Чернігівська область	63	50	72	74	11

*складено за даними [5]

У I півріччі 2015 року у порівнянні з I півріччям 2014 року кількість страхових нещасних випадків зменшилась на 13,4% (з 2490 до 2156). Тоді як I півріччя 2013 року у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року кількість страхових нещасних випадків зменшилась на 15,8% (з 5376 до 4529) [5].

Отже, порівнюючи I півріччя 2015 з I півріччям 2012, ми бачимо різке зниження кількості складених актів по всіх областях. Найбільше відхилення спостерігається в Донецькій, Луганській, Дніпропетровській та Харківській областях. Це пов'язано з політичною ситуацією в країні, збільшенням рівня безробіття в зв'язку з міграційними процесами в країні, занепадом вугільної промисловості, низьким рівнем оновлення основних засобів виробництва . В

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Соціальне страхування впливає на підвищення ефективності діяльності підприємства через матеріальне забезпечення та охорону здоров'я працівників. Україні необхідними є пошук альтернативних шляхів для сприяння підвищення впевненості в своїй захищеності працюючих громадян та підвищення рівня забезпеченості потерпілих від нещасних випадків.

Список використаних джерел

1. Історія виникнення страхування від нещасних випадків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insins.net/insurance-services/105-storya-viniknennya-strahuvannya-vd-neschasnih-vipadkv.html>

2. Марценюк-Розарьонова О.В., Особливості і стан розвитку страхового ринку України / О.В.Марценюк-Розарьонова// Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Економічні науки. – Випуск 7. – Частина 5. – Херсон. – 2014. – С. 48-50.

3. Статут Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, затверджений постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 18.04.2000 р. № 4 .

4. Статистичні дані: аналіз страхових нещасних випадків та проф-захворювань - [Електронний ресурс] / Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/activity/stat>

5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 25 вересня 1999 р. № 1105-X (із змінами та доповненнями)

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент

Марчук Ю.Ю.

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ДОХОДУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ

В ринкових умовах засадою виживання і основою стабільного існування підприємства служить його фінансовий стан. Для покращення фінансового стану, кожне підприємство намагається отримати найбільш можливі доходи. Визначивши різницю між доходами і витратами, підприємство отримує узагальнюючий показник своєї господарської діяльності, тобто фінансовий результат – одержання прибутку чи збитку.

Дохід є основним спонукальним мотивом й джерелом розвитку підприємства (фірми). У широкому розумінні дохід підприємства – це усі грошові кошти, які воно одержує від реалізації продукції, володіння та продажу матеріальних і фінансових активів. Насамперед, слід розрізняти такі форми доходу фірми, як валовий і чистий.

Валовий дохід - це загальна сума надходжень суб'єкта господарювання від усіх видів діяльності.

Чистий дохід - це валовий дохід підприємства за вирахування непрямих податків: ПДВ та акцизний збір.

Поняття «дохід» ширше поняття «прибуток». Прибуток підприємства є складовою частиною доходу підприємства.

Валовий прибуток - це частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства.

Актуальність обраної теми доповіді полягає в тому, що стабільність економіки будь-якої держави неможлива без стабільності фінансового стану підприємств, які працюють в ній. Одним з чинників впливу на фінансовий стан є доходи і результати господарської діяльності підприємства.

В умовах ринкової конкуренції основною метою діяльності підприємства є одержання найбільшого прибутку, що безпосередньо залежить від величини одержуваних доходів. Тому доходи для підприємств незалежно від галузі діяльності, форми власності і інших факторів набувають особливо важливого, ключового значення.

Тлумачення сутності доходів в сучасній науковій літературі базується на двох принципових підходах: економічному і бухгалтерському. Підґрунтям економічного підходу є два визначення – «грошові надходження» і «виручка».

Проте з бухгалтерської точки зору жодне з них не витримує критики з наступних міркувань. З одного боку, виручка (виторг) від реалізації – це хоча і вагома, але лише окрема складова доходів сучасного підприємства. Існують

ще і відсотки та дивіденди одержані, доходи від участі у капіталі інших підприємств, отримані штрафи, пені неустойки, благодійні внески, спонсорська допомога тощо. З іншого боку, трактування сутності доходів як надходжень грошових коштів чи матеріальних цінностей не відповідає принципу нарахування, який застосовується в бухгалтерському обліку. Адже доходи визнаються не у в момент надходження грошових коштів від контрагентів, а в момент реалізації товарів, робіт, послуг, тобто відвантаження та передачі права власності на активи. До того ж не усяке надходження грошових коштів чи матеріальних цінностей визнається в бухгалтерському обліку доходами.

Отже, категорія доходів є набагато складнішою та неоднозначною, найбільш повно їх сутність розкривається саме в бухгалтерському обліку.

Соціально-економічний зміст доходів найповніше розкривається при вивченні їх класифікаційних ознак, впорядкування яких є визначальним напрямом вдосконалення обліку. Як правило, класифікація доходів підприємства будується за напрямками використання інформації про доходи: для обліку, контролю, планування, управління, оподаткування. Ми вважаємо за доцільним в основу класифікації доходів підприємства покласти бухгалтерський і управлінський підходи.

Класифікація на базі бухгалтерського підходу дозволяє коректно відобразити доходи згідно з вимогами бухгалтерського обліку у звітності, а управлінський - надає можливість систематизувати інформацію для ухвалення та реалізації рішень щодо управління доходами. Узагальнена класифікація доходів підприємства представлена в табл. 1.

Поняття « виручка від реалізації » і методи визначення моменту реалізації мають істотне значення для розрахунку фінансових показників. У вітчизняній практиці застосовуються два методи визначення моменту реалізації: з відвантаження - метод нарахування і по оплаті - касовий метод. Всі організації, крім малих, повинні застосовувати метод нарахувань і враховувати виручку від реалізації продукції за фактом відвантаження продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг.

Виручкою вважається і поетапна оплата виконаних робіт з тривалим виробничим циклом по мірі готовності етапів у галузях будівництва, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи. Малі підприємства можуть відображати в обліку виручку від реалізації в міру її оплати. На величину виручки від реалізації впливають ціна реалізованих товарів і обсяг продажів в натуральному вираженні.

Таким чином, дослідження праць вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності доходів свідчить про наявність бухгалтерського та економічного підходів до їх трактування. Логічна та структурована класифікація доходів на базі бухгалтерського та управлінського підходів дасть можливість ефективно ними управляти, та бути складовою сучасної системи управління.

Таблиця 1

Класифікація доходів підприємства*

Напрямок використання	Ознака класифікації	Вид доходу
Бухгалтерський підхід		
Для обліку	За видами діяльності	Доходи операційної, фінансової, інвестиційної, надзвичайних подій
	За видами продукції	Виходячи з товарної групи
	За ринками збуту	За географічними сегментами
	За віднесенням до звітних періодів	Доходи минулих періодів, поточні доходи, доходи майбутніх періодів
	За валютою отримання доходу	Монетарні, немонетарні
	За формою розрахунку	Загальний дохід, чистий дохід
	За напрямками використанням активів	Відсотки, дивіденди, роялті
Для оподаткування		Доходи, які враховуються для розрахунку оподаткованого прибутку і такі, які не враховуються
Управлінський підхід		
Для прогнозування і планування	За можливістю планування	Планові, позапланові
	За ступенем узагальнення	Доходи підприємства, центрів відповідальності
	За впливом інфляційних процесів	З високим, середнім та низьким ризиком знецінення вартості
	За можливістю передбачення	Звичайні, надзвичайні
Для прийняття управлінських рішень	За впливом управлінських рішень	Релевантні, нерелевантні
	За регулярністю отримання	Систематичні, разові
	За можливістю вибору	Альтернативні, імперативні
	За ступенем регулювання	Контрольовані, неконтрольовані
Для контролю	За ступенем ризику отримання	Із суттєвим ризиком, з низьким ризиком
	За центрами відповідальності	За центрами прибутку, за центрами доходу

* Джерело [3].

Під доходами підприємства мається на увазі збільшення економічних

вигод у результаті надходження грошових коштів, іншого майна та (або) погашення зобов'язань, що приводить до збільшення капіталу. Як і витрати, доходи бувають від звичайних видів діяльності та інші.

Доходами від звичайних видів діяльності є виручка від продажу продукції і товарів, надходження, пов'язані з виконанням робіт, наданням послуг

До інших доходів також відносяться надходження, що виникають як наслідки надзвичайних обставин господарської діяльності (стихійного лиха, пожежі, аварії, націоналізації і т.п.): страхове відшкодування, вартість матеріальних цінностей, що залишаються від списання непридатних до відновлення і подальшого використання активів, і т. п.

Отже, грошові доходи підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Доходи формуються в результаті економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання. Рівень доходів підприємств визначається головним чином рівнем цін на товари, що встановлюється на ринку. Для нормальної діяльності підприємства важливо, щоб обмін був еквівалентним. Відшкодовуючи авансовані у виробництво вкладення, формуючи доходи й грошові фонди, вони створюють економічні умови для нового циклу виробництва та реалізації продукції, удосконалення й розширення власного господарства, збільшення власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Горбатенко А.А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні// Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. -2010. – Випуск №15/1. –С. 195- 201.
2. Рудченко І.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І.В. Рудченко // Сучасні питання економіки та права.- 2010.- №1-330.
3. Облік доходів сільськогосподарських підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук:/ О.А. Подолянчук - Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» УААН, К., 2009.-21с.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 18 «Дохід» [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент

Щербанюк О. М.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

У системі заходів щодо поліпшення соціальної захищеності громадян важливе місце посідає забезпечення можливості одержання необхідної, своєчасної та якісної медичної допомоги.

Об'єктивне збільшення медичних потреб населення відбувається на тлі зменшення можливостей системи охорони здоров'я. Державні витрати на охорону здоров'я не задовольняють реальні потреби людей. В умовах гострої нестачі бюджетних коштів дедалі більша частка амбулаторної і стаціонарної допомоги стає платною. Світовий досвід показує, що найбільших успіхів у вирішенні проблеми зміцнення здоров'я населення досягли ті країни, які запровадили в системі охорони здоров'я механізм медичного страхування.

Необхідно відмітити, що питання розвитку системи медичного страхування перебувають у центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема, Рудень В. В., Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Мних М. В., Павлов В. І., Горбач Л. М., Безугла В. О., Постіл І. І. та інші. Зважаючи на значний доробок вчених, низка питань щодо сучасного стану медичного страхування в Україні та пошуку шляхів його поліпшення потребує поглиблення досліджень.

Медичне страхування для українців не є новим. На добровільних засадах воно існує з 1996 року і має певні перешкоди на шляху розвитку. Україна сьогодні витрачає на охорону здоров'я близько 3% ВВП, тоді як за часів СРСР ця цифра дорівнювала 6-6,5% на душу населення. У США ця цифра становить від 11% до 14%, у Німеччині – 10-11%

З метою активізації роботи як в галузі охорони здоров'я, так і в сфері медичного страхування, у серпні 2014 року Міністерством охорони здоров'я була розроблена та прийнята до реалізації «Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років». Відповідно до цієї стратегії передбачено, що під час першої фази реформи охорони здоров'я не рекомендується вдаватися до збору коштів (наприклад, запровадження загальнодержавного соціального медичного страхування) [2]. Однак створення сприятливих умов для розвитку медичного страхування у довгостроковій перспективі є обов'язковим. Із цією метою важливим є перенесення внесків роботодавців на медичне страхування з графі оподаткованого прибутку до графі витрат. З часом надходження, отримані від медичного страхування, повинні покращити фінансову ситуацію

в системі охорони здоров'я та полегшити навантаження на бюджет.

Протягом кількох років, коли необхідно зосередитися на реформуванні принципів і механізмів розподілу ресурсів й реформі платежів, в стратегії рекомендується суттєво не змінювати джерела фінансування. Протягом цього періоду часу необхідно підготувати розрахунки для двох пакетів послуг, які можуть фінансуватися за рахунок державних коштів:

1. «Універсальний нестраховий пакет» (УНП) – включає профілактичні програми та медичну допомогу, які фінансуються державою незалежно від місця проживання чи фінансової спроможності громадян. Універсальні нестрахові послуги включатимуть у себе ряд медичних послуг, які історично фінансувалися державою, галузь громадського здоров'я, випадки хронічних захворювань, що не покриваються страховим полісом, а також ризики, пов'язані з катастрофічними витратами на лікування.

2. «Державний страховий пакет» – у межах цього пакету держава забезпечує ширше медичне страхування для вразливих верств населення у рамках наявних ресурсів [3].

На ринку медичного страхування України зараз працює близько 52 страхових компаній, які співпрацюють із медичними закладами різних рівнів. Відповідно до рейтингу страхових компаній із добровільного страхування медичних видатків за 6 місяців 2015 р., найбільшими компаніями були «Мет лайф», «Тас», «Уніка життя», «Pzu Україна» та «Эйгон лайф Україна». При цьому страхові премії по всіх компаніях склали 962,0, а виплати – 591,8 млн. грн.

Серед страхових компаній із державного медичного страхування найкращі показники були у «Тас», «Мет лайф», «Pzu Україна страхование жизни», «Эйгон лайф Україна» та «Аска-жизнь». Загальні страхові премії по всіх компаніях становили 10 831,2, а виплати – 2 985,4 млн. грн. Чисті страхові премії в Україні за договорами медичного страхування (безперервного страхування здоров'я) за I півріччя 2015 р. збільшились на 144,9 (17,7%) млн. грн. При цьому чисті страхові виплати за договорами медичного страхування за I півріччя 2015 р. зросли на 32,3 (5,8%) млн. грн. Станом на 30.06.2015 р. рівень виплат страхових компаній України за договорами державного медичного страхування становив 61,5% (у 2014 р. – 68,5%). Такі показники є досить високими порівняно з іншими видами страхування [4].

В теперішній час ми маємо на меті утворити перспективну систему медичного страхування в Україні. Зразком для неї може стати ізраїльська система, яка, на думку фахівців, є однією з найефективніших в світі. Оскільки в цій країні комерційне медичне страхування на окремі види послуг забезпечується приватними страховими компаніями. Більшість полісів оплачують допомогу, пов'язану з певним захворюванням, і відшкодовують витрати на хірургічні витрачання за своїм вибором, отримання допомоги в приватній лікарні, стоматологічну допомогу або довготривалий догляд. На

нашу думку, наслідування цієї схеми є передумовою створення в Україні комплексної, ефективної, загальнодоступної і справедливої системи медичного страхування [1].

Таким чином, перспективна система медичного страхування повинна бути поділена на три частини:

1. перша частина – це планування мінімальних коштів в бюджеті, через які забезпечується надання безоплатної медичної доплати для всіх категорій населення;

2. друга частина пов'язана з введенням ОМС за рахунок коштів суб'єктів підприємницької діяльності, а також фізичних осіб;

3. третя частина – добровільне медичне страхування – передбачає придбання громадянином страхового полісу за рахунок власних коштів.

Таким чином, ми вважаємо, що за умов відсутності сформованого механізму медичного страхування в Україні, наведений напрямок його подальшого розвитку є надзвичайно доречним. Однак, для досягнення реальної цілісності української системи охорони здоров'я необхідний час та значні інвестиції. Крім того, система державного медичного страхування є важливою і стратегічною для держави, тому, на наш погляд, необхідно погодитись, що до її впровадження необхідно підійти зважено і конструктивно.

Список використаних джерел

1. Моташко Т. Медичне страхування: європейський досвід та вітчизняні реалії / Т. Моташко // Вісник Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка: Економіка. – 2013. – № 135. – С. 34–38.

2. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Strategiya_UKR.pdf

3. Охріменко І. О. Фінансовий механізм системи охорони здоров'я України / І. О. Охріменко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2014. – № 38. – С. 368–380

4. Підсумки діяльності страхових компаній за I квартал 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>

Мельник К.О

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин власників підприємств

цікавить не тільки отримання прибутку, а його максимізація. Для досягнення цієї мети на перший план виходять питання щодо ефективного управління прибутком. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства, збільшення ринкової вартості підприємства, ефективність виробничої діяльності підприємства, економічний розвиток держави в цілому.

Значну увагу проблемам управління прибутком, питанням формування та використання прибутку підприємств досліджували українські та зарубіжні вчені, І.Т. Балабанов, І. Бланк, М.Д. Білик, Є. Брігхем, Дж.К. Ван Хорн, В.М. Гесц, Дж. Джуран, А. Дайле, С. Дорогунцов, П. Друкер, П.В. Єгоров, І. Кац, А.М Ковальова, Г. Крамаренко, Л.А. Костирко, М. Коробова, Ю.Г. Лисенко, Л. Лігоненко, В.П. Стасюк та інші.

Система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно доресурсного потенціалу підприємства;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є такі:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується, та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства;
- підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді;
- забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності;
- підтримка інвестиційної привабливості.

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети та основних задач цього управління (рис. 1).

Нині в Україні в умовах економічної кризи спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що означає збитковість більшості підприємств.

Рис.1. Структурна схема управління прибутком підприємства [2]

Збитки великих і середніх підприємств України до оподаткування за попередніми даними за 2014 рік склали 408,17 млрд грн, порівняно з 38,29 млрд грн прибутку роком раніше [4].

За даними Держстату, у 2014 році порівняно із 2013 роком прибуток підприємств зріс на 1,6% – до 170,26 млрд грн.

Зокрема, зростання прибутку зафіксовано у сферах мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (в 2,7 раза), сільського, лісового і рибного господарства (на 90%), транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (на 30,4%). При цьому прибуткові промислові підприємства зменшили прибуток на 4,1% (до 72,49 млрд грн).

Водночас результат збиткових підприємств минулого року зріс у 4,5 раза – до 578,42 млрд грн, в тому числі збитки промислових підприємств зросли в 3,9 раза до 224,69 млрд грн.

Найбільше зростання збитків зафіксовано у сферах операцій з нерухомістю (у 8 разів), інформації та телекомунікацій (в 6,9 раза), професійної наукової і технічної діяльності (у 6,3 раза), охорони здоров'я та соціальної допомоги (у 5,3 раза), оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспорту (в 4,6 раза), тимчасового розміщення та організації харчування (в 4,6 раза).

Загалом, у 2014 році порівняно із 2013 роком кількість збиткових підприємств зростає на 5,5 процентного пункту – до 40,1% від їх загальної кількості.

У зв'язку з цим управління підприємством вимагає вдосконалення методів прогнозування прибутку, адже саме прибуток визначає для підприємницької діяльності рішення трьох проблем: що продавати, як продавати і для кого продавати.

Висока роль прибутку у розвитку підприємства і забезпечення інтересів його власників визначають необхідність розробки ефективної політики управління прибутком та виявлення шляхів його максимізації.

Політика управління формуванням прибутку підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб'єктом господарювання.

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників.

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Необхідними умовами для ефективного стратегічного управління прибутком підприємства є:

- визначення важливості розроблення стратегії діяльності підприємства та стратегічного управління на довготермінову перспективу;
- прийняття рішень з важливих питань з врахування загально-господарської стратегії;
- наявність сформульованих конкретних цілей діяльності підприємства;
- аналіз та оцінка умов, за яких здійснюється діяльність підприємств та чинників, які впливають на остаточні результати діяльності;

– формування ефективної господарської політики підприємства з урахуванням правильної оцінки поточної та майбутньої ситуації з погляду прояву критичних чинників, які її лімітують [2].

Таким чином, з метою підвищення результативності діяльності підприємства та його стратегічного розвитку в перспективі, виникає потреба у розробленні стратегії управління підприємством, спрямованої на вдосконалення механізму використання прибутку.

Список використаних джерел

1. Андріяш А.С. Особливості управління прибутком підприємства / А.С. Андріяш, А.Ю. Могилова // «Молодий вчений». – 2014. - № 6 (09). – С. 68-70.
2. Гуц З.С. Ефективне управління використання прибутку підприємства / Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ena.lp.edu.ua>
3. Денисенко Л.О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві / Л.О. Денисенко, Ю.О. Кучерявенко // Вісник КНУТД.- 2014. - №1. –С. 145-153.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.

Польова О.Л.

д.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Фінансове забезпечення розвитку адміністративно-територіальними утвореннями, які мають неоднакову нерівномірність розміщення податкової бази та відмінності у кліматичних та соціально-економічних умовах бюджетної потреби. У зв'язку із цим, однією із головних задач бюджетної політики країни є вирівнювання бюджетної забезпеченості, шляхом реформування всієї системи місцевих бюджетів.

У сучасних умовах розвитку економіки основним напрямом щодо створення системи бюджетних відносин є нормативне регулювання податкових відрахувань та фінансова допомога за рахунок бюджетних фондів. Ефективне функціонування органів місцевого самоврядування передбачає автономію тобто децентралізацію в межах своїх повноважень, а також порядок її здійснення. Згідно із Європейською хартією, місцеве самоврядування, яке ратифікувала Україна «органи місцевого самоврядування мають право у рамках національної економічної політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно

розпоряджатись в межах своїх повноважень».

Сучасна економічно-фінансова ситуація свідчить про те, що податкова система негативно впливає на розвиток економіки. Тому, що переважає фіскальний підхід, за яким не аналізується податкова система як ефективний інструмент, що не скільки пов'язаний із кількістю податків, а із податковим впливом на розвиток економіки, яке представляє собою джерело всіх фінансових надходжень. Побудова фінансової системи у розвинутих країнах свідчить про те, саме податковий вплив на розвиток економіки виступає одним із методів державного регулювання. Відповідно у цих країнах приділяється увага стимулюванню розвитку виробництва.

Вивчаючи систему міжбюджетних трансфертів, необхідно відзначити, що фінансистами традиційно виділяють дві основні їх функції: вирівнюючи та стимулюючи.

Вирівнюючи функція проявляється у вирівнюванні бюджетної забезпеченості адміністративної території, забезпечує рівномірний доступ населення до гарантованого набору державних послуг. Роль стимулюючої функції полягає у заощадженні щодо реалізації економічних, соціальних та політичних реформ муніципальними органами державної влади. На протязі довготривалого періоду у формування місцевих фінансів спостерігається випередження вирівнюючої функції на території України.

Міжбюджетні трансферти – це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого, в Україні вони є основною формою реалізації міжбюджетних відносин і спрямовані на збалансування та вирівнювання фінансової спроможності відповідних бюджетів. Функціональна спрямованість кожного виду міжбюджетних трансфертів визначається цільовим та адресним спрямуванням коштів з одного бюджету до іншого [1].

Необхідність формування міжбюджетних трансфертів пов'язують із державними фінансами, за розподілом податків та функціями між адміністративно-територіальними рівнями держави. Міжбюджетні трансферти можуть бути передані із державного бюджету до бюджетів нижчого рівня, що створює вертикальні та горизонтальні дисбаланси.

Згідно із статтею 98 Бюджетного Кодексу України горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів здійснюється окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб з урахуванням таких параметрів: кількість населення; надходження податку на прибуток підприємств, визначеного пунктом 1-1 частини першої статті 66 цього Кодексу, за останній звітний бюджетний період; надходження податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1 частини першої статті 66 цього Кодексу, за останній звітний бюджетний період; індекси податкоспроможності відповідного обласного бюджету, що визначаються окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб [2].

При здійсненні вирівнювання враховується значення індексу податкоспроможності відповідного обласного бюджету. Якщо значення індексу: в межах 0,9-1,1 - вирівнювання не здійснюється; менше 0,9 - надається базова дотація відповідному обласному бюджету в обсязі 80 відсотків суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9; більше 1,1 - передається реверсна дотація з відповідного обласного бюджету в обсязі 50 відсотків суми, що перевищує значення такого індексу 1,1.

Місцева рада може передати кошти на здійснення окремих видатків місцевих бюджетів іншій місцевій раді у вигляді міжбюджетного трансферту до відповідного місцевого бюджету.

До складу міжбюджетних трансфертів відносять (Бюджетний Кодекс України, стаття 96):

1) базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);

2) субвенції;

3) реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);

4) додаткові дотації.

Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам (Бюджетний Кодекс України, стаття 97) :

1) базова дотація;

2) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;

3) додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;

4) субвенція на виконання інвестиційних проектів;

5) освітня субвенція;

6) медична субвенція;

7) субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

8) субвенція на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі на умовах співфінансування (50 відсотків);

9) інші додаткові дотації та інші субвенції.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, яка вперше визначена законом про Державний бюджет України, затверджуються Кабінетом Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання ним чинності. Розподіл додаткових дотацій між місцевими бюджетами здійснюється на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України.

У Державному бюджеті України затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів.

Схема розрахунку міжбюджетних трансфертів вирівнювання із державного бюджету місцевим бюджетам визначається за загальним фондом бюджету адміністративної території як різниця між розрахунковим обсягом видатків, прогнозним показником обсягу доходів, що акумулюються на території, із застосуванням коефіцієнта вирівнювання. Попри встановлений алгоритм на законодавчому рівні щодо визначення обсягів міжбюджетних трансфертів можна зробити висновок про недосконалість нормативно-правової бази, тому що розроблена формула розподілу міжбюджетних трансфертів між державним та місцевими бюджетами має деякі неузгодження (велике значення у частині міжбюджетних відносин має концентрація обсягів трансфертів між окремими регіонами). Відповідно об'єктивно не можливо здійснити економічні та нормативні розрахунки потреби в коштах на виконання делегованих місцевим органам влади повноважень.

Список використаних джерел

1. Проказа Т.В. Регулювання міжбюджетних відносин шляхом використання міжбюджетних трансфертів [Електронний ресурс] / Т.В. Проказа // Ефективна економіка. – 2011. -№ 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=871>

2. Бюджетний кодекс України від 13.02.2016 р., підстава 937-19 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page10>

Прутська О.О.
д.е.н., професор
Андрусенко Н.В.
аспірант

Вінницький національний аграрний університет

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

З кінця 70-х років минулого століття в усьому світі набуває поширення перехід до органічного землеробства, що допомагає забезпечити населення переважно розвинутих країн якісними безпечними продуктами харчування та вирішити окремі аспекти глобальних екологічних проблем.

В Україні поступовий розвиток органічного виробництва триває вже друге десятиліття. Маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому

ринку, Україна досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. За даними Федерації органічного руху України, площа сертифікованих сільськогосподарських угідь, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає вже понад чотириста тисяч гектарів, наша держава займає двадцяте місце світових країн-лідерів органічного руху. Частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур. Крім того, в нашій державі сертифіковано 530 тис.га дикоросів (станом на 31.12.2014 р.).

Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з початку 2000-х років, склавши: у 2007 році - 500 тис. євро, в 2008 році - 600 тис. євро, у 2009 — 1,2 млн. євро, у 2010 - 2,4 млн. євро, у 2011 р. цей показник зріс до 5,1 млн.євро, у 2012 році – до 7,9 млн.євро, у 2013 р. - до 12,2 млн.євро, а у 2014 р. - до 14,5 млн.євро. [1]. Нині в Україні органічне виробництво становить 1% від загального обсягу виробництва продовольства, що значно відстає від його потенційного обсягу. За розрахунками Ю. Воскобійника і Є. Гавази, потенційна ємність ринку органічної продукції в Україні на період до 2020 р. становить 39,8 млрд.грн (3,59 млрд.євро) [2, с.8].

Виробництво органічної продукції є центральною проблемою в дослідженнях В.Артиш, С. А Є.Бойко, Г.Гуменюк, Л.Кілчер, А.Мазурова, Є.Милованова та інших. Проте проблеми інституційного забезпечення формування й розвитку ринку органічної продукції поки що не знайшли достатнього висвітлення в працях українських економістів. Нормативно-правове забезпечення виробництва органічної продукції перебуває на стадії формування. Починаючи з січня 2014 р. в Україні вступив у дію Закон України № 425-VII «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Ще одним документом, що акцентує увагу на органічному секторі, є Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України за №806-р. Вказані документи закладають правову основу для повноцінного, ефективного розвитку органічного агровиробництва.

Закон України № 425-VII містить, зокрема, положення щодо впровадження:

- системи контролю на всіх етапах виробництва органічної продукції з метою гарантування впевненості споживачів у продуктах та сировині, маркованих як органічні;

- процедури інспектування та сертифікації виробництва, переробки органічної продукції, реєстрації суб'єктів виробництва. При цьому

сертифікація полягає в здійсненні перевірки на відповідність вимог закону як самого процесу виробництва, так і кінцевого продукту. За допомогою інспектування здійснюється спостереження за всіма етапами виробництва, за наслідками якого складається висновок, на основі якого сертифікаційною комісією оцінюватиметься відповідність процесу виробництва вимогам закону при видачі сертифікатів.

Законом, також визначаються:

- вимоги до інспекторів, які здійснюватимуть інспектування, задля забезпечення належного, повного та об'єктивного виконання ними своїх обов'язків;

- вимоги до уповноважених органів сертифікації (повинні бути акредитованими та отримати дозвіл на здійснення інспектування та сертифікації саме органічної продукції);

- механізми державної підтримки виробництва органічної продукції [4]. Втім цього недостатньо. Тому особливої актуальності набувають теоретичні розробки й практичні рекомендації щодо змісту, етапів, послідовності та інструментів державного регулювання розвитку ринку органічної продукції, його інституційного забезпечення.

З теоретичної точки зору інституційне забезпечення розвитку ринку органічної продукції являє собою сукупність заходів держави щодо формування відповідної системи формальних і неформальних інститутів, а також механізмів їхньої імплементації, які створять умови як для розвитку пропозиції на ринку органічної продукції, так і забезпечать формування платоспроможного попиту на неї. Будь-які перетворення повинні відбуватися у відповідності до визначеної мети, з якої випливають завдання, принципи, умови досягнення означених цілей.

Особлива увага повинна бути приділена створенню передумов для формування механізмів взаємодії держави та бізнесу, розвитку системи сільськогосподарського дорадництва, наданню інформаційної та консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню. Необхідно забезпечити умови для розвитку дрібнотоварного сільгоспвиробництва з подальшою інтеграцією особистих господарств населення у ринкові механізми функціонування аграрного сектору. Важливе значення має підвищення ефективності функціонування саморегульованих організацій в агроподовольчій сфері з метою усунення надмірної регламентованості, децентралізації процесу прийняття управлінських рішень. Пріоритети інституційного забезпечення розвитку ринку органічної продукції представлені в таблиці 1

Розробка заходів, орієнтованих на досягнення означених завдань, повинна будуватись на певних принципах з дотриманням однозначних засад розвитку бізнес-середовища. Головними принципами повинні бути прозорість і відкритість процедур, відмова від підтримки діяльності конкретних підприємств чи груп підприємств, усунення будь-якої

суб'єктивності щодо реагування влади на діяльність окремого суб'єкта підприємницької діяльності, підтримка саморегульованості і конкурентності у ринковому середовищі.

Таблиця 1.

Пріоритети інституційного забезпечення розвитку ринку органічної продукції

Інституційне забезпечення виробництва органічної продукції	Інституційне забезпечення зростання попиту на органічну продукцію
Розробка національних правил органічного виробництва на основі міжнародних вимог та стандартів	Законодавче закріплення стандартів здорового харчування
Врегулювання питання акредитації уповноважених органів сертифікації органічного виробництва	Розвиток системи інформування про переваги та пропагування здорового харчування на основі органічної продукції
Створення реєстру виробників органічної продукції, доповнення державної статистичної звітності спеціальними формами для відображення позицій з виробництва та обігу сільськогосподарської органічної продукції	Запровадження системи державного замовлення на органічну продукцію для дошкільних закладів та закладів початкової школи
Покращення ресурсного та матеріально-технічного забезпечення суб'єктів підприємництва, орієнтованих на виробництво органічної продукції на основі реалізації програм державної підтримки	Забезпечення високих стандартів життя на основі зростання економіки і доходів населення
Активізація інтеграційних та кооперативних процесів між суб'єктами малого підприємництва аграрної сфери та іншими секторами економіки	Запровадження державного стимулювання виробництва харчових продуктів з органічної сировини
Розвиток центрів дорадництва, розбудова інформаційно-консультативної інфраструктури органічного виробництва;	Розробка комплексної програми стимулювання експорту харчової продукції, виробленої із органічної сировини
Створення та підвищення значення і ролі саморегулювальних організацій виробників органічної сільськогосподарської продукції та продовольства	Створення та забезпечення функціонування інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, використання мережі Інтернет для популяризації органічної продукції
Запровадження спеціальних програм та курсів з підготовки спеціалістів та менеджерів органічного сільського господарства у профільних ВНЗ України	Проведення щорічних конкурсів на визначення найпопулярніших торгових марок органічної продукції

**Укладено автором на основі опрацювання літературних джерел*

Створення сприятливих умов для розвитку органічного виробництва не можливе без розбудови інститутів державної підтримки, яка може реалізуватися в найрізноматніших формах (табл.2).

Таблиця 2

Форми та шляхи державної підтримки суб'єктів підприємництва - виробників органічної продукції*

Види підтримки	Форми та інструменти державної підтримки
Фінансова	Часткова компенсація витрат з сертифікації органічної продукції; Часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, лізингових, факторингових платежів; Надання гарантії та поруки за кредитами; Фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій
Підтримка у сфері інновацій	Передача наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її впровадження у виробництво;
Інформаційно-консультаційна	Створення та забезпечення функціонування інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, використання мережі Інтернет; Надання різноманітної економічної, правової, статистичної інформації
Підтримка експортної діяльності	Сприяння участі у виставково-ярмарковій діяльності; Співпраця з міжнародними організаціями; Утворення об'єктів інфраструктури підтримки, що сприяють експортній діяльності
Підтримка у сфері кадрового забезпечення	Розроблення та виконання освітніх програм, спрямованих на підготовку, перепідготовку та підвищення рівня кваліфікації кадрів для виробників органічної продукції;

Очікуваним результатом від запровадження запропонованих заходів з інституційного забезпечення розвитку ринку органічної продукції стане формування сприятливих умов для виробників і споживачів органічної продукції. Розвиток органічного виробництва за умови державної підтримки здатний забезпечити виробництво достатньої кількості органічної продукції, що буде сприяти зросту вітчизняного сільського господарства, та стане досить значущою складовою підвищення рівня здоров'я нації.

Список використаних джерел

1. Федерація органічного руху України // [http: www. Organic.com.ua](http://www.Organic.com.ua)
2. Воскобійник Ю.П. Ємність ринку органічної продукції в Україні/

Ю.П. Воскобійник, Є.В. Гаваза // Агроінком. – 2013. - № 4-6. – С. 7 – 10.

Солоненко К.С.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.

Вінницький національний аграрний університет

НЕОБХІДНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

В нинішній складній економічній ситуації в Україні проблема недостатності коштів у підприємств для здійснення фінансово-господарської діяльності стоїть досить гостро та вимагає пошуку джерел фінансування. В умовах жорсткої конкуренції в ринковій економіці підприємствам можна скористатися таким джерелом фінансування як кредит, який можна використати для покриття найбільш термінових витрат, нестачі обігових коштів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень свідчить, що в науковій літературі питанням вивчення проблем кредитування підприємств приділяється увага у працях Вдовенко Л.О., Грубінка І.І., Демяненко М.Я., Калініченко Л.Л., Лупенка Ю.О. та ін. Однак питання визначення необхідності кредитування діяльності підприємств залишаються актуальними.

У фінансовому словнику-довіднику дане наступне трактування поняття «кредит» як «...форма передачі у тимчасове користування коштів у грошовій і грошово-натуральній формі на умовах строковості, повернення, платності та цільового характеру, що надається однією юридичною або фізичною особою – кредитором, іншій особі – позичальнику» [8].

Під кредитним забезпеченням слід розуміти спрямування банківських кредитів на забезпечення безперервності відтворення на підприємствах. Співпраця підприємств та комерційних банків є взаємовигідною: зростання обсягів кредитних вкладень для установ комерційних банків збільшує дохідність активних операцій у вигляді відсотків за користування кредитами, а для підприємств – кредитне забезпечення дає змогу покривати свої виробничі витрати з метою безперервності відтворювального процесу та є стимулом ефективного використання банківських позик як джерела фінансових ресурсів. Належне кредитне забезпечення є визначальним чинником ефективного функціонування будь-якого підприємства. Доступність кредитних ресурсів для підприємств впливає на збільшення обсягів виробництва, активізує підприємницьку ініціативу та сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності [1].

Таким чином, виникнення і функціонування кредиту пов'язане з

необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, із тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємствах і появою потреби в них у інших. При цьому виникнення кредитних відносин зумовлюється не самим фактом незбігу в часі відвантаження товару і його оплати, а узгодженням між суб'єктами кредитних відносин умови щодо відстрочки платежу шляхом укладання кредитної угоди. Але оборот товарів є не єдиною причиною появи кредитних взаємовідносин. Нині кредитні відносини виникають за будь-якої економічної чи фінансової операції, що пов'язана із заборгованістю одного з учасників такої операції.

Необхідність кредитних відносин пов'язана з об'єктивною розбіжністю у часі руху матеріальних і грошових потоків, що виникає в процесі відтворення суспільного продукту: в одних сферах господарства спостерігається вивільнення коштів, в інших виникає потреба в них. Зняти таку розбіжність допомагає кредит.

Так, Поддєрьогін А.М. [5] виділяє 2 групи причин виникнення кредитних відносин, зокрема загальноекономічні, серед яких товарне виробництво, рух вартості у сфері товарного обміну, функціонування підприємства на засадах комерційного розрахунку та специфічні причини, серед яких сезонний характер окремих виробництв, розбіжності між нагромадженням коштів та їх витрачанням на підприємств, відхилення фактичного використання оборотних коштів від їх нормативів в процесі індивідуального кругообігу оборотних фондів підприємств.

Поряд з об'єктивною основою існують специфічні причини виникнення і функціонування кредитних відносин, що пов'язані з необхідністю забезпечення безперервності процесу відновлення.

Для кожного підприємства, безумовно, є своя специфіка функціонування, що змушує підприємство звертатись до того чи іншого виду джерела збільшення обігових коштів, зокрема, до певного виду кредитування.

У банківській практиці найбільш поширеними методами кредитування є кредитна лінія, овердрафт, разовий строковий кредит.

Кожен з цих методів відрізняється своїми певними характеристиками та особливостями, які підходять для певної сфери діяльності організації. Також такі види кредитування залежать від характеру угоди, для якої і вибирається цей метод.

Кредитна лінія відрізняється від класичного кредиту тим, що видача кредитних коштів відбувається не відразу всією сумою, а певними частинами (траншами) в рамках встановленого ліміту, по мірі виникнення у позичальника потреби в кредитних ресурсах. Кредитна лінія дозволяє використовувати клієнтові більше коштів, ніж є на його розрахунковому рахунку, тобто мати негативний баланс, який обмежується лімітом згідно з умовами договору. Погашення кредитної лінії відбувається автоматично при будь-якому надходженні коштів на розрахунковий рахунок. При цьому, в першу чергу, списуються відсотки, а сума, що залишилася, йде в рахунок

погашення основного боргу. Це робить кредитну лінію досить зручним інструментом [4].

Кредит за овердрафтом використовується для усунення платіжних розривів, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності, тобто тільки на короткий період часу [3].

Кредитування в порядку одноразової видачі коштів (разовий кредит) – найбільш традиційний варіант видачі кредиту, що відрізняється простотою в наданні та послідовністю в організації процесу кредитування. Необхідність його полягає в тому, що клієнт одноразово потребує додаткових ресурсів, тобто клієнт отримує всю суму одночасно в межах встановленого в кредитному договорі розміру кредиту.

При здійсненні підприємством своєї господарської діяльності можуть виникати різні ситуації нестачі коштів, через які підприємство змушене звертатись до певного виду кредиту для покриття своїх потреб.

Потреба в кредиті виникає через різницю у величині і термінах повернення капіталу, авансованого у виробництво, а також у зв'язку з необхідністю одночасної інвестиції великих грошових потоків для розширення виробничого процесу. Традиційно виникнення потреби в кредиті пов'язують із сезонністю виробництва (особливо це помітно в сільському господарстві). Поряд з необхідністю кредитних відносин, внаслідок утворення тимчасово вільних капіталів та їх руху формується й можливість кредиту. Розвинуті кредитні відносини пов'язані зі створенням відповідного інституційного середовища – мережі спеціальних кредитних інституцій, які спеціалізуються на здійсненні кредитних операцій. Кредитні установи організовують і обслуговують рух позичкового капіталу, забезпечують його залучення, акумуляцію та перерозподіл у ті сфери народного господарства, де виникає дефіцит коштів [6].

Так, станом на 01.04.2016 р. сума кредитів, що надані суб'єктам господарювання склала 805 622 млн. грн., а на початок 2016 р. - 785 918 млн. грн., що свідчить про збільшення наданих кредитів в поточному періоді. Для порівняння станом на 01.01.2015р. сума наданих кредитів суб'єктам господарювання склала 802 582 млн. грн. Такі показники свідчать про покращення ситуації та збільшення кредитування підприємств банками, тому що у 2014 р. показник склав 698 777 млн. грн., що на 106845 млн. грн. менше, ніж на 01.04.2016р., що свідчить про покращення ситуації у кредитних відносинах з підприємствами [5].

Отже, можна зробити висновок, що у підприємств в сучасних умовах господарювання та в умовах жорсткої конкуренції відчувається нестача коштів, яку можна покрити за рахунок залучення кредитів, як способу покриття нестачі в обігових ресурсах, за умови сприятливої кредитної політики підприємств та банківських установ, направленої на отримання економічної вигоди обох суб'єктів.

Список використаних джерел

- 1.Вдовенко Л.О. Необхідність аграрних підприємств у кредитному забезпеченні / Л.О. Вдовенко // [Монографія] - 2012. - С. 65-70.
- 2.Грубінка І.І. Кредитні відносини і кредитне забезпечення підприємств: їх суть та важливість для економіки країни / І.І. Грубінка // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С. 189-193.
- 3.Жукова Н.К. Сучасний стан та проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків / Н.К.Жукова, Н.В.Зражевська // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 1 – 2 (1). – С. 70 – 72.
- 4.Калініченко Л. Л. Кредитування підприємництва як форма фінансової підтримки / Л. Л. Калініченко // Проблеми економіки. - 2015 - №3 - С. 193-200
5. Національний Банк України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
6. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. — К. : КНЕУ, 2002. — 240 с.
7. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін/ - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/73/66/>
- 8.Фінансовий словник-довідник / М.Я.Дем'яненко, Ю.Я., П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін.; За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555 с.

Трачук Н.К.

магістрант

Науковий керівник: Вдовенко Л.О., д.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище, значна частина прибутку носить інфляційний характер, не поліпшується положення і з платоспроможністю. Такий стан економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т.д. Для стабільного розвитку необхідне досягнення стійкості високого порядку - динамічної стійкості або стійкого розвитку[4].

Характеристика стабільного стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в

рамках якого підприємство здійснює свою діяльність, так залежить і від результатів його функціонування, його активного та ефективного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів[2].

У науковій літературі поняття «стійкість» ототожнюється з такими поняттями, як сталість (незмінність, постійність) та стабільність (забезпечення сталості). Кібернетичний підхід трактує стійкість як збереження незмінності деяких інваріант системи у процесі змін її стану. Економіко-математичний підхід до визначення стійкості характеризується твердженням про умови, які забезпечують системі стан рівноваги або утримання її характерних ознак на відповідному рівні[3].

Тобто основними концептуальними складовими визначення поняття «стійкість» є процесуальна та результативна. Як результат стійкість означає здатність вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних та ендемогенних факторів. Як процес стійкість є наслідком взаємозв'язку взаємодіючих операцій системи, метою яких є генерація факторів рівноваги і створення фундаменту для подальшого розвитку[3].

Багато вчених розглядали поняття фінансової стійкості як невід'ємної складової фінансового стану успішно діючого підприємства. Так, наприклад, Федотова М.А. та Белих Л.П.[3]. Визначають це поняття наступним чином: «Фінансова стійкість - це певний стан рахунків підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність».

З ними погоджуються М.С. Абрютіна й А.В. Грачов - фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури й поведінки партнерів. Вони ж виділяють і головну ознаку стійкості - це наявність чистих ліквідних активів, визначених як різниця між усіма ліквідними активами і всіма короткостроковими зобов'язаннями на той або інший момент часу[3].

В.В. Ковальов і О.Н. Волкова стверджують, що одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства - стабільність його діяльності у довгостроковій перспективі. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів.

З погляду М.В. Мельник - фінансовий стан вважається стійким, якщо організація має у своєму розпорядженні достатній обсяг капіталу для того, щоб забезпечувати безперервність своєї діяльності, пов'язану з виробництвом і реалізацією продукції в заданому обсязі, а також повністю й вчасно погашати свої зобов'язання перед персоналом по виплаті заробітної плати, бюджетом по сплаті податків і постачальниками за отримані від них поставки й послуги, формувати засобу для відновлення й росту необоротних засобів[5].

А.Д. Шеремет і Е.В. Негашев не дають визначення фінансової стійкості підприємства, а вважають, що різниця реального власного капіталу й статутного капіталу є основним вихідним показником стійкості фінансового

стану підприємства[2].

Найбільш повно, на мій погляд, розкриває проблему фінансової стійкості підприємства Г.В. Савицька: «Фінансова стійкість підприємства - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому й зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику».

Дослідження різних точок зору стосовно змісту поняття «фінансова стійкість» показує, що по досліджуваній проблемі немає єдиного погляду різних авторів. Не всі автори викладають своє формулювання поняття «фінансова стійкість». Більшість із них представляють фінансову стійкість більш вузько, ніж варто було б, виражаючи фінансову стійкість одним або двома показниками. Однак очевидно, що фінансова стійкість - багатомірне економічне явище, отже, виражається системою показників[1].

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Тому необхідним є пошук шляхів досягнення певного ступеня фінансової стійкості підприємства. Для забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі необхідно визначати конкретний рівень фінансової стійкості та здійснювати її кількісну оцінку[1].

Велике значення мають визначення «певного ступеня» фінансової стійкості, низки чинників, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду. Кожне підприємство має визначити межу своєї фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності, а надлишкова - сприятиме створенню «зайвих» запасів та резервів, у зв'язку з чим зростуть витрати на їх утримання, спостерігатиметься недоотримання прибутку та гальмування темпів економічного розвитку підприємства[1].

Визначення стандартизованої межі фінансової стійкості є складним процесом. Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації (своєчасної оплати за поставлену продукцію, надані послуги, виконані роботи) й одержання виручки від реалізації продукції, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо. Отже, загальна стійкість підприємства передбачає насамперед такий рух його грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення доходів над витратами[4].

Саме ця рівновага є змістом фінансової стійкості, яка є головним компонентом (умовою) загальної стійкості підприємства. Фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатне забезпечити безперервний процес виробництва

та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення.

Економічною практикою ряду підприємств доведено, що мати тільки передову виробничу технологію, найдешевшу робочу силу або успішно діючи службу реалізації продукції на сучасному етапі для компанії вже недостатньо. Зовнішнє середовище організації часто змінюється.

Сьогодні підприємства для функціонування на ринку та збереження конкурентоспроможності повинні постійно планувати свою господарську діяльність. При цьому кожна зміна несе не тільки загрози, але і нові додаткові можливості для досягнення майбутньої економічної вигоди. Підприємство повинно своєчасно виявляти зовнішні та внутрішні фактори нестійкості фінансового стану, проводити стратегічні та оперативні зміни для збереження фінансової стійкості. Отже, необхідно вивчати способи управління фінансами підприємств та використовувати нові підходи, які дозволять у повній мірі реалізувати переваги планування фінансової стійкості[3].

Отже дослідивши, фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів. Хоча, розглядаючи аналіз майнового положення, можна вважати, що стійкість фінансового становища підприємства в значній мірі залежить від доцільності й правильності вкладення фінансових ресурсів у активи.

Отже, до проведеного аналізу поглядів різних вчених та основних характеристик фінансової стійкості організації, можна запропонувати наступне визначення фінансової стійкості підприємства як здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику та змін середовища бізнесу з метою максимізації економічної вигоди власників, зміцнення конкурентних переваг організації з урахуванням інтересів суспільства та держави. Управління фінансовою стійкістю є одним з основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Абрютіна М.С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия [Текст]: учебно-практическое пособие / М.С. Абрютіна, А.В. Грачев. 2-е изд., испр. М.: Дело и Сервис, 2000. - 256 с.
2. Анисимова Г.С. Вплив структури капіталу на фінансово-економічний стан промислового підприємства [Текст] / Г.С. Анисимова // Економічний стан підприємства - 2010. - № 1. - С.96 – 102
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент [Текст]: учебный курс / И.А. Бланк. - Изд.2-е перераб. и доп. - К.: Ника-Центр: Эльга, 2009. - 656 с.
4. Веселов А.И. Оценка и формирование товарной политики на основе оборачиваемости запасов в целях повышения финансовой устойчивости и платежеспособности предприятий [Текст] / А.И. Веселов // Финансовый менеджмент - 2012. - № 2. - С.35 – 42

5. Захарченко В.И. Экономическая устойчивость предприятия в переходной экономике [Текст] / В.И. Захарченко, О.И. Продиус // Фондовый рынок. - 2001. - № 15. - С.10 - 14

Шатунова А.М.

аспирантка

Казахский национальный аграрный университет

ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ СУБЪЕКТОВ АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Современное развитие сельского хозяйства имеет стратегическое значение для национальной экономики, так как обеспечивает продовольственную безопасность страны, а наличие существенного количества убыточных организаций сельского хозяйства вызвало необходимость изучения этой проблемы для осуществления их финансового оздоровления, в целях обеспечения развития АПК РК. В процессе перехода аграрного сектора Республики Казахстан к рыночным отношениям чрезвычайную роль в повышении эффективности его функционирования играет финансовый механизм, являющийся структурным элементом экономического механизма, обеспечивающего стратегию самокупаемости и самофинансирования сельскохозяйственных предприятий.

Эффективный финансовый механизм должен отражать такую финансовую модель воспроизводственного процесса в аграрном секторе, которая позволит сельскохозяйственным предприятиям обеспечивать себя необходимыми источниками инвестирования, создавать финансовые резервы и выполнять свои финансово-кредитные обязательства. Основными направлениями вывода аграрной экономики из кризисного состояния являются повышение экономической эффективности сельскохозяйственного производства, решение социальных проблем, прекращение спада и планомерное наращивание производства продукции растениеводства и животноводства, увеличение инвестиций в агропромышленный комплекс. Эти задачи невозможно решить без всесторонней оценки финансово-экономического состояния аграрных предприятий и разработки адекватного финансового механизма и системы финансовых мер, направленных на организационно-экономическое и финансовое оздоровление деятельности анализируемого субъекта.

По нашим исследованиям в аграрном секторе экономики страны за негосударственными формами хозяйствования закреплено 99,1 млн. га или 98,3 % всех земель сельскохозяйственного назначения. В республике числится 216,6 тыс. крестьянских и фермерских хозяйств, 1,4 тыс. сельскохозяйственных производственных кооперативов, 7,1 тыс.

хозяйственных товариществ и акционерных обществ. Исследования экономических аспектов деятельности хозяйствующих субъектов в АПК РК раскрывают такие присущие им характеристики:

- не располагают необходимой техникой и оборотными средствами;
- не имеют достаточной квалификации по основам менеджмента, маркетинга, вопросам освоения новых технологий выращивания растений и животных;
- рост уровня безработицы среди сельских жителей в связи с вытеснением трудоемких видов сельскохозяйственной продукции, переходом на монопроизводство и использование узкопрофильной сельскохозяйственной техники;
- обеднение сельского населения, развитие миграционных процессов и вымирание сельских территорий;
- уплотнение почв и разрушение транспортной инфраструктуры сельских территорий из-за использования высокотоннажной техники, что приводит к окислению земель сельскохозяйственного назначения;
- несоблюдение экологосберегающих агротехнологий и требований к восстановлению лесополос, что вызывает ветровую эрозию почв, ухудшает структуру пахотных земель и снижает биологический и экономический потенциалы сельских территорий, ведь качественная земля - их основной ресурс;
- использование ядохимикатов и пестицидов, влияющих на экологию сельских территорий;
- бесконтрольное использование ГМО в производстве сельскохозяйственной продукции, вызывающее тревогу и требующее дополнительных исследований в сфере их проявления и возможного влияния на окружающую среду и человека;
- монополизацию сельскохозяйственной отрасли, позволяющую нескольким корпоративным собственникам диктовать цены на основные продукты питания, что также угрожает продовольственной безопасности республики.

Проведенное исследование показало, что из-за недостатка финансовых средств: кредитов, инвестиций, государственной финансовой поддержки, не рационально используется производственный потенциал, что в свою очередь, не позволяет вести производство на принципах самофинансирования, в результате, большинство из них убыточны, не имеют собственных средств, имущества для получения кредита под залог, включая землю.

Отсутствие доступного кредита для сельского хозяйства сделало невозможным восполнить возникший дефицит оборотных средств. Идущие параллельно земельная реформа и реорганизация сельхозпредприятий, либерализация внешней торговли, перестройка системы государственного регулирования АПК только усугубляли финансовый кризис в отрасли. Помимо низкого качества, труд в сельском хозяйстве явно избыточен. В

результате на сільхозпредприятия ложится бремя расходов по поддержанию уровня занятости в сельской местности. Избыточность других факторов аграрного производства на предприятиях также во многих случаях снижает финансовые показатели отрасли [2]. Вопреки сложившемуся мнению о нехватке техники в сельском хозяйстве расчеты показывают, что приобретение новой единицы техники обходится хозяйству намного дороже, чем выручка за тот же объем дополнительной продукции, который можно получить от применения этой единицы. Аналогично, во многих случаях стоимость приобретаемых удобрений превосходит стоимость дополнительной продукции, получаемой от применения этих удобрений.

Таким образом, финансовое состояние аграрного сектора определяется целым спектром факторов, и для решения этой проблемы нужно принимать меры по каждому из этих направлений. Даже в самые лучшие в финансовом смысле годы доля убыточных хозяйств составляет половину всех действующих предприятий, а совокупная просроченная задолженность в несколько раз превышает совокупный валовой доход отрасли, не говоря уже о суммарной прибыли. Оценив роль и фактическое состояние сельскохозяйственного производства можно утверждать, что наше государство не в полной мере использует потенциал страхования для решения существующих проблем в сельском хозяйстве в частности: высокий риск ведения сельскохозяйственного производства и страхования в растениеводстве; удаленность селхозтоваропроизводителей от страховых компаний; низкие финансовые возможности селхозпроизводителей и дороговизна услуг страховых компаний.

В настоящее время большое количество сельскохозяйственных предприятий имеют неустойчивое финансовое положение и поэтому получить кредит не могут, что усугубляет их и без того тяжелое финансовое положение и приводит к банкротству предприятий. В условиях финансово-экономического кризиса сельскохозяйственных предприятий серьезной проблемой является поиск инвесторов для формирования с их помощью оборотных средств и осуществления капитальных вложений.

Финансовое оздоровление – это комплекс мероприятий, которые включают в себя реструктуризацию, рефинансирование кредитных/кредиторских обязательств субъектов АПК при поддержке со стороны государства в виде субсидирования ставки вознаграждения и средствами фондирования АО «Холдинг «КазАгро» финансовых институтов. В финансовом оздоровлении могут участвовать все субъекты АПК вне зависимости от наличия/отсутствия проблем с погашением вышеуказанных обязательств.

Финансовое оздоровление состоит из нескольких этапов: субъект АПК подает заявку и необходимый пакет документов для участия в финансовом оздоровлении в финансовый институт; финансовый институт направляет пакет документов на рассмотрение оператору – АО

«Казагромаркетинг»; при соответствии пакета документов правилам субсидирования оператор созывает заседание Комиссии по финансовому оздоровлению субъектов АПК, которая принимает решение по финансовому оздоровлению; оператор информирует финансовый институт о принятом комиссией решении; в случае одобрения заявки между субъектом АПК и финансовым институтом подписываются договора с новыми условиями. Субсидированию ставки вознаграждения в рамках программы финансового оздоровления не подлежат договоры по кредитным/лизинговым обязательствам заемщиков, по которым оказывается поддержка в виде субсидирования ставки вознаграждения по другим государственным и/или бюджетным программам, а также договора, профинансированные за счет средств республиканского бюджета и средств Национального фонда. С августа 2013 года АО «Казагромаркетинг» является оператором по финансовому оздоровлению субъектов АПК. Суть данной меры господдержки заключается в удешевлении кредитов субъектов АПК, взятых ими для развития своего бизнеса или приобретения специальной техники и оборудования, на 7% годовых в тенге и на 5% в иностранной валюте. В рамках финансового оздоровления также продлеваются до 9 лет сроки возврата кредитов и списываются штрафы и пени.

Дальнейшее развитие финансового оздоровления субъектов АПК Республики Казахстан будет целиком зависеть от эффективности аграрной политики, ее адаптации к быстроменяющимся условиям, способности превратить аграрный сектор в национальный приоритет, сделать продовольствие неотъемлемой составной частью казахстанского экспорта, конкурентным преимуществом на мировых рынках. Основными социально-экономическими целями развития АПК являются:

- достижение устойчивого роста сельскохозяйственного производства;
- решение продовольственной проблемы страны и приближение уровня потребления продуктов питания к научно обоснованным нормам;
- удовлетворение спроса населения на непродовольственные товары из сельскохозяйственного сырья;
- перестройка агропромышленного производства на преимущественно интенсивную форму развития, обеспечение опережающего роста производства конечной продукции;
- улучшение использования ресурсного потенциала и повышение на этой основе эффективности производства;
- изменение структуры внешнеторгового оборота в целях постепенного превращения страны в экспортера продовольственной продукции.

Таким образом, финансовое оздоровление субъектов АПК Республики Казахстан должно быть направлено на достижение конечной цели: обеспечение сбалансированного развития его сфер и отраслей, при минимальных затратах труда и средств производства, с целью роста производства конечной продукции, полного удовлетворения потребностей

населення, для рішення проблеми забезпечення країни продовольством і сільськогосподарським сировиною.

Список использованной литературы

1. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана «Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие»-Астана, 30 ноября 2015.
2. Кундиус В.А. Управленческий анализ деятельности предприятий агропромышленного комплекса — М.: КНОРУС, 2011 - 392 с.

Шпикуляк О.Г.

д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

ВИМІРИ ЕФЕКТИВІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНСТРУКТ АНАЛІЗУ ВИГІДІ ВІТРАТ

Український селянин живе і господарює в інституціональних умовах невизначеності, адже не створено підґрунтя для реального переходу соціо-економічного буття до принципів взаємної відповідальності, продовжується трансформація і невизначеність. До цього також потрібно додати особливості культури і ментальності, які притаманні жителям села й індивідам, зайнятим в аграрній сфері виробництва. Все це потрібно враховувати при розбудові інституційних параметрів сприяння мінімізації негативів трансформацій та переходу до моделі сталого розвитку. Означена категорія досить часто вживається нами у даному дослідженні тому, що ми вважаємо перехід до сталого розвитку аграрної сфери визначальним, головним принципом забезпечення добробуту селянина, а це можливо лише за певних інституціональних умов. Не можна не констатувати, що в національній аграрній сфері сформувався феномен економічної культури, в основі якої притаманні лише українській аграрній дійсності економічні та соціальні інститути. Проблема в тому, що все ще дієвими залишаються традиції соціалістично орієнтованої поведінки селян і тому реальний перехід до ринкової інституційної системи все ще не відбувся. Причин багато, але з точки зору інституціоналізму потрібно виділити головну – ментальність або особливості національного сприйняття світу. Зміни у світогляді людини можливі лише в довгостроковому періоді, який охоплює життя не одного покоління, адже традиції успадковуються.

Важливістю у оцінці функціонування аграрного ринку набуває оцінка ефективності в частині регулювання як один з найважливіших аспектів розвитку ринкових відносин та інституційного забезпечення економічних

процесів.

Регуляторна політика щодо аграрного ринку є цілеспрямоване втілення на практиці інституціональних умов й інституційного забезпечення господарських взаємодій. В економічній теорії регулювання сучасного періоду зарубіжними науковцями В.Кіп Віскузі, Джоном М.Верноном, Джозефом Е.Гарингтоном, пропонується необхідність оцінки ефектів від регуляторних дій. На їхню думку, з погляду економічної ефективності, найбільш і цілком обґрунтованим виглядає методологічний підхід до здійснення оцінки регулювання, який названо аналіз вигід і витрат [1]. Схожу методика використовує Секретаріат Ради Скарбниці Канади при здійсненні оцінки доцільності державних проектів різного спрямування – законодавчих, інституційних, інвестиційних [2]. Хоча існує об'єктивне застереження, щодо можливостей вести чіткий, достовірний облік вартості регулювання і результатів приросту доходу від їх здійснення. Проте, означена методологія дає можливість оцінити доцільність впровадження регуляторних заходів з позиції вигід-витрат економічних агентів.

Методичний підхід до оцінки ефективності регулювання ринку в основі якого аналіз вигід і витрат дає можливість визначити наскільки дієвими є заходи регуляторної політики. Проте ймовірною є ситуація за якої результати оцінки можуть виявитися недостовірними. Це припущення витікає з того, що переважна частина регуляторних актів несуть у собі ризики. Тому з наукової і практичної точок зору необхідним заходом є формування інституціонального середовища, яке б дозволяло отримувати якісну, достовірну інформацію про заходи регулювання ринку.

Одним із найважливіших інституційних аспектів у застосуванні методології оцінки вигід і витрат та розробці на її основі методики є створення бази даних маркетингової інформації, а також щодо цінових ситуацій на ринках аграрної продукції. Це дозволить здійснення співставлень і проведення оцінки ефективності ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, цінової політики в регулюванні аграрного ринку, а також заходів з формування маркетингових каналів збуту. Вважаємо, що інформація про цінові ситуації дає можливість оцінити вигоди і витрати у здійсненні інтервенційної політики (Аграрний фонд). Таким чином можна розрахувати інституційний ефект стабілізації (чи навпаки) цін на сільськогосподарську продукцію – ефект від функціонування Аграрного фонду як інституту регулювання ринку, який отримали сільськогосподарські товаровиробники залежно від розміру доходу від реалізації продукції в інтервенційний фонд. Відповідні усереднені показники рівня доходу пропонуємо розраховувати співставленням середніх ринкових цін і цін за якими Аграрним фондом здійснювалися інтервенції. Оцінка ефективності регуляторних заходів дозволить отримати репрезентативні результати лише при наявності достовірних даних щодо вигід і витрат держави на управління соціально-економічними процесами в аграрній сфері.

Першочерговим завданням в обґрунтуванні концептуально-методичних підходів до оцінки ефективності регулювання аграрного ринку є визначення вартості регулювання. Її пропонуємо визначати через співставлення витрат держави на здійснення окремих регуляторних заходів в сільському господарстві (згідно з класифікацією вигод-витрат) (табл. 1). Проте потрібно оцінювати витрати через визначення вигід отриманих галуззю від впровадження регуляторного заходу в практичну діяльність. Як приклад – визначення розміру доходу сільськогосподарських підприємств на 1 гривню отриманої від держави підтримки. У оцінці вигід і витрат потрібно визначати загальний ефект від регулювання, а також фінансово-економічні результати господарювання.

Таблиця 1

Теоретична модель аналізу вигод-витрат регулювання аграрного ринку

Вигоди	Витрати
Економічні і соціальні показники: виробництво валової продукції; прибутковість; рівень задоволення потреб національної економіки; експорт; зайнятість	Вартість регулювання: витрати бюджетних коштів на здійснення регуляторної політики; витрати на утримання державного апарату аграрного менеджменту; витрати на укладання угод і подолання асиметрії в інформаційному забезпеченні

*Сформував автор

На прикладі регулювання ринку зерна Аграрним фондом здійсненням фінансових і товарних інтервенцій, які запроваджуються з метою стабілізації ціноутворюючого процесу, чітко видно, що вигода полягає у тому, щоб як виробники, так і споживачі не зазнали втрат від дестабілізації ринкової кон'юнктури. Якщо результат задовольняє сторону на користь якої здійснюється регулювання, то витрати можна вважати виправданими. Тому навіть просте співставлення і аналіз результатів дає вагомі підстави для того, щоб висновок щодо аналізу вигід і витрат можна було вважати методологічно правильним.

Оцінку ефективності регулювання аграрного ринку необхідно здійснювати застосовуючи методологію аналізу вигід і втрат. Вигоди, на нашу думку, – це результати отримані галуззю та її господарськими структурами (агropідприємства). Витрати – вкладення людського, інтелектуального, фінансового капіталу при здійсненні управління галуззю, а також трансакції нормативного забезпечення, здійснення контролю, формування інформаційного поля ринку. Пропонована методологія подає нам можливість здійснити оцінку ефективності державного менеджменту щодо регулювання аграрного ринку простим порівнянням бюджетних приватних і

суспільних витрат на управління.

В аналізі ефективності регулювання аграрного ринку потрібно застосувати методологію, яка б дозволила визначити вигоди і витрати як для суспільства, так і для гравців, учасників ринкового процесу. Вважаємо, що будь-які результати, ситуації в ринковому механізмі мають інституціональну природу, тобто є результатом примусової або об'єктивної еволюції. Тому в результаті прийняття управлінських рішень, реалізації проектів формується інституційний ефект як результат дії регуляторних інститутів – організацій, структур, механізмів та сформованих ними інституцій, норм.

Методологія аналізу вигід і витрат базується на застосуванні оціночних показників, які мають вартісні характеристики, тобто їх можна обрахувати в грошовому вимірі. Таким чином можливим є визначення впливу окремих заходів втручання держави в ринок (інтервенції) на доходи агровиробників від реалізації на ринку продукції по-відношенню до якої здійснювалося цінове регулювання. Тут можна і потрібно визначати загальну вигоду (суспільство, галузь), також розподільчі ефекти-наслідки для гравців – споживача й підприємця. Ми намагатимемося зосередити увагу на ціновому регулюванні, яке найбільш комплексно впливає на учасників ринкового процесу.

Як один із аспектів оцінки ефективності регулювання аграрного ринку, пропонуємо модифіковану, адаптовану до вітчизняних реалій методику визначення типів продуктових ринків за характером конкуренції – конкурентності.

В системі теоретичних надбань щодо типології ринків за конкурентними умовами науковці виділяють специфічні їх типи, які нами покладено в основу розробки методики оцінки конкурентності аграрних ринків. В методології аналізу ринкових структур виділяють зокрема, квазіконкурентний ринок (ринки діючої конкуренції – ринки, на яких незважаючи на високий ступінь концентрації продавців, фірми не володіють монопольною владою над цінами, виробники отримують нормальний прибуток; ринок картеля – специфічний випадок олігополії для якого характерне об'єднання кількох продавців даного товару з метою проведення єдиної цінової політики, встановлення єдиної ціни всіма продавцями, регулювання квот випуску; ринок домінуючої фірми в конкурентному середовищі – наявність домінуючої фірми і великої кількості фірм-аутсайдерів, а також бар'єрів для виходу з ринку; ринок природної монополії для якого характерна наявність крупних фірм, які забезпечують економію на витратах [3]. Теоретичну базу для розробки методичного підходу до оцінки ефективності регулювання аграрного ринку у нашому випадку складає теорія ринкових структур. Означена методологія дає можливість здійснити оцінку типу ринкової структури, рівень монопольної влади, а також конкурентні умови поведінки економічних агентів на ринку, що є наслідком регулювання.

Список використаних джерел

1. Віскузі В. Кіп. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / [пер. з англ. В. Кіп Віскузі, Джон М. Вернон, Джозеф Е. Гарингтон (мол.); наук. ред. пер. та авт. передм. О. Кілієвич. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1047 с.
2. Аналіз вигід і витрат : Практ. посіб. / [Секретаріат Ради Скарбниці Канади; пер. з англ. С. Соколик; наук. ред. пер. О. Кілієвич]. – К. : Основи, 2000. – 175 с.
3. Авдашева С. Подходы к классификации рыночных структур в экономике России / С. Авдашева, Н. Розанова // Вопросы экономики. – 1997. – № 6. – С. 138–154.

Ярмоленко Ю.Ю.

аспірант

Науковий керівник: Синчак В. П.

д.е.н, професор

Хмельницький університет управління та права

ОЦІНКА БЮДЖЕТНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ З ПДВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

В умовах реформування ПДВ та введення системи його електронного адміністрування (СЕА), на чому акцентується увага дослідників [1], поза колом наукових розвідок залишається питання оптимального та прозорого механізму повернення бюджетних коштів з ПДВ. Закритість інформаційної бази з даної тематики, на чому вже наголошувалось в одній із праць [2, с.95], не дозволяє провести фінансовий аналіз та виявити додаткові резерви з надходження фінансових ресурсів в аграрну галузь, хоча в умовах проголошеного напрямку її пріоритетності, зазначене питання є надзвичайно актуальним.

Серед інших проблем доцільно відмітити й існування так званої моделі «ручного управління» при відшкодуванні ПДВ. Унаслідок цього створюються «непрозорі» умови для платників податків при відшкодуванні ПДВ, на що вказують й інші автори [3, с.177– 179]. Причому зазначена модель продовжує діяти й у 2016 році, незважаючи на розпочатий процес податкової реформи з ПДВ та намаганням законодавців ввести ряд змін до Податкового кодексу України, зокрема запровадження Єдиного публічного реєстру заяв на бюджетне відшкодування ПДВ виключно в порядку черговості їх надходження [5].

Звертає на себе увагу і те, що питання бюджетної заборгованості з ПДВ ще недостатнього аналізується, хоча такі дані не належать до інформації з

обмеженим доступом згідно пп.200.7.3 п.200.7 ст.200 Податкового кодексу України. Саме тому та з метою отримання достовірної інформації про фінансові зобов'язання держави перед аграріями нами запропоновано розміщувати на офіційних веб-сайтах Державної фіскальної служби України та її регіональних підрозділах узагальнену (зведену) інформацію як додаток до Реєстрів заяв про повернення бюджетного відшкодування [2, с.96]. Причому, запропонована форма не потребує додаткових витрат, оскільки є лише удосконаленою формою щомісячного звіту контролюючих органів ПДВ–В–(3) «Про відшкодування».

Тож, для посилення власної позиції проаналізуємо та надамо оцінку бюджетній заборгованості з ПДВ сільгоспвиробникам в одному із аграрних регіонів України (табл.). Так, якщо у 2015 році бюджетна заборгованість з ПДВ, задекларована всіма платниками Хмельницької області на поточні рахунки, порівняно з початком року, зменшилась з 137,4 млн. грн. до 71,3 млн. грн. або на 48,1 %, то у сільгоспвиробників вона навпаки зросла до 11,8 млн. грн. або на 15,0 %. Усе це зайвий раз підтверджує наскільки нерівномірним є авансування обігових коштів у виробництво сільськогосподарської продукції.

Проте навіть задекларовані суми ПДВ до відшкодування не завжди визнаються контролюючим органом у повному обсязі, зважаючи на їх недостовірність, неузгодженість або суперечність, яка, звісно, оскаржується платниками. Як показує проведений аналіз, протягом 2015 року податковими органами відмовлено у відшкодуванні 61 платнику на суму 31,3 млн.грн., у т.ч. 9 сільгосп підприємствам (14,7%) на суму 17,06 млн. грн., що становить 54,5 % по Хмельницькій області. У розвиток вищенаведеного, лише зазначимо, що у 2015 році, унаслідок позитивних рішень на користь платників ПДВ (судових ухвал, апеляційних оскаржень тощо) було визнано до відшкодування 57,6 млн. грн., у т. ч. по підприємствах аграрного сектору області – 29,1 млн.грн. або 50,5 % від відновленої суми. Наведений аналіз дає підставу для висновку про необхідність посилення законодавчого регулювання у цьому питанні. Тому появу законопроекту щодо заборони контролюючим органам скасовувати суми податкового кредиту з ПДВ за формальними ознаками [5], вважаємо своєчасною.

Слід відзначити й ще одну проблему, яка на нашу думку, ставить у нерівні умови сільгоспвиробників – платників ПДВ. Тут ідеться про великі аграрні підприємства, які як за кількістю, так і за сумою відшкодування ПДВ переважають малих і середніх сільськогосподарських підприємств. Так, за нашими підрахунками 6 сільгоспвиробників отримали у 2015 році з бюджету 52, 76 млн.грн. (11,3 % від загальної суми по області), тоді як на одне із них припало 41,86 млн. грн. або майже 10,0 % відшкодованого податку на рахунки в цілому по регіону (табл. 1).

Поряд із цим доцільно відзначити й певну неузгодженість між податковою звітністю та щомісячним звітом контролюючих органів «ПДВ–

Таблиця 1

Узагальнені дані бюджетної заборгованості з ПДВ
до Реєстру заяв на повернення бюджетних коштів по Хмельницькій області станом на 01.01.2016 (тис.грн.)

Показники	Не відшкодована сума ПДВ на початок року (звітного місяця)		Заявлено до відшкодування у звітному періоді		Відшкодовано, всього: у тому числі		Зменшено або відмовлено у бюджетному відшкодуванні ПДВ	Поновлено суми бюджетного відшкодування ПДВ	Не відшкодована сума ПДВ на кінець року (звітного місяця)	
	на рахунок платника у банку	у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних періодів	на рахунок платника у банку	у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних періодів	на рахунок платника у банку	у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних періодів			на рахунок платника у банку	у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних періодів
Всього по області (району), у т.ч.	137 434,5	163 031,3	408 089,3	6 327,6	466 028,4	47 045,0	31 265,3	57 592,3	71 297,8	6 504,3
Кількість (осіб)	83	198	105	29	105	175	61	45	83	42
сільгоспвиробники заборгованість	10 241,5	53 329,2	53 029,1	253,5	52 762,0	13 965,5	17 059,8	29 124,9	11 770,2	1 836,8
Кількість (осіб)	4	23	8	2	6	23	9	10	4	4
сільгоспвиробники на спеціальному режимі, у т.ч.	10241,5	27 614,1	44 484,3	196,5	44 806,9	13 293,3	15 649,3	26 135,7	10 274,0	1 779,8
Кількість (осіб)	4	21	7	1	5	22	8	9	3	3
сільгоспвиробники на загальній системі, у т.ч.	0	25 715,1	8 544,8	57,0	7 955,1	672,2	1 410,5	2 989,1	1 496,2	57,0
Кількість (осіб)	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1

В–(3) «Про відшкодування». Проведене зіставлення дозволило встановити, що в останньому не враховується такий важливий показник як невідшкодований податковий кредит у першому півріччі за результатами проведення сезонних робіт (придбання мінеральних добрив, пального, насіння, ремонтно – технічні роботи тощо) сільгоспвиробниками, які перебувають на спеціальному режимі оподаткування. Таке доповнення даватиме інформацію органам державного управління про необхідність в найкоротший термін проводити відшкодування від’ємного податкового кредиту за спеціальними деклараціями з ПДВ у період, коли сільгоспвиробники найбільше відчують потребу у фінансових ресурсах, хоча така точка зору тривалий час не підтримувалась окремими дослідниками, на чому вже наголошувалось в одній із праць [4, с.85 – 86]. Проте, починаючи з січня 2016 року, після введення в дію механізму часткової сплати ПДВ до бюджету та на спеціальні рахунки сільгоспідприємств від реалізації власної сільгосппродукції такі аргументи не можуть бути виправданими.

Отже, питання відшкодування податкового кредиту з ПДВ, навіть в умовах його реформування, й надалі залишається проблемним та потребує подальших наукових досліджень з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Тулуш Л. Д. Реформування податку на додану вартість у сільському господарстві [Текст] / Л. Д. Тулуш // Економіка АПК. – 2016. – № 2. – С. 69–79.
2. Синчак В. П. Удосконалення форми обліку заборгованості бюджетного відшкодування сільгоспвиробникам [Текст] / В. П. Синчак, Ю. Ю. Ярмоленко // Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матер. X Міжнар. Наук. – практ. конф., м. Умань, 21–22 квітня 2016 р.: у 2 ч. – Умань : Сочинський М.М., 2016. – Частина 2. – С.94 – 96.
3. Кулик П.Л. Фіскальний потенціал податку на додану вартість в Україні та його реалізація: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» [Текст] / П.Л. Кулик. – Ірпінь, 2015. – С.219.
4. Синчак В. П. Відшкодування ПДВ у податковій системі сільського господарства: стан та перспективи [Текст] / В. П. Синчак // Проблеми трансформації соціально – економічної системи в Україні. Збірник наукових праць. – Острого: Видавництво «Острозька академія», 2004. – с.83 – 91.
5. Депутати Комітету з питань податкової та митної політики підтримали сільськогосподарських виробників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fortetsya.org.ua/news/11377-2016-03-17-08-33-51>

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ І ПІДХОДИ У МОДЕЛЮВАННІ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Бондар М.О.

аспірант,

Науковий керівник: Правдюк Н.Л., д.е.н., професор,
Вінницький національний аграрний університет

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інтенсифікація інноваційно-інвестиційної діяльності є необхідною умовою розвитку сільського господарства України, а також підвищення рівня конкурентоздатності вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Перспективність цього процесу залежить від спроможності підприємств галузі прийняти відповідні інвестиції і використати їх з високим рівнем ефективності. Ця спроможність визначає інноваційно-інвестиційну привабливість галузі, від оцінки якої залежать рішення потенційних інвесторів щодо розмірів, способів і механізмів вкладання коштів у сільськогосподарські підприємства.

Визначення рівня інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств є надзвичайно важливим, адже за умов низького рівня інвестиційних пропозицій виникає потреба визначити напрями покращення інвестиційного клімату аграрного сектору. Саме тому підвищення рівня інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, а також в цілому сільського господарства як галузі, що гарантує продовольчу безпеку країни, є стратегічною метою економічного розвитку країни.[1]

Проблеми, методи і завдання оцінювання рівня інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств відображені у роботах таких зарубіжних авторів як Е. Хансена, Р. Харрода, Р. Хоутрі, Е. Чемберліна, а також вітчизняних науковців О.А. Алексеєва, Г.І. Великоіваненка, І.О. Бланка, М.С. Герасимчука, В.М. Хобти, А.В. Мешкова, А.В. Матвійчука, О.В. Нечипорука, С.В. Юхимчука, А.А. Садекова, О.М. Ястремської, Г.О. Харламової, Н.Ю. Брюховецької та інших. Дослідниками пропонуються різні підходи до вирішення цих проблем, починаючи з рівня підприємства і, закінчуючи рівнем державного управління. Відсутність системного і комплексного підходу до визначення методик оцінювання інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств зумовлюють необхідність подальшого дослідження даної тематики.

Ми схиляємось до тієї думки, що інвестиційна привабливість сільськогосподарського підприємства – це поняття, що поєднує в собі сукупність економічного та політико-правового середовищ, ресурсів та

інфраструктури, екології та географічного положення, освітнього і наукового потенціалу, фінансово-господарської та управлінської діяльності, а також інших аспектів, при оцінці яких інвестор може визначити для себе доцільність вкладання в підприємство інвестицій та наявність можливостей для розвитку

подальшої інвестиційної діяльності.

Оцінка рівня інноваційно-інвестиційної привабливості підприємства сприяє новим перспективам диверсифікації як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, а також підвищує шанси залучення коштів іноземних інвесторів у інвестиційні проекти.

Оцінювання і аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості – це змога виявити недоліки у функціонуванні підприємства, передбачити заходи щодо їх усунення та максимізувати можливості залучення інвестиційних потоків. А це, у свою чергу, дає можливість інвесторам прийняти рішення щодо інвестування у дане підприємство. [2]

У процесі визначення рівня та оцінки привабливості підприємств інвестори керуються наступними основними факторами:

- потенціал зростання підприємств;
- сприятливий та несприятливий вплив рушійних сил на підприємство;
- стабільність попиту;
- посилення чи послаблення впливу сил конкуренції;
- ступінь ризику та невизначеності;
- зміна прибутковості підприємства, зумовлена дією конкуренції та рушійних сил. [3]

Основними завданнями аналізу інноваційно-інвестиційної привабливості підприємства є оцінка його майнового, а також інноваційно-інфраструктурного стану на основі розрахунку і аналізу групи відповідних економічних показників; достатності власного і залученого капіталу для поточної господарської діяльності, а також рівня фінансової стійкості, стабільності підприємства, його платоспроможності і ліквідності майна. Важливим завданням також є оцінка рентабельності продукції, що виробляється з урахуванням інноваційних витрат.

Комплексна оцінка рівня інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства повинна охоплювати всі складові цього поняття, а саме, абсолютні і порівняльні підходи до визначення привабливості підприємства як об'єкта інвестування.

По відношенню до джерела вихідної інформації всі розроблені у вітчизняній та світовій практиці методики оцінки інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств можна умовно поділити на три великі групи:

- 1) методики, що ґрунтуються на різноманітних оцінках експертів;
- 2) методики, що ґрунтуються на статистичній інформації;

3) комбіновані методики, що ґрунтуються на експертно-статистичних розрахунках. [4]

Розглянемо систему основних показників, які на нашу думку дозволяють оцінити рівень інноваційно-інвестиційної привабливості сільсько-господарських підприємств.

Коефіцієнт забезпеченості інтелектуальною власністю – визначає наявність у підприємства інтелектуальної власності та прав на неї у вигляді патентів на винаходи, промислові зразки, авторські свідоцтва на корисні моделі, програми ЕОМ, товарні знаки і знаки обслуговування, а також інших прав та активів, необхідних для ефективного інноваційного розвитку.

Коефіцієнт персоналу, зайнятого в НДР і ДКР – характеризує професійно-кадровий склад підприємства, показує частку персоналу, що займається безпосередньо розробкою нових продуктів і технологій, виробничим та інженерним проектуванням, іншими видами технологічної підготовки виробництва для випуску нових продуктів або впровадження нових послуг стосовно середньооблікового складу всіх постійних і тимчасових працівників, що значаться на підприємстві.

Коефіцієнт майна, призначеного для НДР і ДКР – показує частку майна експериментального і дослідного призначення, придбаних машин і устаткування, пов'язаних з технологічними інноваціями в загальній вартості всіх виробничо-технологічних машин і устаткування.

Коефіцієнт освоєння нової техніки – характеризує здатність підприємства до освоєння нового обладнання і новітніх виробничо-технологічних ліній.

Коефіцієнт освоєння нової продукції – характеризує здатність підприємства до впровадження інновацій або технологічних змін в оновленні асортименту продукції.

Коефіцієнт інноваційного зростання – характеризує стійкість технологічного зростання і виробничого розвитку; показує частку засобів, які виділяються підприємством на власні і спільні дослідження з розробки нових технологій, на цілеспрямований прийом на роботу висококваліфікованих фахівців, навчання і підготовку персоналу, що пов'язано з введенням інновацій, господарські договори для проведення маркетингових досліджень у загальному обсязі всіх інвестицій. Цей коефіцієнт свідчить про досвід підприємства у справі управління інноваційними проектами.

Коефіцієнти ліквідності: коефіцієнт поточної ліквідності – дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити, якщо воно реалізує усі свої оборотні активи, в тому числі і матеріальні запаси; коефіцієнт швидкої ліквідності – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості; коефіцієнт абсолютної ліквідності – дозволяє визначити

частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу – характеризує ступінь фінансової незалежності від зовнішнього капіталу, а також частку власників підприємства в загальній сумі коштів, вкладених в нього.

Коефіцієнт позикового капіталу – характеризує частку позикових засобів у загальній сумі джерел засобів підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу – визначає яка частка власного капіталу використовується для вкладення в оборотні кошти, а яка частина капіталізована.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів – характеризує залежність підприємства від зовнішніх інвесторів.

Коефіцієнт фінансового ризику – характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 гривню власного капіталу і визначається як відношення залученого капіталу до суми власного.

Коефіцієнт співвідношення реальної вартості основних засобів і майна – показує ефективність використання засобів для підприємницької діяльності.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу – показує скільки виручки-нетто міститься в 1 гривні власного капіталу і який період його обігу.

Рентабельність активів – показує ефективність використання всього майна підприємства; рентабельність продукції – характеризує ефективність основної діяльності підприємства з виробництва і реалізації продукції; рентабельність власного капіталу – визначає ефективність використання власного капіталу підприємства; динаміка показника впливає на рівень котирування акцій підприємства. [5]

Таким чином, для того щоб підвищити рівень інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, необхідно здійснювати ефективну інноваційну діяльність за основними її напрямками. Оцінювання рівня інноваційно-інвестиційної привабливості доцільно проводити як за допомогою маркетингового, так і фінансового аналізу. На сьогоднішній день не існує універсальної методики оцінки інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, яка б дозволила оцінити велику кількість факторів, що впливають на інвестиційне середовище. Система запропонованих основних показників дозволить інвесторам, а також самим підприємцям проаналізувати реальний фінансовий стан та знайти шляхи до його покращення, а також підвищить об'єктивність оцінки рівня інноваційно-інвестиційної привабливості, дасть змогу збільшити надходження необхідних підприємству коштів.

Список використаних джерел

1. Іващенко А. І. Аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств України / А. І. Іващенко // – Управління розвитком. –

2015. – № 2 (180). – С. 86-96.

2. Сиволапенко Н. Інвестиційна привабливість України / Н. Сиволапенко // Економіст. – 2002. – № 6. – С. 84-85.

3. Дібніс Г. Методика оцінювання інвестиційної привабливості підприємств / Г. Дібніс // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7 (85). – С. – 228-240.

4. Пилипенко О. І. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства: огляд методик / О. І. Пилипенко // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 1(13). – С. 324-330.

5. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

Бурлака Н. І.

к.е.н., доцент

Коліжук М. В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У зв'язку з посиленням кризових еколого-економічних явищ у сільському господарстві сформувалась тенденція погіршення якісних характеристик, падіння родючості ґрунтів: підвищується кислотність і засоленість, поширюється ерозія земель та їх деградація, зменшується вміст гумусу.

Низька продуктивність земель сільськогосподарського призначення зумовлена такими основними причинами: тривала відсутність реального власника, помилкова стратегія максимального залучення земель до обробітку, недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції, невважена цінова політика, недотримання науково обґрунтованих систем ведення землеробства і, зокрема, недотримання сівозмін, порушення агротехнічних вимог, зношеність матеріально-технічної бази та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних і інших заходів. Тому потрібно запровадити такий економічний механізм, який стимулював би раціональне використання та охорону земельних ресурсів при веденні сільськогосподарської діяльності [2].

Раціональне землекористування має забезпечити сукупно економічний та природоохоронний, ресурсозберігаючий і відновлювальний характер використання земельних ресурсів. Отримання економічного ефекту від

науково обґрунтованого підходу збалансованого використання земельних ресурсів полягає в реалізації наступних заходів:

- для приведення у відповідність біологічних особливостей рослин з виробничим і територіальними властивостями земель необхідно найкращим чином розмістити посіви і сформувати сівозміни з урахуванням якості угідь, їх розташування, конфігурації тощо;

- з метою забезпечення не лише ефективного використання родючості ґрунтів, але і його піднесення слід використовувати технології, які б враховували особливості конкретної ділянки ріллі;

- необхідно здійснити комплекс ресурсозберігаючих та природоохоронних заходів і впроваджувати екологічно чисті технології [1].

Для виконання національної еколого-економічної політики держави сільськогосподарськими підприємствами в сфері використання земельних ресурсів потрібно використовувати такий механізм управління земельними ресурсами як стимулювання [3].

Економічний механізм раціонального використання та охорони земельних ресурсів припускає дотримання наступних основних умов:

- комплексність використання земельних угідь, меліоративних і природоохоронних систем;

- надійність зв'язків федеральних, регіональних органів управління і служб інфраструктури землекористувачів незалежно від форм власності та умов господарювання;

- концентрація ресурсів з метою будівництва та експлуатації ґрунтозахисних, меліоративних, природоохоронних об'єктів, споруджень і проведення великомасштабних, коштовних заходів;

- обов'язкова компенсація нанесеного екологічного і виробничого збитку;

- стимулювання поліпшення і збереження земель, забезпечення екологічної рівноваги в агроландшафтах, агросистемах. Враховуючи вище зазначене обґрунтуємо принципи раціонального використання земельних ресурсів (рис.1) [4].

Суть економічного стимулювання раціонального використання і охорони земель як економічного механізму управління земельними ресурсами полягає у створенні органами державної влади та місцевого самоврядування економіко-правових умов, які б спонукали власників землі і землекористувачів добровільно, без будь-яких засобів примусового впливу на їх діяльність, брати безпосередню участь у виконанні заходів, пов'язаних з раціональним використанням та охороною земель за ринкових умов.

Система економічного стимулювання природоохоронних заходів повинна розвиватися на основі пільгового режиму оподаткування, різних видів пільгового кредиту, інших методів, які дають змогу виконувати роботи без виділення коштів з бюджету, за рахунок накопичення сільськогосподарськими товаровиробниками власних ресурсів. Різні види

податкових пільг та пільгового кредиту впроваджуються у межах податкової та кредитно-фінансової політики для стимулювання інвестиційної активності сільськогосподарських товаровиробників щодо використання сучасних науково-технічних досягнень з метою заміни старої, екологічно деструктивної, і впровадження нової, природоохоронної та ресурсозберігаючої технічної бази та технологій виробництва, а також для створення природоохоронної інфраструктури.

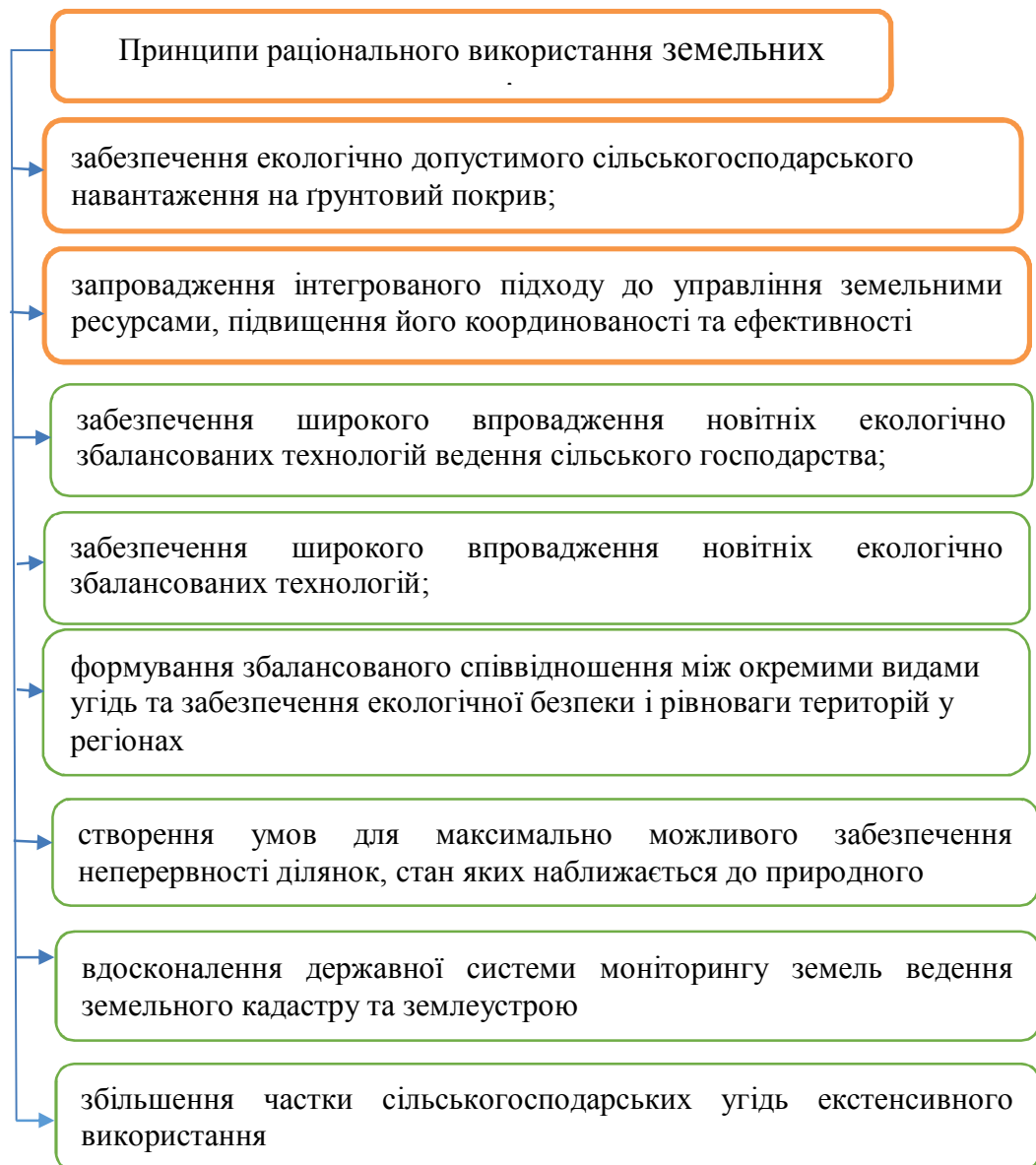

Рис. 1.1. Принципи раціонального використання земельних ресурсів [4].

Реалізація економічного стимулювання землеохоронної діяльності на практиці можлива за допомогою таких конкретних методів:

1. Звільнення від плати за землю площ:

- а) законсервованих сільськогосподарських угідь;
- б) зайнятих під створення полезахисних лісосмуг;
- в) зайнятих протиерозійними гідротехнічними спорудами.

2. Звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їхнього стану, в період передбачений проектом проведення робіт.

3. Надання податкових пільг за рахунок прискореної амортизації:

- а) ґрунтозахисної техніки;
- б) протиерозійних гідротехнічних споруд.

4. Звільнення від податків тієї частини прибутків, яка спрямовується на розв'язання екологічних проблем.

5. Надання пільгових кредитів та позичок на придбання протиерозійної техніки для обробітку ґрунту, будівництво протиерозійних гідроспоруд, здійснення лісомеліорації, хімічної меліорації ґрунтів, інших землевідновлювальних та природоохоронних заходів [3].

Доцільно також розробити, законодавчо закріпити і впровадити систему заліку в рахунок платежів за використання земельних (сплати фіксованого сільськогосподарського податку) тих коштів, які суб'єкт аграрного землекористування витратив на виконання землеохоронних заходів. Така система також виконує роль дієвого економічного стимулятора впровадження природозберігаючих заходів, оскільки частина платежів за використання земельних ресурсів трансформується у джерело інвестицій природоохоронного призначення і залишається у сільськогосподарського товаровиробника у вигляді інвестиційної податкової субсидії. В умовах економічної кризи, коли засоби прямого економічного стимулювання раціонального землекористування та охорони земель не можуть активно розвиватися, через дефіцит фінансових ресурсів у держави, подібна система стимулювання є основним засобом нагромадження коштів на природоохоронні інвестиції [2].

Ефективність економічного механізму регулювання раціонального сільськогосподарського землекористування залежатиме від того, наскільки об'єктивно буде визначено проблеми галузі в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення в Україні. Державна еколого-економічна політика України у галузі сільсько-господарського землекористування спрямована на формування механізму, який поєднує у собі систему ефективного використання земельних ресурсів для забезпечення планових потреб суспільства [1].

Для здійснення природоохоронних заходів важливою проблемою та перешкодою на шляху виконання таких завдань є пошук джерел фінансування та розробка методології зміцнення фінансового стану суб'єктів.

Отже, економічним механізмом розв'язання проблеми раціоналізації землекористування в аграрній сфері мають стати активізація інвестиційної діяльності з метою фінансування придбання ґрунтозахисних і ресурсозберігаючих технологій, а також здійснення природоохоронних заходів.

Список використаних джерел

- 1.Третяк А.М. Концепція удосконалення земельних відносин у сільськогосподарському секторі економіки в Україні на 2015-2020 р. [Електронний ресурс] / Третяк А.М., Другак В.М. – Режим доступу : <http://www.aau.org.ua/pres-sluzba/novini-1/dialog-z-vladou/reestracia-dogovoriv-orendi/koncersia>
2. Рогач С.М. Економічні важелі оптимізації земельних відносин в Україні [Електронний ресурс] / Рогач С.М. – Режим доступу : <http://elibrary.nubip.edu.ua/7875/1/10rsm.pdf>
3. Кривов В.М. Сучасні проблеми землекористування через економічні важелі / В.М. Кривов // Вісник аграрної науки. – 2015. – № 1. –С. 65–67.
4. Фостолович В.А Економічний механізм раціонального використання та охорони земельних ресурсів [Електронний ресурс] / Фостолович В.А., Приймак Л.В. – Режим доступу : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/855.pdf>

Глухенька А. О., Глухенький О. С.

Науковий керівник: Зелінська О. В.

к.т.н., асистент

Вінницький національний аграрний університет

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Системний підхід – загальний метод дослідження об'єкта як сукупність частин, які знаходяться в взаємодії і являється конкретизацією і розвитком загального принципу діалектики у всезагальноючому зв'язку і цілісності. Представники системного підходу стверджували, що організації необхідно розглядати як цілісні системи, які складаються з взаємодіючих частин. Іншою важливою перевагою системного напрямку є те, що він розглядав організацію як “відкриту систему”, що постійно взаємодіють з оточуючим середовищем. Сучасна економічна теорія розкриває сутність економічної категорії «ресурсний потенціал» через різні рівні дослідження: макро- і мікроекономіка, мезо- і мегаекономіка. Для пізнання тенденцій формування, використання та відтворення ресурсного потенціалу використовують загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які мають особливості в галузевому аспекті.

Вивчення наукової проблеми формування і використання ресурсного потенціалу аграрної економіки та використання системного підходу проводять провідні наукові установи, а вирішенню теоретико-методологічних та прикладних задач присвячені праці багатьох науковців. Серед них: Андрійчук В.Г., Анічин Л.М., Борисова О.В., Гайдуцький П., Гладій М.В., Єрмаков О.В., Іванюта В.Ф., Лукінов І., Онищенко О.М., Пасхавер Б.Й., Підлісецький Г.М. та інші.

Метою даного дослідження є аналіз сучасних системних методів дослідження ресурсного потенціалу аграрного виробництва, упорядкування складових ресурсного потенціалу, розробка моделі розвитку ресурсного потенціалу АПК.

Вдосконалення механізмів управління ресурсним потенціалом аграрного виробництва є метою сучасних наукових досліджень українських вчених. Аграрний сектор є певним цілісним утворенням, певною сукупністю поєднаних між собою елементів, які досить чітко узгоджені й утворюють функціональні ієрархічні структури в межах системи.

Ресурсний потенціал економіки країни слід розглядати за системним підходом як сукупність ресурсних потенціалів всіх її регіонів. Аналізуючи вітчизняні і зарубіжні публікації можна умовно виділити 3 основні етапи розвитку поняття системного підходу: - період цілісного, єдиного погляду на речі (минуле); - аналіз різних частин і особливостей об'єкта в їх взаємодії і взаємозв'язку (теперішня);- синтез всіх аспектів побудови і функціонування окремих систем на основі єдиної організаційної теорії. Цим етапам відповідає і розвиток понять (або категорій) цілого, системи і організації. Системний підхід можна розглядати як етап розвитку принципу цілісності, якій наводить своє завершення в єдиній організаційній теорії.

Суть системного підходу до управління господарськими організаціями складається в тому, що при рішенні будь-якої виникаючої проблеми правильно визначити границі системи (виділити цілісність), її склад, системні особливості, взаємозв'язок між її елементами. В залежності від того, які аспекти соціально-економічної діяльності господарюючої організації аналізуються границі, склад системоутворюючі особливості і типи взаємодії між елементами можуть сильно змінюватись. Будь-яка господарююча організація представляє собою важку систему, в якій вся сукупність існуючих взаємозв'язків не може бути виділена і обхвачена в єдиному описі (або моделі), при цьому частіше всього виділяють підсистеми: науково-технічну, виробничо-економічну і соціальну. З позиції системного підходу, наприклад, агропромислове об'єднання представляє собою цілісне формування, яке складається із сукупності підприємств і організацій, які знаходяться в певних зв'язках і в їх єдності. Особливості АПК, як об'єкта управління являється цілісність, міжгалузевий характер зв'язків підприємств і організацій в його складі, динамічність, ієрархічність організаційно-виробничої структури управління, що створює передмови для формування та розвитку системи агро

маркетингу.

Системний підхід вимагає також комплексного вивчення всіх аспектів і проявлень досвіду, включаючи і негативні сторони, проблеми і недоліки. Він виходить із того, що різні природноекономічні фактори діють на агропромислове виробництво не ізольовано, а в зв'язку один з одним. Регіональний АПК можна розглядати як форму організації процесу відтворення агропромислової продукції на певному рівні.

Розглядаючи АПК як систему вищого порядку з позиції системного підходу можна відзначити її як цілісний комплекс взаємопов'язаних елементів з певною структурою та взаємодією з зовнішнім середовищем. Внутрішній стан АПК, як системи характеризується великою кількістю станів. Кожний стан характеризується кількістю елементів, їх виробничими можливостями, формами власності, належністю до певних сфер АПК, трудовими ресурсами, основними засобами, запасами та ін. Така система цілком слушно заслуговує на назву "великої". Це поняття характеризує співвідношення різноманітності системи АПК та можливостей її спостереження та дослідження. Як складна, поліструктурна система АПК являє собою перетин умовно - простих систем, кожна з яких утворює її певний структурно-функціональний зріз. Кожна з цих систем є підсистемою по відношенню до АПК, в свою чергу поліструктурною та функціонує на основі внутрішньої взаємодії факторів, що відображають її різні аспекти. Кожна підсистема вирішує певну проблему в межах загальної проблеми великої системи. Рішення проблеми є теж системою - об'єктом конструювання, тим, що заповнює проміжок між існуючим та бажаним станами вищого порядку.

Ефективне використання ресурсного потенціалу сприяє прискореному соціальноекономічному розвитку регіону, що в свою чергу забезпечує високий рівень життя населення відповідної території. Регіональні особливості розвитку аграрної економіки визначаються особливостями природноресурсного потенціалу. Дослідження структури організаційно-економічного механізму стимулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПК [4] аналізують як взаємодію системи еколого-економічних важелів та стимулів через організацію і планування заходів щодо відтворення природного ресурсного потенціалу. Зокрема, нормативно-правове забезпечення (закони, постанови, укази), методологічне і методичне забезпечення (інструкції, норми, нормативи), економічні важелі (прибуток, амортизація, субсидії, дотації, дивіденди, ціна, страхові тарифи, кредитні ставки, податкові ставки, платежі, штрафи), економічні методи (планування, прогнозування, інвестування, кредитування, оподаткування, страхування, система розрахунків, екологічний аудит, контроль) та інформаційне забезпечення (природно-ресурсне, відтворення ресурсів, звіти, маркетингова інформація, моніторинг, інновації). Систематизуючи структуру потенціалу сільськогосподарських підприємств вчені основними елементами

пропонують вважати соціальний, технологічний та природний компоненти [5]. Сполучною ланкою серед складових потенціалу є інформаційний блок, до якого включаються інтелектуальний та інноваційний потенціали.

Отже, серед сучасних загальнонаукових методів дослідження ресурсного потенціалу поширеним є структурно-функціональний метод, який означає вивчення економічного процесу або явища як системного. Ознаками економічних систем є цілісність, стійкість, динамічність розвитку, самоорганізація, взаємозалежність між складовими елементами для досягнення визначеної мети. Застосовуючи метод наукової абстракції, системний та логічний підходи, нами запропоновано модель розвитку ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Доведено, що системний підхід є найбільш поширеним методом дослідження ресурсного потенціалу аграрного виробництва. При цьому, деякі аспекти розвитку ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств залишаються поза увагою дослідників.

Основною метою управління ресурсами аграрної економіки є підвищення рівня життя населення, розширене відтворення продукції сільського господарства, формування умов для економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності країни в світовому господарстві. Теоретичні основи моделі формування та використання ресурсного потенціалу визначають також умови для економіко-математичного моделювання ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Ульяновченко О.В. Управління ресурсним потенціалом в аграрному секторі економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец.08.00.03 «економіка та управл. нац. госп.»/ О.В.Ульянченко – К., 2008.- 38с.
2. Іванюта В.Ф. Методологічне забезпечення розвитку аграрного виробництва регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец.08.00.05 «Розвиток прод. сил і регіон. економіка» / В.Ф. Іванюта. –К., 2009.- 40 с.
3. Юзефович А.Э. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве / А.Э. Юзефович. - М.: Экономика, 1983. – 208 с.
4. Россоха В.В. Теоретико-методичні засади формування, розвитку та оцінювання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства / Россоха В.В. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 94 с.

Гулеватий В.В.

студент

Науковий керівник: Січко Т.В.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МОДЕЛЮВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан економіки України, значна частка якої належить аграрному сектору, залежить від точної оцінки, прогнозування та ефективного планування діяльності підприємств АПК. Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», яка включає Програму розвитку інновацій, вимагає від підприємств АПК вдосконалення їхньої організаційної та управлінської діяльності на основі впровадження та раціонального управління інноваційними процесами. Особливо це стосується переробних підприємств, оскільки на сектор переробки сільськогосподарської продукції припадає значна частка всього виробництва АПК. Виведення вітчизняного агропродовольчого сектора економіки на більш високий рівень, зокрема європейських стандартів, стабілізації та розвитку сільськогосподарського виробництва, вимагає розвитку інноваційної діяльності в переробній сфері АПК, формування нових підходів і механізмів її реалізації.

Ефективне вирішення завдань, які при цьому виникають в швидко змінюваних умовах економічного та соціально-політичного середовища, потребує застосування аналітичних методів в управлінні інноваційними процесами переробних підприємств на основі інструментарію економіко-математичного моделювання з урахуванням особливостей агропереробного виробництва та створення відповідних систем інформаційного забезпечення.

Багатоаспектні дослідження з питань моделювання в аграрній економіці проводили Грицюк П.М., Наконечний С.І., Цюпко С.В., Васильєва Н.К., Кропивко М.Ф., Ульяновченко О.В. та ряд інших науковців. Моя мета – довести ефективність застосування програмного засобу *VRwin* в моделювальній діяльності переробного підприємства.

Моделювання бізнес-процесів – це один з напрямків системного аналізу, що найдинамічніше розвивається, і який міцно увійшов до сучасної практики управління розвитком бізнесу. Він полягає у віддзеркаленні суб'єктивного бачення потоку робіт у вигляді формальної моделі, що складається з взаємопов'язаних операцій[1].

Програма *VRwin* - потужний інструмент моделювання, розроблений фірмою *Computer Associates Technologies*. Його можна використовувати в моделювальній діяльності переробного підприємства для аналізу, документування та реорганізації складних бізнес-процесів. Модель, створена засобами *VRwin*, дозволяє чітко документувати різні аспекти діяльності - дії,

які необхідно зробити, способи їх здійснення, ресурси для цього та ін. Таким чином, формується цілісна картина діяльності переробного підприємства - від моделей організації роботи у відділах до складних ієрархічних структур.

Програма BPwin дає основу для осмислення бізнес-процесів і оцінки впливу тих чи інших подій, а також описує взаємодію процесів і потоків інформації на підприємстві. Неefективна, високовитратна або надмірна діяльність може бути легко виявлена і, отже, вдосконалена, змінена або усунена відповідно до загальних цілей підприємства. BPwin дозволяє:

- забезпечити ефективність операцій, розглядаючи поточні бізнес-операції через потужні інструменти моделювання;
- удосконалювати бізнес-процеси, формулюючи і визначаючи альтернативні реакції на дії ринку;
- швидко виключати непродуктивні операції, легко та інтуїтивно зіставляючи операційні зміни. Неefективні, неeкономічні або надлишкові операції можуть бути легко виявлені і, отже, поліпшені, змінені або зовсім виключені - відповідно до цілей підприємства[4].

BPwin (тепер AllFusion Process Modeler) - програмний продукт в області реалізації засобів CASE-технологій. Дозволяє проводити опис, аналіз і моделювання процесів виробництва. Включає три стандартні методології:

- IDEF0 (функціональне моделювання);
- DFD (моделювання потоків даних);
- IDEF3 (моделювання потоків робіт) [2].

Ці методології по-своєму унікальні. Кожна з них може бути виконана окремо за допомогою BPwin, але їх сукупність укладена в модель дає аналітику повну картину предметної області клієнта.

Приклад моделі, побудованої в BPwin інтегрований із засобом імітаційного моделювання Arena. Імітаційне моделювання - створення комп'ютерної моделі системи (фізичної, технологічної, фінансової і т. ін.) і проведення на її основі експериментів з метою спостереження / передбачення [2].

BPwin автоматизує рішення багатьох допоміжних завдань, які зазвичай пов'язані з побудовою моделі процесу, і забезпечує логічну строгість, необхідну для досягнення коректних і узгоджених результатів. BPwin відстежує зв'язки в діаграмах, зберігаючи їх цілісність при внесенні змін до моделей. Крім цього, BPwin підтримує задані користувачем властивості, що дозволяє вносити відповідну інформацію [2].

Моделі бізнес-процесів в масштабах всього підприємства можуть виявитися дуже складними. BPwin надає можливості, покликані полегшити розробку моделей і розмежування процесів. Засоби об'єднання дають можливість кільком проектним командам проводити аналіз різних фрагментів діяльності, а потім створити глобальне уявлення. Іноді буває необхідно більш детально вивчити певну частину загальної моделі. BPwin дозволяє розбити

модель на фрагменти, попрацювати з ними, а потім знову об'єднати їх в одне ціле.

За допомогою функціонального моделювання (нотація IDEF0), можна провести систематичний аналіз бізнесу, зосередившись на регулярно розв'язуваних завданнях (функціях), показниках, необхідних для цього ресурсах, результатах і вихідних матеріалах (сировина).

Моделювання потоків даних (DFD), часто використовується при розробці програмного забезпечення, зосереджено навколо потоків даних, що передаються між різними операціями, включаючи їх зберігання, для досягнення максимальної доступності і мінімального часу відповіді. Таке моделювання дозволяє розглянути конкретний процес, проаналізувати операції, з яких він складається, а також точки прийняття рішень, що впливають на його хід.

Моделювання потоків робіт (нотація IDEF3) дозволяє розглянути конкретний процес, проаналізувати операції, з яких він складається, а також прийняття рішень, що впливають на його хід [2].

BPwin автоматизує багато завдань, зазвичай пов'язаних з побудовою моделей процесів, забезпечуючи семантичну точність, необхідну для гарантії правильних і узгоджених результатів.

BPwin можна налаштувати для збору певного типу інформації. Ця інформація стає відразу ж доступною через генератор звітів BPwin і може бути експортована в інші програми, наприклад, Microsoft Word і Excel.

BPwin підтримує діаграми Swim Lane, надаючи ефективний механізм для візуалізації і оптимізації складних бізнес-процесів. Діаграми Swim Lane координують складні процеси і функціональні обмеження і дозволяють бачити процеси, ролі і обов'язки в усьому їх різноманітті[2].

Отже, за допомогою BPwin (AllFusion Process Modeler 7) можна організувати докладне документування всіх важливих аспектів бізнес-процесів тобто необхідних дій, способів їх здійснення та контролю за ними, необхідними для цього ресурсами і згодом візуалізувати отриману інформацію. BPwin дозволяє підвищити ефективність ІТ-рішень в бізнесі, проектувальники і аналітики бізнес-моделей отримують можливість знайти оптимальне співвідношення між бізнес-вимогами, корпоративними ініціативами, процесами інформаційної архітектури та проектуванням додатків. За допомогою BPwin можна побачити повну картину організації діяльності підприємства: від кількості роботи в невеликих підрозділах підприємства до складних функцій організації підприємства[4].

Таким чином, предметом дослідження застосування інформаційних технологій в переробній галузі, є технологічні процеси (види обробки сировини, її вибір, якість переробки), способи обробки сільськогосподарської сировини, методи переробки різних її видів, процеси зберігання продуктів, впровадження «замкнутої» (безвідхідної) технології з метою найбільш ефективного використання сировини, електроенергії, палива та інших

складових процесу виробництва, що сприяє зменшенню відходів виробництва, та сприяє здійсненню заходів щодо підвищення екологічності виробленої продукції[5].

Можна зробити висновок, що за сучасних умов діяльності переробних підприємств АПК країни управління потребує створення спеціальних підходів, застосування відповідного математичного та програмно-інформаційного інструментарію[3]. Розвиток і реалізація нових, удосконалення та поліпшення існуючих підходів щодо управління з застосуванням економіко-математичного моделювання та інформатизаційних технологій створюють передумови, на підприємствах переробної галузі, для становлення процесів відтворення та дають додатковий імпульс для інноваційного розвитку й економічного росту.

Список використаних джерел

1. Козлов А.С. Проектирование и исследование бизнес-процессов. – М.: Флинта: МПСИ, 2006.-272 с.
2. Програма комп'ютерного моделювання BPwin (AllFusion Process Modeler),[Електронний ресурс] режим доступу: <http://bourabai.kz/cm/bpwin.htm>
3. Поліщук Н.В. Управління інноваційною діяльністю переробних підприємств АПК: автореф. дис.канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»/Н.В. Поліщук; Європ. Ун-т. – К., 2010. – 384 с.
4. Маклаков С.В. BPwin и Erwin. CASE – средства разработки информационных систем/С.В. Маклаков. – М. : Диалог-Мифи, 2000.-256 с.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. Посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми: Унів. кн., 2003. – 278 с.
6. Вітлінський В,В, Моделювання економіки: навч. Посібник /В.В. Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
7. Васильєва Н.К. Інтегрований інноваційно-інвестиційний розвиток аграрних підприємств з застосуванням інформаційних технологій / Н.К. Васильєва // Економічний простір. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. - №49. – С. 173 – 180.

Гловюк А.С., Ковальчук І.В.
Науковий керівник: Волонтир Л.О.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЯГУ ПРОДУКЦІЇ В ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА

Підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості та збалансованості за поживними елементами є стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України. У розв'язанні харчової проблеми продукти птахівництва, за співвідношенням ціни та якості, враховуючи купівельну спроможність населення України, завжди займало провідні позиції. Однак в агропромисловому виробництві України галузь птахівництва залишається проблемною, хоча у той же час стрімко розвивається.

Птахівництво – скоростигла галузь тваринництва, характеризується високою мобільністю в нестійких умовах ринку [1]. Віддача корму в птахівництві значно вища, ніж у інших галузях тваринництва і, як результат – собівартість м'яса птиці найнижча, відповідно продукція птахівництва є доступною для споживачів з різним рівнем доходів [2].

Досліджуючи галузь птахівництва у смт. Кирнасівка, Тульчинського району, Вінницької області підприємства ТОВ «Едельвейс» слід зазначити, що тут спостерігається суттєве збільшення показників виробництва валової продукції птахівництва. Загалом виробництво продукції тваринництва ТОВ «Едельвейс» відзначається досить високими економічними показниками в структурі регіону.

На птахівничому підприємстві проводиться аналіз таких основних показників діяльності підприємства за 2011 – 2015 роки: виручка від реалізації - збільшилася на 5707 тис. грн.; зібрана площа - зменшилася на 122572 га; виробнича собівартість - збільшилася на 3131 тис. грн.; обсяг виробленої продукції – зменшилася на 6894 ц. Це дає змогу визначити стан організаційно - економічного рівня виробництва продукції птахівництва.

Наведені статистичні дані показують нам зв'язок між різними економічними показниками. Саме цим і займається наука економетрика.

Джеймс Лайтхілл, англійський математик і економіст, коротко так розкриває цей термін: «Економетрика - це статистико-математичний аналіз економічних відносин». О. Ланге вважав, що економетрика займається визначенням конкретних кількісних закономірностей, що спостерігаються в економічному житті, застосовуючи для цієї мети статистичні методи. Відомий економетрист Цві Грілліхес визначив сутність економетрії більш емоційно: «Економетрія є одночасно нашим телескопом і нашим

мікроскопом для вивчення оточуючого нас економічного світу» [3].

На практиці економічний процес змінюється під впливом багатьох різноманітних факторів, які треба вміти виявити та оцінити.

Узагальнена багатофакторна лінійна регресійна модель може бути записана у вигляді:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \varepsilon$$

y – залежна змінна;

x_1, x_2, x_3 – незалежні змінні (фактори);

a_0, a_1, a_2, a_3 – параметри моделі (константи), які потрібно оцінити;

ε – не спостережувана випадкова величина.

Узагальнена регресійна модель – це модель, яка дійсна для всієї генеральної сукупності. Невідомі параметри узагальненої моделі є константами, а випадкова величина – не спостережувана, і можна лише зробити припущення відповідно до закону її розподілу [4].

Ми проаналізували галузь птахівництва за 2011 – 2015 роки на підприємстві ТОВ «Едельвейс» за допомогою таких показників, як виручка від реалізації, матеріальні затрати, виробнича собівартість, обсяг виробленої продукції, витрати на оплату праці, середньооблікова кількість працівників, зібрана площа та інші.

Побудуємо за ними багатофакторну економетричну модель. Нехай y – виручка від реалізації; x_1 – зібрана площа, x_2 – обсяг виробленої продукції, x_3 – виробнича собівартість. Розрахунки проводимо в табличному процесорі Excel. Використовуємо надбудову Аналіз даних. Результуюча інформація роботи надбудови показано на рис. 1.

Таким чином, отримали наступну економетричну модель:

$$y = -505,3630 - 0,0089x_1 + 0,1146x_2 + 0,9118x_3$$

За проведеними розрахунками можемо робити висновки. Коефіцієнт детермінації дорівнює 64%, а значимість F наближається до 0%. Отже, в моделі немає мультиколінеарності змінних. Модель є адекватною. Множинний коефіцієнт кореляції = 0,8, тому зв'язок є сильним.

Параметри регресії мають такі економічний зміст:

$a_0 = -505,363$ - це вплив невідомих факторів;

$a_1 = -0,009$, якщо зібрану площу збільшити на 1 га, а виробництво продукції та виробничу собівартість залишити без змін, то виручка від реалізації продукції зменшить на 0,009 тис. грн.;

$a_2 = 0,114$, якщо вироблену продукцію збільшити на 1 ц, а зібрану площу та виробничу собівартість залишити без змін, то виручка від реалізації збільшиться на 0,114 тис. грн.;

$a_3 = 0,912$, якщо виробничу собівартість збільшити на 1 тис. грн., а зібрану площу і обсяг виробленої продукції залишити без змін, то виручка від реалізації збільшиться на 0,912 тис. грн.

Регрессионная статистика					
Множественный R	0,803605612				
R-квадрат	0,64578198				
Нормированный R-квадрат	-0,416872081				
Стандартная ошибка	5475,318523				
Наблюдения	10				
Дисперсионный анализ					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>
Регрессия	3	54655522,28	18218507,43	6,077066881	0,071030413
Остаток	1	29979112,92	29979112,92		
Итого	4	84634635,2			
Коэффициенты					
Y-пересечение	-505,3630754				
Переменная X 1	-0,008959463				
Переменная X 2	0,114635133				
Переменная X 3	0,911808177				

Рис. 1. Роздрукована таблиця, що отримана з надбудови «Аналіз даних», інструмент Регресія.

Для порівняння впливу кожного із показників використовують стандартизовану модель, вона відома також під назвою «бета-коефіцієнт». Їх розраховують за такими формулами:

$$\widehat{\beta}_i^s = \widehat{a}_i \frac{\delta_{x_i}}{\delta_y}$$

де, \widehat{a}_i – МНК-оцінка регресійного коефіцієнта a_i ;

δ_{x_i} – емпіричне стандартне (середньоквадратичне) відхилення i -го регресора x_i ;

δ_y – емпіричне стандартне (середньоквадратичне) відхилення регресанда y .

Емпіричне стандартне відхилення допоміжної змінної x_1 для вільного члена дорівнює нулю, то $\widehat{\beta}_0^s = 0$.

Таким чином, стандартизована модель має вигляд:

$$\widehat{y} = -0,009x_1 + 0,102x_2 + 0,901x_3$$

З даного рівняння, ми бачимо, що більший вплив на від реалізації з

наведених показників має рівень виробничої собівартості продукції.

В нинішніх умовах української економіки галузь птахівництва розвивається досить швидкими темпами – зростає поголів'я, збільшується виробництво яєць та м'ясо птиці. Птахівництво належить до тих галузей сільського господарства, розвиток яких дозволяє прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження.

Список використаних джерел

1. Кирилюк Д.О. Аналіз сучасного стану ринку продукції птахівництва в Україні / Д.О. Кирилюк // Економіка АПК. - 2014. - № 2. - С. 116-119.
2. Децюра С.О. Україна у світовому виробництві продукції птахівництва / С. О. Децюра // Економіка АПК. – 2012. – №2. – С. 133-139.
3. Лугінін О.Є. Економетрія: [навч. посібник для вузів] / О.Є. Лугінін. – 2-ге вид., перероб. та доп. –К. : ЦУЛ, 2008. – 278 с.
4. Правдюк Н.Л, Потапова Н.А., Волонтир Л.О. Економетрія: [Навч. посібник для вузів] / Н.Л. Правдюк, Н.А. Потапова, Л.О. Волонтир. – Вінниця: ПП «Балюк І.Б.», 2009. – 274 с.

Вострякова В.І.

аспірант

Науковий керівник Коляденко С.В.

д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ СИНЕРГІЗМ В АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАННЯ

Україна – країна з величезним сільськогосподарським потенціалом. Але через велику кількість помилок в агропродовольчому ланцюзі постачань (АЛП), а саме: надмірну кількість ланок, низький рівень організації, інформаційну асиметрію, нераціональний розподіл прибутку та погану координацію і т.д., ефективність агропродовольчого ланцюга є доволі низькою. У даному дослідженні ми пропонуємо розглянути цю проблему з точки зору теорії ігор, взявши до уваги показники втрат в агропродовольчому ланцюзі постачання. Таким чином за допомогою математичних моделей можна перевірити правильність твердження, що за допомогою підвищення рівня співпраці і координації між ланками АЛП можна ефективно поліпшити загальну продуктивність АЛП.

Теорія ігор — теорія математичних моделей прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту. Оскільки сторони, що беруть участь в більшості конфліктів, зацікавлені в тому, щоб приховати від супротивника власні

наміри, прийняття рішень в умовах конфлікту, зазвичай, відбувається в умовах невизначеності [2].

Традиційно моделі теорії ігор використовують для аналізу ланцюгів постачання в промисловості, яка характеризується ефективним плануванням, порівняно коротким виробничим циклом, безперервністю та гнучкістю виробництва. Ці ланцюги постачання є відносно стабільними для виробників і постачальників, так як можна попередньо передбачити рівень попиту, кількість замовлень, рівень якості продукції тощо, чого не можна сказати про АЛП, так як сільськогосподарське виробництво характеризується високим ступенем залежністю від природних і органічних факторів. Крім того, досить тривалим є і виробничий цикл сільськогосподарської продукції, сортність і кількість продукції неможливо чітко спрогнозувати, великий вплив має і сезонність такого виробництва та ймовірність швидкого псування сільськогосподарської продукції. Тому при побудові ігрової моделі АЛП вкрай важливо прийняти до уваги коефіцієнт втрат.

Всеохоплюючий розвиток співпраці та координації дій є першочерговим завданням для досягнення ефекту синергії в АЛП. Термін «синергетика» походить від грецького слова, яке означає «діючий разом». Синергія (від грец. Synergos – (syn) разом; (ergos) діючий, дія) – це сумуючий ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає ефект кожного окремого компонента у вигляді простої їх суми. Мова йдеться про явище посилення дії одного каталізатора додаванням іншого [1].

За допомогою спільного прийняття рішень, взаємної довіри та обміну інформацією, протиріччя і конфлікти між ланками АЛП можуть бути усунені; а співробітництво в межах загальної стратегії підвищено. Таким чином, конкурентоспроможність і загальний дохід АЛП будуть зростати. Стратегічний синергізм АЛП складається з трьох рівнів: стратегічного, тактичного і оперативного співробітництва [3].

Стратегічний ефект синергії АЛП може бути створено за допомогою трьох складових: організаційного сприяння, розширення кооперації та співпраці інтересів.

Першим етапом створення стратегічної синергії АЛП є формування такого АЛП, в якого є підтримка ключових учасників (організацій або уряду). Таким чином, за допомогою скоординованого управління АЛП забезпечуються вигоди всіх зацікавлених сторін. Крім того, вибудовується механізм довіри між ланками АЛП, посилюється співпраця і закладається основа стратегічного синергізму.

Дрібним та сімейним фермерським господарствам важко адаптуватися до вимог великого обороту сільськогосподарської продукції в сучасному суспільстві, що призводить до асиметрії в початкових та кінцевих ланках АЛП. Тож фермерам необхідно підвищувати свій організаційний рівень за допомогою кооперативних організацій, з метою забезпечення прямого зв'язку

з іншими ланками в АЛП і для ефективного просування стратегічної взаємодії.

Що стосується співпраці інтересів то стратегічне співробітництво вказує на те, що виробники, переробні підприємства, логістичні підприємства і роздрібні торговці можуть розпочати його з окремих випадків співпраці, в ході якої обидві сторони отримають додаткові вигоди, а в подальшому прийняти стратегію довіри і співпраці в ім'я довгострокових і стабільних прибутків. Таким чином можна стабілізувати АЛП і реалізувати ефект синергії.

В подальшому за допомогою математичної моделі ігор можна порівняти загальний прибуток АЛП до і після такої співпраці. Можна припустити, що загальний дохід ланцюга поставок буде збільшуватися на основі співпраці, а також будуть збільшуватися доходи сільськогосподарських кооперативів. Не зважаючи на те, що доходи підприємств роздрібної торгівлі будуть зменшуватися, але діапазон їх зниження буде меншим, ніж діапазон підвищення доходів сільськогосподарських кооперативних організацій. Тому доцільним буде продовжувати співпрацю заради спільної оптимальності в АЛП та збільшення загального доходу. Хоча в ідеалі бажано забезпечити максимальну мотивацію усіх зацікавлених сторін [3].

При проведенні наступної операції всі сторони дбатимуть про забезпечення своїх довгострокових інтересів, таким чином досягається оптимальність за Парето і кооперативна поведінка в кінцевому рахунку домінуватиме.

Відсутність стабільності і співпраці є основною причиною низької операційної ефективності в АЛП. Стратегічний синергізм є систематичним проектом кількох суб'єктів, які приймають участь у перехресному організаційному співробітництві. Для того щоб забезпечити мотивацію всіх учасників, що беруть участь у співпраці необхідно використовувати такі ефективні методи взаємодії як ефективні зв'язки і відповідний розподіл вигод і т.д. Таким чином, впроваджуючи механізми співпраці, довіри, обміну інформацією та комунікації, можна створити ефективні зв'язки між ланками і досягти загального синергічного ефекту в АЛП.

Список використаних джерел

1. Ходаківський Є.І. Методологія наукових досліджень у парадигмі синергетики : монографія / Є.І. Ходаківський, В.К. Данилко, Ю.С. Цаль-Цалко // Вісник ЖДТУ та Житомирського державного технологічного університету, Житомирського обласного об'єднання громадської організації «Спілка економістів України». – Житомир : Вид-во "Рута", 2009. – 332 с.
2. Чигринська О.С. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / О.С. Чигринська, Т.М. Власюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с.
3. Jiang Cheng-cheng Supply chain coordination, reconstruction ability and enterprise performance / Cheng-cheng Jiang // Advances in information Sciences

Коваль О.

Науковий керівник: Ушкаленко І.М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Вплив природних явищ, непередбачуваність витрат та результатів діяльності – головна особливість сільськогосподарського виробництва, яке належить до найбільш ризикованих галузей народного господарства, оскільки пов'язане не лише з коливанням погодних умов, але й із різноманітними стихійними процесами. В процесі формування ринкових відносин виникла ще й економічна невизначеність, обумовлена коливаннями цін на ресурси та виготовлену продукцію, нестабільністю попиту і пропозиції, змінами процентних ставок за кредит тощо. Якщо в командно-адміністративній економіці було закладено постулат про відсутність ризику та невизначеності в соціалістичному плановому виробництві, то у ринковій ці поняття суттєво коригують тактику і стратегію будь-якого підприємства.

Застосування традиційних економіко-математичного лінійних моделей до планування сільськогосподарського виробництва явно обмежується його ймовірнісним характером. Застосовувати оптимальний план на практиці досить ризиковано оскільки можна отримати досить великі втрати через невідповідність закладених в моделі стохастичних даних, таких як врожайність, продуктивність тощо, та реальних результатів. Коливання умов кредитування, лізингу, мінливість законодавства та цінові диспропорції неоднозначно впливатимуть на фінансовий стан сільськогосподарського підприємства, що зумовлює використання в управлінні специфічного інструментарію.

Більшість моделей, що застосовуються для планування, засновані на апараті задач лінійного програмування, переважно із блочною структурою, де блоки розглядались як територіальні одиниці або ж інтервали часу планового періоду. Проте, без врахування усієї специфіки галузі сільського господарства неможливо добитись адекватних результатів застосовуючи лише лінійні відношення, оскільки агропромисловий комплекс є досить ймовірнісною, явно нелінійною системою.

Прогнозування результатів сільськогосподарської діяльності характеризується високим ступенем невизначеності. Багаторічні дослідження показують, що несприятливі природні явищата погодні умови необхідно розглядати не як виняток, а швидше як явище, що досить притаманне для

нашого клімату.

Серед усіх випадкових факторів у сільськогосподарському виробництві найбільш значущим є погода, оскільки коливання врожайності та валових зборів пов'язані, перш за все, із погодними умовами, вплив яких важко передбачити, а тим більше здійснити довгострокове прогнозування. У плануванні та управлінні сільськогосподарським виробництвом одними із найважливіших факторів зазвичай вважають також якість ґрунту та кліматичні умови. Вони враховуються при побудові зональних схем землеробства, створенні рекомендацій із розміщення заготівель продукції тощо.

Тривалі дослідження сільськогосподарської діяльності показують, що із зростанням масштабів виробництва зростає залежність від випадкових чинників. У сільському господарстві від постачання додаткових ресурсів не варто очікувати встановленого заздалегідь приросту продукції [2]. Традиційна теорія аграрної науки в галузі сільського господарства не виправдано ідеалізує виробничі процеси та економічні відносини шляхом усереднення нормативних показників, абстрагуючи їх від наслідків впливу випадкових факторів. Проте досить велика частина факторів не піддається контролю, і поряд чинниками, якими можна управляти, здійснюють випадковий вплив на виробничі процеси в сільському господарстві. Серед таких процесів можна виділити основні: продуктивність тварин, врожайність сільськогосподарських культур, обсяг виробничих ресурсів, розмір виділених матеріально-технічних засобів, трудові та матеріальні витрати, продуктивність праці, фондомісткість, матеріаломісткість, вихід приплоду, основні показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, показники окупності, договірні ціни на продукцію тощо.

Однією із найважливіших проблем економіко-математичного моделювання економічних систем в умовах невизначеності є визначення множини недетермінованих параметрів, визначення множини яких характеризується складністю та проблемністю обліку всього комплексу факторів, що мають вплив на них, та кількісний вимір ступеня цього впливу. Такі фактори, породжені особливостями сільськогосподарського виробництва, можна класифікувати наступним чином:

1. Природно-кліматичні чинники.
2. Агротехнічні фактори.
3. Біологічні фактори.
4. Економічні чинники [2].

Особливо важливим аспектом моделювання сільськогосподарської діяльності є забезпеченість розрахунків інформацією. Врахування недетермінованих параметрів необхідно здійснювати індивідуально до кожного об'єкту моделювання, вже на перших етапах дослідження якого методом адаптивного математичного моделювання проводити формалізацію і структурування стохастичних параметрів для природно-виробничої системи,

одночасно підбираючи найбільш значущі з них. Лише після цього безпосередньо можна переходити до розробки на сільськогосподарському підприємстві комплексу недетермінованих моделей прийняття оптимальних управлінських рішень.

В умовах ринкової економіки досить часто зустрічаються конфліктні ситуації, як, наприклад, коли двоє або більше осіб мають протилежні інтереси та цілі, причому результати дій кожної з сторін залежить також від дій противника. Складніші ситуації виникають, коли в суперечці інтересів беруть участь об'єднання чи коаліції. Проте не завжди учасники ігрової ситуації мають протилежні цілі [3].

Часто однією із сторін конфлікту є природні процеси чи явища, наприклад, погода, тобто маємо взаємостосунки сільськогосподарського підприємства з природою. Погодними умовами людина практично не може керувати, але вона має змогу пристосовуватися до її постійних змін [3].

Теорія ігор - це математичний апарат, що розглядає конфліктні ситуації, а також ситуації спільних дій кількох учасників. Завдання теорії ігор полягає у розробленні рекомендацій щодо раціональної поведінки учасників гри. Реальні конфліктні ситуації досить складні і обтяжені великою кількістю несуттєвих чинників, що ускладнює їх аналіз. Отже, уможливаючи розв'язування задач за умов невизначеності, навіть якщо неможливо знайти точний оптимальний розв'язок, математичні методи, в тому числі і методи теорії ігор, являють собою допоміжний матеріал, який дає змогу в складній ситуації оцінити кожен з можливих варіантів розвитку подій, а отже, прийняти виважене рішення [46].

Найбільш поширеною є модель прийняття рішення в умовах невизначеності - так звана статична модель, створена на основі теоретико-ігрової концепції, згідно з якою ситуація прийняття рішення характеризується множиною $\{X, \Theta, F\}$, де

X – множина стратегій суб'єкта господарювання;

Θ – множина стратегій економічного середовища;

$F = \{f(x, \theta), x \in X, \theta \in \Theta\}$ – функціонал оцінювання.

В такій постановці економічне середовище можна трактувати як сукупність невизначених чинників, які впливають на ефективність рішення, що приймається. Якість рішення та методика його прийняття безпосередньо залежатиме від рівня інформованості суб'єкта керування.

Інформаційна ситуація – певний ступінь градації невизначеності вибору середовищем своїх станів в певний момент прийняття рішень. З погляду суб'єкта керування інформаційні ситуації можна класифікувати наступним чином [3]:

1) I_1 – характеризується заданим законом розподілу апіорних ймовірностей на компонентах множини Θ . При цьому застосовують різні критерії прийняття рішень, як, наприклад, Байеса, модальний, мінімальної

дисперсії тощо;

2) I_2 – відомим є закон розподілу ймовірності із точністю невідомих параметрів;

3) I_3 – характеризується заданою системою співвідношень на елементах апіорного розподілу ймовірностей стану економічної системи;

4) I_4 – характеризується невідомим розподілом імовірності на елементах множини Θ , при цьому застосовують критерій Бернуллі-Лапласа або так званий принцип недостатніх підстав;

5) I_5 – характеризується антагоністичними інтересами економічної системи в процесі прийняття рішень, що зумовлює використання критеріїв Севіджа, Вальда, домінуючого результату;

6) I_6 – проміжна між першою та п'ятою інформаційними системами при виборі економічним середовищем своїх станів, при цьому застосовують критерії Гурвіца, Ходжеса-Лемана, модифіковані тощо.

Так для сільськогосподарського підприємства використання цих критеріїв дозволить прийняти оптимальне рішення при визначенні структури посіву в умовах невизначеності погоди, якості ґрунту; структури свійських тварин в умовах невизначеності попиту на продукцію тваринництва; визначенні структури машинно-тракторного парку в ринкових умовах господарювання тощо.

Практично перед кожним сільськогосподарським підприємством постають проблеми, що пов'язані з отриманням очікуваного врожаю. Саме тому керівникам доводиться швидко та оперативно реагувати на погодно-кліматичні умови середовища агропромислу, слідкувати за якістю ґрунту, оптимально планувати структуру посівів. За таких умов перед аграріями виникає здебільшого наступна ситуація: підприємство має намір провести посів з визначеним переліком культур на наступний посівний сезон. Кожне поле характеризується певною родючістю та хімічним складом ґрунту, що визначається природними властивостями, використанням добрив, видом культури-попередника тощо. Проте родючість ґрунтів може істотно коливатися під впливом певних факторів, що безпосередньо впливає на врожайність культур.

Досить часто для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності як принцип оптимальності використовують функцію корисності [2]. Для сільськогосподарського підприємства функція корисності може відображати позитивний ефект від використання добрив, біодобавок, нових сортів культур та порід тварин тощо.

В економіко-математичних задачах оптимізації сільськогосподарської діяльності наявність випадкових параметрів безпосередньо впливають на результат виробництва. Проте продуктивність тварин, норми витрат виробничих ресурсів, обсяг виробленої продукції, прибуток залежать ще й від

якісних параметрів, які не враховують класичні оптимізаційні моделі.

Математичні методи дослідження операцій використовуються як засоби досягнення бажаного результату, тобто кількісні результати не є вичерпуючими, необхідно враховувати також і якісні чинники, що особливо актуально для сільського господарства, і описати їх можна лише завдяки нечіткому моделюванню.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Браславец М. Е. Математическое моделирование экономических процессов в сельском хозяйстве/ М. Е. Браславец, Р. Г. Кравченко. – М.: Колос, 1972. – 588 с.
3. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко– К.: КНЕУ, 2000. – 292 с.

Ковальчук Ю.

студент

Науковий керівник: Ушкаленко І.М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

На сьогодні важлива роль в дослідженнях певних галузей економіки належить економіко-математичному моделюванню, значення якого полягає у характеристиці поведінки та стану систем, процесів та явищ в економіці.

Математичні моделі в сільському господарстві застосовуються відносно недавно і використовуються для пізнання об'єкта дослідження на різних рівнях: підприємства, регіону чи галузі в цілому. В період тоталітаризму побудова різноманітних економіко-математичних моделей з метою оптимального управління аграрним виробництвом на рівні підприємств не мало змісту: площі засіву сільськогосподарськими культурами, фонди добрив, розмір машинно-тракторного парку для кожного підприємства було визначено наперед. Математичне моделювання в сфері планування та управління сільськогосподарськими підприємствами переважно проводилось на макрорівні.

На сьогодні роль планування та оптимального управління кардинально міняється. За нових умов господарювання першочерговим завданням є грамотне поєднання усіх факторів та аналіз діяльності підприємств сільського господарства. Ефективним інструментом вирішення даних проблем та

досягнення поставлених цілей є інтеграція математичних методів і моделей в сферу агропромислового комплексу. В загальну класифікацію економіко-математичних моделей проводять за багатьма ознаками та критеріями, проте з появою нових цілей та задач появляється необхідність у вдосконаленні існуючих та створенні більш складних модельних конструкцій. Нові методологічні підходи до планування сільськогосподарської діяльності на всіх рівнях ієрархії також сприятимуть ефективному використанні всього потенціалу кібернетичної науки в агропромисловому комплексі [1].

Економіко-математичне моделювання є основою для складання бізнес-планів, поточного та оперативного планування управління діяльністю сільськогосподарського підприємства. Досягнення успіху в будь-якій сфері діяльності залежить від якості господарського планування, яке включає визначені перспективні цілі, способи їх досягнення та можливі наслідки.

Більшість задач агропромислового комплексу має багатоваріантний характер і головним питанням є вибір найкращого, оптимального згідно заданого критерію варіанту із множини допустимих [3]. Для розв'язання такого типу задач переважно застосовують методи дослідження операцій, які у сільському господарстві дають можливість з відносною легкістю знаходити резерви економіки, правильно використати наявні ресурси і на основі цього збільшити виробництво різноманітних видів сільськогосподарських продукції за мінімальних затрат. Розвиток аграрних підприємств залежить від ефективного та правильного використання землі, добрив, робочої сили, сільськогосподарської техніки, фінансів, транспортних засобів тощо.

Застосування у сільському господарстві методів математичного програмування дає можливість практично без зусиль знаходити резерви економіки та правильно і повноцінно використовувати наявні в аграрному господарстві ресурси, що сприятиме збільшенню виробництва різних видів продукції сільського господарства за мінімальних витрат. Розвиток агрооб'єднань залежить від ефективного використання землі, добрив, робочої сили, фінансів, транспортних засобів та сільськогосподарської техніки тощо, а вмiле використання математичного програмування дозволить найбільш раціонально використовувати наявність цих ресурсів та досягнути поставлені цілі. Цей апарат застосовується для розв'язання широкого спектру сільськогосподарських та задач землекористування, до яких, зокрема, відносяться [1, 3]:

- розміщення та спеціалізація виробництва сільськогосподарської продукції;
- оптимальне поєднання галузей в агрооб'єднаннях;
- планування посівів за умов ринку;
- оптимальна трансформація угідь;
- розрахунок оптимального використання кормів;
- вибір місця розташування тваринних ферм і будівель;
- проектування оптимальних сівозмін;

- розрахунок оптимального використання машинно-тракторного парку;
- розміщення доріг в агропідприємствах;
- вибір оптимальних маршрутів перевезення агропродукції;
- розрахунок оптимального розподілу мінеральних добрив;
- інженерне обладнання сільськогосподарської території;
- організація угідь та сівозмін та інші.

Ці задачі вирішуються оптимізаційними методами детермінованих процесів лінійного, нелінійного програмування тощо.

Для сільськогосподарських підприємств, незалежно від форми власності, виділяють декілька основних груп економічних задач, розв'язок яких можна отримати при застосуванні математичних методів та комп'ютерної техніки [1].

1) Задача оптимального розміщення сільськогосподарського виробництва. Даний тип задач використовується для оптимального територіального розміщення різних видів сільськогосподарської продукції із врахуванням конкретних природно-кліматичних умов виробництва та потреб населення. Економіко-математичний апарат до сільськогосподарського розміщення передбачає аналіз основних умов, факторів та способів виробництва, а саме: природних умов, транспортних витрат, рівня інвестицій, трудових ресурсів, енергетичної бази, віддаленості переробних відділів тощо. Адекватний вибір критерію оптимальності та ефективності для цього типу задач відіграє чи не найважливішу роль.

Результатом розв'язку даної задачі буде оптимальна схема транспортних зв'язків та певний варіант розвитку виробництва, який при найменших затратах задовольнятиме потреби населення в продуктах сільськогосподарського виробництва [1]. Вищенаведена постановка задачі характеризується простотою та легкістю у знаходженні розв'язку, який дає можливість отримати надійні розрахункові схеми. Отримання більш точних та обґрунтованих результатів в моделі відкритої транспортної задачі можливе із застосуванням методу перерахунку затримок при розв'язуванні задач цілочислового та нелінійного програмування [1]. Проте, такі параметри як обсяги виробництва та виробничі затрати сільськогосподарського виробництва описуються нелінійними залежностями, що і стимулює розвиток спеціального інструментарію.

2) Задача оптимізації структури та розміщення посівних площ. Основоположниками такого типу задач вважаються І.Г. Попов, Р.Г. Кравченко та М.Є. Браславець. Перші роботи були чисто теоретичними, проте згодом набули широко розповсюдження, оскільки визначали співвідношення посівних площ, які б задовольняли потреби населення з мінімальними витратами. Вихідними даними для такої задачі були врожайність сільськогосподарських культур, норми необхідних добрив, технології поділу землі, верхні та нижні границі посіву необхідних культур. Завдяки раціональній та науково-обґрунтованій структурі посівних площ

безпосередньо можна досягнути ефективність сільськогосподарського виробництва.

3) Задача оптимізації раціонів годівлі. Вплив якості корму всесторонньо впливає на розвиток та продуктивність сільськогосподарських тварин. Аби добитись найкращого результату від діяльності необхідно організувати відгодівлю на основі наукового обґрунтування, яке б враховувало фізіологічні особливості тварин, стан кормової бази, специфіки господарства тощо. В практичній діяльності зоотехніки мають розроблені схеми годування тварин, відповідні раціони та суміші кормів, які коригуються та уточнюються в залежності від специфіки галузі.

4) Задача оптимізації структури виробництва кормів. Використовується для знаходження власних резервів господарства в умовах обмеженості земельних ресурсів. Важлива особливість даної моделі – врахування додаткових обмежень для виробництва та використання в літній період зелених кормів. Ця умова є явно необхідною для коректного та адекватного моделювання структури посівних площ. Без врахування цієї умови можуть бути отримані результати, які не відповідають реальності, тобто коли загальний баланс корму зберігається в плановий період, але при його розбитті на менші інтервали часу можливо спостерігати дефіцит зеленого корму в одному періоді та надлишок в інших. Враховуючи той факт, що зелений корм не можливо зберігати, подібна ситуація може призвести до значних економічних втрат та дисбалансу у виробничому біопроекті.

5) Задача оптимізації використання кормів на сільськогосподарському підприємстві. Економічний ефект від використання становить близько 15% від вартості виготовленої продукції і може проявлятися в двох напрямках:

- Як наслідок збалансованості раціонів зменшуються втрати від їх споживання та зростає віддача;

- Як наслідок збалансованості кормів зростає продуктивність тварин та птиці.

Критерієм оптимальності при вирішенні такої задачі може бути максимальна вартість виготовленої продукції або прибуток, мінімальні витрати тощо.

6) Задача оптимальної програми використання мінеральних добрив. Функціонування сільськогосподарських підприємств невіддільне від зовнішніх умов. Ціни на проміжні товари суттєво впливають на рентабельність виробництва та собівартість продукції. До таких проміжних товарів з точки зору сільського господарства належать мінеральні та органічні добрива, ціни на які сьогодні стрімко зростають. Це означає, що перед сільськогосподарськими підприємствами, кооперативами, фермерськими господарствами на перше місце постає питання ефективного використання добрив.

Можливими критеріями оптимальності при вирішенні такої задачі можуть бути максимум вартості додаткової продукції, максимум додаткового

прибутку, мінімум виробничих затрат тощо.

7) Задача оптимізації програми використання і доукомплектування машинно-тракторного парку. Ринкова система господарювання спонукає до такого використання ресурсів, що забезпечували б повноцінне функціонування підприємства та його підрозділів. Одним із найважливіших ресурсів у сільському господарстві є машинно-тракторний парк, забезпечення виробництва технікою, машинами та обладнанням.

На основі алгоритмів лінійного програмування створюється множина моделей, які використовують елементи математичної статистики, задається нелінійність цільової функції тощо. Детальний опис подібний моделей, що використовуються для управління та планування сільського господарства наведено в роботах Р.Г. Кравченка, М.Є. Браславця, В.В. Милосердева, І.Г. Попова та багатьох інших вчених.

Останнім часом проводиться широкий спектр досліджень в галузі сільського господарства. В першу чергу – це зв'язок врожайності культур із нормами добрив, гідро- та метеопараметрів, водних ресурсів тощо.

Список використаних джерел

1. Браславец М. Е. Математическое моделирование экономических процессов в сельском хозяйстве/ М. Е. Браславец, Р. Г. Кравченко. – М.: Колос, 1972. – 588 с.
2. Іванух Р. А Аграрна економіка і ринок. / Р. А. Іванух, С. Л. Дусановський, Є. М. Білан. – Тернопіль: "Збруч", 2003. – 305 с.
3. Цюпко І.В. Адаптація методів нечіткого моделювання до умов функціонування сільськогосподарських підприємств: Дис. ... кандидата екон. наук: 08.03.02 / Ірина Володимирівна Цюпко. – Л., 2005. – 183 с.

Коляденко С. В.

д.е.н., професор

Загородній А. Е.

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Продовольча безпека будь-якої країни світу є одним із гарантів економічної безпеки цієї країни, тому кожен уряд прагне забезпечити населення своєї держави в достатній мірі продуктами харчування, використовуючи для цього економічні, політичні, соціальні та інші важелі. За визначенням Світового продовольчого саміту (ФАО 1996 р.) «продовольча безпека полягає в тому, що всі люди в будь-який час мають фізичний та

економічний доступ до достатньої кількості безпечних поживних продуктів харчування, здатних задовольнити їх дієтичні потреби і гастрономічні уподобання, необхідні для підтримки активного і здорового способу життя» [1]. Станом на сьогоднішній день точного єдино прийнятого визначення поняття «продовольчої безпеки» у світі немає, виходячи з цього, важко визначити і економічні показники, критерії, характеристики.

Разом з тим, у багатьох документах (згідно з термінологією ООН) в продовольчій безпеці держави увага зосереджується на макроекономічних показниках забезпеченості продовольством, ефективністю суспільного виробництва та доходами населення, в Україні ж виникла проблема, коли при наявному забезпеченні продуктами харчування в цілому, нестача виникає для деяких груп населення, причому, в т.ч. працюючих людей. Це викликано тим, що цінова політика на багато видів та продуктів харчування не дає можливості придбати їх більшості верств населення.

Окремого вивчення потребує питання забезпеченості населення якісною питною водою, адже в багатьох регіонах України ця проблема також набуває все більшого значення і потребує швидкого вирішення. Причому за тією ж Римською декларацією громадянину окремо гарантується забезпечення доступу до питної води, проте якість її не прописана в нормативних документах як обов'язковий показник і в жодних розрахунках (наприклад, мінімальний споживчий кошик) кошти на придбання бутильованої води для пиття та приготування їжі не передбачаються, хоча в деяких зонах держави люди не забезпечені питною водою в достатній мірі.

Велика кількість проблем щодо забезпечення населення України продуктами харчування в достатній кількості виникла через нестабільну політичну ситуацію та військові дії на сході. Адже порівняно стабільна ситуація, що була в Україні до 2014 року не викликала у науковців та світового співтовариства питань в сфері продовольчого забезпечення. В останні роки рівень продовольчої безпеки України знизився до критично небезпечної межі. За калорійністю та якісним складом раціону харчування Україна перейшла від рівня розвинених країн (3300-3800 ккал) до межі продовольчої безпеки (2500 ккал), а за споживанням протеїнів тваринного походження опинилась нижче цієї межі [2]. Якщо в країнах третього світу проблема існує давно і вирішують її на рівні ООН, то в Україні вона виникла раптово, ще не є достатньо добре вивченою та важко піддається вирішенню, в т.ч. економічними методами.

В економічній літературі визначаються показники продовольчої безпеки декількома системами, проте і в цьому напрямі єдиної, або хоча б подібної думки вчених нема, виходячи з цього, нема визначених факторів, які мають вплив на розрахунок рівня продовольчої безпеки як в світі, так і в окремих країнах.

Проблеми забезпечення продовольчої безпеки для України за останні 5-10 років набувають все більшого загострення, виходячи з ряду причин

внутрішнього і зовнішнього характеру. До них можна віднести:

- внутрішні: наявність, віковий склад, освіта, кваліфікація трудових ресурсів; площі, конфігурація, якість ґрунтів; наявність та ступінь зношеності основних засобів виробництва; виробнича та соціальна інфраструктура тощо;
- зовнішні: інвестиційна привабливість; ціни на продукцію сільського господарства та засоби виробництва; екологічний стан довкілля та його вплив на якість продукції та рівень життя населення; природно-кліматичні та зональні умови розташування підприємств тощо.

Ефективність господарської діяльності аграрних підприємств визначається низкою показників, які характеризують рівень господарювання: рівень рентабельності, норма прибутку; рівень продуктивності суспільної праці; рівень задоволення матеріальних і духовних потреб членів суспільства тощо.

Враховуючи те, що в досить короткі часові терміни в Україні (а також деяких інших країнах світу – наприклад, європейських країнах змінюється кількість населення з приходом великої кількості мігрантів) змінюються основні макроекономічні показники: кількість сільськогосподарських угідь, придатних для вирощування продукції (частина земель в Україні не придатна через аварію на ЧАЕС, військові дії на сході, засуха в південних областях); кількість населення (міграційні процеси як всередині країни, так і за її межі); рівень доходів населення (темпи інфляції не покриваються збільшенням доходів), збільшення темпів безробіття, а отже і зубожіння частини населення тощо, швидко врахувати такі зміни є проблематично. Тому розробивши алгоритм формування та реалізації поставлених завдань, можна значно швидшими темпами реагувати на зміни, які відбуваються як в цілому в межах держави (враховуючи зовнішні і внутрішні фактори), так і на регіональному рівні (особливо враховуючи нові можливості передані владним структурам на місцевому рівні).

Загально прийнятими індикаторами стану продовольчої безпеки України визначені показники, розрахунок і порівняння яких дають приблизний рівень відповідності таким нормативам. В Україні за останні роки ці показники різко погіршилися і якщо добова енергетична цінність раціону в основному дотримується, то доступність за ціною та асортиментом окремих видів продуктів (досить часто основних) є проблематичною.

Відомо, що в Україні велика кількість продуктів харчування виробляється підсобними селянськими господарствами (частина цих продуктів реалізується на міських ринках), на присадибних ділянках та дачних кооперативах тим самим забезпечуючи надходження продуктів харчування до населення без належного обліку. За наближеними розрахунками, які іноді з'являються в статистичних довідниках важко визначити цю кількість, тим більше за роками види продукції, кількість, якість, асортимент дуже відрізняється.

При означеному колі проблем надзвичайно важко врахувати ці

фактори при прогнозування забезпеченості різних груп населення продуктами харчування власного (українського) та іноземного виробництва. Тому єдиним способом вирішення поставленого завдання є розробка економіко-математичної моделі та використання її у прогнозних розрахунках на найближчу перспективу з включенням перерахованих та типових факторів виробництва. Тільки маючи максимально можливу кількість необхідної інформації по окремих регіонах України про загальне забезпечення продуктами харчування, специфічні умови (наприклад, релігійні, національні традиції, сезонні потреби, потреби в продуктах харчування при інтенсивних навантаженнях чи лікувальному харчуванні) можливо, використовуючи економіко-математичні методи, в максимально короткі терміни розрахувати необхідні дані, що дасть можливість не тільки максимально повно задовольнити потреби населення в продуктах харчування, підвищити ефективність агропродовольчого сектора економіки України, підвищити соціальний рівень життя населення, а й в межах окремих регіонів відкоригувати потреби торговельної мережі до максимально потрібного рівня. Продовольча безпека країни це не тільки забезпеченість питною водою та продуктами харчування першої необхідності (хлібобулочні вироби, продукція тваринництва – м'ясні, молокопродукти, риба, олія, овочі, плоди тощо), але й різноманітний асортимент продуктів, необхідний для здорового харчування людини.

Ігноруючи багато показників, які необхідно враховувати при формуванні продовольчої безпеки, Україна має прецедент, коли маючи родючі землі, держава не в змозі забезпечити населення продовольством в повній мірі. Система продовольчої безпеки при економіко-математичному прогнозуванні визначається як сукупність елементів, які варто розосередити в певному порядку, виділити зв'язки й взаємозв'язки, визначити загальну мету функціонування [3]. Використавши алгоритм моделювання, запропонований Л. М. Арестовою, ми пропонуємо дещо удосконалити модель у відповідності до нових вимог сьогодення. Серед факторів, які обов'язково необхідно враховувати при прогнозуванні продовольчої безпеки є забезпеченість якісною питною водою; врахування регіональних особливостей розміщення сільськогосподарського виробництва; непередбачувані зміни у виробництві продуктів харчування в селянських (фермерських) господарствах, на присадибних ділянках та на дачних ділянках.

Використовуючи прийоми і методи економіко-математичного прогнозування, можна вносити корективи в планові розрахунки забезпечення продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Римская декларация о всемирной продовольственной безопасности и План действий Всемирной встречи на высшем уровне по проблемам продовольствия (13 ноября 1996 г., г. Рим) [Электронный ресурс] /

Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций. - Режим доступа: http://www.rau.su/observer/№3-4_97/019.htm.

2. Руликівський В. П. Роль та місце продовольчої безпеки в системі забезпечення національної безпеки України /В. П. Руликівський // [Електроний ресурс] Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07rvpnbu.htm.

3. Арестова Л. М. Моделювання факторних складових регіональної продовольчої безпеки / Л. М. Арестова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2009. – випуск 16. – ч. II. – С. 49-54.

Леонтьук-Мельник О. В.

асистент

Немеш Г. С.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних економічних умовах, що супроводжуються фінансовою кризою, нагальним питанням є планування та прогнозування прибутку підприємства. Своєчасне визначення прогнозних результатів дає можливість підприємству внести корективу у діяльність з метою її покращення. Тому питання ефективного прогнозування прибутку є актуальним.

Значний внесок у дослідження прибутку та прибутковості підприємства зробили такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як: І. А. Бланк, Н. М. Бондар, О. О. Гетьман, С. Ф. Покропивний, А. М. Поддєрьогін, В. М. Шаповал, Л. І. Шваба та інші. Враховуючи значимість питання максимізації прибутку підприємства та оцінки впливу факторів, дане питання потребує подальшого дослідження.

Економетрична модель — це функція чи система функцій, що описує кореляційно-регресійний зв'язок між економічними показниками, причому залежно від причинних зв'язків між ними один чи кілька із цих показників розглядаються як залежні змінні, а інші — як незалежні [1, с. 19].

Під час побудови будь-якої економетричної моделі важливим етапом є встановлення взаємозв'язків між фінансовими показниками, які не є ізольованими, автономними, а мають між собою прямий і навіть зворотний зв'язок. Враховуючи аналіз факторів які визначають прибуток підприємства, перевіримо наявність зв'язку між прибутком підприємства та доходом і витратами.

Аналізованим підприємством є сільськогосподарський виробничий

Кооператив "Маяк", який розміщений за адресою: Вінницька область, Оратівський район, с. Медівка, вул. Трудова, 1. Основною метою діяльності Кооперативу є виробництво сільськогосподарської продукції та її переробка з метою отримання прибутку й задоволення економічних і соціальних потреб членів Кооперативу. СВК «Маяк» із середнім рівнем спеціалізації. Він займається вирощуванням багатьох галузей продукції рослинництва та тваринництва, основною з яких є зерно, молоко, ВРХ та інше. СТОВ Він володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам, значне нагромадження запасів на підприємстві; платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань є достатнім. Тому можна сказати що дане підприємство є прибутковим та платоспроможним, а його активи є швидко ліквідними.

Отже, припустимо, що: Y – це залежна змінна (чистий прибуток); X_1 – чистий дохід; X_2 – інші операційні доходи; X_3 – собівартість продукції; X_4 – адміністративні витрати; X_5 – витрати на збут; X_6 – інші операційні витрати;

Побудуємо регресійну багатофакторну економетричну модель для прогнозування прибутку підприємства і визначимо всі її характеристики, перевіримо адекватність моделі за критерієм Фішера на адекватність. У таблиці 1 наведені дані для побудови та аналізу моделі.

Таблиця 1

Дані для побудови моделі, тис. грн.

Період	Чистий дохід	Інші опер. Доходи	Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати	Прибуток
Рік	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y
2006	6305	134	4358	685	58	183	1155
2007	8614	105	6378	967	46	357	971
2008	9420	163	7821	741	103	479	439
2009	12273	207	4982	872	64	337	6225
2010	13220	475	9257	1236	113	297	2792
2011	16979	320	9396	1483	85	322	6013
2012	18323	1020	12969	1850	96	396	4032
2013	16339	1597	14323	1930	92	505	1086
2014	20525	1758	15204	1748	104	444	4783
2015	32937	2120	22539	2616	135	806	9479

Перевіримо чинники на наявність мультиколінеарності за допомогою редактора Microsoft Excel [2].

Одним із способів цієї перевірки є розрахунок матриці парних кореляцій. Матриця парних кореляцій наведена у таблиці 2.

У даному випадку тісний зв'язок між собою мають змінні X_2 , X_1 та X_3 , X_6 ; X_4 ; X_2 та X_4 ; X_4 та X_5 , X_6 . Ця матриця є симетричною.

Визначимо ступінь колінеарності для даної моделі. У якості виміру

даного показника можна використати змінну M1, яка дорівнює -4,49091. M1 ненаближається до 0, тому слід вважати наявність мультиколінеарності. Інтенсивність мультиколінеарності теж є високою, про це свідчить змінна M2, значення якої дорівнює -4,49345.

Таблиця 2

Матриця парних кореляцій

	X 1	X 2	X 3	X 4	X 5	X 6	Y
X 1	1						
X 2	0,864293	1					
X 3	0,945401	0,947671	1				
X 4	0,939837	0,9162	0,961764	1			
X 5	0,759776	0,688123	0,800566	0,695803	1		
X 6	0,8271	0,769364	0,867447	0,770644	0,701303	1	
Y	0,809014	0,487573	0,575553	0,620116	0,461626	0,513165	1

Для побудови моделі необхідно один із факторів виключити. Отже побудову регресійної багатofакторної моделі необхідно проводити на основі методу покрокового виключення незалежних змінних. Результати найбільш адекватної моделі, яка має найбільш високі показники ефективності та відповідності наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Результати регресійного аналізу

Показник	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення
Y-точка перетину	-181,92	260,3648	-0,69871	0,535027
X2	0,860186	0,207998	4,13554	0,02566
X3	-0,9624	0,074828	-12,8615	0,001014
X6	-0,66732	0,663236	-1,00615	0,388466

Отже, модель має вигляд: $Y = -181,92 + 0,860X_2 - 0,962X_3 - 0,667X_6$

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт при X2 показує, що при збільшення X2 (інші операційні доходи) на 1 грн. прибуток збільшиться на 0,86 грн;
- коефіцієнт при X3 показує, що при збільшення X3 (собівартості) на 1 грн. Y прибуток підприємства зменшиться на 0,96 грн;
- параметр X6 у даному випадку не є значущим, про що свідчить P-значення, яке дорівнює 0,39 грн.

Звідси, можна зробити висновок, що найбільший вплив на чистий прибуток мають собівартість та інші операційні доходи.

У таблиці 4 представимо результати регресійної статистики, яка

проведена за допомогою редактора Microsoft Excel.

Таблиця 4

Регресійна статистика (3 фактора)

Показник	Значення
Множинний R	0,999718
R-квадрат	0,999436
Нормований R-квадрат	0,998307
Стандартная похибка	121,5973
Спостереження	10

Проаналізуємо отримані результати моделі:

- $R = 0,999436$ – коефіцієнт множинної кореляції – характеризує тісноту зв'язку між залежною та незалежними змінними; у даному випадку зв'язок між чистим прибутком та визначеними вище факторами зв'язок дуже сильний;

– коефіцієнт детермінації моделі – це частка поясненої дисперсії відхилень залежної змінної від її середнього значення, отже, 99 % зміни чистого прибутку пояснюється зміною визначених факторів, а вплив інших факторів займає 1 %.

У таблиці 5 представимо результати дисперсійного аналізу за методом найменших квадратів.

Таблиця 5

Дисперсійний аналіз (3 фактори)

Показник	df	Сумарний квадрат Sum Square (SS)	Середній квадрат Mean Square (MS)	F-критерій	Значимість F-критерія
Регресія	6	78577175	13096196	885,7222	5,85902
Залишок	3	44357,69	14785,9		
Разом	9	78621533			

Отже, за результатами таблиці можна зробити висновок, що модель є адекватною, адже критерій адекватності Фішера $F(4, 7) = 885,7222$ більше табличним значення критерія Фішера (5,85902).

Оскільки модель є адекватною, то за моделлю можна скласти прогноз. Прогнозні значення обсягів доходів і витрат на 2016 рік дозволили спрогнозувати прибуток, використовуючи побудовану модель. Таким чином, у 2016 році чистий прибуток підприємства може складати 9675 тис. грн.

Отже, проведено всебічний аналіз багатофакторної регресійної моделі залежності чистого прибутку від доходів та витрат.

Проведений аналіз довів, що для аналізу прибутку ефективним є побудова регресійної моделі, адже вона дозволяє провести не тільки оцінку ступеня впливу факторних ознак на результат, а й найбільш ефективно спрогнозувати розмір прибутку на короткострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. Потапова Н.А., Правдюк Н.Л., Волонтир Л.О. Економетрія: навч. посібник для студентів вищ. навч. закл./ Потапова Н.А., Правдюк Н.Л., Волонтир Л.О. – Вінниця: Вид. Балюк І. Б, 2009. – 274 с.
2. Завадський І. О. Microsoft Excel у профільному навчанні / І.О. Завадський, А.П. Забарна. - К.: Вид. група ВНУ, 2011. — 272 с.

Найко Д. А.

к. ф.-м. н., доцент

Ніколайчук В. Я.

асистент,

Вінницький національний аграрний університет

МАТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА КОНКУРЕНЦІЇ НА ПРИКЛАДІ КООПЕРАТИВНОЇ ГРИ ДВОХ ГРАВЦІВ

В ігрових моделях співробітництва та конкуренції реалізується така концепція: існують деякі стани економічної системи, які є кращими для всіх її учасників, а перехід із одного з цих станів до іншого пов'язаний з виграшем одних учасників та програшем інших.

Розглянемо гру двох осіб із скінченим числом стратегій кожного з гравців $G = \{M, N, A, B\}$, де $M = \{1, \dots, m\}$ і $N = \{1, \dots, n\}$ – набори стратегій відповідно першого та другого гравців; $A = \|a_{ij}\|$ та $B = \|b_{ij}\|$ – функції вигравів першого та другого гравців.

Основою такої гри є біматриця $(A, B) = (a_{ij}, b_{ij})$,

де a_{ij} – виграш першого гравця, при застосуванні першим гравцем чистої стратегії i , а другим гравцем – чистої стратегії j , $i = 1, \dots, m$, $j = 1, \dots, n$; b_{ij} – виграш другого гравця за тих самих умов. (Якщо $b_{ij} = -a_{ij}$, то маємо справу із звичайною грою з нульовою сумою.)

Крім чистих стратегій розглядаються *мішані*:

$$p = (p_1, \dots, p_m), q = (q_1, \dots, q_n),$$

де p_i – ймовірність застосування першим гравцем i – ї стратегії ($i = 1, \dots, m$), а q_j – ймовірність застосування другим гравцем j – ї стратегії ($j = 1, \dots, n$).

Якщо гравці використовують мішані стратегії p і q , то їх середні вигрashi відповідно дорівнюють

$$u_1(p, q) = \sum_{i,j} a_{ij} p_i q_j, \quad u_2(p, q) = \sum_{i,j} b_{ij} p_i q_j.$$

Наслідок (p^*, q^*) називається *оптимальним* за критерієм Парето, якщо для будь-яких p і q виконуються умови: $u_1(p^*, q^*) \geq u_1(p, q^*)$, $u_2(p^*, q^*) \geq u_2(p^*, q)$. Наслідок (p, q) домінує над наслідком (p', q') , якщо

$$u_i(p', q') \leq u_i(p, q), \quad i = 1, 2.$$

Стратегію називають максимінною, якщо вона забезпечує гравцеві отримання максимального з мінімальних вигрashів (гарантований вигрash)

$$v_1 = \max_p \min_q u_1(p, q), \quad v_2 = \max_q \min_p u_2(p, q).$$

Біматрична гра, в якій неприпустимими є переговори гравців, називається *некооперативною*. У такій грі кожен гравець дотримується максимінної (обережної) стратегії, яка забезпечує гарантований вигрash. Навпаки, матрична гра називається *кооперативною*, якщо в ній припускаються переговори та сумісні дії учасників. Розв'язання кооперативної гри зводиться до знаходження оптимальної, в певному розумінні, сумісної стратегії P^* серед сумісних стратегій:

$$P = \| p_{ij} \|, \quad \sum_{ij} p_{ij} = 1, \quad p_{ij} \geq 0, \quad u_1(P) = \sum_{ij} a_{ij} p_{ij},$$

$$u_2(P) = \sum_{ij} b_{ij} p_{ij}.$$

Треба зауважити, що бажану сумісну стратегію $P = \| p_{ij} \|$, $\sum_{ij} p_{ij} = 1$ можна отримати за таких узгоджених дій гравців: $p_i = \sum_{j=1}^n p_{ij}$,

$i = 1, \dots, m$, $q_j(i) = \frac{p_{ij}}{p_i}$, $j = 1, \dots, n$. Вся множина сумісних стратегій P

утворює опуклу оболонку точок $(a_{ij}; b_{ij})$, $i = 1, \dots, m$, $j = 1, \dots, n$, на площині $(u_1; u_2)$. Точка $(u_1; u_2)$ домінує над точкою $(\tilde{u}_1; \tilde{u}_2)$, якщо $u_1 > \tilde{u}_1$, $u_2 > \tilde{u}_2$. Підмножина точок випуклої оболонки є оптимальною за Парето, якщо жодна з них не домінує над іншою. Ця підмножина називається *переговорною множиною*. Зрозуміло, що переговорна множина є перетином межі випуклої оболонки з множиною $(u_1 \geq v_1; u_2 \geq v_2)$.

Вибір певної точки серед точок переговорної множини T є результатом переговорів та компромісу двох гравців. Одним із способів пошуку такого компромісу є пошук оптимальної точки за алгоритмом Неша, який полягає у пошуку максимуму функції Неша: $\max (u_1 - v_1)(u_2 - v_2)$, $(u_1; u_2) \in T$. Компромісний вибір конкретної точки переговорної множини і визначає оптимальний розв'язок кооперативної задачі $(u_1^*; u_2^*)$, $u_1^* = \sum_{ij} a_{ij} p_{ij}^*$,

$$u_2^* = \sum_{ij} b_{ij} p_{ij}^* .$$

Список використаних джерел

1. Ашманов С. А. Введение в математическую экономику / С. А. Ашманов. – М., Наука, 1984.
2. Колемаев В. А. Математические модели макроэкономики / В. А. Колемаев. – М., ГАУ им. С. Орджоникидзе, 1994.
3. Колемаев В. А. Математические модели макроэкономической динамики / В. А. Колемаев. – М., ГАУ им. С. Орджоникидзе, 1994.

Павлюк М.М.

студент

Науковий керівник: Ушкаленко І.М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Важливою економічною основою діяльності комерційних банків є формування ресурсної бази, оскільки для здійснення комерційної та господарської діяльності банки повинні мати у своєму розпорядженні певну суму грошових коштів, тобто ресурсів.

Комерційні банки, як і інші суб'єкти господарських відносин, для забезпечення своєї комерційної й господарської діяльності повинні мати у своєму розпорядженні певну суму грошових коштів, тобто ресурсів. У сучасних умовах розвитку економіки проблема формування ресурсів має першорядне значення. Це викликано тим, що при переході до ринкової моделі економіки ліквідація монополій держави на банківську справу, побудові дворівневої банківської системи, характер банківських ресурсів зазнає істотних змін. Основними причинами є, по-перше, те, що значно звузився загальнодержавний фонд банківських ресурсів, а сфера його функціонування зосереджена в першій ланці банківської системи – Національному банку України. По-друге, утворення підприємств і організацій з різними формами власності означає виникнення нових власників тимчасово вільних коштів, які самостійно визначають місце і спосіб збереження коштів. Це сприяє створенню ринку кредитних ресурсів, який органічно входить до системи грошових відносин.

Комерційні банки виступають, насамперед, як специфічні установи, що, з одного боку, залучають тимчасово вільні кошти, а з іншого – задовольняють за рахунок цих залучених коштів різноманітні потреби підприємств, організацій, населення.

Важливою проблемою оцінки економічної ефективності банківської діяльності є те, що всі фактори мають різну економічну природу, розмірність та змінюються в різних діапазонах. Тому, необхідно оцінити всі фактори ефективності згідно єдиного визначеного критерію.

Провідною метою кредитування слід вважати забезпечення достатнього рівня прибутковості банку від операцій із надання кредитів. Це реалізується шляхом проведення ефективної кредитної політики, котра окреслює коло ключових цілей і завдань банківської діяльності, визначає конкретні прийоми, способи і методи її реалізації та має на меті максимізувати дохідність кредитних операцій та досягнення прийняттого рівня ризиків банківської діяльності у сфері кредитування.

Основні проблеми, що існують при формуванні кредитного портфеля банку можна визначити таким чином:

1. Оптимізаційні алгоритми, засновані на класичній теорії оптимізації фінансових портфелів, насамперед, орієнтовані для інвестиційних портфелів (портфелів цінних паперів), так як оцінка кредитного ризику за допомогою стандартного відхилення не представляється ефективною і достовірною зважаючи на відсутність історичної ретроспективи вихідних даних по кредитах.

2. Нормативні моделі, як правило, пропонують оптимізувати фінансові портфелі в статиці і не враховують динамічний характер фінансових потоків банку.

3. Завдання моделювання кредитного портфеля вимагає одночасного вирішення питань обліку залучення ресурсів банком та оптимального розподілу які поступили коштів за видами кредитування.

Таким чином, необхідно розробити таку модель, яка дозволила б врахувати ці фактори, і містила б комплекс всіх найбільш важливих параметрів, які впливають на процес формування ефективного портфеля споживчих кредитів комерційного банку.

Одним із ефективних методів моделювання кредитних ресурсів комерційних банків є використання методу багатовимірного аналізу – найбільш дієвого кількісного інструменту дослідження соціально-економічних процесів, що описуються великою кількістю характеристик. Сюди належить кластерний аналіз, що найяскравіше відображає риси багатовимірного аналізу в класифікації.

Класифікація є основою розумової діяльності людини та фундаментальним процесом наукової практики, оскільки системи класифікацій вміщують поняття, які необхідні для розробки теорій у науці.

Кластерний аналіз – це сукупність методів, підходів і процедур, які розробляються для розв'язування проблеми формування класів – сукупностей даних, однорідних за заданими ознаками. Головна мета кластерного аналізу – знаходження груп схожих об'єктів у вибірці даних.

Кластерний аналіз (автоматична класифікація сукупності даних) займає одне з центральних місць серед методів аналізу даних і являє собою сукупність підходів та алгоритмів знаходження деякого розбиття досліджуваної сукупності об'єктів на підмножини відносно схожих між собою елементів. Такі підмножини отримали назву кластерів.

Виділення кластерів серед сукупності даних має відповідати наступним вимогам:

1. кожний кластер представляє собою сукупність об'єктів, які схожі між собою значеннями деяких властивостей або ознак;

2. сукупність всіх кластерів має бути вичерпаною, тобто всі об'єкти досліджуваної сукупності мають належити до деякого кластеру;

3. кластери мають бути взаємовиключні, тобто, жоден з об'єктів не має належити до двох різних кластерів.

Формально, під задачею кластерного аналізу розуміється задача знаходження деякого теоретико-множинного розбиття початкової множини об'єктів на підмножини, які не перетинаються, таким чином, щоб елементи, які відносяться до однієї підмножини відрізнялися між собою в значно меншій степені, ніж об'єкти з різних підмножин.

Велика значимість кластерного аналізу в тому, що він дозволяє розбивати об'єкти не по одному параметру, а по цілій низці ознак. Крім того, кластерний аналіз на відміну від більшості математико-статистичних методів не накладає ніяких обмежень на вигляд даних об'єктів, і дозволяє розглядати безліч початкових даних практично довільної природи. Це має велике значення, наприклад, для прогнозування кон'юнктури, коли показники мають різноманітний вигляд, що утрудняє застосування традиційних економетричних підходів.

Кластерний аналіз дозволяє розглядати чималий обсяг інформації і різко скорочувати, стискати великі масиви соціально-економічної інформації, робити їх компактними і наочними. Кластерний аналіз можна використовувати циклічно. В цьому випадку дослідження проводиться до тих пір, поки не будуть досягнуті необхідні результати. При цьому кожен цикл тут може давати інформацію, яка здатна сильно змінити спрямованість і підходи подальшого застосування кластерного аналізу. Цей процес можна представити системою із зворотним зв'язком.

У завданнях соціально-економічного прогнозування дуже перспективне поєднання кластерного аналізу з іншими кількісними методами (наприклад, з регресійним аналізом).

Як і будь-який інший метод, кластерний аналіз має певні недоліки і обмеження: зокрема, склад і кількість кластерів залежить від вибраних критеріїв розбиття. При зведенні початкового масиву даних до компактного вигляду можуть виникати певні спотворення, а також можуть втрачатися індивідуальні риси окремих об'єктів за рахунок заміни їх характеристиками узагальнених значень параметрів кластера.

При проведенні класифікації об'єктів ігнорується дуже часто можливість відсутності в даній сукупності яких-небудь значень кластерів.

Завдання кластерного аналізу полягає в тому, щоб на підставі даних, що містяться в множині X , розбити безліч об'єктів G на m (m – ціле) кластерів (підмножин) Q_1, Q_2, \dots, Q_m , так, щоб кожен об'єкт G_j належав одній і лише одній підмножині розбиття і щоб об'єкти, що належать одному і тому ж самому кластеру, були схожими, в той час, як об'єкти, що належать різним кластерам були різнорідними.

Рішенням задачі кластерного аналізу є розбиття, що задовольняє деякому критерію оптимальності. Цей критерій може бути деяким функціоналом, що виражає рівні бажаності різного розбиття і угруповань,

який називають цільовою функцією. Наприклад, цільова функція може бути як внутрішньо групова сума квадратів відхилення:

де x_j – є вимірюваннями j -го об'єкту. Для вирішення завдання кластерного аналізу необхідно визначити поняття схожості і різномірності.

У сучасних умовах з метою забезпечення організації ефективної кредитної діяльності комерційні банки розробляють власну кредитну політику і застосовують практичні механізми її реалізації. Відомий ланцюжок зв'язаних подій: чим менше ризикує банк при наданні кредиту, тим менше відсоткова ставка, пропонується цим банком; чим менше відсоткова ставка, тим більше клієнтів звернеться саме в цей банк; чим більше клієнтів звернеться в банк, тим більший прибуток він отримає. Ризик, пов'язаний з неповерненням суми основного боргу і відсотків, можна значно знизити, маючи інформацію про те, чи виплатить позичальник гроші. Тому один з ключових моментів в кредитуванні – визначення кредитоспроможності потенційного позичальника. Рішення про надання кредиту повинне бути результатом обґрунтованого аналізу і оцінки згідно відповідних методик.

Реальні висновки і пропозиції за наслідками оцінки кредитоспроможності позичальників дозволяють уникнути в процесі банківської діяльності не виправданих ризиків при здійсненні кредитних операцій.

Кредитний портфель є найбільш прибутковою статтею активів банківського балансу. Однак, фактор прибутковості в діяльності банку не повинен переважати над фактором надійності та допустимого рівня ризику. Якщо таке трапляється, то це призводить до збільшення обсягу кредитів з неналежними ризиками або незадовільними умовами та строками повернення. Одним із факторів, що свідчить про наявність подібної ситуації, є надзвичайно привабливі процентні ставки.

Свідченням можливої гонки за доходами будуть або надзвичайно низькі процентні ставки за користування кредитом для залучення ширшого кола позичальників або надзвичайно високі ставки, що свідчать про вищий ступінь ризику. Якщо видача таких кредитів з привабливими ставками не виправдана, то збитки від них будуть перевищувати очікуваний прибуток.

Узгодження рішення про прийняття ризику це прерогатива керівництва банку проте потрібно пам'ятати головне, що ненадійні кредити коштують набагато більше ніж доход, що вони приносять.

Список використаних джерел

1. Батракова Л.Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка: Учебник для вузов. – М.: Изд. Корпорация “Логос”, 2004. – 344 с.
2. Бібік І.Г. Розробка моделей та методів дослідження банківської діяльності: Дис...канд. екон. наук: 08.03.02/ НАН України; Між нар. наук.-навч. центр інформац. технологій та систем. – К., 2003. – 156 с.

3. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. – К. : Знання, 2009. – 463 с.
4. Вітлінський В.В. Концепція стратегії кредитного ризику // Банківська справа, 2012. – № 1. – С. 13-17.
5. Вітлінський В.В., Верчено П.І. Економічний ризик: ігрові моделі. – К.: Знання, 2012. – 312 с.
6. Фролов С. М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: теорія та практика: навч. посіб. / С. М. Фролов. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 368 с.
7. Шелобаев С.И. Математические методы и модели в экономике, финансах, бизнесе: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 250с.

Сандригось О.С., Захарчук В.В.

студенти

Науковий керівник: Січко Т.В.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МОДУЛЯ "1С-ЛОГІСТИКА: УПРАВЛІННЯ СКЛАДОМ 3.0" ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ « 1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.1»

Останнім часом, зі зростанням популярності рішень на платформі "1С: Підприємство 8.1", з'явився стабільний попит на масштабовану і високопродуктивну WMS-систему (Warehouse Management System - система управління складом) з боку великих підприємств і складських комплексів. Діяльність таких підприємств, як правило, відрізняється великим числом замовлень, високою складністю управління персоналом і завданнями, наявністю складених бізнес-процесів. Задовольнити цей попит покликаний програмний продукт "1С: Підприємство 8.1. 1С-Логістика: Управління складом 3.0".

"1С: Підприємство 8.1. 1С-Логістика: Управління складом 3.0" - програмний продукт, який дозволяє автоматизувати управління технологічними процесами більшості сучасних складських комплексів, від невеликого складу-магазину до великого розподільного центру або складів сировини і готової продукції промислового підприємства. На сьогодні це наймасовіша і універсальна WMS система.

Система призначена для складів торгових, виробничих і 3PL компаній. 3PL компанії (Third Party Logistics) – це надання логістичних послуг або комплексу послуг - від доставки і адресного зберігання до управління замовленнями і відстеження руху товарів. Вона не розрахована на прийняття

всіх операційних рішень на складі, частина їх приймають диспетчери складу (наприклад, оперативні рішення про перерозподіл обсягів робіт між групами співробітників, прогнозування завантаження ресурсів виходячи з плану робіт і т.ін.).

Система орієнтована на підприємства, які прагнуть найкращим чином управляти складськими операціями, обладнанням і персоналом.

"ІС-Логістика: Управління складом" - це система автоматизованого прийняття рішень, "мозок" сучасного складського комплексу. Вона дозволяє істотно підвищити ефективність його роботи, а саме:

- оптимізувати використання площі складу;
- скоротити витрати на зберігання товару на складі;
- скоротити час проведення всіх складських операцій;
- скоротити кількість помилкових складських операцій;
- підвищити точність обліку товару;
- уникнути втрат, пов'язаних з обмеженим терміном реалізації товару;
- зменшити залежність від "людського фактора".

Численні успішні впровадження системи підтверджують, що вона може ефективно використовуватися на складі будь-якого розміру і типу - від невеликого складу-магазину до великого розподільного центру або складу готової продукції промислового підприємства в самих різних галузях.

Для автоматизації роботи невеликого складу може застосовуватися порівняно недорога "паперова" технологія роботи. При впровадженні системи на великих складських комплексах, що вимагають управління завданнями в режимі реального часу, застосовуються радіотермінали, а також технологія штрих-кодування.

Використання системи можливо на складі відповідального зберігання (склади 3PL-операторів). Система дозволяє вести облік товару і операцій в розрізі власників та розраховувати вартість наданих послуг за різними критеріями.

Відмінною рисою системи є легкість і простота адаптації до умов роботи практично будь-якого складського комплексу, специфіці його технологічних та організаційних вимог. Це досягається за допомогою гнучких параметричних налаштувань без участі програмістів.

Система "ІС-Логістика: Управління складом 3.0" реалізована в середовищі "ІС: Підприємство 8.1" і містить всі переваги цієї технологічної платформи: масштабованість, відкритість, простоту адміністрування і конфігурації, наявність сервіс-інженерів практично в будь-якому місті і т.д.

Система підтримує роботу з різними типами устаткування: радіотерміналами збору даних, принтерами етикеток, сканерами штрих-коду. Система дозволяє вести облік будь-якої кількості складів і зон всередині складу, в будь-який момент точно визначити місцезнаходження і кількість товару на складі у всіх можливих одиницях зберігання, в розрізі термінів

придатності, партій і серійних номерів.

Можливими джерелами надходження товару можуть бути постачальники (в разі приходу товару від постачальника), клієнти (в разі повернення товару від клієнта), інші склади (в разі переміщення між складами одного підприємства), виробничі майданчики (в разі надходження готової продукції з виробництва). Інформація про очікувану приймання заноситься і зберігається системою. Система дозволяє здійснювати приймання товару як "по факту" надходження товару, так і на основі інформації про плановане надходження. В останньому випадку система може відстежити розбіжності між запланованим і фактично прийнятою товаром. При наявності розбіжностей, можна отримати список невідповідностей. Після приймання товару відбувається його розміщення на складі в зоні основного зберігання. У разі використання радіотерміналів планування і видача завдань на розміщення може виконуватися як в процесі приймання, так і після її завершення.

У систему вводиться інформація про замовлення на відвантаження. Ця інформація може бути підставою для проведення підготовчих заходів (наприклад, підживлення осередків відбору або підготовка зони відвантаження до прийняття зібраного замовлення). Відбір товару (палетний, коробковий, штучний), для подальшої упаковки і відвантаження може виконуватися за такими принципами: з урахуванням термінів придатності товару, з урахуванням партії товару (FIFO, LIFO), в порядку їх рейтингу, за принципом максимального вивільнення осередків, за принципом мінімізації часу і т.д.

Операція упаковки може виконуватися як в процесі відбору товару, так і після закінчення відбору в виділеній зоні упаковки. При упаковці створюється вантажне місце (вантаж), що має унікальний ідентифікатор і вагогабаритні характеристики. Вантаж може зберігатися і оброблятися на складі як будь-який інший товар. На вантажне місце може бути роздрукована етикетка та пакувальний лист.

Після виконання операцій відбору і упаковки товари і вантажі потрапляють в зону відвантаження і можуть бути відвантажені клієнту. У разі відмови клієнта від всього замовлення або його частини можна провести розпакування вантажів і повторне розміщення на складі.

У процесі відбору, упаковки і відвантаження виконується контроль стадій виконання замовлення за кількістю в розрізі товарів. Організовано підживлення області відбору та довільне переміщення товару по складу (оптимізація зберігання і т.п.) для забезпечення планованих замовлень на відвантаження товарів і забезпечення оптимального рівня запасів в зоні відбору. При цьому контролюється доступність переміщуваного товару та можливість розміщення в обрані оператором осередки. Проведення повної інвентаризації може призвести до повної зупинки роботи складу, і, відповідно, припинення відвантаження товарів замовникам. Тому в більшості

випадків інвентаризація проводиться "на льоту", без зупинки складу. Вибірчий перерахунок товару на складі під час робочого циклу дозволяє скоротити або повністю уникнути перерви в роботі.

Системою передбачені наступні типи інвентаризації:

- Інвентаризація конкретної комірки або групи комірок на вимогу оператора або із заданою періодичністю;
- інвентаризація всіх осередків, в яких знаходиться певна товарна позиція;
- інвентаризація довільної області складу (проводиться по осередках даної області);
- інвентаризація порожніх клітинок (проводиться візуальний контроль осередків на відсутність в них будь-якого товару);
- контроль складу вантажів.

При проведенні інвентаризації осередки, в яких проводиться перерахунок товару, можуть блокуватися. Після проведення інвентаризації блокування знімається, і осередки стають доступними для складських операцій.

Для зіставлення втраченого і виявленого товару використовується акт звірки інвентаризації. Підтверджені недостачі можуть бути списані з залишків складу.

Отже, "1С: Логістика. Управління складом" - сучасна WMS-система, що забезпечує організацію адресного зберігання, автоматизацію всіх складських операцій, інтеграцію з пристроями зчитування штрих-кодів і RFID-міток, разом із складським обладнанням, таким як ваги і конвеєрні стрічки. Функціональні системи дозволяють розрахувати вартість послуг відповідального зберігання, провести ABC-аналіз, візуалізувати простір складу в форматі "3D", підключити обладнання для роботи за технологією Voice-picking і т.д. Конфігурація "1С: Логістика. Управління складом" не має захисту, фрагментів захищеного коду і повністю доступна для внесення змін.

"1С-Логістика: Управління складом" може адаптуватись до специфіки технологічних і організаційних вимог будь-якого складу. Це досягається за допомогою гнучких параметричних налаштувань без участі програмістів. Численні успішні впровадження системи підтверджують, що вона може ефективно використовуватися на складах різних розмірів і типів: від невеликого складу-магазину до великого розподільного центру або складу готової продукції промислового підприємства.

Список використаних джерел

1. BGS Solutions. IT рішення для бізнесу. 1С WMS Логістика: управління складом. Продукти та рішення. [Електроний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.bgs-solutions.com.ua/products/osr/logist2/>

2. Отраслевые и специализированные решения 1С:Предприятие.

1С:Предприятие 8. 1С-Логистика:Управление складом 3.0. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://solutions.1c.ru/catalog/wms>

3. Fort.B2B. 1С:Предприятие 8. 1С-Логистика:Управление складом 3.0. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.1c.kiev.ua/solutions/1c-logistika-8/>

Шуткевич С. П.

аспірант

Науковий керівник: Юрчук Н. П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВИРОБНИЦТВА АПК

Економічні умови, в яких зараз знаходиться Україна, є протилежно різними: з однієї сторони економічна криза та зубожіння населення призвели до складних відносин між галузями, підприємствами, покупцями (споживачами) продукції тощо, а з іншого боку – умови складаються таким чином, що лише економіка знань, новітні технології, інновації – єдиний шлях до виведення економіки країни із ситуації, що склалася; шлях, який не вимагає надзвичайно великих грошових вкладень та єдино можливий варіант виведення економіки України на конкурентоспроможний рівень у світі.

Зрозуміло, держава не може надавати допомогу, особливо грошову, вкладаючи в багато напрямів чи галузей, зосередити увагу потрібно на тих тих пріоритетних напрямках, які економіка вже має, але використовує не достатньо. В першу чергу це стосується галузей, які не зазнали втрат через порушення економічних зв'язків з іншими країнами – наука, ІТ-технології, агропромисловий комплекс, альтернативна енергетика тощо.

Україна в недостатній мірі використовує дві найголовніші свої конкурентні переваги: географічне положення в центрі Європи на перетині основних шляхів сполучення між великою кількістю країн та унікальні природно-кліматичні умови, які є сприятливими для виробництва сільськогосподарської продукції.

На одній із цих переваг варто зупинитися більш детально: Україна має найсприятливіші в світі умови для вирощування плодово-ягідних культур, зокрема яблук, груш, кісточкових, суниць, малини тощо.

Класичне ведення садівництва на території Вінницької області завжди було високоефективним і прибутковим, проте і затрати на закладення саду та доведення його до вступу в пору плодоношення були високими та довготерміновими – 3-5 років. Сьогоднішні економічні реалії не дають можливості вкладати кошти в майбутні прибутки, тим більше, потреба в такій

продукції за своїми якісними показниками змінюється, змінюються способи та ринки реалізації, що додає додаткових витрат. Єдиним можливим способом вирощувати садівничу продукцію, нарощуючи її обсяг та підвищуючи ефективність та рівень рентабельності, є застосування інновацій.

Наведемо декілька визначень поняття «інновації», за якими зрозуміло, що це не лише кладення коштів, а й використання інших напрямів з економіки знань:

– інновації – це кінцевий результат інноваційної діяльності, у вигляді нового чи удосконаленого продукту або технологічного процесу, який наділено якісними перевагами при використанні та проектуванні, виробництві, збуті, використовується у практичній діяльності та має суспільну перевагу;

– відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV під інноваціями слід розуміти новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

– інноваціями вважаються вкладення інвестиційного капіталу в нововведення, які призводять до кількісних або якісних змін у підприємницькій (виробничій) діяльності. Як правило, інноваціям передують науково-технічна діяльність, пов'язана з появою нововведення;

– інновація це процес доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі. інновація повинна задовольняти ринковий попит, мати новизну і приносити прибуток виробнику [1].

Виходячи із приведених визначень, зрозуміло, що використання інновацій не вимагає великих капіталовкладень, якщо поєднати всі фактори, які сприяють підвищенню кінцевого результату.

Інноваційне забезпечення вимагає обов'язково і інвестиційних вкладень. За останні два роки інвестиційні пріоритети в Україні дещо змінилися. Харчова і переробна промисловості поступилися місцем власне сільському господарству, особливо тваринництву. Інвестиційних надходжень в сільське господарство поступає лише 2,2 % від загальних надходжень прямих іноземних інвестицій в українську економіку, спрямовуються вони передусім на розбудову аграрної інфраструктури: будівництво сховищ для картоплі, овочів і плодів, введення в дію тваринницьких приміщень, зведення теплиць, будівництво комбікормових, силосних і сінажних споруд, рекультивация земель. Це є нагальною необхідністю для галузі, проте сума цих коштів є надзвичайно недостатня.

Для залучення інвестицій в окремі галузі, якою є, наприклад, садівництво, необхідно мати економічно-обґрунтовані розрахунки, які в

першу чергу базуються на визначенні оптимальних розмірів виробництва, витрат, нормі прибутку та рівні рентабельності. Оптимальні розміри виробництва залежать від величини попиту, коли ці показники співпадають, виникає рівновага, яка створює для учасників ринку найбільш економічно вигідні умови.

В садівничому підкомплексі важливим є вивчення структури попиту протягом наступних періодів з врахуванням багатьох чинників, які впливають на неї. Зокрема, мають бути враховані такі чинники, як природно-кліматичні умови, придатні для вирощування насаджень; різко виражена сезонність виробництва продукції; сортимент плодів, ягід; зберігання та переробка плодово-ягідної продукції протягом тривалого часу та її реалізація тощо. Важливим чинником є велика конкуренція між товаровиробниками в середині країни та закордонними. Кожен із цих факторів має бути врахований в повній мірі при розробці комплексних програм інвестиційно-інноваційного розвитку агропромислового виробництва окремих регіонів. Такі програми розроблені в кожному регіоні країни, вони мають відповідні плани втілення по роках, на перспективу, тощо; їх втілення залежить від детальної розробки всіх етапів, впровадження в реальні сектори економіки науково-практичних розробок.

Метою кожної з таких програм є перетворення сільського господарства з сировинної бази на високорозвинене агропромислове виробництво із вирішенням основних завдань: забезпечити національну продовольчу та сировинну безпеку та підвищити інтеграційний рівень в міжнародних економічних відносинах.

Плодово-ягідний підкомплекс АПК може стати експериментальним майданчиком для застосування розробок оптимального підходу виконання програм розвитку будь-якого регіону України та залучення в першу чергу внутрішніх інвестицій, в результаті чого буде отримана інноваційна новизна, яка, за визначенням [1] повинна задовольняти ринковий попит, мати новизну і приносити прибуток виробнику.

Механізм інноваційного забезпечення – це система ресурсів, функцій, завдань, організацій, інституцій, які за рахунок запропонованої взаємодії забезпечують формування ефективності та конкурентоспроможності виробничих конструкцій. Основу механізму інноваційного забезпечення становлять інновації, а також процес їх створення, розвитку та функціонування [2]. До системи ресурсів інноваційного забезпечення можна віднести складові, що не вимагають додаткових вкладень: сприятливі природно-кліматичні умови; багаторічний досвід та вміння українського населення у виробництві, реалізації, переробці плодово-ягідної продукції; позитивний досвід виробництва такої продукції в спеціалізованих підприємствах (бувші плодово-ягідні радгоспи за часів СРСР); наявність потужностей по переробці та зберіганню тощо. Синергетичний ефект викличе вкладення додаткових коштів до названих факторів у такі напрями: новітні

технології (особливо крапельне зрошення, техніка по догляду за насадженнями), удосконалення обладнання по переробці та зберіганню; економіко-організаційні фактори (велика конкуренція, різноманітність видів продукції та сортименту тощо).

Отже, саме інновації є джерелом економічного зростання та рушійною силою якісних перетворень, передумовою конкурентоспроможності на всіх рівнях господарювання. Позитивний вплив інновацій на рівень конкурентоспроможності економіки країни в цілому проявляється у зростанні продуктивності праці, структурному оновленню економіки, зростанню питомої ваги високотехнологічних наукоємних галузей в структурі виробництва та експорту, підвищенні якості продукції і, як наслідок, розширенні ринків збуту [3].

Одним з важливіших питань для інноваційного забезпечення є визначення потреби в інвестиціях. Найефективнішим способом вирішення цього завдання є застосування при проведенні економічних досліджень економіко-математичних методів, зокрема, економічного прогнозування, що є науковим обґрунтуванням можливих змін або якісного стану економіки в майбутньому, а також альтернативних шляхів і строків досягнення цього стану. Використання таких методів особливо важливим є через те, що при великому різноманітті показників та факторів в плодово-ягідному підкомплексі важко зорієнтуватися в напрямках діяльності, надто при значній кількості конкуруючих виробництв як в Україні так і за її межами.

Висновок: модернізація української аграрної економіки в цілому та в окремих її підкомплексах (як, наприклад, плодово-ягідному) на засадах інноваційного розвитку повинна забезпечуватися комплексним використанням всіх доступних важелів економічної політики та вирішенням поставлених завдань. В таких умовах інноваційна стратегія стане реальним способом вирішення цих завдань в умовах конкурентного виробництва продукції агропромислового комплексу України.

Список використаних джерел

1. Лаврова Ю. В. Економіка підприємства та маркетинг. /Ю. В. Лаврова // Конспект лекцій, Харків. – 2012. – Електронне видання. Режим доступу: buklib.net/books/37178/
2. Гончарук Т. В. Механізм інноваційного забезпечення у формуванні ефективності виробничих систем: теоретичний аспект /Т. В. Гончарук // Економіка АПК. – 2013. - № 6. – С. 118-122.
3. Касьяненко В. О. Інновації як один із факторів формування конкурентоспроможності країни /В. О. Касьяненко // Механізм регулювання економіки. – 2011. - № 4. – С. 82-87.

Юрчук Н.П.

к.е.н., доцент

Маковой В.В.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний етап розвитку української економіки характеризується загостренням конкурентної боротьби між вітчизняними товаровиробниками. З входженням України у світовий торговельний простір вітчизняні підприємства повинні конкурувати з іноземними виробниками. Одним з основних способів досягнення конкурентної переваги для більшості українських підприємств є підтримка більш низької ціни, що можливо тільки за умови оптимізації витрат на виробництво. Тож проблема управління витратами підприємств набуває особливої актуальності.

Різні аспекти управління і моделювання витрат підприємств стали предметом наукових досліджень українських і зарубіжних науковців: К. Друрі, Г.О. Партин, А.В. Череп, Л.В. Нападовська, С. Ф. Голов, Р.М. Маркін та ін.

Управління витратами являє собою складний процес розробки та реалізації управлінських впливів, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів, щодо формування та регулювання витрат підприємства у відповідності з його стратегічними та поточними цілями [1].

У вітчизняній економічній теорії і практиці виділяють наступні чинники, що впливають на рівень витрат [2]:

1. Чинники технічного рівня виробництва: впровадження нової прогресивної технології, механізація і автоматизація виробничих процесів, використання нового виду сировини і матеріалів, зміна конструкції і технічних характеристик виробів, впровадження обчислювальної техніки, автоматизованих систем управління і т. д.

2. Чинники організації виробництва, праці і управління: розвиток спеціалізації, вдосконалення організації обслуговування і управління виробництвом, поліпшення організації праці, використання основних фондів, матеріально-технічного постачання і ін.

3. Чинники, пов'язані із зміною об'єму, номенклатури і асортименту продукції, підвищенням її якості, зміною розміщення виробництва.

Вітчизняні та зарубіжні науковці пропонують різні системи і методи управління витратами. Охарактеризуємо найбільш поширені: ощадливе виробництво; кайзен-костинг; АВС-контроль; класифікація матеріальних ресурсів; тощо.

Ощадливе виробництво (Leanmanufacturing). Виробнича філософія

компанії, націлена на безперервне усунення всіх видів витрат, підвищення гнучкості, запобігання відхиленням від стандартів. Ґрунтується на трьох елементах: специфічних інструментах і методиках, системі управління ефективністю і культурі постійного вдосконалення. Ефект від впровадження - щорічне зниження витрат у розмірі 3-7% (в більшості випадків досягається значніший короткостроковий ефект), підвищується якість продукції, збільшується продуктивність.

Кайзен-костинг (KaizenCosting). Інструмент зниження витрат, який використовують менеджери для досягнення цільової собівартості забезпечення прибутковості виробництва. Ефект від впровадження - уміле використання дозволяє досить помітно знижувати витрати на стадії виробництва — до 5%.

ABC-контроль (Activity-based costing). Непрямі накладні витрати приписуються до продукту у міру їх появи в процесі реалізації відповідного бізнес – процесу, а не локалізуються по видах продукції після завершення процесу виробництва. Ефект від впровадження – повний перехід підприємства на ABC -технологію дозволяє знизити витрати не менше ніж на 8 %.

Класифікація матеріальних ресурсів. Класифікація матеріальних ресурсів за наслідками використання на дві великі групи: корисно витрачені і втрати. Ефект від впровадження - дає можливість проаналізувати склад і структуру матеріальних витрат [3].

Розраховувати, контролювати, аналізувати зміни витрат та інші процеси можна з застосуванням економіко-математичних і статистичних методів, зокрема кореляційного аналізу. У виробництві, крім законів природи, завжди значну роль відіграє суб'єктивний фактор. Дії суб'єктів виробництва часто протилежні, їх зусилля щодо виконання поставленої керівництвом мети різні. Тому у більшості випадків між фактором (зусиллями) і результатом немає чітко визначеного прямого функціонального зв'язку. В одному випадку фактор може впливати на результат позитивно, в іншому - негативно. Зв'язок між фактором і результатом у таких випадках доцільно визначати на основі масових спостережень та їх обробки методами кореляційного аналізу.

Керуючи структурою виробництва, можна досягнути такого рівня загальних витрат, при якому прибуток, з врахуванням заданих обмежень ресурсів, буде максимальним. Таким чином одним із завдань, яке необхідно розв'язувати в процесі управління витратами, можна вважати мінімізацію загальних витрат (максимізацію прибутку) шляхом розробки економічно обґрунтованої виробничої програми.

У багатонаменклатурному виробництві, за наявності різноманітних обмежень факторів виробництва, для розробки економічно обґрунтованої виробничої програми рекомендуємо використовувати прийоми і методи лінійного програмування. Модель лінійного програмування застосовується для вирішенні таких основних управлінських завдань:

- 1) визначення асортименту продукції;
- 2) заміна і поєднання вихідних матеріалів;
- 3) виробниче планування.

В моделі лінійного програмування важливим є фактор обмеженості ресурсів для прийняття рішення щодо асортименту виробництва продукції. Найбільш вигідна (прибуткова) продукція - це не завжди вироби з найвищим маржинальним прибутком на одиницю, а навпаки, найбільш прибуткові вироби - ті, що приносять найбільший прибуток на одиницю обмежуючого фактора чи ресурсу. Тому проблема полягає в максимізації сумарного маржинального прибутку при даній кількості обмежень.

Оцінка виробничої програми, як економічно обгрунтованої (оптимальної), залежить від конкретних умов роботи підприємства, зокрема від характеристики його зв'язку з ринком. Якщо потреби ринку більші ніж виробничий потенціал підприємства, то метою оптимізації є знаходження такої виробничої програми, яка б при відповідних факторах виробництва забезпечила максимальний фінансовий результат. Якщо ринок насичений і підприємство вимушене використовувати не весь виробничий потенціал, то метою оптимізації є складання такої виробничої програми при якій витрати підприємства були б мінімальними. В обох випадках вирішення поставленого завдання методом лінійного програмування полягає в знаходженні оптимуму: в першому випадку - максимум фінансового результату, в другому - мінімум витрат. Задачу лінійного програмування доцільно вирішувати в чотири етапи:

1. Визначення мети. Цільова функція виражає конкретну мету, яка повинна бути максимізована (в даному випадку прибуток) і мінімізована (витрати).

2. Обгрунтування основних припущень, з використанням яких буде будуватись модель.

3. Визначення основних взаємозв'язків. Ці взаємозв'язки включають обмеження, виражені як лінійні функції.

4. Знаходження оптимального рішення. Оптимальне рішення можна знайти за допомогою графічного методу чи методу проб і помилок, симплекс-методу.

Оптимізація виробничої програми для конкретного підприємства полягає у визначенні таких обсягів і структури виробництва, при заданому рівні змінних витрат по кожному виду продукції та обмеженнях ресурсів, при яких буде досягатись максимально можливий прибуток та, відповідно, мінімальні загальні витрати [4].

Використання методів економіко-математичного моделювання управління витратами є основною для створення на підприємстві ефективної системи управління підприємства.

Список використаних джерел

1. Потетюєва М. В. Особливості управління витратами на залізничному

транспорті / М. В. Потетюєва // Залізничний транспорт України. – 2006. – № 2. – С. 76-78.

2. Горелкіна А.Л. Оптимізація системи управління витратами / А.Л. Горелкіна // Державне управління. – 2006. – № 2. – С. 251-255.

3. Кравченко О. В. Обґрунтування оптимальної моделі управління витратами / О. В. Кравченко // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природного-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 15. - № 4. - С. 94 – 102.

4. Московчук А. Т. Економіко-математичне моделювання в системі управління витратами / А. Т. Московчук, І. О. Московчук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2007. – Випуск 4 (16). Ч. 2. –С. 32 – 46.